

~~... ..~~

~~... .. ut in fine~~

~~... ..~~

~~...~~

74.

te
de
re
E
P
tr
af
ca
It
ru
te
u
tr
su
lu
te

H

Ex Lib. PP. *Extar Camatiduler*
Montis Regi pp. Vassian
Præfatiuncula.

EL ex sequenti Psy
chagogia clarissi-
me liquet, quantum
delitijs sanctæ cha-
ritatis affluerint,
et quàm suaves æ-
ternæ lætitiæ sorbitiunculas in hac
vita prægustauerint beatus Augu-
stinus, et beatus Gregorius, præcla-
ra spiritus sancti organa, fulgidæq;
Ecclesiæ catholice sydera. Humiles
philochristi, qui in ista peregrina-
tione sub pondere suæ corruptionis
afflicti gemunt, et quibus grata iocū-
dæq; sunt ea quæ de dulcedine ca-
stæ dilectionis, deq; felicitate glo-
riose Dei ciuitatis dicuntur, ingen-
tem consolationis thesaurum hic in-
uenient. Hic inquam mirè recreabi-
tur spiritus illorum qui ad ipsam vlti-
tra mūdānam ciuitatem die ac nocte
suspirant. Per totum quidem opuscu-
lum, sed maximè Libro secundo,
tertio, et quarto, agitur de summo

Lib. PP. A 2 sunt

Dei PP. L. 2.
Dei PP. L. 2.
Dei PP. L. 2.

PRAEFATIO.

Summè amabili bono, quod est Deus,
et de amore, ac statu patriæ cele=
stis. In calce huius Psychagogiæ, ad=
ieci nõnulla ex Ruperto et Philone
Laurentioq; Iustiniano sanctissimis
patribus. Ceterum in istis colligen=
dis non hoc spectavi, vt omnia certo
ordine collocarem: sed quæ multum
facere videbantur ad animæ peregri=
nantis, supernamq; Hierusalem desi=
derantis solatium, ea in præsentem
Psychagogiam penè ita congeßi,
sicut in Authoribus inter
legendum occur=
rerunt.

PSY.

3
PSYCHAGOGIÆ

LIBER PRIMVS,

Collectus ex tractatibus siue homi-
lij Diui Aurelij Augustini
Hipponensis Episcopi.

*Ex tractatu trigesimo quarto in
Euangelium beati Iohannis Aposto-
li super his verbis: Ego sum lux mū-
di: qui sequitur me, non ambulat in
tenebris, sed habebit lumen vitæ.*

CAPVT I.

NON arbitremur Domi-
num Iesum Christū hūc
esse solem, quē videmus
oriri ab Oriente, occide-
re in Occidente: cuius
cursui nox succedit, cuius radij nube
vmbantur, qui certo de loco in locū
motione cōmigrat. Non est hoc Do-
minus Christus, Non est Dominus
Christus sol factus, sed per quem sol
factus est: omnia enim per ipsum fa-
cta sunt, et sine ipso factū est nihil. Est
ergo lux quæ fecit illam lucem: hanc
amemus, hanc intelligere cupiamus,
ipsam sitiamus, vt ad eam aliquando
veniamus, & in illa ita viuamus, vt

PSYCHAGOGIAE

nunquam omnino moriamur. Ista enim lux est, de qua Prophetia olim præmissa, ita in psalmo cecinit: Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, et torréte voluptatis tuæ potabis eos. Quale vinū est, vnde inebriari laudabile est? Quale vinū est, quod non turbat, sed dirigit mētem? Quale vinū est, quod perpetuò facit sanum, non inebriando facit insanum? Inebriabuntur. Vnde? Ab ubertate domus tuæ. Et torrente voluptatis tuæ potabis eos. Vnde? Quoniam apud te est fons vitæ. Ipse fons vitæ ambulabat in terra, ipse dicebat: Qui sitit veniat ad me. Ecce fons. Sed nos de lumine loqui cœperamus: inuenim⁹ interim Dominum fontem vitæ, bibere, & viue. De lumine dicebamus: sequere ergo. Nam Propheta cū dixisset, apud te est fons vitæ, sequutus adiunxit, Et in lumine tuo videmus lumen: Deum de Deo, lumē de lumine. Per hoc lumē factū est solis lumen: & lumē quod fecit solem, sub quo fecit & nos, factū est sub sole propter nos. Factū est, inquā, propter nos sub sole lumē, quod fecit solem. Noli cōtemnere nubem carnis:

Nus

Nube tegitur, nō vt obscuretur, sed vt temperetur. Loquens ergo per nubem carnis lumen indeficiens, lumē scientiæ, lumen sapientiæ, ait hominibus. Ego sum lux mūdi: qui sequitur me non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. Quomodo te abstulit ab oculis carnis, & reuocauit ad oculos cordis? Non enim suffecit dicere, Qui me sequitur non ambulabit in tenebris, sed habebit lumen. nam addidit, vitæ: sicut ibi dictū est. Quoniam apud te est fons vitæ. Videte itaque fratres mei, quomodo verba Domini cum illius Psalmi veritate concordent: & ibi lumen positum est cum fonte vitæ, & à Domino dictum est, lumen vitæ. In vsibus corporalibus aliud est lumen, aliud fons. Fontem fauces quærunt, lumē oculi. Quando sitimus, quærimus fontem: quando in tenebris sumus, quærimus lumen: & si forte nocte sitiamus, lumen accendimus vt ad fontem veniamus. Non est sic apud Deum: quod lumen est, hoc est fons. Qui tibi lucet vt videas, ipse tibi manat vt bibas. Videtis ergo fratres mei, videtis (si intus videtis)

PSYCHAGOGIAE

quale hoc lumē est de quo Dominus dicit, Qui me sequitur non ambulabit in tenebris, sed habebit lumen vitæ. Quod promisit, futuri temporis verbo posuit: nō enim ait, habet, sed habebit lumē vitæ: nō ait tamen, qui sequetur me: sed qui sequitur me. In eo quod facere debemus, præsens tēpus posuit: quod autem promisit faciētib; futuri tēporis verbo significauit. Qui sequitur habebit: modò sequitur, post habebit: modò sequitur per fidē, post habebit per speciē. Quādiu enim sumus in corpore, ait Apostolus, peregrinamur à Domino: per fidem enim ambulamus, non per speciē. Quando per speciē? Quum habuerimus lumē vitæ, quū ad illā visionē venerimus, cū nox ista transierit. De illo quippe die qui exorturus est dictū est, Manē astabo tibi, & contēplabor. Quid est manē? Transacta nocte seculi huius, transactis erroribus tentationum, superato illo leone, qui nocte rugiēs circumit quærēs quem deuoret. Manē astabo tibi, & videbo. Nunc verò quid putamus fratres huic temporis congruere, nisi quod rursus in Psalmo dicitur,

tur,

LIBER I.

tur, Lauabo per singulas noctes le-
 ctum meum, lachrymis meis stratū
 meum rigabo? Per singulas noctes,
 inquit, flebo, in desiderio lucis arde-
 bo. Videt Dominus desiderium meū:
 quomodo dicit illi alter Psalmus,
 Ante te omne desiderium meum, &
 gemitus meus à te non est abscondi-
 tus. Extēdat anima cupiditatem suā,
 & sinu capaciore quærat comprehen-
 dere (id est intelligere, & complecti)
 quod oculus non vidit, nec auris au-
 diuit, nec in cor hominis ascēdit. Des-
 siderari potest concupisci potest, sus-
 spirari potest, verbis explicari nō po-
 test. Ergo fratres mei quia Dominus
 breuiter ait, Ego sum lux mundi, qui
 me sequitur non ambulabit in tene-
 bris, sed habebit lumen vitæ (in quib-
 us verbis aliud est quod iussit, aliud
 quod promisit) faciamus quod iussit,
 ne impudenti fronte postulemus
 quod promisit: ne dicat nobis in iu-
 dicio suo, Fecisti quod iussi, vt petas
 quod promisi? Quid ergo iussisti
 Domine Deus noster? Dicet tibi, vt
 sequereris me. Modò faciamus, se-
 quamur Dominum, soluamus com-
 pedes, quibus impedimur sequi. Et

PSYCHAGOGIAE

quis idoneus soluere tales nodos, nisi ille adiuuet cui dictum est, Diripiisti vincula mea: de quo alius Psalmus dicit, Dominus soluit compeditos, Dominus erigit elisos? Et quid sequuntur soluti & erecti, nisi lumen à quo audiunt, Ego sum lux mundi, qui me sequitur non ambulabit in tenebris: quia Dominus illuminat caecos. Illuminamur modò fratres, habentes collyrium fidei. Præcessit enim saliuam eius cum terra, vnde inungeretur qui cæcus est natus: & nos de Adam cæci nati sumus, illo illuminante opus habemus. Miscuit saliuam in terra. Verbum enim caro factum est, & habitauit in nobis, miscuit saliuam cum terra, ideo prædictum est, veritas de terra orta est. Ipse autem dixit, Ego sum via, & veritas, & vita. Veritate perfruemur, quum viderimus facie ad faciem, quia & hoc promittitur nobis. Nam quis auderet sperare quod Deus non dignatus esset polliceri & dare? Videbimus facie ad faciem: Apostolus dicit, Nunc scio ex parte, nunc in ænigmate per speculum, tunc autem facie ad faciem. Et Iohannes Ap^{osto}lus

LIBER I.

6

Ius in epistola sua, Dilectissimi nunc filij Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus: scimus quia cum appa-
ruerit, similes ei erimus, quia videbi-
mus eum sicuti est. Hæc est magna
promissio: si amas, sequere. Amo, in-
quis, sed quâ sequor? Si dixisset tibi
Dominus Deus tuus, Ego sum ve-
ritas & vita: tu desideras veritatem,
concupiscens vitam, viam qua ad hæc
peruenire posses, profectò quæreres,
& diceres tibi, Magna res veritas, ma-
gna res vita, si esset quomodo illuc
perueniret anima mea. Quæris quâ?
Audi eum dicentem primò, Ego sum
via. Antequam diceret quò, præmi-
sit quâ. Ego sum, inquit, via. Quò
via? Audi. Et veritas & vita. Primò
dixit quâ venias, postea dixit, quò
venias. Ego sum via, ego sum veri-
tas, ego sum vita. Ipse manens apud
patrem, veritas est & vita: induens se
carne factus est via. Non tibi dicitur,
Labora quæredo viam, vt peruenias
ad veritatem & vitam: non, inquam,
hoc tibi dicitur. Ergo piger surge, via
ipsa ad te venit, & te de somno dor-
mientem excitauit, (si tamen excitas-
uit) surge, & ambula. Fortè conaris

PSYCHAGOGIAE

ambulare, & non potes, quia dolent pedes. Vnde dolent pedes? An iubente auaritia per aspera cucurrerunt? sed Dei verbum sanat & claudos. Ecce, inquis, sanos habeo pedes, sed ipsam viam non video: illuminat & caecos. Hoc totum fit per fidem quam diu peregrinamur a Domino, manentes in corpore. Quum autem perambulauerimus viam, & ad ipsam patriam peruenerimus, quid erit nobis laetius? quid erit nobis beatius? quibus nihil erit pacatius. Nihil enim aduersus hominem rebellabit. Nunc vero fratres difficile sine rixa sumus. Ad concordiam quidem vocati sumus, iubemur pacem habere inter nos: ad hoc conandum est, omnibusque nitendum viribus, ut aliquando perueniamus ad perfectissimam pacem. Modò autem litigamus plerumque cum eis quibus consulere volumus. Ille errat, tu vis ducere ad vitam: resistit paganus, disputas contra errores idololorum & daemionorum: resistit haereticus, disputas contra alias doctrinas daemionorum: malus catholicus non vult bene viuere: corripis etiam
in

interiorem fratrem tuum, tecum manet in domo, & perditas vias querit: astuas quomodo illum corrigas, ut de illo bonam rationem domino amborum reddas. Quanta vndique rixarum necessitates? Plerumque homo tædio affectus dicit apud semetipsum. Quid mihi est pati contraditores, pati eos qui reddunt mala pro bonis? Ego volo consulere, illi volunt perire: consulo vitam meam litigando, pacem non habeo: inimicos in super facio, quos amicos habere deberem, si benevolentiam consulentis attenderent. Quid mihi est ista perpeti? Redibo ad me, mecum ero, deum meum inuocabo. Redi ad te ipsum, & ibi inuenies rixam: si coepisti Deum sequi, ibi inuenis rixam. Quam rixam, inquis, inuenio? Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. Ecce tu solus es, ecce tecum es, ecce nullum alium hominem pateris: sed vides aliam legem in membris tuis repugnantem legi mentis tuæ, et captiuam te in lege peccati quæ est in membris tuis. Exclama ergo: à rixa, inquam, interiore clama ad Deum, ut tibi pacificet te, & dic. Miser ego homo, quis

PSYCHAGOGIAE

me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum Christum dominum nostrum: quia, Qui me, inquit, sequitur, non ambulabit in tenebris, sed habebit lumen vitae. Finis tota rixa, immortalitas sequetur: quia nouissima inimica destruetur mors.

Ex sermone quadragesimo tertio de verbis Domini, super hac sententia beati Pauli Apostoli. Caro concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem. CAP. II.

At tendite sancti quicumque pugnatis. Præliantibus loquor: intelligunt qui pugnant, non me intelligit qui non pugnat. Vult homo castus, ut nulla omnino surgat in membræ eius concupiscentia aduersaria castitati. Pacem vult, sed nondum habet. Quando enim ad illud ventum fuerit, ut nulla omnino exurgat concupiscentia aduersaria, nullus erit hostis cum quo luctemur, nec expectatur ibi victoria quia de hoste iam victo triumphatur. Audi ipsam victoriam Apostolo dicente, Oportet corruptibile hoc induere

duere incorruptionem, & mortale
 hoc induere immortalitatem: quum
 autem corruptibile hoc induerit in
 corruptionem, & mortale hoc indue
 rit immortalitatem, tunc fiet sermo
 qui scriptus est, Absorpta est mors
 in victoria. Audi voces triumphans
 tium. Vbi est mors contentio tua?
 Vbi est mors aculeus tuus? Percussi
 sti, vulnerasti, deiecisti: sed vulnera
 t^o est propter me qui fecit me. O
 mors, ô mors, vulneratus est pro me
 qui fecit me, & de morte sua vicit te.
 Tunc triumphantes dicturi sunt: V
 bi est mors contentio tua? Vbi est
 mors aculeus tuus? Modò autē quan
 do caro concupiscit aduersus spiritū,
 & spiritus aduersus carnem, conten
 tio mortis est. Non quod volumus
 facimus. Quare? Quia volumus vt
 nullæ sint concupiscentiæ, sed non
 possumus. Velimus, nolimus, habe
 mus illas: velimus, nolim^o, titillant,
 blandiuntur, stimulant, infestant, surge
 re volūt: præmuntur, nondū extingui
 untur quandiū caro cōcupiscit aduer
 sus spiritum & spiritus aduersus car
 nem. Nunquid hoc etiam quū mors
 tu^o fuerit homo? Absit. Deponis car
 nem

PSYCHAGOGIAE

nē, quomodo tecū trahis cōcupiscen-
 tias carnis? Sed si bene pugnaſti, reci-
 pieris ad requiē. Ergo quādiu hic vi-
 uitur fratres ſic eſt. Nos qui ſenuim⁹
 in iſta militia, minores quidē hoſtes
 habemus: ſed tamē habemus. Fatiga-
 ti ſunt quodāmodo hoſtes noſtri iam
 per aetate: ſed tamē etiam fatigati nō
 ceſſant qualibuſcūque motibus infeſ-
 rare ſeneſtutis quietē: acrior pugna
 iuuenū eſt: nouimus eā, tranſiuimus
 per eā. Caro enim concupiſcit aduer-
 ſus ſpiritū, & ſpiritus aduerſus carnē
 vt non ea quaecunq;e vultis faciatis.
 Quid enim vultis o ſancti, o boni pre-
 liatores, o fortes milites Chriſti, quid
 vultis? Vt nō ſint omnino concupiſ-
 centiæ malæ, ſed nō poteſtis. Exerce-
 te bellū, ſperate triūphū. Facite quod
 poteſtis, quod ait ipſe apoſtolus in a-
 lio loco, Non regnet peccatū in ve-
 ſtro mortali corpore, ad obediendū
 deſiderijs eius. Ecce, inquit, quod no-
 lo, mala deſideria ſurgunt, ſed noli
 obedire. Arma te, ſume instrumenta
 bellorū. Præcepta Dei, arma tua ſūt.
 Si bene me audis, & ex eo quod lo-
 quor armaris. Nō, inquit, regnet pec-
 catū in veſtro mortali corpore. Quā-
 diu

LIBER I. 9

diu enim portatis mortale corp⁹, pugnat contra vos peccatum, sed nō regnet. Quid est, non regnet? Id est q̄ dixit, Ad obediendū desiderijs eius. Si cœperis obedire, regnat. Et quid est obedire, nisi exhibere membra arma iniquitatis peccato? Nihil hoc doctore præclarius. Quid vis iam vt exponam tibi? Fac quod audisti, non exhibeas membra tua arma iniquitatis peccato.

Ipse pater Augustinus decimo libro Confessionum suarum, loquitur Deo in hunc modum.

Nunquid nō tentatio est vita humana super terrā? Cui nō est necesse molestias & difficultates pati? Tolerari iubes eas, nō amari. Nemo quōd tolerat, amat, & si tolerare amat. Quāuis enim gaudeat se tolerare, ma uult tamen nō esse quod toleret. Hei mihi domine, miserere mei. Ecce vulnera mea nō abscondo. Medicus es, æger sum, misericors es, miser sum. Tota spes mea nō nisi in magna valde misericordiatua. O amor, qui semper ardes, & nunquam extingueris, charitas Deus meus, accende me. Con-

PSYCHAGOGIAE

tinentiam iubenda quod iubes, & iu-
 be quod vis. Adhuc viuunt in me-
 moria mea carnalium rerum imagi-
 nes, & occurrant mihi vigilantibus
 quidem carentes viribus, in somnis au-
 tem vsque ad delectationem, factū-
 que similitimum pertrahentes. Et tan-
 tum valet imaginis illusio in anima
 mea & in carne mea, vt dormiēti fal-
 sa visa persuadeāt, quod vigilantibus ve-
 ra non possunt. Vbi est illa ratio, quae
 talibus suggestionibus resistit vigi-
 lans? Et si res ipsae vigilantibus ingeran-
 tur, inconcussus maneo. Nunquid
 non potēs est manus tua Deus om-
 nipotens sanare omnes languores a-
 nimae meae, atque abundantiore gratia
 tua lasciuos motus etiam mei saporis
 extinguere? Augebis Dñe magis ma-
 gisque in me munera tua, vt anima
 mea etiam in somnis, nō solum non
 perpetret istas corruptelarum turpis-
 tudines per imagines animales vsque
 ad carnis fluxū, sed ne sentiat quidē.
 Nunc quid adhuc sim in hoc genere
 mali mei, dixi bono Domino meo,
 exultans: cum tremore in eo quod
 donasti mihi, & lugens in eo in quo
 inconsummatus sum, ac sperans perfe-
 ctus

Eturū te in me misericordias tuas, vsq; ad pacē plenariā, quam tecū habebūt interiora & exteriora mea, quū absorpta fuerit mors in victoria.

Paulo post dicit idem Augustinus:

Hoc me docuisti, vt quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam. Sed dum ad quietē satietatis ex indigentia molestia transeo, in ipso transitu mihi insidiatur laqueus concupiscentia. Tentationibus quotidie conor resistere, & inuoco dexteram tuam ad salutem meam, & ad te refero æstus meos. Audio vocē iubentis Dei mei, Non grauentur corda vestra in crapula & ebrietate. Ebrietas longē est à me, misereberis ne appropinquet mihi: crapula autē nonnunquam surrepit seruo tuo, misereberis vt longē fiat à me: nemo enim potest esse continens, nisi tu des. Audiui vocem Apostoli tui, Omnia possum in eo qui me confortat. Ecce miles castrorum cęlestium: memento Domine quia nos puluis sumus. Nec ille in se quicquam potuit, quia idē puluis fuit: quē talia dicentē afflatus tuæ inspirationis adamaui. Omnia
pos

PSYCHAGOGIAE

possum, inquit, in eo qui me confortat. Conforta me, vt omnia possim. Iste se accepisse confitetur: & quod gloriatur, in domino gloriatur. Ego in tentationibus positus, certo quoti die aduersus concupiscentiam manducandi & bibendi. Et quis est domine, qui non aliquando rapiatur aliquantulum extra metas necessitatis? Quisquis est, magnus est, magnificet nomen tuum: ego autem non sum, quia peccator homo sum. Sed & ego, o pater caelestis magnifico nomen tuum: & interpellat te pro peccatis meis vnigenitus tuus, qui vicit seculum, numerans me inter infirma membra corporis sui, de quibus ait, Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur: omnes videlicet qui in desiderio & conatu proficiendi inueniuntur.

Rursum tractatu in Psalmum centesimum trigesimum octauum, dicit ipse Augustinus.

In libro tuo omnes scribentur, non solum perfecti, sed etiam imperfecti. Non timeant imperfecti, tantum proficiant. Nectamen quia dixi, non timeant, ideo
tamen

ament imperfectionē & ibi remaneant, sed tantū proficiant quantum in ipsis est. A corpore domini non recedant, vt in corpore & membris eius compaginati, possint mereri de se dictam esse vocem istam. Imperfectū meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur.

Ex tractatu quadragesimo primo in Euangelium beati Ioannis Apostoli, super his Pauli Apostoli verbis, Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, ad obediendum de siderijs eius. CAP. III.

Non ait, non sit peccatū, sed non regnet. Quādiu viuis, peccatum necesse est esse in membris tuis: saltem illi regnum auferatur, non fiat quod iubet. Surgit ira, noli dare iræ linguam ad maledicendum, noli dare iræ manum aut pedem ad ferendum. Non surgeret ista ira irrationabilis, nisi peccatum esset in membris: sed tolle illi regnum non habeat arma vnde contra te pugnet. Discet etiam nō surgere, quum arma cœperit non inuenire. Non ex
hi

PSYCHAGOGIAE

hibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato, sed induite arma iustitiae: alioquin toti captivi eritis, & non erit dicere. Mente serui legi Dei. Mems enim si teneat arma sua, iam membra non mouentur in ministerium fuerentis peccati. Teneat arcem Imperator interior, quia sub maiore imperatore iuuandus assistit: frenet iram, coerceat concupiscentiam: inest quod frenetur, inest quod coerceatur, inest quod contineatur. Quid autem volebat ille iustus mente seruiens legi Dei, nisi ut omnino non esset quod frenaretur? Et ad hoc debet conari omnis qui tendit ad perfectionem, ut & ipsa concupiscentia (cui non dantur ad obediendum membra) quotidie in proficiente minuatur. Velle, inquit adiacet mihi, perficere autem bonum non inuenio. Nunquid dixit, Non mihi adiacet facere bonum? Si hoc dixisset, spes nulla esset. Non ait, non mihi adiacet facere, sed, non mihi adiacet perficere. Quae est enim perfectio boni, nisi consumptio & finis mali? Quid est autem consumptio mali, nisi quod lex dicit, Non concupisces? Omnis non concupiscere, perfectio boni est

est, quia cōsumptio mali est. Hoc dicebat ille, Perficere bonū non mihi adiacet, quia non poterat facere vt non concupisceret: faciebat tantū vt concupiscentiam frenaret, & vt concupiscentiæ mēbra ad satellitiū non præberet. Perficere ergo, inquit, bonū non mihi adiacet: non possum implere quod dictū est, Non concupisces. Quid ergo? Opus est vt saltem istud impleas. Post concupiscentias tuas non eas. Hoc age interim quādiu sunt illicitæ cōcupiscētiae in carne tua: post concupiscentias tuas non eas. Mane in seruitute Dei, in libertate Christi, mente serui legi Dei tui, Nolito dare concupiscentijs tuis vires. Sequendo eas, vires eis addis, dando eis vires, quomodo vincis, quando cōtrate inimicos nutris virib⁹ suis.

Idem Augustinus Sermone quinto de verbis Apostoli ait.

Qualis vita est nō cōcupiscere? O vita dulcis. Est quasi dulcis voluptas cōcupiscētiae, verū est, nec eam homines sequerētur, nisi dulcis esset. Theatrum, spectaculum, meretrix lasciuia, turpissima cantilena, dulcia sunt ista
ipsi

PSYCHAGOGIAE

ipsi concupiscentiæ. Suauia sunt, dul-
 cia sunt, delectabilia sunt, sed narraue-
 runt mihi iniusti delectationes suas:
 audi meliora, Narrauerunt mihi, in-
 quit, iniusti delectationes suas, sed
 non sicut lex tua Domine. Ipsa es
 nim melior est. Felix anima, quæ hu-
 iusmodi delectationibus delectatur,
 vbi turpitudine nulla inquinatur, &
 veritatis serenitate purgatur. Quem
 autem delectat lex Dei, & sic delectat
 vt omnes delectationes lasciuæ
 vincantur, non sibi arroget istam de-
 lectationem. Dominus, inquit, dabit
 suauitatem. Quid dicam domine, da
 mihi illam suauitatem vel illam? Sua-
 uis es domine: & in tua suauitate do-
 ce me iustitias tuas. In tua suauitate
 doce me Domine. Tunc disco vt fac-
 ciam, si in tua suauitate doceas me.
 Quamdiu blanditur ac dulcis est ini-
 quitas, & amara est veritas, in tua sua-
 uitate doce me: vt suauis sit veritas
 & dulcis cõtemnatur iniquitas, quia
 multò melior & suauior est veritas.
 Sed sanis suauis est panis. Quid me-
 liùs & præclariùs pane cælesti, si non
 obstupefaciat dentes iniquitas? Scri-
 ptura enim dicit, Sicut vua acerba
 dens

dentis
 ficini
 destg
 uatis?
 tis. Q
 tia &
 dabili
 laudas
 valeo
 tas no
 disti,
 offens
 lauda
 nitate
 Domi
 meam
 Ex
 mum c
 his ve
 Domi
 seric
 miser
 eius.

N

dentibus noxia est, & fumus oculis,
 sic iniquitas vtentibus ea. Quid pro-
 dest quia panem laudatis, si malè vi-
 uatis? Quod laudatis non manduca-
 tis. Quom ergo audis verbum iustia-
 tiæ & veritatis, & laudas, multò lau-
 dabilius est si facias. Fac ergo quod
 laudas. An dicturus es, volo, sed non
 valeo? Quare non vales? Quia sani-
 tas non est. Vnde sanitatem perdi-
 disti, nisi quia peccando creatorem
 offendisti. Ergo vt eius panem què
 laudas, cum suauitate, id est, cum sa-
 nitate manduces, dic illi, Ego dixi
 Domine miserere mei, sana animam
 meam quia peccaui tibi.

*Ex tractatu in Psalmum centesimū
 quadragesimum quartū, super
 his verbis, Misericors & misericors
 Dominus, longanimis & multum mi-
 sericors. Suavis Deus omnibus, &
 miserationes eius in omnia opera
 eius.*

CAP. III.

Nisi ille talis esset, de nos-
 bis repetitio & reparati-
 o talis nulla esset. At-
 tende ad te ipsum. Quid
 merebaris peccator? cō-

PSYCHAGOGIAE

temptor Dei quid merebaris? Vide si occurrat tibi nisi poena, si occurrat tibi nisi supplicium. Vides ergo quid tibi debebatur, & quid dederit qui gratis dedit. Data est venia peccatorum, datus est spiritus & spes iustificationis, data est charitas & dilectio in qua omnia bona facias: & super hæc dabit & vitam æternam & societatem angelorum. Totum de misericordia est. Merita tua nusquam iactes, quia & ipsa tua merita, illius dona sunt. Misericors & miserator Dominus qui fecit omnia gratis. Longanimis. Quanto enim sustinet peccatores. Misericors & miserator Dominus in his quibus veniam dedit: in his quibus non dedit adhuc, longanimis non damnans sed expectans, & ipsa expectatione clamans, Convertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Et nimia longanimitate, Nolo, inquit, mortem impij, sed ut reuertatur & viuat. Dedit spem veniæ, ne desperando amplius pecces: & desperatio timenda est in peccatis. Videte vocem desperantis ad augenda peccata, & videte vocem sperantis ad augenda peccata, & quomodo

modo
denti
cem
nando
quid
tis. M
quanc
mihic
quid
sperat
tuenc
Ne à
Vtri
malor
dia d
dov
sum,
Audi
sed ta
voce
time
spe a
diceb
do m
us d
Audi
conu
de di
illi,

modo vtrique voci occurrit prouidentia & misericordia Dei. Audi vocem desperantis. Iam, inquit, damnandus sum, quare non facio quicquid volo? Audi & vocem sperantis. Misericordia domini magna est, quando me conuertero, dimitte mihi omnia, quare non facio quicquid volo? Desperat ille ut peccet, sperat iste ut peccet. Vtrunque metuendum est, vtrūque periculosum. Vt à desperatione, vt à peruersa spe. Vtrique huic periculo, & vtrique malo, quomodo occurrit misericordia dei? Quid dicis tu qui desperando volebas peccare? Iam damnandus sum, quare nō facio quicquid volo? Audi scripturā. Nolo mortē impij, sed tantū vt reuertatur & viuat. Hac voce Dei reducitur iste in spem: sed timendus est alius laqueus, ne ipsa spe amplius peccet. Quid ergo & tu dicebas qui spe magis peccas? Quando me conuertero, omnia mihi Deus dimittet, faciam quicquid volo. Audi & tu scripturam. Non tardes conuerti ad Dominū, neque differas de die in diē, subitō enim veniet ira illi⁹, et i tēpore vindictę disperdet te.

PSYCHAGOGIAE

Noli ergo dicere, Cras me conuertam, cras Deo placebo, & omnia hodie & hesternia peccata dimittuntur mihi. Verum quidem dicis, quia Deus conuersioni tuæ indulgentiā promisit: sed dilationi tuæ diem crastinum non promisit.

Ipse pater Augustinus tractatu in Psalmum centesimum vigesimum nonum super his verbis, Apud te propitiatio est, & propter legem tuam sustinui te Domine, sustinuit anima mea in verbo eius, sic ait.

Si non esset apud te propitiatio, si iudex solū esse velles, & misericors esse nolles, si obseruares omnes iniquitates nostras, & quæreres eas, quis sustineret? Quis ante te staret, & diceret, Innocens sum? Quis staret in iudicio tuo? Spes ergo vna est: Quoniā est apud te propitiatio. Dignatus es legē misericordiæ afferre, mihi dimittere omnia peccata mea, dare mihi de cætero monita, ne te offendam. In ipsis monitis si quid fortè titubauero, dedisti mihi remediū quo te orem, dicens, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus

mus

LIBER I. 19
mus debitoribus nostris. Hanc legē
statuisti mihi, vt quomodo dimitto,
dimittatur mihi.

Et paulò post idem Augustinus
dicit.

Vitare possum homicidia, adulter
ria, rapinas, periuria, maleficia, ido
latriā: nunquid & omnia peccata
linguæ? nunquid & omnia peccata
cordis? Quis ergo sustinebit, si tu ini
quitates obseruaueris? Si nobiscum
tanquā seuerus iudex, non sicut mi
sericors pater agere volueris, quis sta
bit ante oculos tuos? Sed est apud te
propiciatio. Propter legem tuam sus
tinui te Domine. Quæ & qualis est
lex ista? Inuicem onera vestra portas
te, & sic implebitis legem Christi.
Qui portāt inuicem onera sua? Qui
fideliter dicunt, Dimitte nobis de
bita nostra, sicut & nos dimittimus
debitoribus nostris. Qui non habēt
charitatem, graues sunt sibi mutuo:
qui autem habent charitatem, por
tant se inuicem. Læsit te aliquis, pe
nit veniam: si non dimittis, non por
tas onus fratris tui: si dimittis, portas
infirmum. Sustinuit anima mea in

PSYCHAGOGIAE

verbo eius. Nemo sustinet, nisi qui nondū accepit quod promissū est: nā qui iā accepit, quid sustinet? Accepimus remissionē peccatorū, sed promissum est nobis regnū cælorū. Debita nostra deleta sunt, sed merces nostra adhuc futura est. Accepimus veniā, sed æternā vitā nondū tenemus. Sed qui dedit veniam, ipse promisit vitam æternam. Si verbum nostrum esset, deberetis timere: quia verbum Dei est, non fallit. Securi ergo speramus in verbis eius q̄ fallere nō potest.

Ex tractatu in Psalmū quinquagesimū octauū, super his verbis, *Factus es susceptor meus, & refugiū meum in die tribulationis meae. Adiuutor meus tibi psallā: quia Deus susceptor meus es, Deus meus misericordia mea.*

CAP. V.

Vid eam, nisi subuenires? Quām desperatus eram, nisi curares? Vbi iacebā, nisi releuares? Certē ingenti vulnere periclitabar, & illud vulnus meū medicū omnipotentem requirebat. Omnipotentem medico nihil est insanabile, non renun-

ciat

et alicui: opus est vt tu curari velis,
 opus est vt manus eius non refugias.
 Sed & si nolis curari vultus tuum,
 admonet vt cureris, & auersum re-
 uocat, & refugientem quodam mo-
 do ad se redire cōpellit, & attrahit.
 In omnibus implet quod de eo di-
 ctum est, Misericordia eius præue-
 niet me. Cogita quod dictum est,
 Præueniet me. Si aliquid tuum pri-
 mum attulisti, & ex tuo aliquo bono
 primo Dei misericordiam meruisti,
 non te præuenit. Quando autem
 vel intelligis quia præuentus es, nisi
 intelligas quod ait Apostolus. Quid
 enim habes quod nō accepisti? Si au-
 tem accepisti, quid gloriaris quasi
 non acceperis? Hoc est, misericor-
 dia eius præueniet me. Denique
 attendens omnia bona quæcunque
 habere possumus siue in natura, si-
 ue in instituto, siue in ipsa conuersa-
 tione, in fide, in spe, in charitate,
 in bonis moribus, in iustitia, in ti-
 more Dei, totum non esse nisi ex il-
 lius donis, ita conclusit, Deus meus
 misericordia mea. Non inuenit im-
 pletus bonis Dei, quid appellaret
 deum suum, nisi misericordiã suam.

PSYCHAGOGIAE

Onomen sub quo nemini desperandum est. Deus meus, inquit, misericordia mea. Quid est misericordia mea? Si dicas, salus mea, intelligo quia dat salutem: si dicas, refugium meum, intelligo quia confugio ad eum: si dicas, fortitudo mea, intelligo quia dat tibi fortitudinem. Misericordia mea quid est? Totum quicquid sum, de misericordia tua est. Sed promerui te, inuocando te. Vt essem, quid feci? ut essem qui te inuocarem, quid egi? Si enim egi aliquid ut essem, iam eram antequam essem. Porro si omnino nihil eram antequam essem, nihil promerui ut essem. Fecisti ut essem: & non tu fecisti ut bonus essem? Dedisti mihi ut sim, & potuit mihi alius dare ut bonus sim? Si tu mihi dedisti ut sim, & alius mihi dedit ut bonus sim, melior est ille qui mihi dedit ut bonus sim, quam ille qui mihi dedit ut sim. Porro quia te nemo melior, nemo te potentior, nemo te in misericordia largior, a quo accepi ut essem, ab illo accepi ut bonus essem. Deus meus misericordia mea.

Y
mum
Qui
tibus
tes t
tam t

cato
cesse
nalia
gera
lang
infirm
abfor
corru
nem
rion
missi
peric
buld
quib
quib
buld
guor

Ex tractatu in Psalmum centesimum secundum, super his verbis,
 Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas, qui redimit de interitu vitam tuam.

CAP. VI.

Vid dicis quia peccator es? Conuertere, & propitius fit Deus omnibus iniquitatibus tuis. Post remissionem peccatorum corpus infirmum geris, necesse est vt sint quædã desideria carnalia quæ te titillent, & quæ tibi suggerant delectationes illicitas: sed de languore tuo veniunt. Adhuc enim infirmam carnem geris, nondum est absorpta mors in victoria, nondum corruptibile hoc induit incorruptionem. Adhuc quibusdam perturbationibus ipsa anima quatitur post remissionem peccatorum. Adhuc in periculis tentationum versatur: quibusdam suggestionibus delectatur, quibusdam non delectatur: & in eis quibus delectatur, aliquando quibusdam consentit, & capitur. Languore est: sanat & omnes languores

PSYCHAGOGIAE

tuos. Sanabuntur omnes languores
tui, noli timere. Magni sunt, in-
quies: sed maior est medicus. Omnis
potenti medico nullus languor in-
sanabilis occurrit: tantum tu curari
te sine, manus eius ne repellas, no-
uit quid agat. Non tantum delecteris
quando fouet, sed etiam toleres cum
fecat. Tolera medicinalem dolorē,
futuram cogitans sanitatem. Vide
te fratres mei in istis languoribus
corporis, quanta homines tolerant,
vt paucos dies victuri tandem mo-
riantur: & hos paucos dies incertos
habeant. Multi enim post toleran-
tiam magnorum dolorum, cum a
medicis secarentur, aut inter manus
medicorum mortui sunt, aut iam sa-
ni (irruente aliqua ægritudine) de-
functi sunt. Si tam sibi propinquam
mortem sperarent, illos immensos
dolores non susciperent tolerandos.
Tu non toleras ad incertum: qui
promisit sanitatem, non potest fal-
li. Fallitur medicus aliquando, &
promittit sanitatem de corpore hu-
mano. Quare fallitur? Quia hoc
non curat quod fecit. Deus fecit
corpus tuum, Deus fecit animam
tuam,

LIBER I. 18

tuam, nouit quemadmodum recreet quod creauit, nouit quemadmodum reformet quod ipse formauit. Tu tantum sub manibus medici esto: odit enim repellentem manus suas. Ligari se volunt homines & scari, habituri pro incerta sanitate certum dolorem, daturi magnam mercedem. Deus te quē fecit, & certus curat & gratis. Ferto ergo manus eius o anima quæ benedixit eum, nō obliuiscens omnes retributiones eius: Sanat enim oēs languores tuos ipse qui redimit de corruptione vitā tuam. Inde sanat omnes languores tuos, quia redimit de corruptione vitam tuam. Ecce corpus quod corrumpitur aggrauat animam. Vitam ergo habet anima in corpore corruptibili. Qualem vitam? Onera patitur, pondera sustinet. Ad ipsum Deum cogitandum, sicut dignum est ab homine cogitari Deum, quanta impediūt veluti interpellantia de necessitate corruptionis humanæ? Quanta reuocant? Quanta à sublimi intentione detorquent? Quanta interpellant? Quæ turba phantasmatum? Qui populi suggestionum?

PSYCHAGOGIAE

Totum hoc in corde humano, tanquam de vermibus huius corruptionis scatet. Exaggerauimus morbum, laudemus & medicum. Non ergo te sanabit, qui fecit talem qualis non ægrotares si legem sanitatis acceptam seruare voluisses? Nonne tibi & disposuit, & mandauit quid tangeres, & quid non tangeres ad retinendam salutem? Noluisti audire ad retinendam, audi ad recipiendam. Languore tuo expertus es quæ vera ille iussisset. Iam tandem aliquando homo quod non tenuit monitus, audiat vel expertus. Quæ durtitia est, quam nec experientia docet? Non ergo te sanabit qui talem fecerat ut nunquam ægrotares, si eius præcepta seruare voluisses? Non te sanabit qui fecit angelos, & te refectum æquaturus est angelis? Non sanabit factum ad imaginem suam, qui fecit cælum & terram? Sanabit te: opus est ut sanari velis. Sanat omnino ille quemlibet languidum, sed non sanat inuitum. Quid autem beatius, quam ut tanquam in manu tua vitam, sic habeas in voluntate sanitatem tuam? Qui redimit de corruptione vitam tuam.

Ibi

Ibi san
quæ co
ruptio
tua de
Initus
mo fal
circum
comm
guine
fudit v
anima
de cor
dit ex
mio. N
stra,
tione
quod

Ex
simum
ciuita
Hier
bet ea

LIBER I. 19

Ibi sanabitur omnis languor tuus, quū corruptibile hoc induerit incorruptionem. Redempta est enim vita tua de corruptione: iā securus esto. Initus est bonæ fidei contractus, nemo fallit redemptorem tuum, nemo circumuenit, nemo premit. Egit hic commercium, iam pretiū soluit, sanguinem fudit: sanguinem, inquam, fudit vnicus filius Dei pro nobis. O anima erige te, tanti vales: redimee de corruptione vitam tuam. Ostendit exemplo quod promisit in premio. Mortuus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram. Sperent membra quod in capite demonstratum est.

Ex tractatu in Psalmum sexagesimum primum, de duabus mysticis ciuitatibus, Babylonia videlicet, & Hierusalem, de quibus populis ad quamlibet earum pertinentibus.

CAPVT VII.

Omnes qui terrena sapiunt, omnes qui felicitatem terrenam deo præferunt, omnes qui sua querunt, non quæ Iesu Christi

PSYCHAGOGIAE

At, ad illam vnam ciuitatem perti-
nent, quæ dicitur Babylonia mysti-
cè, & habet regem diabolum. Om-
nes autem qui ea quæ sursum sunt sa-
piunt, qui cælestia meditantur, qui
cum sollicitudine in sæculo viuunt
ne Deum offendant, qui cauent pec-
care, quos peccantes non pudet cõfi-
teri, humiles, mites, sancti, iusti, pij,
boni, omnes ad vnam ciuitatem per-
tinent Hierusalem, quæ regem ha-
bet Christum. Intendite fratres, in-
tendite rogo vos. Delectat enim me
paucâ adhuc loqui vobis de ciuitate
hac dulci. Gloriosissima enim de te
dicta sunt, ciuitas Dei. Et si oblitus
fuero tui Hierusalem, obliuiscatur
me dextera mea. Dulcis est enim vna
patria & vera patria, vna patria, sola
patria: præter illam quicquid nos-
bis est, peregrinatio est. Mala ergo
ciuitas ab initio vsque in finem cur-
rit, & bona ciuitas mutatione malo-
rum conditur. Et sunt istæ duæ ci-
uitates permixtæ interim, in fine se-
parandæ, aduersus se inuicem confi-
gentes: vna pro iniquitate, altera
pro iustitia, vna pro vanitate, altera
pro veritate. Et aliquando ipsa
comz

commixtio temporalis facit, vt quis
dam pertinentes ad ciuitatem Baby
loniam administrent res pertinen
tes ad Hierusalem: & rursus quis
dam pertinentes ad Hierusalem ad
ministrent res pertinentes ad Baby
loniam. Respicite populum illū pri
mum positum etiam ad significans
dum populum posteriorem, & vi
dete ibi quæ dico. Fuerunt reges ma
gni in Hierusalē, notū est, numerans
tur, nominatur. Omnes ergo iniqui,
ciues erant Babylonix, & adminis
trabant res Hierusalem, omnes in fis
nem inde separandi, nō nisi ad diabo
lū pertinēt. Rursus inuenim⁹ ciues
de Hierusalē administraffe res quas
dam pertinentes ad Babyloniam. Nā
tres illos pueros victus miraculo Na
bugodonosor regni sui administrato
res fecit, & cōstituit eos super satras
pas suos, & administrabāt res Baby
lonix ciues de Hierusalē. Respicite
nūc impleri hoc & agi in Ecclesia es
tiam his temporibus. Omnes de quī
bus dictum est. Quæ dicunt facite,
quæ autē faciunt facere nolite, ciues
sunt Babylonix administrantes Rē
publ. ciuitatis Hierusalem. Si enim
nihil

PSYCHAGOGIAE

nihil administrarent ciuitatis Hieru
salem, vnde est, Quæ dicunt facite?
Vnde super cathedram Moyſi ſe
dēt? Rurſus ſi ciues ſunt ipſius Hie
ruſalem qui regnabunt in æternum
cum Chriſto: vnde eſt, Quæ faciunt
facere nolite, niſi quia audituri ſunt,
Diſcedite à me omnes qui operami
ni iniquitatem. Notum eſt ergo vo
bis ciues male ciuitatis adminiſtrare
quoſdam actus bonæ ciuitatis: videa
mus ſi & ciues bonæ ciuitatis admi
niſtrent quoſdam actus malæ ciuita
tis. Terrena ergo omnis Reſpublica
quandoq; vtique peritura, cuius re
gnū tranſitorium eſt, cūm venerit il
lud regnū de quo oramus. Adueniat
regnum tuum, & de quo prædictum
eſt, Et regni eius non erit finis: ter
rena inquam Reſpublica habet ciues
noſtros adminiſtrantes res eius.
Quàm multi enim fideles, quàm
multi boni, & magiſtratus ſunt in ci
uitatibus ſuis, & iudices ſunt, & du
ces ſunt, & comites ſunt, & reges ſūt
omnes iuſti & boni non habentes in
corde niſi glorioſiſſima quæ de te di
ctæ ſunt ciuitas Dei. Et quaſi anga
riam faciunt in ciuitate tranſitoria:
&

& illic à doctoribus ciuitatis sanctæ iubentur seruare fidem præpositis suis, siue regi quasi præcellenti, siue ducibus tanquam ab eo missis ad vindictam malorum, laudem vero bonorum: præcipitur vt serui dominis suis subditi sint, & christiani paganis, & vt seruet fidem melior deteriori, ad tempus seruiturus, in æternum dominaturus. Fiunt enim ista donec transeat iniquitas. Iubentur serui ferre dominos iniquos & difficiles: ciues Babylonie iubentur tolerari à ciuibus Hierusalem.

Ex tractatu in Psalmum quinquagesimum quartum, super his verbis, Exaudi Deus orationem meam & ne despexeris deprecationem meam: intende mihi & exaudi me. Contristatus sum in exercitatione mea, & turbatus sum à voce inimici, & à tribulatione peccatoris. CA. VIII.

Sat agentis, solliciti, in tribulatione positi verba sunt hæc. Orat multa patiens, & de malo liberari desiderans: superest vt audiamus in quo malo sit, & quomodo

di

PSYCHAGOGIAE

dicere cœperit, agnoscamus ibi nos
 esse: vt communicata tribulatione,
 coniungamus orationem. Contrista-
 tus in exercitatione mea & contur-
 batus sum. Vbi contristatus? Vbi cō-
 turbatus? In exercitatione mea, in-
 quit. Homines malos quos patitur
 commemoraturus est eandemque
 passionem & infestationem malorū
 hominum, exercitationē suam dixit.
 Ne putetis gratis esse malos in hoc
 mundo, & nihil boni de illis agere
 Deum. Omnis malus aut ideo viuere
 vt corrigatur, aut ideo viuere, vt per il-
 lum bonus exerceatur. Vtinā ergo
 qui nos modò exercent cōuertantur
 & nobiscum exerceantur: tamē quā-
 diu ita sunt vt exerceant, non eos o-
 derimus, quia in eo quòd malus est
 quis eorū, vtrum vsq; in finem perse-
 ueraturus sit ignoramus: & plerum-
 que cū tibi videris odisse inimicū,
 fratrē odisti, & nescis. Ergo fratres
 omnes mali cū mali sint, excernēt
 bonos. Ecce enim breuiter audite, &
 intelligite. Si bonus es, inimicum nō
 habebis, nisi malum. Porro tibi ea
 regula bonitatis præfixa est, vt imite-
 ris bonitatem patris tui, qui facit so-
 lem

lem su-
 los, &
 Nunq-
 & Deu-
 bes eur-
 est: ille
 micos
 pe in so-
 ille qui
 inimic-
 tus est:
 boni h-
 serico-
 lud vn-
 bulatu-
 tur, vt
 Tu erg-
 biliter
 le eum
 stitit,
 bono-
 & iniu-
 riri fac-
 nū ali-
 vt sit t-
 volun-
 lectior
 trem,
 nim, i-

lem suum oriri super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Nunquid enim tu habes inimicum, & Deus non habet? Tu quidem habes eum inimicum qui tecum creatus est: ille vero eum quem creauit. Inimicos ergo Dei malos & iniquos saepe in scripturis legimus, & parcit eis ille qui non habet quod ei imputet inimicus, cui omnis inimicus ingratus est: ab illo enim habet quicquid boni habet. Ab ipso enim habet misericordiam, & etiam quicquid est illud unde tribulatur. Ad hoc enim tribulatur ne superbiat: ad hoc tribulatur, ut humilis agnoscat excelsum. Tu ergo inimico tuo quem intolerabiliter pateris, quid praestitisti? Si ille eum habet inimicum, cui tanta praestitit, & facit solem suum oriri super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos: tu qui nec solem potes oriri facere, nec super terras pluere, vna aliquid seruare inimico non potes, ut sit tibi pax in terra homini bonae voluntatis? Ergo quoniam haec tibi dilectionis regula figitur, ut imitans patrem, diligas inimicum. (Diligite enim, inquit, inimicos vestros) in hoc

PSYCHAGOGIAE

præcepto quomodo exerceris, si
 nullum inimicum patereris? Vides
 ergo prodesse tibi ad aliquid, & quòd
 Deus parcat malis. Profit tibi ad ha-
 bendam misericordiam, quia & tu
 fortè si bonus es, ex malo factus es
 bonus: & si deus non parceret ma-
 lis, nectu qui gratias ageres appare-
 res. Parcat ergo alijs, qui pepercit &
 tibi. Non enim cùm transferis, inter-
 cludenda est via pietatis. Vnde ergo
 iste orat positus inter malos, quorù
 inimicitijs exercebatur? Quid ait?
 Contristatus sum in exercitatione
 mea, & conturbatus sum. Cùm ex-
 tendit dilectionem vt diligat inimi-
 cos, affectus est tædio multorù inimi-
 citijs, multorù rabie circûlatratus, &
 quadam humana infirmitate succu-
 buit. Vidit se iam incipere penetrari
 mala persuasione diabolica, vt odiù
 inducat aduersum inimicos: reluctas
 odio vt perficeret ipsam dilectionē,
 in ipsa pugna & lucta turbatus est.
 Eius enim vox est & in alio P salmo:
 Turbatus est præ ira oculus meus.
 Et quid tibi sequitur? Inueteraui in
 omnibus inimicis meis. Velut in
 tempestate & fluctibus mergi cœ-
 perat

perat, sicut Petrus. Ille enim calcat
 fluctus huius seculi, qui diligit inimi-
 cos. Christus in mari ambulabat in-
 trepidus, cuius omnino de corde au-
 ferri non poterat inimici dilectio:
 qui pendens in cruce dicebat: Pater
 ignosce illis, quia nesciunt quid fa-
 ciunt. Et Petrus voluit ambulare.
 Ille tanquam caput, Petrus tan-
 quam corpus: quia super hanc pe-
 tram, inquit, ædificabo Ecclesiã me-
 am. Iussus est ambulare, & ambula-
 bat gratia iubentis, non viribus suis.
 Sed quum videret ventum validum
 timuit, & mergi iam cœperat contur-
 batus in exercitatione sua. A quo vē-
 to valido? A voce inimici, & à tribu-
 latione peccatoris. Ergo quomodo
 ille clamavit in fluctibus, Domine
 pereo, salva me, talis & huius vox
 præcessit, Exaudi Deus deprecatio-
 nem meam, & ne despexeris precem
 meam, intende mihi & exaudi me.
 Quare? Quid enim pateris? quid ge-
 mis? Contristatus ium in exercita-
 tione mea. Exerceri me quidem in-
 ter malos posuisti, sed nimis exurrex-
 erunt supra vires meas. Tranquilla
 perturbatum, manum extende mer-
 genti

PSYCHAGOGIAE

genti. Iste conturbatus & contristatus orabat tanquam perturbato praera ira oculo suo. Ira vero fratres si fuerit inueterata, iam odium est: ira turbat oculum, odium extinguit, ira festuca est, odium trabes est. Aliquando odisti & corripuisti irascentem: in te est odium, in illo ira quem corripis. Merito tibi dicitur, Eijce prismum trabem de oculo tuo, & sic uidebis eijcere festucam de oculo fratris tui. Nam ut noueritis quantum intersit inter iram & odium, quotidie homines irascuntur filijs suis. Date qui oderint filios suos. Conturbatus iste orabat & contristatus, lucrans aduersus omnia conuitia omnium conuitiatorum: non ut aliquem eorum conuitium reddendo uinceret, sed ne aliquem eorum odisset.

Ex tractatu in Psalmum nonagesimum nonum: super his uerbis: Seruiente Domino in letitia. CAP. IX.

Mnis seruitus amaritudinedine plena est: omnes conditione seruili obligati, & seruiunt & murmurant. Nolite timere illius
dos

domini
tus, no
mo sep
ce est qu
Magna
ta domi
pedibu
te, conf
attribu
in comp
menta
ne exa
spectu
uite D
seruitu
uitus
seruit.
estis fra
cacione
tatem s
te char
ritas fe
verbor
& cog
liberat
liber: s
amaris
tiam i
quo fa

domini seruitutem: non erit ibi gemitus, non murmur nō indignatio. Nemo se putet inde venalem, quia dulce est quod redempti omnes sumus. Magna felicitas est fratres esse in ista domo magna seruum, & si cum cōpedibus. Noli timere serue compedite, confitere Domino. Meritis tuis attribue compedes tuas, confiters in compedibus tuis, si vis vt in ornamenta vertantur. Non frustra nec sine exauditione dictū est, Intret in cōspectu tuo gemitus cōpeditorū. Seruite Domino in iocunditate. Libera seruitus est apud dominū, libera seruitus vbi non necessitas sed charitas seruit. Vos inquit, in libertatē vocati estis fratres, tantū ne libertatē in occasionem carnis detis, sed per charitatem spiritus seruite inuicē. Seruū te charitas faciat, quia liberum te veritas fecit. Si manseritis, inquit, in verbo meo, verē discipuli mei estis, & cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos. Simul es & seruus & liber: seruus quia factus es, liber quia amaris à Deo à quo factus es: imo etiam inde liber, quia amas eum à quo factus es. Noli seruire cum

murs

PSYCHAGOGIAE

murmure non enim id agunt mur-
 mura tua vt non seruias, sed vt ma-
 lus seruus seruias. Seruus es domini,
 libertus es Domini, non te sic querat
 manumitti, vt recedas de domo ma-
 numissoris tui. Seruite domino in iocunditate. Plena erit illa & perfecta
 iocunditas, cum corruptibile hoc in-
 duerit incorruptionem, & mortale
 hoc induerit immortalitatem. Tunc
 erit perfecta iocunditas, tunc illa per-
 fecta iubilatio, tunc laus sine defectu,
 tunc amor sine scandalo, tunc fructus
 sine timore, tunc vita sine morte.
 Quid hic? Nullum ne gaudium? Si
 nullum gaudium & nulla iubilatio:
 quomodo ait, Iubilate Deo vniuersa
 terra? Est plane & hic gaudium de
 spe futurae vitae: gustatur hic vnde
 ibi satiemur: sed necesse est vt multa
 perferant frumenta inter zizania.
 Sunt grana inter paleam, est liliū
 inter spinas. Quid enim audit Eccle-
 sia? Sicut liliū in medio spinarum?
 ita proxima mea in medio filiarum.
 Non dictum est, in medio alienarū,
 sed in medio filiarum. O Domine
 quomodo consolaris, quomodo con-
 fortas? Quomodo terres? Quid est
 quod

quod d
 narum
 liarum
 respon
 fos mo
 menta
 geman
 Christi
 fos fra
 cturus
 tur scan
 benè p
 miner
 antequ
 ti? Si er
 nem v
 aliquer
 tur quo
 charita
 ait apol
 tes ser
 culo pa
 Non h
 neat?
 lud fr
 est in D
 mini.
 sumetu

quod dicitis, Sicut liliū in medio spi-
narum, ita proxima mea in medio fi-
liarum? Quas dicitis spinas? Ipsas filias
respondet. Spinæ sunt propter vitio-
sos mores suos, filiæ propter sacra-
menta mea. Inter illas necesse est, vt
gemamus. Sed quo se separaturus est
Christianus vt non gemat inter fal-
sos fratres? Quo iturus est? Quid fa-
cturus? Solitudines petat, Sequun-
tur scandala. Separaturus est se qui
benè proficit, vt nullum omnino ho-
minem patiatur? Quid si & ipsi sunt
antequā proficeret, nemo vellet pa-
ti? Si ergo quia proficit nullum homi-
nem vult pati, eo ipso quonon vult
aliquem hominem pati, conuincit-
tur quod non profecerit. Intendat
charitas vestra. Sistentes inuicem,
ait apostolus, in dilectione, satagen-
tes seruare vnitatem spiritus in vin-
culopacis. Sistentes inuicem.
Non habes quod in te alius susti-
neat? Miror si non est. Merito il-
lud fratres charissimi magnificum
est in Domini Euangelio ex ore Do-
mini. Duo, inquit, in agro: vnus as-
sumetur, & vnus relinquetur. Dux

PSYCHAGOGIAE

in molendino, vna assumetur, & vna
relinquetur. Duo in lecto: vnus
assumetur, & vnus relinquetur.
Quid est duo in agro? Quod dicit
Apostolus, Dei agricultura estis. In
agro laboramus: duo in agro clerici
sunt: vnus assumetur & vnus relin-
quetur. Assumetur bonus, relin-
quetur malus. In molendino dua:
hoc ad plebes retulit. Quare in mo-
lendino? Quia de uincta in seculo
circuitu rerum temporalium tan-
quam mola detinentur, Et inde vna
assumetur, & vna relinquetur.
Quae inde assumetur? Faciens opera
bona, attendens indigentiam seruorum
Dei, indigentiam pauperum: in confessione
fidelis, in laetitia spei certa, vigi-
lans ad Deum, nulli imprecans ma-
la, diligens quantum potest non so-
lum amicos, sed etiam inimicos, praeter
uxorem suam non sciens aliquam,
praeter maritum suum non sciens a-
liquem. Assumetur haec de molendi-
no: quae aliter fuerit relinquetur. Alij
autem dicunt, Quietem volumus,
remouemus nos a turbis, bene erit
nobis in solitudine. Si quietem quaeris,
quasi lectum quaeris vt sine alia
qua

qua solitudine requiescas: & inde vnus assumetur, & vnus relinquetur. Nemo vos fallat fratres, si non vultis falli, & vultis amare fratres: scitote omnem professionem in Ecclesia habere fictos. Non dixi omnem hominem esse fictum, sed omnem professionem habere fictas personas. Sunt Christiani mali, sed sunt & boni. Quasi plures malos vides quia palea sunt, & te ad grana peruenire non permittunt. Sunt ibi & grana: accede, tenta, excute, adhibe oris iudicium. Inuenis sanctimoniales in disciplinatas, nunquid ideo sanctimonium reprehendendum est? Multæ non stant in domibus suis, circueunt domos alienas, curiose agentes, loquentes quæ non oportet: superbe linguatæ, ebriosæ. Et si virgines sunt quid prodest integra caro, mente corrupta? Melius est humile coniugiû, quàm superba virginitas. Si enim nubarent, non haberent nomen vnde extollerentur, & haberent frenû quo regerentur. Sed nunquid propter virgines malas damnatur sum^a etiã sanctas & corpore et spiritu? Aut propter istas laudabiles, etiam illas

PSYCHAGOGIAE

improbandas laudare cogemur? Vnde
dique vnus assumetur, & vnus relin
quetur. Ergo fratres seruite Domi
no in iocunditate. Vos alloquitur
quicumque in charitate omnia toles
ratis & spe gaudetis. Seruite domino
non in amaritudine murmuratio
nis, sed in iocunditate dilectionis.

Ex tractatu in Psalmum centesi
mum decimum nonum: super his ver
bis. Heu mihi, quia incolatus meus
prolongatus est: habitauit cum habi
tantibus Cedar, multū incola fuit ani
ma mea. Cū his qui oderunt pacem,
eram pacificus. CAP. X.

Fratres charissimi non po
teritis probare quā ve
ra cantetis, nisi cōperitis
facere quod cantatis.

Quantumlibet illud dicam, quo
modolibet exponam, qualiscunque
verbis versum, non intrat in cor eius
in quo non est opus eius. Incipite a
gere, & videte quid loquamur. Tūc
ad singula verba lachrymæ profu
ent: tunc Psalmus cantatur, & facit
cor quod in Psalmo cantatur. Quā
muls

multi enim sonant voce, & corde muti sunt? Et quam multi tacent labijs, & clamant affectu, quia ad cor hominis aures Dei? Sicut aures corporales ad os hominis, sic ad cor hominis aures Dei. Multi clauso ore exaudiuntur, & multi in magnis clamoribus non exaudiuntur. Affectibus orare debemus & dicere, Multum peregrinata est anima mea, Cū his qui oderunt pacem, eram pacificus. Quid enim aliud dicimus istis hæreticis, nisi, Cognoscite pacem, amate pacem? Iustos vos dicitis. Sed si iusti essetis, inter paleam grana gemeretis. Nam quia sunt grana in Ecclesia catholica & vera grana sunt, ideo tolerant paleam donec ventiletur area, quia inter paleam clamant, Heu me quod incolatus meus longinquus factus est, inhabitavi cum tabernaculis Cedar. Inhabitavi inquit cum paleis: sed quomodo de palea multus fumus exit, sic de Cedar tenebræ. Inhabitavi cum tabernaculis Cedar, multum peregrinata est anima mea. Frumentorum vox est inter paleas gementium. Hæc loquimur illis qui oderunt pacem,

PSYCHAGOGIAE

& dicimus, Cum his qui oderunt pacem eram pacificus . Qui sunt qui oderunt pacem ? Qui conscindunt vnitatem . Si enim pacem non odissent , in vnitatem mansissent . Sed videlicet propterea se separauerunt vt iusti essent , & non haberent mixtos iniustos . Catholica dicit . Non est dimittenda vnitas , non est praecidenda Ecclesia Dei : iudicabit Deus de malis & bonis postea . Si nunc mali à bonis separari non possunt , ferendi sunt ad tempus . Mali in area nobiscum esse possunt : in horreo non possunt . Et forte hodie qui mali apparent , cras boni erunt : & qui de bonitate hodie superbiunt , cras mali inuenientur . Quisquis ergo humiliter malos ad tempus fert , ipse perueniet ad requiem sempiternam . Hæc vox catholica est . Illorum autem vox qualis est nō intelligentium , neque quæ loquuntur , neque de quibus affirmant ? Ne tangas immundum : & qui terigerit immundum , inquinabitur . Separemus nos , ne commisceamur malis . Et nos illis , Amate pacem , diligete vnitatem . Nescitis à quàm multis bonis

nis f
lum
dois
mort
imp
dia.
viuic
tepa
vox
deru

E
Lam
bis
dilig

quod
ratu
los v
neco
nus a
splen
vestr

nis separamini, dum quasi malis calumniamini? Furiunt, sæuiunt, quando ista dicimus: nam quærunt & mortificare nos. Apparuerunt sæpè impetuseorum, apparuerunt insidiæ. Cùm ergo inter insidias illorum viuimus, & ipsi quibus dicimus amate pacem, aduersantur nobis, nonne vox ista nostra est, Cum his qui oderunt pacem eram pacificus?

Ex tractatu septimo in Epistola
 beati Iohannis Apostoli, super
 his verbis, Debemus & nos inuicè
 diligere

CAP. XI.

Attendite quod dicã fratres: exhortor vos quantum dat Dominus, ad magnum thesaurum. Si vobis ostenderetur aliquod vasculum anaglyphum, inauratũ, operosè factum, & illiceret oculos vestros, & duceret in se intentione cordis vestri, & placeret vobis manus artificis, & pondus argenti, & splendor metalli: nonne vnusquisq; vestrũ diceret. O si haberẽ vasculũ

PSYCHAGOGIAE

istud? Et sine causa hoc diceretis, in potestate enim vestra non esset illud habere: aut si quisquā vellet habere deberet ipsum de domo aliena furari. Laudatur charitas vobis: habete, possidete. Non opus est ut furum alicui faciatis, non opus est ut emere cogitetis, gratis constat: tene te eam, amplectimini eam: dulcius illa nihil est. Si dum memoratur talis est, quando habetur qualis est? Sed si vultis seruare charitatem fratres, ante omnia ne putetis commendari abiectam & desidiosam: nec quadam mansuetudine (imo non mansuetudine, sed remissione & negligentia) putetis seruari charitatem. Non sic seruatur. Non putes tunc te amare seruum tuum, quando eum non cedis: aut tunc te amare filium tuum, quando ei non das disciplinam: aut tunc te amare vicinum tuum quando eum non corripis: non est ista charitas, sed languor. Ferueat charitas ad corripiendum ad emendandum. Si sunt boni mores, delectent: si sunt mali, emendentur, corrigantur. Noli in homine amare errorem, sed hominem: hominem enim Deus fecit,
er

errore
illud a
diligis
quæ v
strata
bæ in
quem
ipsam
hoc? F
rostro
ne am
pater
discip
dat cu
ter v
les ef
pater
Quor
re col
no. D
cius
possi
uerfac
vacet
ctior
ret lin
loqui
relic

errorem ipse homo fecit. Quum illud amas, istud tollis: quum illud diligis, istud emendas. De columba quæ venit super Dominum, demonstrata est charitas. Species illa columbæ in qua venit spiritus sanctus, per quem nobis charitas infunderetur, ipsam charitatem expressit. Quare hoc? Fel columba non habet, tamen rostro & pennis pro nido pugnat, sine amaritudine sæuit. Hoc facit & pater quando filium castigat: nam ad disciplinam castigas. Seductor ut vè dat cum amaritudine blanditur: pater ut corrigat, sine felle castigat. Tales estote ad omnes. Sæuire videtur pater: amor sæuit, charitas sæuit. Quomodo sæuit? Sine felle sæuit, more columbino sæuit, non more coruino. Dilectio dulce verbum, sed dulcius tactum. Semper de illa loqui nõ possumus: multa enim agimus, & diuersæ actiones distendunt nos, ut nõ vacet linguæ nostræ semper de dilectione loqui: nam nihil melius ageret lingua nostra. Sed de qua semper loqui non licet, semper eam custodire licet

PSYCHAGOGIAE

Ex tractatu in Psalmum trigesimū
primum, super his verbis, Gloriami-
ni omnes recti cordi. CAP. XII.

INter rectum cor & pra-
uum cor hoc interest.
Quisquis homo præter
voluntatem aliquid pat-
titur afflictionis, mæro-
ris, laboris, humiliationis, & non tri-
buit nisi voluntati Dei iustæ, nõ illi
dans insipientiam quod quasi nesci-
at quid agat, quia se talem flagel-
lat, & illis talibus parcit: ipse est res-
ectus corde. Peruersi autē corde sunt,
& prauis & distortis, qui omnia quæ
patiuntur mala, iniquè se pati dicunt.
Rectus est Deus, & ideo distortum
cor illi non acquiescit. Quomodo
distortum lignum etsi disponas in pa-
uimento æquali, non collocatur, nõ
compaginatur, nec adiungitur, sed
semper agitur & nutat, non quia
inæquale est ubi posuisti, sed quia dis-
tortum est quod posuisti. Ita & cor-
tuum, quàm diu prauum est & distor-
tum non potest collinari rectitudinì
Dei, & non potest in illo collocari,
vt hæreat illi & fiat rectum. Qui autem
tem

remadhæret Domino, vnus spiritus
 est. Ideo recti corde gloriamini,
 dixit. Quomodo recti corde glorian-
 tur? Audite gloriationem ipsorum.
 Non solum enim (dixit Apostolus)
 sed & gloriamur in tribulationibus.
 Nam non est magnum gloriari in
 gaudijs, gloriari in lætitijs: rectus cor-
 de etiam in tribulatione gloriatur.
 Et audi, quomodo non frustra nec
 superuacue gloriatur in tribulatio-
 ne. Vide rectum cor. Scientes, inquit,
 quia tribulatio patientiam operatur,
 patientia autem probationem, pro-
 batio verò spem, spes autem non cõ-
 fundit: quia charitas Dei diffusa est
 in cordibus nostris per spiritum san-
 ctum, quidatus est nobis. Sic est er-
 go rectum cor fratres. Cuicumque
 aliquid accidit, dicat: Dominus des-
 dit, Dominus abstulit (ecce rectum
 cor) sicut Domino placuit, ita factum
 est, sit nomen Domini benedictum.
 Et non dixit: Dominus dedit, dia-
 bolus abstulit. Intendat ergo
 charitas vestra, ne fortè dicatis: Hæc
 mihi diabolus fecit. Prorsus ad
 Deum tuum refer flagellum tuum:
 quia nec diabolus tibi aliquid facit,

PSYCHAGOGIAE

nisi ille, qui desuper habet potestatem permittat, aut ad poenam, aut ad disciplinam. Ad poenam impijs, ad disciplinam filijs. Flagellat autem omnem filium quem recipit. Non te sine flagello speres futurum: nisi forte cogites exheredari. Flagellat omnem filium quem recipit. Itane omnem? Vbi te volebas abscondere? Omnem. Et nullus exceptus, nullus sine flagello erit. Quid est omnem? Vis audire quem omnem? Etiam vnicus sine peccato, non tamen sine flagello. Vnde ipse vnicus portans infirmitatem tuam, & praefigurans in se personam tuam, & totius corporis sui, cum appropinquaret passioni, ex homine quem gerebat contristatus est, vt te letificaret: contristatus est vt te consolaretur. Potuit enim vtique sine tristitia esse Dominus iturus ad passionem. Si potuit miles, non potuit Imperator? quomodo potuit miles? Attende Paulum exultantem, propinquantem passioni. Ego autem, iam, inquit, immolor, & tempus resolutionis meae instat: bonum certamen certavi, cursum consummaui, fidem seruaui:

ui:
iusti
deti
lum:
dilig
adm
sione
cont
tua p
dam
mort
mod
dis.
lebas
aliud
sed
Iunta
torqu
tua: r
quod
gatu
dom
inqui
Et: P
calix
volu
Veru
quod
dens

ui: de cætero superest mihi corona
iustitiæ, quam mihi Dominus red-
det in illa die iustus iudex. Non so-
lùm autem mihi, sed & omnibus qui
diligunt aduētum eius. Videtè quē
admodum exultat venturus ad pas-
sionem. Ergo gaudet coronandus,
contristatur coronaturus. Quid igi-
tua portabat? Infirmi-
tatem quorun-
dam qui veniente tribulatione vel
morte contristantur. Sed vide quo-
modo eos ducit in directionem cor-
dis. Ecce tu volebas viuere, non vo-
lebas tibi aliquid accidere, sed Deus
aliud voluit. Duæ voluntates sunt,
sed voluntas tua corrigatur ad vo-
luntatem Dei, nō voluntas Dei des-
torqueatur ad tuam. Præua est enim
tua: regula est illa. Stet regula, &
quod præuum est ad regulam corri-
gatur. Videte quomodo hoc docet
dominus Iesus Christus: Tristis est,
inquit, anima mea vsque ad mortē.
Et: Pater, si fieri potest, transeat à me
calix iste. Ecce ostendit humanam
voluntatem. Sed vide rectum cor.
Veruntamē non quod ego volo, sed
quod tu vis pater. Hoc ergo fac gau-
dens in his quæ tibi accidunt: & si

PSYCHAGOGIAE

euenerit dies ille vltim^o, gaude. Aut
si surripit humanae cuiusdam volun-
tatis fragilitas, citò dirigatur in Des-
um: vt sis in eis quibus dicitur: Glo-
riamini omnes recti corde.

Ex tractatu in Psalmum trigesi-
mum secundū, super his verbis: Exul-
tate iusti in Domino, rectos docet
collaudatio. CAP. XIII.

Vi sunt recti? Quid iris-
gunt: cor secundū volū-
tatē Dei: & si eos pertur-
bat humana fragilitas,
diuina consolatur equi-
tas. Quamuis autem corde mortali
priuatim aliquid velint, quò suæ in-
terim causæ vel negotio, vel præsen-
ti necessitati conueniant, vbi intel-
lexerint & cognouerint aliud Deū
velle, præponūt voluntatē melioris
volūtati suæ, & voluntatē omnipotē-
tis volūtati infirmi, & volūtati Dei
voluntati hominis. Quantum enim
Deus distat ab homine, tantū volun-
tas Dei à voluntate hominis. Vnde
gerens hominem Christus, & regu-
lam nobis proponens, docens nos
viuere, & præstans nobis viuere,
ostens

ostens
volun
& nos
& ad e
vtiqu
feri po
Hæc h
aliqui
lens.
se hom
quanti
ngere
non q
pater.
Christ
set ve
est diu
volun
transfi
transfi
& ded
in se t
& San
mauit
rangel
perseq
minis
tendit
quit,

LIBER I.

33

ostendit hominis quandam priuatā
voluntatem, in qua suam figurauit,
& nostram: quia caput nostrum est,
& ad eū, sicut nostis, tanquā mēbra
vtique pertinemus. Pater, inquit, si
fieri potest, transeat à me calix iste.
Hæc humana volūtas erat, propriū
aliquid, & tanquam priuatum vo-
lens. Sed quia recto corde voluit es-
se hominem, vt quicquid in illo ali-
quantum curuum esset, ad illum di-
rigeret qui semper est rectus, verūm
non quod ego volo, ait, sed quod tu
pater. Sed quid possit mali velle
Christus? Quid postremò aliud pos-
set velle quā pater? Quorum vna
est diuinitas, non potest dispar esse
voluntas. Sed ex persona hominis
transfigurans in se suos quos in se
transfigurauit, cū ait: Esuriui,
& dedistis mihi manducare: quos
in se transfigurauit, cū furenti
& Sanctos persequenti Saulo clas-
mauit desuper ipse, quem nemo
tangebatur: Saule, Saule, quid me
persequeris? ostendit quandam ho-
minis propriam voluntatem: os-
tendit & correxit te. Ecce vide, in-
quit, te in me, quia potes aliquid
pro

PSYCHAGOGIAE

proprium velle, vt aliud Deus velit. Conceditur hoc humanae fragilitati, conceditur humanae infirmitati. Alio quid propriū velle, difficile est vt nō tibi contingat: sed statim cogita quis sit supra te: illum supra te, te infra illum: illum creatorem, te creaturam: illū dominum, te seruū: illū omnī potentē, te infirmū cogita, corrigēs te, subiungensque voluntati eius, ac dicens: Verūm non quod ego volo, sed quod tu vis pater. Quomodo disiunctus es à Deo, qui iam hoc vis quod Deus? Eris ergo rectus, & te decebit laudatio, quoniam rectos decet laudatio. Si autem curuus fueris, laudas Deum quando tibi bene est, blasphemās quando tibi malè est. Quod quidem malè, si iustum, non est malè. Iustum autem est, quoniam ab illo fit qui iniuste facere nihil potest. Et eris insulsus puer in domo patris, amans patrem si tibi blanditur, & odio habens quando te flagellat: quasi non & blandiens & flagellans hæreditatem paret. Vide autem quemadmodum deceat rectos laudatio. Audi vocem recti laudantis ex alio Psalmo: Benedicam

cam

eam, inquit Dominum in omnitem-
 pore, semper laus eius in ore meo.
 Quod est in omni tempore: hoc est,
 semper. Et quod est benedicam: hoc
 est, laus eius in ore meo. Omni tem-
 pore & semper: siue in prosperis, si-
 ue in aduersis. Nam si in prosperis,
 & non in aduersis, quomodo om-
 ni tempore? quomodo semper? Et
 audiuius multas multorum tales
 voces: quando illis prouenit aliqua
 felicitas, exultant, gaudent, cantant
 Deo, laudant Deum, non sunt im-
 probandi, imò congaudendum est
 illis, quia multi. Sed isti qui iam
 Deum laudare ex prosperitatis pars
 ce ceperunt, docendi sunt patrem
 agnoscere flagellantem, nec mur-
 murare aduersus corrigentis ma-
 num, ne semper prauiremanentes
 exhæredari mereantur: ut facti iam
 recti (quid est recti, nisi ut nihil il-
 lis displiceat quod fecerit Deus?)
 possint & in aduersis Deum lauda-
 re, & dicere: Dominus dedit, Do-
 minus abstulit, sicut Domino plas-
 euit ita factum est, sit nomen Do-
 mini benedictum. Tales rectos de-
 set laudatio, non primò laudaturos,
 &

PSYCHAGOGIAE

& postea vituperaturos. Ergo iusti
recti exultate in Domino, quia vos
deceat laudatio. Nemo dicat, quis
ergo iustus? aut quando ero iustus?
Nolite vos abijcere & desperare de
vobis, homines estis, ad imaginem
Dei facti estis: qui vos homines fe-
cit, pro vobis & homo factus est: ut
multi filij ad hæreditatem sempiterna-
nam adoptaremini, sanguis vnici
pro vobis effusus est. Si vobis ex
terrena fragilitate viluistis, ex præ-
cio vestro vos appendite: quid man-
ducat, quid bibatis, quo subscri-
bamini tamen dignè cogitate. Nun-
quid hoc vos monemus, ut superbi-
sitis, & vobis aliquam perfectionem
audeatis arrogare? Sed non iterum
ab omni iustitia vos putare debetis
exules fieri. Nolo enim vos inter-
rogare de iustitia vestra: fortassis
enim nemo vestrum mihi audeat res-
pondere, iustus sum: sed interro-
go vos de fide vestra. Sicut nemo
vestrum audeat dicere, iustus sum:
sic nemo audeat dicere, fidelis sum:
Nondum quæro quid viuas, sed
quæro quid credas. Responsurus
es, credere te in Christum. Non aude-
disti

disti
uit?
quesi
conari
Deus
& luc
hortat
vincas
deficio
coron
mino.
les in
vinit.
regra
tatibu
E
mum
his ve
Domu
grego
de, &

isti Apostolum. Iustus ex fide ui-
 uit? Fides tua, iustitia tua: quia uti-
 que si credis, caues: si autem caues,
 conaris: & conatum tuum nouit
 Deus, & voluntatem tuam inspicit,
 & luctam cum carne considerat, &
 hortatur ut pugnes, & adiuuat ut
 vincas, & certantem inspectat, &
 deficientem subleuat, & vincentem
 coronat. Ergo exultate iusti in Do-
 mino. Hoc dixerim, exultate fide-
 les in Domino, quia iustus ex fide
 uiuit. Rectos decet laudatio. Discis
 te gratias agere Deo, & in prosperis
 tatibus, & in tribulationibus.

*Extractatu in Psalmum ceteri-
 mum quadragesimum sextum super
 his verbis: Aedificans Hierusalem
 Dominus, dispersiones Israelis con-
 gregabit: qui sanat contritos cor-
 de, & alligat contritiones eorum.*

CAP. XIII.

Cce aedificans Hierusa-
 le Dominus, colliget dis-
 dispersiones populi ipsi.
 Populus enim Hierusa-
 le, populus est Israel. Est
 Hieru

PSYCHAGOGIAE

Hierusalem æterna in cælis, vbi ciues etiam angeli sunt. Quid ergo ibi Israel? Si hominem illum nepotem Abrahæ consideres, qui dictus est Iacob, quomodo angelos intelligimus Israel? Si interpretationem nouimus, discutiamus (quia & ipse Iacob mutato nomine vocatus est Israel) magis ibi nomen Israel: & utinam & nos sequentes simus Israel. Quid enim interpretatur Israel? Videns Deum. Omnes ergo ciues illius ciuitatis videndo Deum gaudent in illa magna ciuitate, & ampla, & cælesti: spectaculum eis Deus ipse est. Sed nos ab illa ciuitate peregrinamur, peccato expulsi ne ibi remaneremus, & mortalitate prægrauati ne illò rediremus. Respexit Deus peregrinationem nostram, & ille qui ædificat Hierusalem restituit lapsam partem. Vnde restituit lapsam partem? Dispersiones Israel ipse est colligens. Cecidit enim in Adâ pars quædâ, & facta est peregrina. Hanc peregrinationem misericorditer vidit Deus, & quæsiuit non quærentes se. Vnde quæsiuit? Quem misit ad captiuitatem nostram? Misit

res

redem
Apost
quit, di
niâ cum
Christu
sit ergo
dempto
quit, t
cium c
illemor
sanguis
lo sang
rael. E
quomo
gantur
sunt di
ædifici
colliger
inquiet
cans H
quem
ta vita
Hieru
nes Isra
ligit?
sanat
do coll
vt saner
non co

redemptorem, secundum quod ait
Apostolus: Commendat Deus, in-
quit, dilectionem suam in nobis, quo-
nia cum adhuc peccatores essemus,
Christus pro nobis mortuus est. Mi-
sit ergo ad captiuitatem nostram re-
demptorem filium suum. Porta, in-
quit, tecum saccum, ferto ibi pre-
cium captiuorum. Induit enim se
ille mortalitatem carnis, & ibi erat
sanguis, quo fuso redimeremur. Il-
lo sanguine collegit dispersiones Is-
rael. Et si ille collegit olim dispersos,
quomodo satagendum est vt colligantur
modò dispersi? Si collecti
sunt dispersi, vt in manu artificis ad
aedificium formarentur: quomodo
colligendi sunt qui de manu artificis
inquietudine ceciderunt? Aedifi-
cans Hierusalem Dominus. Ecce
quem laudamus, ecce cui laudem to-
ta vita nostra debemus. Aedificans
Hierusalem Dominus, & dispersio-
nes Israel colligens. Quomodo col-
ligit? Quid agit vt colligat? Qui
sanat contritos corde. Ecce quomo-
do colliguntur dispersiones Israel,
vt sanentur contriti corde. Qui cor
non conterunt, non sanantur. Quid
est

PSYCHAGOGIAE

est enim conterere cor? Notum sit vobis charissimi, fiat vt sanari possitis. Dictū est enim multis alijs scripturarum locis, & maximē aliquo loco voce nostra quidam cantans dicebat: Quoniam si voluisses sacrificium dedissem vtique. Deo dicebat: Si voluisses sacrificium dedissem vtique, holocaustis autem non delectaberis. Quid ergo? Sine sacrificij oblatione remanebimus? Audi quid te velit offerre. Sequitur, & dicit: Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non spernit. Sanat ergo contritos corde, quia illis propinquat vt sanet, sicut dicitur in alio loco: Prope est Dominus his qui obtriuērunt cor. Qui obtriuērunt cor? Humiles. Qui non obtriuērunt cor? Superbi. Contritum sanabitur, elidetur elatum. Ad hoc enim fortē eliditur, vt contritum sanetur. Ne velit ergo fratres cor nostrum esse erectū, antequam sit rectum. Malē erigitur, quod non primo corrigitur. Qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum. Sanat, inquit, contritos corde:

fac

sanat ergo humiliatos corde, sanat
confitentes, sanat seipfos punientes,
in sese verum iudicium exercentes,
vt possint esse illius misericordiam
sentientes. Tales sanat, sed perfecta
eorum sanitas transacta mortalitas
te fiet, quando corruptibile hoc in-
duerit incorruptionem, & mortale
hoc induerit immortalitatem: quan-
do nihil erit quod ex carnis labe so-
licitet, non solum nihil cui consen-
tiamus, sed nihil quod suggeratur
ex carne. Etenim modo fratres mei
quantæ illicitæ delectationes ani-
mum tangunt: quamuis eis non
consentiamus vt membra nostra ius-
titia seruiant, non iniquitati: tamen
vel delectari talibus, & si non cōsen-
tis, nondum est perfecta sanitas. Sa-
naberis ergo, corde sanaberis con-
trito. Noli erubescere, contere cor-
tales sanat Deus. Sed quid ago, in-
quies modo? Condelector enim le-
gi Dei secundum interiorem homi-
nem: video autem aliam legem in
membris meis repugnātem legi mē-
tis meæ, & captiuum me ducentem
in lege peccati. Quid agis? Contere
cor, confitere, age, dic sequentia. In-
felicis

PSYCHAGOGIAE

felix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius? Hoc enim dicere, Infelix ego homo, iam cor contere est. Ille speret felicitatem, qui confitetur infelicitatem. Dic ergo: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius, ut respondeatur tibi, Gratia Dei per Iesum Christum dominum nostrum. Quo modo autem liberabit ipsa gratia Dei? Unde nunc pignus accepimus? Audi eundem Apostolum: Corpus quidem, inquit, mortuum est propter peccatum, spiritus autem vita est propter iustitiam. Si ergo spiritus eius qui suscitavit Iesum Christum ex mortuis habitat in vobis: qui suscitavit Iesum Christum a mortuis, vivificabit & mortalia corpora vestra per inhabitantem spiritum eius in vobis. Hoc ergo pignus accepit spiritus noster, ut incipiamus fide servire Deo, & ex fide appellari iusti. Quoniam iustus ex fide vivit. Quicquid autem nobis adhuc repugnat & resistit, de mortalitate carnis est, & hoc sanabitur. Vivificabit enim, inquit, & mortalia corpora vestra per inhabitantem spiritum eius

in

in vob
compl
go nu
confel
fores?
Quon
tos cor
erit qu
quid?
Qui c
quoru
tionem
contr
ligam
dici ab
enim
vestra
madu
runt)
firma
gunt
mala
tae su
mini
daliza
Tort
Putat
tur a
qua:

in vobis. Ad hoc pignus dedit, vt
 compleat quod promisit. Quid era
 go nunc in hac vita quando adhuc
 confessores sumus, nondum possessores?
 Quid in hac vita? Quid fiet?
 Quomodo durabitur? Sanat contri
 tos corde. Sed perfecta sanitas tunc
 erit quando diximus. Nunc ergo
 quid? Alligat contritiones eorum.
 Qui curat, inquit, contritos corde,
 quorum perfecta sanitas in resurre
 ctione iustorum erit, alligat modo
 contritiones eorum. Quæ sunt al
 ligamenta contritionum? Sicut me
 dici alligant fracturas. Aliquando
 enim (intelligat & ex hoc charitas
 vestra, nam notum est eis qui anis
 maduenterunt, vel à medicis audie
 runt) Aliquando prauè & distortè
 firmata, vt corrigant medici fran
 gunt, & faciunt vulnus nouum, quia
 mala erat sanitas praua. Sic ergo res
 ctæ sunt (inquit scriptura) viæ Do
 mini, sed prauicordius in illis scan
 dalizabitur. Quid est prauicordius?
 Torticordius?, tortum cor habens.
 Putat torta esse omnia quæ dicun
 tur à Deo, putat praua esse omnia
 quæ facit Deus, & displicent illi om

PSYCHAGOGIAE

nia iudicia Dei, maximeque in quibus ipse corripitur: & sedet & disputat quam malè faciat Deus, quia non pro eius voluntate facit. Distortum cor, prauum cor est, quod non se corrigit ad Deum, & Deum vult distortuere ad se. Quid ergo ei dicit Deus desuper? Tortus es, æquus sum. Si tu rectus esses, sentiret et fitires æquitatem meam. Quemadmodum si in pauimentum æquale poneret distortum lignum, non collocaretur, vndique nutaret, vndique ageretur: quod non loci inæqualitas, sed distortio ligni facit, sicut ait scriptura: Quam bonus Israel Deus rectis corde? Quid ergo si tortum est cor? quomodo dirigitur? Et tortum est & durum. Iam ergo tortum & durum frangatur, conteratur vt dirigatur. Tu dirigere cor tuum non potes: tu frange, ille dirigat. Quomodo tu frangis, quomodo tu conteris? Confitendo, puniendo peccata tua. Quid aliud significat pectorum tussio, nisi fortè putamus ossa nostra aliquid peccasse, cum cædimus & tundimus pectus? Sed significamus nos
cor

cor cōterere, vt à Dño dirigatur. Sa-
 nat ergo contritos corde, & contritū
 cor habentes: & sanitas ipsius cordis
 tūc erit perfecta, cū & corporis re-
 paratio implebitur, quæ promissa
 est. Nūc interea quid facit medicus?
 Alligat contritiones tuas, vt tu pos-
 sis peruenire ad plenissimam firmis-
 ratem, donec consolidetur quod frac-
 ctū est, quod alligatū est. Quæ sunt
 ista alligamenta? Temporalia sacra-
 mēta? Alligamenta medicinalia con-
 tritionis nostræ, sacramenta interim
 sunt tēporalia, quibus habemus cō-
 solationem: & ista omnia quæ loqui-
 mur vobis ipsa quæ sonant & trans-
 seūt, quicquid in Ecclesia geritur tē-
 poraliter, alligamēta sunt contritio-
 num. Quemadmodum enim medis-
 cus perfecta sanitate detrahit ligatu-
 ram, sic fiet in illa ciuitate Hierusa-
 lem, cū æquales angelis facti fue-
 rimus. Nam quid putatis? ibi nos
 accepturos esse quod hic accipimus?
 Aut ibi recitandum est nobis Euang-
 elium, vt fides nostra perman-
 neat? aut imponenda est manus ab
 aliquo præposito? Ista omnia alli-
 gamenta fracturæ sunt, quæ perfecta

PSYCHAGOGIAE

sanitate detraherentur : sed ad eam nō perueniretur, nisi alligarētur. Sanat ergo contritos corde, & alligat constrictiones eorum.

Ex tractatu in Psalmum octogessimum quintum, super his verbis: *Lætifica animam serui tui, quoniam ad te Domine animam leuau: quoniam tu Domine suauis & mitis, & multae misericordiae omnibus inuocantibus te.*

CAP. XV.

Iocunda animam serui tui. Iocunda eam, quia ad te leuau eam. In terra erat, & in terra amaritudinem sentiebat: ne in amaritudine contabesceret, ne omnem tuae gratiae suauitatem amitteret, leuau eam ad te, iocunda eam apud te. Solus enim tu es iocunditas: amaritudine plenus est mundus. Certè rectè admonet membra sua, vt sursum corda habeant. Audiant ergo & faciant: leuēt ad cælum quod malè est in terra. Ibi enim non putrescit cor, si leuetur ad Deum. Frumentum si haberes in inferioribus, ne putresceret, leuares ad superiora:
fru

frumento tuo quæris mutare locū,
 & cor permittis in terra putrescere?
 Frumētum leuares in superiora, cor
 leua in cælum. Et vnde, inquis, pos-
 sum? Qui funes, quæ machinæ, quæ
 scalæ, opus sunt? Gradus, affectus
 sunt: iter tuum, voluntas tua est.
 Amando ascendis, negligendo de-
 scendis. Stans in terra in cælo es si di-
 ligas Deum. Non enim sic leuatur
 cor, quomodo leuatur corpus. Cor
 pus vt leuetur locum mutat, cor vt
 eleuetur voluntatem mutat. Quo-
 niam ad te Domine animam me-
 am leuavi. Quia tu Domine sua-
 uis es, ac mitis, Ideo iocunda. Tan-
 quam tædio affectus ex amaritudi-
 ne terrenorum indulcari voluit, &
 quæsiuit fontem dulcedinis, & in
 terra nõ inuenit. Quacunque enim
 se vertebat, scandala, tribulationes,
 timores, tentationes inueniebat. In
 quo homine securitas? De quo cer-
 tum gaudium? Nec de seipso vtique
 quãto minus de alio? Aut mali sunt,
 & necesse est eos pati, sed sperare
 quia mutari possunt: aut boni sunt,
 & sic eos oportet diligere, vt timea-
 mus (quia possunt mutari) ne mali

PSYCHAGOGIAE

sint. Ibi malicia eorum facit amaritudi-
 dinem animæ, hic sollicitudo & ti-
 mor, ne labatur qui bene ambulat.
 Quocumque ergo cor se conuerterit
 in terrenis rebus amaritudinem in-
 uenit: vnde dulcescat non habet, nisi
 leuet se ad Deum. Quoniam tu do-
 mine suavis & mitis. Quid est mitis?
 Portas me donec perficias me. Vere
 enim fratres mei, dicam tanquam ho-
 mo hominibus & ex hominibus.
 Adferat quisque cor suum, & intuea-
 tur se sine adulatione & sine palpa-
 tione. Nihil est enim stultius, quam
 si se ipsum quisquam palpet atque se-
 ducat. Attendat ergo & videat quan-
 ta aguntur in corde humano, & quæ
 admodum ipse plerumque oratio-
 nes impediuntur vanis cogitationi-
 bus, ita vt vix stet cor ad Deum suum.
 Vult se tenere vt stet, & quodammo-
 do fugit à se, nec inuenit cancellos
 quibus se includat, aut obices qui-
 bus retineat auolationes suas, & vas-
 gos quosdã motus, & stet iocundari à
 Deo suo. Vix est vt occurrat stabilis
 oratio inter multas orationes. Dices-
 ret vnusquisque sibi cõtingere, & al-
 teri non cõtingere, nisi inueniremus

In scripturis Dei David orantē quod
clam in loco & dicentem: Quoniam
inueni domine cor meum vt orarem
ad te. Inuenire se dixit cor suū, quasi
soleret ab eo fugere, et ille sequi qua-
si fugitium, & non posse compre-
hendere, & clamare ad dominum:
Quoniam cor meum dereliquit me.
Itaque fratres mei attendens quod
hic ait: Suavis est tu & mitis, videor
mihi videre ad hoc dixisse mitē Deū,
quia patitur ista nostra, & expectat
tamē à nobis orationem, vt perficiat
nos: & quando illi eam dederimus,
accipit gratē & exaudit, nec memi-
nit tantas quas incōditē fundimus,
& accipit vnā quam vix inueni-
mus. Quis enim est fratres mei ho-
mo, cum quo si amicus eius cōpe-
rit colloqui, & noluerit ille respon-
dere colloquutioni eius, & iste vide-
rit eum auerti à se, & aliud loqui ad
alium, quis est qui hoc ferat? Aut si
fortē interpelles iudicem, & consti-
tuas eum loco, vt te audiat, & subito
cūm ad eum loqueris dimittas eum,
& incipias fabulari cum amico tuo,
quando te tolerat? Et tamen tole-
rat Deus tot corda precantium,

PSYCHAGOGIAE

& diuersas interim res cogitantium, omitto dicere & noxias, omitto dicere aliquando peruersas & inimicas Deo: nam ipsas superfluas cogitare, iniuria est eius cum quo loqui ceperas. Oratio tua locutio est ad Deū. Quando legis, Deus tibi loquitur: quando oras, cum Deo loqueris. Sed quid? Desperandum est de genere humano, & dicendum iam ad dā nationem pertinere omnem hominem, cui subreperit aliqua cogitatio oranti, & interruperit orationem ipsius? Si hoc dixerimus fratres, quæ spes remaneat non video. Porro quia est aliqua spes ad Deum, quia magna est eius misericordia. Dicamus ei: Iocunda animam serui tui, quoniam ad te Domine animā meā leuauī. Et quomodo eam leuauī? Quomodo potui, quomodo tu uis res dedisti, quomodo eam fugientem apprehendere ualui. Quotiescunque ante me stetisti (puta Deū dicere) tanta uana & superflua cogitasti, & uix mihi fixam & stabilem orationem fudisti. Quid tu ad ista aliud respōdeas, nisi, quia tu suauis es Domine ac mitis? Mitis es tota
lea

lerans me. Ex ægritudine defluo, cura & stabo: confirma, & firmus ero. Donec autem facias toleras me: quia tu suavis es Domine, et mitis, et multum misericors. Non enim solum misericors, sed & multum misericors. Abundat enim iniquitas nostra, abundat & tua misericordia. Et multum misericors es omnibus inuocantibus te. Et quid est quod dicit multis locis scriptura: Quia inuocabunt, & non exaudiam eos (certè enim misericors est omnibus inuocantibus se) nisi quia quidam inuocantes non ipsum inuocant, de quibus dicitur: Deum non inuocauerunt? Inuocant, sed non Deum. Inuocas quicquid amas, inuocas quicquid in te vocas, inuocas quicquid vis ut veniat ad te. Porro si Deum propterea inuocas ut veniat ad te pecunia, ut veniat ad te hereditas, ut veniat ad te secularis dignitas, illa inuocas quæ vis ut veniant ad te: sed Deum tibi adiutorem ponis cupiditatum, non exauditorem desideriorum. Deus bonus est si det quod vis? Quid, si male vis? Nonne erit tibi magis non dando misericors? Porro si non dederit, iam nihil tibi Deus est:

PSYCHAGOGIAE

& dicis, Quantum rogavi, quam
 saepe rogavi, & non sum exauditus?
 Quid enim petebas? Forte mortem
 inimici tui. Quid si & ille petat tuam?
 Qui te creauit, ipse creauit & illum:
 homo es, homo est & ille: Deus au-
 tem iudex est, audit ambos, sed non
 exaudit ambos. Tristis es, quia non
 es exauditus contra illum: gaudere
 quia non est ille exauditus contra te.
 Ego, inquis, non hoc petebam, non
 inimici mei petebam mortem: sed
 vitam petebam filij mei: quid mali
 petebam? Nihil mali petebas, sicut
 tu sentiebas: quid si ille raptus est,
 ne malitia mutaret intellectum illius?
 Sed peccator, inquis, erat, & ideo vo-
 lebam eum viuere ut corrigeretur.
 Tu volebas eum viuere ut melior
 esset: quid si Deus nouerat si uiue-
 ret peiorem futurum? Vnde ergo
 nosti quid illi prodesset, mori an vi-
 uere? Si ergo non nosti, redi ad cor-
 tuum, dimitte Deo consilium suum.
 Quid ergo, inquis, faciam? Quid
 orem? Quid ores? Quod te docuit
 Dominus, quod te docuit caelestis
 magister. Inuoca Deum tanquam
 Deum, ama Deum tanquam Deum.
 Illo

Illo melius nihil est, ipsum desidera,
 ipsum concupisce. Vide inuocantem
 Deum in alio psalmo, Vnam petij à
 Domino hanc requiram. Quid est
 quod petit? Vt inhabitem in domo
 Domini per omnes dies vitæ meæ.
 Vt quid hoc? Vt contempler dele-
 ctationem Domini. Si ergo amator
 Dei esse vis, syncerissimis medullis
 castisque suspirijs ipsum dilige, ip-
 sum ama, illi flagra, illi inha, quo ioc-
 undius nihil inuenis, quo melius,
 quo lætius, quo diuturnius nihil.
 Quid enim tam diuturnū, quàm id
 quod est sempiternum? Non times
 ne aliquando à te pereat, qui facit ne
 tu pereas. Si ergo tu inuocas Deum
 tanquàm Deum, securus esto, exau-
 diris: pertines ad istum versum, Et
 multum misericors omnibus inuo-
 cantibus te. Noli ergo dicere, Illud
 mihi non dedit. Redi ad cor tuum,
 & conscientiam tuam libra: interro-
 ga, parcere illi noli. Si verò Deū in-
 uocasti, certus esto, quia id forte
 quod volebas temporaliter ideo nō
 dedit, quia non tibi proderat. Edi-
 ficetur in hoc cor vestrum fratres,
 cor Christianum, cor fidele: ne inci-

PSYCHAGOGIAE

piatis (tristes facti & veluti fraudati desiderijs vestris) ire in indignationem contra Deum: & non expediat aduersus stimulū calcitrare. Recurrite ad scripturas. Exauditur diabolus: & non exauditur Apostolus. Quid vobis videtur? Quomodo audiuntur dæmones? Petierūt se ire in porcos, & cōcessum est eis. Quomodo exaudit⁹ est diabolus? Petijt Iob tentandū, & accepit. Quomodo nō est exauditus Apostolus? In magnitudine, inquit, reuelationū ne extollar, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus satanæ qui me colaphizet, propter quod ter dominum rogavi vt auferret eum à me, & dixit mihi. Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. Exaudiuit eum quem disponebat damnare: & non exaudiuit eū quem volebat sanare. Nam eger petit multa à medico: nō dat medicus, nō exaudit ad voluntatem, vt exaudiat ad sanitatem. Ergo medicum tuum pone Deū: pete ab illo salutē, & salus tua ipse erit: nō quasi salutē extrinsecus, sed vt salus ipse sit. Ne rursus ames aliā salutem, præter ipsum, sed quomodo

modo habes in Psalmo, Dic animæ
 meæ salus tua ego sum. Quid ad te
 quid tibi det, modò se tibi det? Vis ut
 det se tibi? Quid si quod vis habere,
 non vult ipse ut habeas, ut se tibi
 det? Impedimenta remouet, ut in-
 tret ad te. Bona cogitate & confide-
 rate fratres quæ dat Deus peccatori-
 bus, & hinc intelligite quid seruet ser-
 uis suis. Peccatoribus blasphemans
 tibus eum quotidie dat cælum & ter-
 ram, dat fontes, fructus, salutem, fi-
 lios, copias, vbertatem. Hæc omnia
 bona non dat nisi Deus. Qui talia
 peccatoribus dat, quid eum putas
 seruare fidelibus suis? Hoc ne de illo
 sentiendum est, quia qui talia ma-
 lis dat, nihil seruat bonis? Imo verò
 seruat, non terram sed cælum. Vili-
 us fortè aliquid dico, cum dico cæ-
 lum: seruat seipsum qui fecit cæ-
 lum. Pulchrum est cælum, sed pul-
 chior est fabricator cæli. Sed video,
 inquis, cælum, & illum non video.
 Oculos enim habes ad videndum cæ-
 lum: cor nondum habes ad videndū
 fabricatorem cæli. Ideo venit de cæ-
 lo in terram, ut mundet cor quo vi-
 deatur ipse qui fecit cælum & ter-

PSYCHAGOGIAE

ram. Sed planè cum patientia salutè
expecta. Quibus te medicamētis cu
ret, ille nouit: quibus sectionib⁹, qui
bus vſtionibus, ille nouit. Tu tibi æ
gritudinem cōparaſti peccando, ille
venit non ſolùm fouerè, ſed & ſecar
re & vrere. Non vides quanta homi
nes patiantur ſub medicorum mani
bus, ſpem incertam homini promit
tētū? Sanaberis, dicit medicus, ſana
beris ſi ſecuerò. Et homo dicit, & ho
mini dicit. Nec qui dicit certus eſt,
nec qui audit: quia ille dicit homini
qui non fecit hominem, & non per
fecte ſcit quid agatur in homine: &
tamen ad verba hominis neſcientis
quid agatur in homine credit homo,
ſubdit membra, ligari ſe patitur, aut
plerunq; etiã non ligatus ſecatur &
vritur: & accipit fortè ſalutè pauco
rum dierū, iã ſanat⁹ quãdo moriatur
ignoràs: & fortãſſe dū curatur mori
tur: & fortãſſe curari nō poterit. Cui
autè promiſit De⁹ aliquid, & feſellit?

Ex tractatu in Pſalmum quadrage
ſimum nonum, ſuper his verbis, Inuo
came in die tribulationis: eruam te
& honorificabis me. CAP. XVI.

Inuoca

Nuoca me. Nō enim pre
 sumere debes de virib⁹
 tuis: omnia auxilia tua,
 mendacia sunt. Me in-
 uoca in die tribulationis
 eruam te & glorificabis me. Ad hoc
 enim permisi diem tribulationis tibi
 fieri, quia fortē si non tribulareris,
 non inuocares me. Cū autem tri-
 bularis, inuocas me: quando inuoca-
 bis me, eximam te: quando eximam
 te, glorificabis me vt iam non disce-
 das à me. Obtorpuerat quidam &
 friguerat à feruore orationis, & di-
 xit, Tribulationem & dolorem inue-
 ni, & nomen Domini inuocaui. In-
 uenit tribulationē tanquam aliquid
 vtile, putruerat tabe peccatorū suo-
 rum, iam sine sensu remanserat, inue-
 nit tribulationē tanquam vstionem
 & sectionē. Inueni, inquit, tribulatio-
 nem, & dolorem, & nomē Domini
 inuocaui. Et quædam fratres sunt tri-
 bulationes omnibus notæ. Ecce istæ
 abūdant in genere humano: ali⁹ dās
 no affectus plangit: ali⁹ orbitate per-
 cussus luget: alius patria exulatus,
 mœret & redire cupit, intolerabi-
 lem peregrinationem deputās. Alte-
 ri

PSYCHAGOGIAE

ra vinea grandinata est, attendit ad labores suos, & videt consumptam omnem operam incassum. Quando non potest contristari, qui inimicum patitur ex amico? Quæ maior miseria in genere humano? Plangunt hæc omnes & dolēt, & tribulationes sunt istæ, & in his omnibus inuocant Deum: & rectè faciunt. Inuocant Deum: potens est enim vel docere tolerandum, vel sanare toleratum. Non uult ille non sinere nos tentari supra quam possumus ferre. Inuocemus Deum etiam in istis tribulationibus. Sed hæc tribulationes inueniunt nos, sicut in alio Psalmo scriptum est, Adiutor in tribulationibus quæ inuenerunt nos nimis. Est quædam quam nos debemus inuenire. Inueniatur ista tribulatio. Est quædam tribulatio quam nos debemus quærere & inuenire. Quæ est ista? Ea ipsa in hoc mundo est. Felicitas affluentia rerum temporalium, non quidem ipsa tribulatio est, sed solatia sunt tribulationis. Cuius tribulationis? Nostræ peregrinationis. Hoc autem ipsum quod cum Deo nondum sumus, hoc ipsum quod inter
ten

tationes molestiasque versamur,
 quod sine timore esse non possumus,
 tribulatio est: non enim est illa secu-
 ritas quæ nobis promissa est. Hanc
 tribulationem peregrinationis suæ
 qui non inuenit, ad patriam redire
 non cogitat. Tribulatio illa est fra-
 tres. Certe modo facimus bona ope-
 ra quando porrigimus panem esu-
 rienti, domum peregrino: & ceteras
 tribulatio est & hæc. Inuenimus enim
 miseros, super quos misericordiam
 facimus. Et si miserorum miseria fa-
 cit nos compatiens, quanto melius
 ibi iam esses ubi non inuenis esurien-
 tem quem pascas, ubi non inuenis peregrin-
 num quem suscipias, non nudum quem ves-
 tias, non ægrum quem visites, non lit-
 igantem quem concordes? Omnia enim
 ibi summa sunt, vera sunt, sancta sunt,
 æterna sunt. Panis noster ibi iustitia
 est, potus noster ibi sapientia est, ves-
 tis nostra ibi immortalitas est, domus
 nostra æterna in cælis est, firmitas no-
 stræ immortalitatis. Numquid ægritu-
 do subrepat? Numquid lassitudo ad som-
 num trahit? Nulla mors, nulla lis: ibi
 pax, quies, gaudium, iustitia. Nullus in-
 trat inimicus, nullus labitur amicus.

quæ

PSYCHAGOGIAE

Quæ ibi quies? Si cogitemus & attendamus vbi sumus, & vbi nos futuros esse promisit qui mentiri nescit, ex ipsa eius promissione inueniemus in qua sumus tribulatione: hæc tribulationem nemo inuenit, nisi qui quæsierit. Sanus es, vide si non miser es: nam facile est vt qui ægrotat sentiat se miserum. Quando sanus es vide si non miser es, quia cum Deo nondum es. Tribulationem & dolorem inueni, & nomen Domini inuocaui. Immola ergo Deo sacrificium laudis. Lauda promittentem, lauda vocantem, lauda exhortantem, lauda adiuuantem, et intellige in qua tribulatione positus es. Inuoca, erueris, glorificaberis, permanebis.

Ex tractatu nono in Epistolam beati Ioannis Apostoli, super his verbis. In hoc perfecta est charitas in nobis, vt fiduciam habeamus in die iudicij: quia sicut ille est & nos sumus in hoc mundo. Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem

CAP. XVII.

Dicit

Icit quomodo se probet
 vnusquisque, quantum
 in illo profecerit chari-
 tas, vel potius quantū
 ipse in charitate profece-
 rit: nam si Deus charitas est, nec pro-
 ficat: nec deficit Deus. Sic dicitur
 proficere in te charitas, quia tu in
 ea proficis. Interroga ergo quantum
 in charitate profeceris, & vide quid
 tibi respondeat cor tuum, & ita no-
 ueris mensuram profectus tui: pro-
 misit enim iste ostendere nobis in
 quo cognoscamus profectum no-
 strū, & ait. In hoc perfecta est in no-
 bis dilectio. Quare, In quo? Vt fidu-
 ciā, inquit, habeamus in die iudicij.
 Quisquis fiduciam habet in die iudi-
 cij, perfecta est in illo charitas. Quid
 est habere fiduciam in die iudicij?
 Nō timere ne veniat dies iudicij. Sūt
 homines qui non credunt diem iudi-
 cij: isti fiduciam non possunt habere
 in die quē venturū esse non credunt:
 prætermittamus eos, excitet Deus il-
 los vt viuant. De mortuis vt quid
 loquamur? Non credunt futurum
 diem iudicij: nec timent, nec deside-
 rant quòd non credunt. Cœpit ali-
 quis

PSYCHAGOGIAE

quis credere diem iudicij : si cœpit credere, cœpit & timere: sed quia timet, nondum habet fiduciam in die iudicij, nondum est in illo perfecta charitas. Nunquid tamen desperandum est? In quo vides initiũ, cur desperas finem? Quod initium vides, inquires? Ipsum timorem. Audi scripturam, initium sapientiæ timor Domini. Cœpit ergo timere diem iudicij, timendo corrigit se, vigilat aduersus hostes suos, id est, peccata sua: incipit reuiuiscere interius, & mortificare membra sua quæ sunt super terram, sicut Apostolus dicit, Mortificate mēbra vestra quæ sunt super terram. Spiritualia nequitiae dicit membra super terram: nam sequitur & exponit. Auaritiam, immunditiam, & cetera quæ illic exequitur. Quantum autem mortificat iste qui timere cœpit diem iudicij membra sua super terram: tantum surgunt & corroborantur membra cęlestia. Membra autem cęlestia sunt omnia opera bona. Surgentibus cęlestibus membris, cœpit desiderare quod timebat: timebat enim ne veniret Christus, & inueniret impium quem

quem d
quia in
lam qu
tem Ch
derata
dultero
spe, & c
ciam in
gnat q
regnum
veniat
audiat
met ne
rat cur
iam v
pso d
Psalm
Conu
mam r
homi
tur: s
cum p
xi? C
tam q
patien
aduer
tem D
ligit
volu

quem damnaret, desiderat vt veniat
quia inuenturus est quem coronet.
Iam quum cœperit desiderare veniē-
tem Christum casta anima quę desi-
derat amplexus sponsi, renunciat ad
dultero: fit virgo interius ipsa fide,
spe, & charitate. Habet iam fidu-
ciam in die iudicij: non contra se pu-
gnat quando orat & dicit. Adueniat
regnum tuum. Qui enim timet ne
veniat regnum Dei, timet ne ex-
audiatur: & quomodo orat, qui ti-
met ne exaudiatur? Qui autem or-
rat cum fiducia, charitas in eo optat
iam vt regnum Dei veniat. Dei
pso desiderio dicebat quidam in
Psalmo, Et tu Domine vsquequo?
Conuertere Domine & eripe ani-
mam meam Gemebat se differri. Sūt
homines qui cum patientia moriun-
tur: sunt autem quidam perfecti qui
cum patientia viuunt. Quid dixi?
Qui adhuc desiderat istam vi-
tam quando illi venerit dies mortis,
patienter tolerat mortem, luctatur
aduersum se vt sequatur volunta-
tem Dei, & hoc agit animo quod e-
ligit Deus potius quàm quod eligit
voluntas humana, & ex desiderio vi-

PSYCHAGOGIAE

tae praesentis fit lucta cum morte, & adhibet patientiam & fortitudinem, ut aequo animo moriatur: iste patienter moritur. Qui autem desiderat (sicut dicit Apostolus) dissolui & esse cum Christo, non patienter moritur: sed patienter viuit, & delectabiliter moritur. Vide Apostolum patienter viuentem, id est, cum patientia hic non amantem vitam, sed tolerantem. Dissolui, inquit, & esse cum Christo multo magis optimum: manere autem in carne necessarium propter vos. Ergo fratres date operam intus agere vobiscum, ut desideretis diem iudicij: aliter non probatur perfecta charitas, nisi cum coeperit illa dies desiderari. Ille autem eam desiderat, qui fiduciam habet in illa: ille autem fiduciam habet in illa, cuius conscientia non trepidat in charitate perfecta atque sincera. In hoc enim perfecta est dilectio eius in nobis, ut fiduciam habeamus in die iudicij. Quare habebimus fiduciam? Quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo. Audisti causam fiduciae tuae. Dominus in Euangelio dicit, Si
dis

diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis: nonne & Publicani hoc faciunt? Quid ergo vult nos agere? Ego autem dico vobis, inquit, diligite inimicos vestros, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos. Si ergo iubet nos diligere inimicos nostros, vnde nobis dat exemplum? De ipso Deo. Ait enim: Vt sitis filij patris vestri qui in cælis est, qui facit solem suum oriri super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Quia ergo ad hanc perfectionem nos inuitat Deus, vt diligamus inimicos nostros, sicut & ipse dilexit suos, ea nobis fiducia est in die iudicij, quia sicut ille est & nos sumus in hoc mundo: quia sicut ille diligit inimicos suos, faciendo solem suum oriri super bonos & malos, & pluendo super iustos & iniustos: ita nos quia inimicis nostris non possumus præstare temporalem solem & pluuiam, præstemus lachrymas quum pro illis oramus. Iam ergo de ipsa fiducia videte quid dicat. Vnde intelligitur perfecta charitas: Timor non est in charitate. Quid ergo

PSYCHAGOGIAE

ergo dicimus de illo qui cœpit time-
re diem iudicij? Si perfecta in illo es-
set charitas, non timeret, perfecta
enim charitas faceret perfectam ius-
titiam, & non haberet quare time-
ret: imò haberet quare desideraret
vt transeat iniquitas, & veniat res-
gnum Dei: ergo timor non est in cha-
ritate. Sed in qua charitate non est
timor? an inchoata? Non. In qua
ergo? Sed perfecta, inquit, charitas
foras mittit timorem. Ergo in-
cipiat timor: quia initium sapientiæ
timor Domini. Quum autem
cœperit charitas habitare, pellitur
timor qui ei præparauit locum:
quantum enim illa crescit, ille des-
crescit: & quantum illa fit interior,
timor pellitur foras. Si maior est
charitas, minor est timor: si minor
est charitas, maior est timor: si ta-
men nullus esset timor, non esset qua
intraret charitas. Sicut videmus
per setam introduci linum quan-
do aliquid suitur, seta enim prius in-
trat, sed nisi exeat, non succedit li-
num: sic timor primò occupat mens-
tem, non autem ibi remanet timor,
quia ideo intrauit vt introduceret
char

charitatem . Iam facta securitate in
 anima quale gaudium nobis est vel
 in hoc vel in futuro seculo? Et in hoc
 seculo quis nobis nocebit plenis cha-
 ritate? Videte quomodo exultet A-
 postolus de ipsa charitate. Quis nos,
 inquit, separabit à charitate Christi?
 Tribulatio, an angustia, an persecu-
 tio, an nuditas, an periculum, an gla-
 dius? Et Petrus dicit: Quis vobis no-
 cere poterit, si boni æmulatores fue-
 ritis?

*Ex tractatu in Psalmum centesi-
 mum vigesimum, super his verbis,
 Custodiat animam tuam Dominus:
 Dominus custodiat introitum tuum
 & exitum tuum ex hoc nunc & vs-
 que in seculum* CAP. XVIII.

Vstodiat animam tuam
 Dominus, & non quasi
 corpus tuū, nam in cor-
 pore perempti sunt mar-
 tyres: sed custodiat ani-
 mā tuā dominus quia de anima non
 cesserunt martyres . Et sæuiebāt per-
 sequutores in Christinam cuius ho-
 die natalitia celebramus, sæuiebāt in

PSYCHAGOGIAE

foemina diuitē & delicatam: sed fortis erat, quia Dominus tegumentū eius super manum dexteræ eius, ille eam custodiebat. Hæc enim fratres nunquid aliquis est in Africa qui ignoret? Clarissima etiam fuit, nobilis genere, abūdans diuitijs: sed hæc omnia sinistra erant, sub capite erāt. Venit inimicus qui feriret caput, & sinistra illi obiecta est quæ erat sub capite. Caput supra erat, dextera Domini desuper cōplectebatur. Quid poterat facere persecutor quamuis delicatæ foeminæ, Erat quidem illa & sexu infirma & diuitijs fortē languidi or, & consuetudine corporali infirmior. Sed quid ad tanta munimenta? Quid ad illum sponsum mittentem sinistram sub caput, & dextera sua complectentem? Quando sic manum tam percuteret inimicus? Et tamen percussit, sed in corpore. Quid autem dicit Psalmus? Custodiat Dominus animam tuam. Anima non cessit, corpus percussum est. Et corpus ad tempus percussum est: nam in fine resurrecturum est, quia & ipse qui dignatus est esse caput ecclesie præbuit corpus suum ad tempus per

cutiendum. Sed carnem suam ille in triduo resuscitauit, carnem nostram in fine resuscitaturus est. Ideo suscitatum est caput, quod attenderet corpus ut non deficeret. Custodiat animam tuam Dominus: ipsa non cedat, ipsa non frangatur in scandalis: in persecutionibus, in tribulationibus ipsa non cedat deficiendo, sicut Dominus dicit, Nolite timere eos qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere, sed eum timete qui habet potestatem corpus & animam occidere & mittere in gehennam ignis. Hanc ergo animam tuam custodiat Dominus, ne cadas per sua fori malo, ne cadas promittenti falsa ne cadas minantem temporalia. Deinde custodiat Dominus introitum tuum & exitum tuum ex hoc nunc & usque in seculum. Quid est introitum tuum? Quid est exitum? Quando tentamur, intramus: quando vincimus tentationem, eximus. Audi introitum, audi exitum. Vasa figuli probat fornax, ait scriptura, & homines iustos tentatio tribulationis. Si sic sunt homines iusti, quomodo vasa figuli, necesse est ut vasa figuli

PSYCHAGOGIAE

fornacem intrent. Et non quando intrant, iam securus est figulus, sed cum exierint. Dominus autem securus est, quia nouit qui sunt eius, & nouit qui in fornace non crepent. Illi autem non crepant, qui non habent ventum superbiae. Humilitas ergo custodit in omni tentatione. Custodit Dominus introitum, ut saluti intremus. Sana fides simul quando accedit tentatio, & custodit exitum ex hoc nunc & usque in seculum. Cum enim exierimus ab omni tentatione, iam in aeternum nulla nos tentatio terrebit, nulla concupiscentia saltem sollicitabit. Audi Apostolum id ipsum commemorantem. Fidelis Deus qui non permittet vos tentari supra quam potestis ferre. Ecce introitus tuus custoditur quando non tibi finit Deus accidere tentationem quam non potes ferre. Introitum tuum custodit: videte si custodit & exitum. Sed faciet, inquit, cum tentatione etiam exitum, ut possitis sustinere.

*Ipse pater Augustinus sermone
decimo octauo de verbis apost. dicit*

Præ

LIBER. I. 51

Præſentia animæ tuæ caro tua uiuit
 & quamdiu in carne tua præſens anima
 eſt, neceſſe eſt ut uiuat caro tua.
 Putas non eſt aliqua vita qua uiuit
 ipſa anima tua? Eſt enim anima vita
 quædam qua uiuit caro tua. Quo
 modo autem habet caro tua vitam,
 uidelicet animam qua uiuit ipſa car
 o tua, ſic habet & anima tua aliam
 quam vitam ſuam. Et quomodo car
 o quum moritur expirat animam
 vitam ſuam, ſic & anima quando mo
 ritur expirat aliquam vitam ſuam.
 Vita corporis anima eſt, vita animæ
 Deus eſt. Sequiat igitur inimicus,
 minetur mortem, occidat corpus
 ſi permittitur, excludat de carne anima
 tuam: modò anima tua non
 excludat à ſe vitam ſuam. Si enim
 ille percufferit carnem, tu fugis, tu
 exis, tu migras: iacet terra in terra.
 Vbi erit quod animauit terram,
 quod flatu Dei tibi datum eſt, ubi
 erit? Si non efflauit vitam ſuam, id eſt,
 Deum ſuum: in illo erit quem non
 perdidit, in illo erit quem à ſe non
 excluſit. Habes quod agas ut nunquam
 moriaris. Si times mortem,
 ama vitam, Vita tua Deus eſt, vita
 tua

PSYCHAGOGIAE

tua Christus est, vita tua spiritus sanctus est.

Ex tractatu in psalmum centesimum quadragesimum octauum, super his verbis. Ignis, grādo, nix, glacies, spiritus procellarum faciunt verbum eius.

CAP. XIX.

Lingum est commemorare diligentiolem considerationem omnium rerum. Quis illam explicet? Tamen qui oculos habent multa ibi vident, cum viderint placet, cum placuerit laudatur, non quidem ipsa tanquam ipsa, sed ille qui fecit: ita omnia laudat Deum. Hac consideras spiritus prophetiae, quum dixisset. Ignis, grādo, nix, glacies, spiritus tempestatis, quae omnia turbata videntur quibusdam stultis quasi casibus agitari, addit, Quae faciunt verbum eius. Non tibi ergo videantur casibus moueri, quae verbo Dei in omni motu suo deseruiunt. Quo vult Deus illic lucet ignis, illuc fertur nubes, siue pluuiam, siue niuem, siue grandinem portet.

Et

Et qu
tem fu
ne: Po
quātū
res ma
gant, &
quām
sine fu
lomec
tem, &
forte a
us qu
qui ne
timec
sciplin
pauel
vult
credit
scelera
quem
de au
tare
culto
ne in
in fin
Opu
Malu
num
inde

Et quare aliquando percuciant montem fulmina, & nō percuciant latronē? Possum dicere pro captumētis, quātū Deus donare dignatur (maiores maiora nouerint, & āplius intellēgant, & det vobis Deus plus sapere quā dīco, tamen cum temperātia, sine superbia) possū ergo pro modū lomeo dicere quare percuciant montem, & non percuciant latronē: quia forte adhuc latronis cōuersionē Deus quærit: & ideo percucitur mons, qui non timet, vt mutetur homo qui timet aliquando. Et tu quum das disciplinam, terram feris vt infans expauescat. Et aliquādo ille ferit & quē vult hominem. Sed dicis mihi, Ecce cædit innocentiorē, & dimittit sceleratiorem. Noli mirari: vnde cunque mors pio acciderit, bona est. Vnde autem scis illi sceleratiore (si se mutare noluerit) quid pœnarum in oculis seruetur? Nōne mallent fulmine incēdij potius interire illi quibus in fine dicetur, Ite in ignem æternū? Opus est vt innocēs sis. Quid enim? Malum est mori in naufragio, & bonum est mori febre? Sive inde, sive inde quis moriatur, quære qualis sit

PSYCHAGOGIAE

qui moritur, quo post mortem itur
 rusest, nō vnde de vita exiturus est.
 Quibus exitibus martyres exire me
 ruerunt? Nunquid febribus? Quos
 modo multi optant vt febribus sol
 uantur? Alij vno ictu gladij, alij igni
 bus, alij bestijs souluuntur. Et deos
 rauerunt bestiæ corpora martyrum,
 & non timuerunt ne perirent corpo
 ra ipsorum. Vndique enim Deus re
 ducet corpora sanctorum suorum,
 cui capilli capitis nostri numerati
 sunt. Et quando voluit, tres pueros
 ab igne liberauit: nunquid ideo Ma
 chabeos in igne deseruit? Illos aperte
 liberauit, Istos occulte coronauit.
 Nouit igitur Deus quid agat: tu ti
 me, & bonus esto. Vndecunque vo
 luerit vt exeas hinc, paratum te inue
 niat. Inquilinus enim es, non possess
 for domus. Locata est enim tibi do
 mus. Domus ista tibi locata est, non
 donata: & si nolis, migrabis: & non
 eam tali conditione accepisti, vt qua
 si temporacerta tibi sint. Quid dixit
 dominus Deus tuus? Quando voluero,
 quum dixerō, migra: paratus esto.
 Expello te de hospitio, sed dabo do
 mum. Inquilinus es in terra, eris pos
 sessor

fessor in celo. Quicquid ergo hic acci-
 cidit contra voluntatem nostrā, no-
 ueritis non accidere nisi de volunta-
 te Dei, de prouidentia ipsius, de or-
 dinatione ipsius, de nutu ipsius, de
 legib⁹ ipsius: & si nos non intelligi-
 mus quid quare fiat, demus hoc pru-
 dentia ipsius, quia non fit sine causa:
 & non blasphemabimus. Cū enim
 cœperimus disputare de operibus
 Dei, Quare hoc, quare illud: & non
 debuit sic facere, malè fecit hoc: vbi
 est laus Dei? Perdidisti alleluia. Oīa
 sic considera vt placeas Deo & lau-
 des artificē. Quia si intrares in officī
 nā fortè fabri ferrarij, nō auderes res
 prehēdere folles, incudes, malleos.
 Et da imperitū hominē, nescientem
 quid quare sit: si non habeat peritiā
 artificis, & habeat saltē consideratio-
 nē hominis, quid sibi dicit? Non sine
 causa folles hoc loco positi sunt. Ars-
 tifex nouit quare, etsi ego non noui.
 In officina non audet vituperare fas-
 brum, & audet reprehendere in hoc
 mūdo deū? Ergo quē admodū ignis,
 grando, nix, glacies, spiritus tempes-
 tatis (quę faciunt verbū eius) sic om-
 nia quę vanis videntur in rerum nas-

PSYCHAGOGIAE

natura temerè fieri, nō faciūt nisi verbum eius, quia nō fiūt nisi iussu eius.

Ex tractatu in Psalmum centesimum trigesimum quartum, super his verbis. Laudate Dominū quia bonus Dominus: psallite nomini eius quoniam suavis est.

C A P. XX.

Audate Dominū. Quid dicturus sum, quare laudetis? Quoniam bonus Dominus. Breuiter uero uerbo explicata est laus Domini Dei nostri, Bonus Dominus. Sed bonus non ut sunt bona quæ fecit. Nā fecit Deus omnia bona ualde: non tantum bona, sed & ualde. Cælum & terram & omnia quæ in eis sūt fecit bona, & ualde bona fecit. Si hec omnia bona fecit, qualis est ille qui fecit? Et tamen quū bona fecerit, multo que sit melior qui fecit, quàm ista quæ fecit, non inuenies melius quod de illo dicas, nisi quia bonus est Dominus: si tamen intelligas proprietē bonum à quo sunt cætera bona. Omnia enim bona ipse fecit: Ipse est bonus quem nemo fecit. Ille bono suo bonus est, non aliunde
participat

participato bono. Ille à seipso bono
bonus est, non adhærendo alteri
bono. Ineffabili dulcedine teneor
cùm audio, Bonus Dominus: confi
deratisque omnibus & collustratis
quæ forinsecus video (quoniam ab
ipso sunt omnia) etiam quum mihi
hæc placet, ad illum redeo à quo sūt,
vt intelligam quoniã bonus est Do
minus. Rursum cùm ad illum quan
tum possum ingressus fuero, interio
rem mihi & superiorẽ inuenio, quia
sic bonus est Dominus, vt istis non
indigeat quo sit bonus. Denique ista
non laudo sine illo, illum autem sine
istis perfectum, non indigum, incõ
mutabilem, nullius bonũ quærentẽ
quo augeatur, nullius malũ timentẽ
quo minuatur inuenio. Et quid dicã
ãplius? Inuenio in creatura cælũ bo
nũ, solẽ bonum, lunam bonã, stellas
bonas, terram bonã, quæ gignuntur
in terra & radicibus sūt nixa bona,
quæ ambulãt & mouëtur bona, quæ
volitãt in aere & natant in aquis bo
na. Dico & hominẽ bonũ. Homo es
nim bonus de bono thesauro cordis
sui profert bonũ. Dico & àgelũ bo
num, qui non est lapsus superbia nec

PSYCHAGOGIAE

diabolus factus est, sed inhaeret obediendo ei à quo factus est. Omnia ista dico bona: sed tamen cum suis nominibus, cælum bonum, angelum bonum, hominem bonum: ad Dominum autem cum me refero, puto melius nihil dicere quam bonum. Ipse quippe dominus noster Iesus Christus dixit: Nemo bonus, nisi solus Deus. Nonne stimulauit nos ad inquirendum et ad distinguendum quid sit bonum alio bono bonum, & bonum seipso bonum? Quam ergo bonum est à quo sunt omnia bona? Omnino nullum inuenias bonum quod non ab illo sit bonum. Ergo dixi, Laudate dominum quoniam bonum est: psallite nomini eius, quoniam suavis est. Fortè esset bonus, & suavis non esset, si tibi non daret posse gustare. Talem autem se præbuit hominibus, ut etiam panem de cælo miserit, & filium suum æqualem (qui hoc est quod ipse) dederit hominem faciendum, & pro hominibus occidendum: ut per hoc quod tu es, gustes quod non es. Multum enim ad te erat gustare suauitatem Dei: quia remota erat illa, & nimis alta, tu autem nimis abiectus,

&

& in ir
ratione
teras p
Deus
homo
qui no
nem ve
mediat
Christ
set, ho
peruer
contia
non e
factus
do qu
quod
indef
pane a
non ef
nem a
Non
aliu
tas, ip
Dei:
angeli
do pe
pio er
apud
quod

& in imo iacens. In magna ista separatione missus est mediator. Non poteris pertingere ad Deum homo. Deus factus est homo (vt quoniam homo peruenire potes ad hominē, qui non posses ad Deum, per hominem venires ad Deum) & factus est mediator Dei & hominum homo Christus Iesus. Sed si homo solum esset, hoc sequendo quod es, nunquā peruenires. Si Deus solum esset non contingendo, non capiendo quod non es, nunquam peruenires. Deus factus est homo: vt hominem sequendo quod potes, ad Deum peruenias quod non poteris. Ipse est mediator, inde factus est suavis. Quid suavius pane angelorum? Quomodo ergo non est suavis dominus, quando panem angelorum māducauit homo? Non enim aliunde viuit homo, & aliunde viuit angelus: Ipsa est veritas, ipsa est sapientia, ipsa est virtus Dei: sed quomodo ea perfruuntur angeli tu nō potes. Illi enim quomodo perfruuntur? Sicuti est. In principio erat verbum, & verbum erat apud Deū, & Deus erat verbū, per quod facta sunt omnia. Tu autem

PSYCHAGOGIAE

quomodo contingis? Quia verbum
caro factum est, & habitauit in no-
bis. Vt autem panem Angelorum
manducaret homo, creator angelo-
rum factus est homo. Psallite ergo
nomini eius quoniam suauis est. Si
gustastis psallite: si gustastis quoniã
suauis est dominus, psallite: si bene
sapit quod gustastis, laudate.

PSYCHAGOGIÆ LIBER SECVNDVS,

Collectus ex tractatibus siue ho-
milij Diui Aurelij Augusti-
ni Hipponensis Epi-
scopi.

*Ex tractatu in Psalmum centesi-
mum secundum super his verbis, Qui
replet in bonis desiderium tuum: re-
nouabitur vt aquilæ iuuentus tua.*

CAP. I.

Onum tuũ quære ô ani-
ma. Est enim bonũ aliud
alteri: & omnes creatu-
ræ habent quoddam bo-
num suum, bonum in-
tegris

tegrita
sua. Int
fectæ n
Quere
nisi vn
hoc est
deest cu
est? Sui
alijs &
bonum
trem, ca
stire, y
Bonum
dam m
ram tri
nium
bonũ
gaudes
ge (pen
omniu
quon
nº, &
bona:
valde
est si d
de crea
omnia
bonũ
nisi v

tegritatis suæ & perfectionis naturæ
suæ. Interest quid cuique rei imper-
fectæ necessarium sit vt perficiatur.
Quære tuum bonum. Nemo bonus
nisi vnus Deus, summum bonum
hoc est tuum bonum. Quid ergo
deest cui summum bonum, bonum
est? Sunt enim et inferiora bona, quæ
alijs & alijs bona sunt. Pecori quid
bonum est fratres, nisi implere ven-
trem, carere indigentia, dormire, ges-
tire, viuere, sanum esse, generare?
Bonum est illi, & vsque ad quens-
dam modum habet boni sui mensu-
ram tributam & concessam ab om-
nium rerum creatore Deo. Tale tu
bonum quæris? Cohæres Christi quid
gaudes quia socius es pecorum? Eris
ge spem tuam ad bonum bonorum
omnium. Ipse erit bonum tuum, &
quo tu in tuo genere factus es bo-
nus, & omnia in suo genere facta sunt
bona: fecit enim Deus omnia bona
valde. Ergo illud bonum quod Deus
est si dicamus valde bonum, iam &
de creatura dictum est: Fecit Deus
omnia bona valde. Quid ergo illud
bonum (de quo dictum est, Nemo bonus
nisi vnus Deus) dicimus quia bo-
num

PSYCHAGOGIAE

num est valde? Recurrit nobis recordatio de omnibus creaturis, quia dictum est: Fecit Deus omnia valde bona. Quid ergo dicturi sumus? Desecimus in voce, sed non in affectu. Explicare nō possumus: iubilemus: bonum est Deus. Quale bonū quis dicat? Ecce non possumus dicere, & non permittimur tacere. Ergo si non possumus dicere, & prae gaudio non permittimur tacere, nec loquamur, nec taceamus. Quid ergo faciemus, non loquentes & non tacentes? Iubilemus, Iubilate Deo salutari nostro, iubilate Deo omnis terra. Quid est iubilate? Deserte vocem ineffabilem gaudiorum vestrorum, & ructate in eum lætitiis vestras. Et quæ erit illa ructatio post saginam, si modò post modicas istas refectiones tātum afficitur anima nostra? Quid erit quando fiet post redemptionem ab omni corruptione quod dictum est in isto Psalmo, Qui satiat in bonis desiderium tuum? Et quasi quæreret, quando satiat? modò enim nō satior. Ad quodcunque me conuertero vilescit mihi adeptū quamuis accenderit desideratū: quū
oms

omnia quædam non habeo, amem:
 cum habuero contemnam, quod bo-
 num me satiabit? Laus Dei. Et ipsa,
 inquis Dei laude (quum corpus quod
 corrumpitur aggrauat animam, &
 deprimat terrena inhabitatio sensum
 multa cogitantem) non impletur ani-
 ma mea, non perficitur: aliæ de cor-
 ruptione delectationes indigentia-
 rum detorquent me ab illa: quando
 satiabitur desiderium meum in bonis?
 Quando, quæris? Renouabitur si-
 cut aquilæ iuuentus tua. Quæris ergo
 quando satiatur in bonis anima tua?
 Quando renouata fuerit iuuentus
 tua. Et quidem renouatur iuuentus
 aquilæ, sed non ad immortalitatem:
 non ad immortalitatem aquila repara-
 tur, nos autem ad vitam æternam. Ergo
 anima iam desiderans satiari quodam
 excelso & inenarrabili bono (cui iu-
 bilatur, & de quo iubilatur potius
 quam aliquid explicatur) sed videns
 se impediri præ grauatione corporis,
 & non se posse in hac vita satiari, quasi
 respondet. Quid mihi dicis, satiabi-
 tur in bonis desiderium tuum? Non
 ui bonum quod desiderem, noui quid
 mihi sufficiat. Non satiabor de mor-
 talia

PSYCHAGOGIAE

talibus, non satiabor de temporalibus: aliquid æternum donet, aliquid æternum concedat. Sapientiam suam mihi det, verbum suum mihi det, Deum apud Deum: se Deum det, patrem & filium & spiritum sanctum. Noui quid desiderem, sed quando inde satiabor? Non fatiaris modo. Renouabitur sicut aquilæ iuuentus tua: & tunc satiaberis in bonis.

Ex tractatu in Psalmum sexagesimum secundum super his verbis. Sitiuit tibi anima mea, quã multipliciter tibi & caro mea. CAP. II.

Videte quomodo hic sitiuit, sed videte quod hic bonum est, scilicet, Sitiuit tibi. Sunt enim qui sitiunt, sed non Deo. Omnis qui sibi vult aliquid præstari, in ardore est desiderij: ipsum desiderium, sitis est animæ. Et videte quanta desideria sunt in cordibus hominum. Alius desiderat aurum, alius desiderat argentum, alius desiderat possessiones, alius desiderat hæreditates, alius amplam pecuniam, alius multa pecora, alius domum magnam, alius

VXOR
Videtur
in cor
nes ho
nitur
mea.
& non
Idum
forum
uit tibi
quia in
anim
ma
quam
Paru
tiuit
tit D
Quã
quanc
tue sit
aia n
Ineb
tue,
potab
tia, si
bim u
fuerit
rimu
sit en

uxorem, alius honores, alius filios.
Videtis desideria ista, quomodo sunt
in cordibus hominum. Ardent omnes
homines desiderio, & vix inuenitur
qui dicat, Sitiuit tibi anima
mea. Sitiunt enim homines seculo:
& non se intelligunt in deserto esse
Idumæ, vbi debet sitire anima ipsa
forum Deo. Dicamus ergo nos: Sitiuit
tibi anima mea. Omnes dicamus,
quia in cōcordia Christi omnes vna
anima sumus: ipsa anima sitiatur in Idu
mæa. Sitiuit tibi, inquit, anima mea,
quàm multipliciter tibi & caro mea.
Parum est quia sitiuit anima mea: si
tiuit & caro mea. Porrò si anima si
tit Deo, quomodo et caro sitit Deo?
Quādo enim caro sitit, aquam sitit:
quando anima sitit, fontem sapien
tiæ sitit. De ipso fonte inebriantur
saiæ nostræ, sicut dicit alius Psalmus:
Inebriabuntur ab vbertate domus
tuæ, & torrente deliciarum tuarum
potabis eos. Sitienda est ergo sapien
tia, sitienda est iustitia. Non ea satia
bimur, non ea implebimur, nisi cum
fuerit finita vita ista, & ad illud vene
rimus quod promisit Deus. Promi
sit enim Deus æqualitatē angelorū?
&

PSYCHAGOGIAE

& modò angeli non sitiunt quomodo nos, non esuriunt quomodo nos, sed habent sagine[m] veritatis, sagine[m] lucis immortalis sapientie. Ideo beati sunt: & de tanta beatitudine (quia in illa sunt ciuitate Hierusalem caelesti, vnde nos modò peregrinamur) attendunt nos peregrinos, & miserantur nos, & iussu Domini auxiliatur nobis, vt ad illam patriam communem aliquando redeamus, & ibi cum illis dominico fonte veritatis & æternitatis aliquando saturemur. Modò ergo siciat anima nostra, inde & caro nostra siciat, & hoc multipliciter. Multipliciter tibi, inquit, sicit & caro mea: quia & carni nostræ promittitur resurrectio. Quomodo animæ nostræ promittitur beatitudo: sic & carni nostræ promittitur resurrectio. Resurrectio carnis nobis promittitur. Audite & discite, & teneate quæ sit spes Christianorû. Quare sumus Christiani? Non enim ad hoc sumus Christiani, vt terrenam nobis felicitatē petamus, quam plerumq; habēt & latrones & scelerati. Ad aliã felicitatem nos sumus Christiani, quã tunc accipiemus cū vita ista huius

huius fec
 mittitur
 Talis re
 mittitur
 modò p
 Nec inc
 quasi p
 ire in ci
 cendat
 nes dila
 erit res
 scerpu
 putre
 enim e
 mò ve
 illa vi
 scit p
 semus
 Talis
 proto
 quan
 surre
 rupti
 enim
 non
 rime
 sitim
 & d
 ficin

huius seculi tota trāscrit. Ergo pro
mittitur nobis & carnis resurrectio.
Talis resurrectio carnis nobis pro
mittitur, vt caro quidem ista quam
modò portamus, resurgat in finem.
Nec incredibile vobis videatur, quia
quasi putrescere mortuos videtis, &
ire in cineres & in puluerem. Si in
cendatur aliquis mortuus, aut si ca
nes dilanient eū, putatis quia inde nō
erit resurrecturus? Omnia quæ di
scerpuntur, & in fauillas quædani
putrescunt, integra Deo sunt: in illa
enim elementa mūdi eūt, vnde pri
mò venerūt quando facti sumus: nō
illa videmus, sed tamen Deus vnde
scit producet illa, quia & antequā es
semus vnde sciebat nos produxit.
Talis ergo resurrectio carnis nobis
promittitur, vt quamuis ipsa caro
quam modo portamus, sit ea quæ re
surrectura est, tamen nō habeat cor
ruptionē quam modò habet. Modo
enim ex corruptione fragilitatis, si
non manducemus, deficimus & esu
rimus: si non bibamus, deficimus &
sitimus: si diu vigilemus, deficimus
& dormimus: si diu dormiamus, de
ficimus, ideo vigilamus: si diu man
duces

PSYCHAGOGIAE

ducemus & bibamus, quamuis propter refectionem manducemus & bibamus, ipsa diuturna refectione, defectio est: si diu stemus fatigamur, ideo sedemus: & si diu sedeamus, & ibi fatigamur, & ideo surgimus. Deinde videte quia nullus est carnis nostrae status: quoniã infantia auolat in pueritiam, & quæris infantiam, & non est infantia, quia iam pro infantia pueritia est. Iterum & ipsa migrat in adolescētiam, quæris pueritiam & nō inuenis. Adolescens fit iuuenis: quæris adolescentem, nō est. Iuuenis fit senex: quæris iuuenē & non inuenis. Et senex moritur: quæris senē & non inuenis. Non stat ergo ætas nostra: vbi que fatigatio est, vbi que lassitudo, vbi que corruptio. Attendentes qualem nobis sp̄e resurrectionis promittat Deus, in istis omnibus multiplicibus defectionibus nostris, sitimus illam incorruptionē: & sic caro nostra multipliciter sitit Deo. In ista Idumæa, in isto deserto quàm multipliciter laborat, tam multipliciter sitit, quàm multipliciter fatigatur, tam multipliciter sitit illam infatigabilem incorruptionem: quanquam fratres mei

mei boni
in hoc loco
opus est
si opus est
si opus est
petere de
his, et à n
ius seculi
memoria
tūt Deū
gans lo
cunt ca
monia
rū. Qu
bēt sitit
Deo d
ratis: d
sunt, q
nē. Pro
nia: nū
carnē
cit an
cit am
Vtr
bore

Et
mum
his d

LIBER II. 60

mei bono Christiano & fideli etiam
 in hoc seculo caro Deo fitit: quia si
 opus est carni pane, si opus est aqua,
 si opus est vino, si opus est nummo,
 si opus est iumento carni huic, à Deo
 petere debet non à dæmonijs & ido-
 lis, et à nescio quib⁹ potestatibus hu-
 ius seculi. Sunt enim qui quando fas-
 mem patiuntur in isto seculo, dimit-
 tūt Deū & rogant Mercuriū, aut ro-
 gans Iouem vt det illis, aut quem di-
 cunt cælestem Pana, aut aliqua dæ-
 monia similia: nō Deo fitit caro ipso-
 rū. Qui autē Deo sitiunt, vndiq; de-
 bēt sitire & aīa & carne: quia & aīa
 De⁹ dat panē suū, id est, verbū veri-
 tatis: & carni De⁹ dat quæ necessaria
 sunt, quia Deus fecit & animā & car-
 nē. Propter carnē tuam rogas dæmo-
 nia: nūquid animā tuā fecit Deus, &
 carnē tuā dæmonia fecerūt? Qui fe-
 cit animā, ipse fecit & carnē. Qui fe-
 cit ambas res, ipse pascit ambas res.
 Vtrumq; nostrū Deo fitiat, & ex la-
 bore multiplici simpliciter satietur.

Ex eodem tractatu in ipsum Psal-
 mum sexagesimum secundum super
 his verbis: In velamento alarū tuarū
 exul-

PSYCHAGOGIAE

*exultabo, adhæsit anima mea post te,
me suscepit dextera tua.*

CAP. III.

Hilaresco, inquit, in bonis operibus, quia super me est velamen pennarum tuarum. Si me non protegas, quia pullus sum, miluus me rapiet. Dicit enim quodam loco ipse Dominus noster ad Hierusalem quandam ciuitatem illam vbi crucifixus est, Hierusalem Hierusalem, quoties volui filius tuos congregare, tanquam gallina pullos suos, & noluisti. Paruuli sumus, ergo protegat nos Deus sub vmbraculo alarum suarum. Quid cum maiores facti fuerimus? Bonum est nobis vt & tunc protegat nos, vt sub illo maiore semper nos pulli simus. Semper enim ille maior est, quantum cunq; creuerimus. Nemo dicat, protegat me quum paruulus sum: quasi aliquando ad tantam magnitudinem possit peruenire quasi sibi sufficiat. Si ne protectione Dei nihil es: semper ab illo protegi velimus. Tunc semper in illo magni esse poterimus, si
semper

semper sub illo paruuli simus. Et in
 velamento pennarum tuarum exulta-
 bo. Agglutinata est anima mea post
 te. Vide desiderantem, vide sitien-
 tem, vide quomodo heret Deo. Na-
 scatur in vobis affectus. Si iam gera-
 minat, compluatur & crescat; perue-
 niat ad tale robur, vt & vos dicatis
 ex toto corde: Agglutinata est ani-
 ma mea post te. Vbi est ipsum glutē?
 Ipsum gluten charitas est. Charita-
 tem habe, quo glutine agglutinetur
 anima tua post Deū. Meritō anne-
 ctit, Me suscepit dextera tua. Quis
 enim pertinens ad Christum non va-
 rijs tentationibus agitur? Quoti-
 die agit cum illo diabolus & angeli
 eius, vt eum vel promissione vitæ,
 vel terrore mortis, aut alicuius po-
 tentis inimicitijs, aut alicuius poten-
 tis amicitijs decipiat. Omnibus mo-
 dis instat diabolus: & pertentat quē
 admodum deiciat. In persecutioni-
 bus viuimus, & habemus perpetuos
 inimicos, diabolum & angelos eius:
 sed non timeamus. Sic sunt diabolus
 & angeli eius quasi milui. Sub illius
 gallinæ alis simus, & non nos potest
 contingere. Gallina enim quæ nos

PSYCHAGOGIAE

protegit, fortis est. Infirmata est propter nos: sed fortis est in se. Dñs noscitur Iesus Christus, ipsa sapiētia Dei.

Ex tractatu in Psalmum quinquagesimum primum super his verbis: Expectabo nomen tuum, quoniam iocundum est in conspectu sanctorum tuorum. CAP. IIII.

Marum est seculū, sed nomen tuum iocundū. Et si dulcia quædā sunt in seculo, sed cū amaritudine digerūtur. Præponitur nomen tuum non solum amaritudini, sed etiam iocunditati. Narrauerūt etenim mihi iniusti delectationes suas: sed non sicut lex tua Domine. Neque enim si nihil dulce esset martyribus, tantas tribulationum amaritudines æquo animo sustinerent. Amaritudo eorum à quouis sentiebatur dulcedinem eorum non facile quisquam gustare poterat. Nomen ergo Dei iocundum est amantibus Deum super omnes iocunditates. Expectabo nomen tuum, quoniam iocundum est. Et cui probas quia iocundum est? Da mihi palas

palatas
Deum q
dulcedin
bis: hom
gustauer
magis ad
Psalmus
& videt
nus. Gu
dum est
stasti in
in solis
ne mal
quam i
te, inq
est De
Tunc
mini au
bas? La
nis De
ba sum
dis eiu
gustan
Proin
nis De
ostēde
nim sa
quia &
autem

palatum cui iocundum est. Lauda
Deum quantum potes, & exaggera
dulcedinē eius quibus valueris ver-
bis: homo nesciens quid sit mel, nisi
gustauerit, quid dicas nescit. Ideo
magis ad experimentum te inuitans
Psalmus, quid ait? Gustate, inquit,
& videte quoniam suavis est Domi-
nus. Gustare non vis, & dicis, iocun-
dum est. Quid iocundum est? Si gu-
stasti, in fructu tuo inueniatur, non
in solis vocibus tanquam in folijs,
ne maledicto Domini arescere tan-
quam illa ficulnea mercaris. Gusta-
te, inquit, & videte quoniam suavis
est Dominus. Gustate & videte.
Tunc videbitis si gustaueritis. Ho-
mini autem non gustanti, vnde pro-
bas? Laudando iocunditatem nomi-
nis Dei, quantacunque dixeris vera
ba sunt. Aliud est gustus. Verba lau-
dis eius audiunt & impij, nō autem
gustant quod iocundum est, nisi sancti.
Proinde iste sentiēs dulcedinē nomi-
nis Dei, & volens explicare & volēs
ostēdere, nec inueniens quibus (ete-
nim sanctis nō opus est vt ostendat,
quia & ipsi gustant & norunt: impij
autem sentire non possunt quod gu-

PSYCHAGOGIAE

stare nōlunt) quid facit de iocunditate nominis Dei? Tulit se continuō a turbis impiorum: Et expectabo nomen tuum, inquit, quia iocundum est in conspectu sanctorum tuorum. Iocundum est nomen tuum, sed nō in conspectu impiorum. Ego quā dulce sit scio, sed his qui gustauerūt.

Idem pater Augustinus tractatu in Psalmum quadragesimum quartum, sic ait.

Sponsus procedat nobis, amemus illum: aut si inuenerimus in eo aliquid fœdi, nō amemus. Ecce ipse inuenit in nobis multa fœda, & amauit nos: si aliquid fœdi inuenerimus in eo, non amemus. Quia & hoc ipsum quod carnem induit, vt de illo etiam diceretur, Vidimus eum, & non habebat speciem neque decorem, si cōsideres misericordiam qua talis factus est, & ibi pulcher est. Nobis ergo iam credentibus vbique sponsus pulcher occurrat. Pulcher Deus verbum apud Deum, pulcher in utero virginis, vbi non amisit diuinitatem & sumpsit humanitatem: pulcher natus infans verbum, quia & quum esset

LIBER II.

63

esset infans, quum sugeret, quum
 manibus portaretur, angeli laudes
 dixerunt. Magos stella direxit, adora-
 ratus est in præsepi cibaria animalium
 mansuetorum. Pulcher ergo in cælo,
 pulcher in terra, pulcher in vtero,
 pulcher in manibus parentum, pul-
 cher in miraculis, pulcher in flagella-
 tis, pulcher inuitans ad vitam, pulcher
 non curans mortem, pulcher depo-
 nens animam, pulcher recipiens, pul-
 cher in ligno, pulcher in sepulchro.
 Nusquam oculos nostros à splendo-
 re pulchritudinis illius auertat car-
 nis infirmitas. Summa & vera pul-
 chritudo, iustitia est. Ibi illum non
 videbis pulchrum, vbi deprehendes
 iniustum, si vbique iustus, vbique
 decorus.

Ex tractatu in Psalmum trigesim-
 um secundum, super his verbis: Bea-
 ta gens cuius Dominus Deus eorum.

CAP. V.

Beata gens. Quis est qui
 hoc audito non erigat se?
 Amant enim omnes bea-
 titudinem: & ideo per-
 uersi sunt homines qui mali volunt

F 3

esse

PSYCHAGOGIAE

esse, miseri nolunt. Et quum sit malitia indiuidua comes miseria, isti peruersi non solum mali esse volūt, miseri nolunt, quod fieri non potest: sed ideo volunt mali esse ne miseri sint. Quid est hoc quòd dixi, ideo volunt mali esse ne miseri sint? Considerate hoc paululum in omnibus hominibus qui male faciunt, beati semper esse volunt. Furtum facit aliquis: quæris quare? propter famem, propter necessitatem. Ergo ne miser sit malus est, & ideo miserior est, quia malus est. Depellendæ ergo miseriæ causa, & acquirendæ beatitudinis causa, faciunt omnes homines quicquid vel boni faciūt vel mali. Semper ergo beati esse volunt. Siue male viuentes, siue bene viuentes, beati esse volunt, & non contingit omnibus quod omnes esse volunt. Omnes enim beati esse volunt: non autem erunt, nisi illi qui iuste esse voluerint. Et ecce nescio quis ut male faciat, beatus vult esse. Vnde? Ex pecunia, ex argento & auro, ex prædijs, fundis, domibus, mancipijs, pompa seculi, honore vocalico & perituro: habendo aliquid,

volunt homines beati esse. Quæ-
 re ergo quid sit, quod habendo bea-
 tus sis. Cùm enim beatus fueris,
 melior vtique eris quàm cùm mi-
 ser es. Fieri autem non potest vt
 res deteriore te, faciat te meliorem.
 Homo es, deterius te est, quicquid
 cupis quo beatus esse desideras. Au-
 rum, argentum, quælibet corpo-
 ralia, quibus inhias acquirendis,
 possidendis, fruendis, inferiora te
 sunt. Tu melior es, tu fortior es:
 & vtique vis melior esse quàm es,
 quando beatus esse vis quia miser
 es. Melius est enim vtique beatum
 esse quàm miserum. Vis esse melior
 te, & quæris ac perquiris (per quæ id
 fiat) deteriore te. Quicquid quæ-
 seris in terra, deterius est quàm tu.
 Hoc omnis homo optat amico suo,
 sic eū adiurat: Sic melior sis, si me-
 lionem te videamus, sic de te melio-
 re gaudeamus. Quod optat hoc &
 ipse vult. Accipe ergo fidele consi-
 lium. Melior te vis esse, noui: omnes
 nouimus, omnes volumus: quære
 quod est meliuste, vt inde efficiaris
 melior te. Intuere nunc cælū & ter-
 ram: nō tibi sic hæc pulchra corpora

PSYCHAGOGIAE

placeant, vt eis fieri beatus velis. In animo est quod quæris: beatus enim esse vis. Ipso animo tuo quære quid sit melius. Cùm enim duo sint quædam, hoc est animus & corpus: eò quòd ex istis duobus, illud melius sit quod animus dicitur, potest corpus tuum melius fieri per meliorem, quia subiectum est corpus animo. Potest ergo melius fieri corpus tuum per animum tuum: vt quum fuerit iustus animus tuus, sit postea immortale etiam corpus tuum. Per animi enim illuminationem meretur corpus incorruptionem: vt fiat inferioris reparatio per meliorem. Si ergo corporis tui bonum animus est, quia corpore tuo melior est: cùm quæris bonum tuum, illud quære quod melius est animo tuo. Quid est autem animus tuus attende, ne forte contemnens animum tuum, & putans nescio quid esse vile & abiectum, viliora quæras quibus beatificetur animus tuus. In animo tuo est imago Dei. Mens hominis capit eam: accipit eam & inclinando se ad peccatum decolorauit eam. Ipse ad eam venit reformator, qui erat eius ante for-

ma:

mator:
nia, &
imago.
remus:
in noui
superes
quàm a
tro nisi
aliquid
fuerit p
quabit
Erige
dicere
tū est a
Aurū
bis: D
& ant
auerfa
cū cōu
ritus c
quiti
vt esse
malis p
præta
tem, s
bialic
Quid
fise:
setibi

mator: quia per verbū facta sunt omnia, & per verbum impressa est hæc imago. Venit ipsum verbū, vt audiremus ab Apostolo, Reformamini in nouitate mentis vestræ. Iam ergo superest, vt quæras quid sit melius quàm animus tuus. Quid erit obsecro nisi Deus tuus? Non inuenis hic aliquid melius animo tuo, quia cùm fuerit perfecta natura tua, angelis æquabitur. Iam supra nõ est nisi creator. Erige te ad illū, noli desperare, noli dicere, Multum est à me. Magis multū est à te, habere aurū quod quæris. Aurū & si volueris, forte non habebis: Deū cùm volueris, habebis: quia & antequā velis venit ad te, & cum auersa voluntate esses vocauit te, & cū cōuersus esses terruit te, & cū teraritus cōfitereris, cōsolatus est te. Iste qui tibi præstitit omnia, iste qui fecit vt esses, qui his qui tecū sunt etiam malis præstat solem, præstat pluuiā, præstat fructus, fontes, vitam, salutem, tantas consolationes, seruat tibi aliquid quod non det, nisi tibi. Quid est autem quod tibi seruat, nisi se? Pete aliud si melius inueneris: se tibi seruat Deus. Auare, quid in-

PSYCHAGOGIÆ

hinc cælo & terræ? Melior est qui fecit cælum & terram: ipsum visurus ipsum habiturus es. Quæris ut tua sit illa villa, & transiens per illam dicis, Beatus cuius est possessio ista. Hoc quàm multi dicunt qui transeunt per illam: & tamen cum dixerint transeuntes per illam, possunt caput agitare & suspirare, nunquid & possidere? Sonat cupiditas, sonat iniquitas: sed non concupiscas rem proximi tui. Beatus, inquis, cuius est villa illa, cuius est domus ista, cuius est ager iste. Compesce iniquitatem, audi veritatem. Beata gens cuius est. Quid? lam noster quid dicturus sum. Ergo desiderate ut habeatis, tunc demum beati eritis. Hac sola re beati eritis: rem meliorem quàm vos estis meliores eritis. Deus est, inquam, melior te qui fecit te. Beata gens cuius est Dominus Deus eorum. Hoc amanda, hoc posside: hoc cum vis habebis, hoc gratis habebis. Beata gens cuius est Dominus Deus eorum. Noster Deus. Cuius verò non est Deus? Non planè omnium eodem modo. Noster magis, noster qui vivimus de illo tanquàm de pane nostro. Ipse

se sit ha
stra. A
do nob
fit Don
est ista
rij & d
omnin
tu: qui
lus tua
non fac
rit, imò
voleb
Audi
tia, L
dètib
stram
tes ip
nem t
se quo
adiun
velut
tuus.
curus
succo
posse
scrip
dubi
ama
erian

se sit hæreditas nostra, possessio nostra. An fortè temerè dicimus, facièdo nobis Deum possessionem, cùm sit Dominus, cùm sit creator? Non est ista temeritas, affectus est desiderij & dulcedo spei. Dicat ei anima omnino segura, dicat. Deus meus es tu: quia ipse dicit animæ nostræ, Salus tua ego sum. Dicat, segura dicat: non faciet iniuriam quum hoc dixerit, imò faciet si non dixerit. Arbore volebas habere quibus beatus esses. Audi scripturam dicentem de sapientia, Lignum vitæ est omnibus possidētibus eam. Ecce possessionem nostram dixit esse sapientiam sed ne putes ipsam sapientiam (quia possessio nem tuam dixit scriptura) aliquid esse quod sit te inferius, sequitur & adiungit, Et incumbētibus in eam velut in domo tuta. Ecce Dominus tuus factus est tibi quasi baculus: securus homo incumbit, quia ille non succumbit. Dic ergo securus. Nam possessio tua est: possidentibus eam scriptura dixit, implevit fiducia dubitationem tuam. Dic securus, ama securus, spera securus. Tua etiam illa verba sint in Psalmo, Do-

PSYCHAGOGIAE

minus pars hereditatis meae. Ergo unde beati erimus? Deum possidendo. Quid ergo? Nos possidebimus eum, & ille non nos possidebit? Unde ergo Isaias, Domine posside nos? Possidet ergo & possidebitur, & totum propter nos. Vt enim nos ex illo beati simus, possidetur a nobis: ut autem ille beatus sit, non possidet nos. Et possidet nos, & possidetur a nobis, non ob aliud nisi ut nos beati simus.

Ex tractatu in Psalmum centesimum vigesimum septimum, super his verbis. Beati omnes qui timet Dominum, qui ambulant in vijs eius, Labores fructuum tuorum manducabis, beatus es & bene tibi erit. CAP. VI.

TImor nondum castus, praesentiam Domini & poenas timet: timore facit quicquid boni facit, non timore amittendi bonum illud, sed timore patienda illud malum. Non timet ne perdat amplexus pulcherrimi sponsi, sed timet ne mittatur in gehennam. Bonus est & iste timor, utilis est, non tamen permas

manebit
est illic
seculi.
quid vo
fos inte
ce prop
quam n
as) & d
peccati
quid n
enifuen
re volu
cedatu
quem
tibi res
cis? ne
mo, q
nia ista
ue in il
sempe
debis
nisi q
maner
cullum
facie r
omni
rebus
na ter
illa d

manebit in seculum seculi: nondum
 est illic castus permanens in seculum
 seculi. In quo est ille castus? Iam alia
 quid vos interrogo quod vos metip
 sos interrogetis. Si Deus veniens vo
 ce propria loqueretur nobis (quan
 tùm non taceat loqui per literas su
 as) & diceret homini. Peccare vis,
 peccas: fac quicquid te delectat: quic
 quid amaueris in terra, tuum fiat:
 cni fueris iratus, intereat: quem rape
 re volueris, rapiatur: quem cedere,
 cedatur: quem damnare, damnetur:
 quem possidere, possideas. Nemo
 tibi resistat, nemo tibi dicat, quid fa
 cis? nemo, noli facere quod velis: ne
 mo, quare fecisti: abundant tibi om
 nia ista terrena quæ concupisti, & vis
 ue in illis non vsque ad tempus, sed
 semper: faciẽ autem meã nunquã vi
 debis. Fratres mei vnde ingemistis,
 nisi quia iã natus est timor castus per
 manens in seculũ seculi? Quare per
 cussum est cor vestrũ si diceret Deus,
 faciẽ meam nunquã videbis? Ecce
 omni ista terrena felicitate, omnibus
 rebus abundabis, circumfluente bo
 na temporalia, non illa amittis, non
 illa deseris, quid vis amplius? Fleret

PSYCHAGOGIAE

quidem, gemeret timor castus, & diceret, Imò tollantur omnia, & faciem tuam videam. Timor castus exclamare de Psalmo, & diceret, Deus virtutum conuerte nos, & ostende faciem tuam, & salui erimus. Timor castus exclamaret de alio psalmo, & diceret, Vnam petij à domino. Vide quomodo ardeat timor iste castus, amor verus, amor synce-
 rus. Vnam petij à domino hanc requiram. Quid? Vt inhabitem in domo domini per ònes dies vitæ meæ. Quid si propter terrenâ felicitatē? Audi quòd sequitur, Vt contempler delectationem domini, et protegar à tēplo sancto eius. Id est esse templū eius & protegi ab eo, hanc vnam petere à domino. Hanc vnam si petieritis, ad hanc vnam si cor vestrū exercueritis, & hoc solū amittere timueritis, nec inuidebitis felicitatibus terrenis, & illam felicitatem veram sperabitis, & eritis in eius corpore, cui cantatur, Beati omnes qui timeant dominū, qui ambulant in vijs eius, Labores fructuū tuorum manducabis. O vos, o tu, vos multi qui vnus estis, labores fructuū tuorum
 mans

māduca
 dicere
 nim dic
 mandu
 fructū
 nea, ips
 sed quo
 mandu
 pomife
 Nemo
 res attu
 dat ag
 fructu
 labore
 Sed qu
 gaudi
 te dix
 lation
 res not
 ūt de f
 mand
 duca
 erie? A
 eūtes
 na su
 būt f
 niēt c
 los su
 man

LIBER II.

68

manducabis. Quasi peruersè videtur dicere, nō intelligentibus: debuit enim dicere, fructum laborū tuorum manducabis: multi enim manducant fructū laborū suorum. Laborant in vinea, ipsum laborem non manducant, sed quod de labore ipsorum nascitur, manducant. Laborant circa arbores pomiferas, quis manducet labores? Nemo, inquam, sed quod ille arbores attulerint. Fructus laboris iocundat agricolā. Quid sibi vult, labores fructuū tuorū manducabis? Modò labores habem⁹, fructus postea erit. Sed quia & ipsi labores nō sunt sine gaudio propter spē, de qua paulo ante diximus, Spe gaudentes, in tribulatione patiētes, modò nos ipsi labores nostri iocundant, & lætos nos faciūt de spe. Si ergo labor noster potuit manducari, & potuit iocundare: manducatus fructus ipsius laboris qualis erit? Manducabāt labores suos, qui eūtes ibant & flebant mittētes semina sua. Quanto iocūdius manducabūt fructus laborū, qui venientes veniēt cū exultatione portātes manipulos suos? Et vt noueritis fratres quia manducatur labor iste, in superiore psalmo

PSYCHAGOGIAE

Psalmo audistis dictū superbis, qui
 ante lucem volebant surgere, id est,
 ante Christum, non per humilitatē
 qua resurrexit Christus: Dictum est
 illis, Surgite posteaquam sedistis, id
 est, humiliamini & inde surgite, quia
 & ille qui exaltatus est, humiliari ve
 nit propter vos. Et quid dictum est?
 Qui manducatis panem doloris. Istæ
 est labor fructuum, panis doloris. Ni
 si enim manducaretur, nō diceretur
 panis. Nisi autem haberet aliquam
 suauitatem panis iste, nemo illū man
 ducaret cum tanta suauitate. Plorat
 in gemitu qui orat. Dulciores sunt la
 chrymæ orantium, quā gaudia
 theatrorum. Et audi flammam desi
 derij eorum à quibus manducatur
 ipse panis, de quibus hic dicit, Qui
 manducatis panem doloris. Alio lo
 co dicit amans iste (cuius vocem in
 psalmo plerunque agnoscimus.) Fac
 te sunt mihi lachrymæ meæ panes
 diē ac nocte. Vnde factæ sunt lachry
 mæ panes? Dum dicitur mihi quoti
 die, vbi est Deus tuus. Antequam e
 nim videamus eum qui nos dilexit,
 qui nobis pignus dedit cui desponsa
 ti sumus, insultant nobis pagani, &
 dicunt,

dicūt. V
 Ostend
 ego, inc
 um me
 um suū.
 inuenis
 cui ostē
 deū, qu
 as, & d
 in ipsius
 & ipse l
 quia fa
 acnoē
 vbi est
 tuus (C
 abster
 nelach
 ternum
 bum D
 rim m
 fructu
 tuorum
 ne tibi
 benefici
 ducas
 es: cū
 tuorū
 si ben
 si beat

dicūt. Vbi est quem colūt Christiani?
 Ostendant nobis quem colunt. Ecce
 ego, inquit paganus, ostendo illis De
 um meum, & ipsi ostendant mihi De
 um suū. Dū tibi hoc dicit paganus, nō
 inuenis quod illi ostēdas, quia nō est
 cui ostēdas. Redis ergo & plangis ad
 deū, quia illi suspiras antequā eū vide
 as, & desiderio ipsius gemis: & quia
 in ipsius desiderio ploras, dulces sunt
 & ipse lacrymæ, & pro cibo tibi erūt:
 quia factæ sunt tibi & ipsæ panes die
 ac nocte, dum dicitur tibi quotidie,
 vbi est Deus tuus. Sed veniet Deus
 tuus (de quo tibi dicitur vbi est) &
 absterget lachrymas: & ipse pro pas
 ne lachymarum succedet, & te in æ
 ternum saginabit: quia erit tecū ver
 bum Dei quo pascuntur angeli. Inte
 rim modō labores fructuū: postea
 fructus laboris. Labores fructuum
 tuorum manducabis, beatus es & be
 ne tibi erit. Beatus es, de presenti est:
 bene tibi erit, de futuro est. Cū mā
 ducas labores fructuum tuorū, beat⁹
 es: cū peruenieris ad fructū laborū
 tuorū, bene tibi erit. Quid dixit? Nā
 si bene tibi erit, vtique beatus eris, &
 si beat⁹ eris bene vtique tibi erit. Sed
 inter

PSYCHAGOGIAE

interest inter spem & rem . Si spes
tam dulcis , quanto res dulcior erit?

Extractatu in Psalmum trigesi-
mum quartum, super his verbis, Ani-
ma mea exultabit in Domino, & de-
lectabitur super saluari eius.

CAPVT VII.

Nima, inquit, mea exulta-
bit in Domino, tanquam
in eo a quo audierit. Sa-
lus tua ego sum, tanquam
non quærens alias ex-
trinsecus diuitias, tanquam non que-
rens circumfluere voluptatibus bo-
nisque terrenis, sed Deum gratis a-
mans, nõ ab illo volens accipere quod
delectet, sed ipsum solùm sibi propo-
nens a quo delectetur. Quid enim
melius Deo dabitur mihi? Amat
me Deus. Omnino amat te deus. Ecce
ipse tibi proposuit, pete quod vis.
Si tibi Imperator diceret, pete quod
vis, quos tribunatus comitatusque
ructares? Quanta tibi proponeres
& accipienda, & alijs largienda? Deo
tibi dicente, pete quod vis, quid peti-
turus es? Excute mentem tuam, excu-
te auaritiam tuam, protende quan-

tum

3A
sum po-
am, non
Deus d
sionum
eoram te
tur, colo
quid qu
Mare p
men no
pifces su
posideb
& aëren
fis: po
que ad
lunam
omnia
nihil in
melius,
Ipsam p
illo hab
chara f
sed qui
sed qui
vult da
ueneri
iniuria
præpor
velit
In hoc

sum potes & dilata cupiditatem tuam, non quicumque sed omnipotens Deus dixit, pete quod vis. Si possessionum es amator, desideraturus es totam terram, ut omnes qui nascuntur, coloni tui aut serui tui sint. Et quid quum totam terram possideris? Mare petiturus es, in quo viuere tamen non poteris: in hac auaritia te pisces superabunt. Sed forte insulas possidebis. Transcende & hæc: pete & aërem, quamuis volare non possis: porrige cupiditatem tuam usque ad cælum, dic tuum esse solem, lunam, & stellas: quia ille qui fecit omnia dixit, pete quod vis: tamen nihil inuenies cariùs, nihil inuenies meliùs, quàm ipsum qui fecit omnia. Ipsum pete qui fecit: & in illo & ab illo habebis omnia quæ fecit. Omnia chara sunt, quia omnia pulchra sunt: sed quid illo pulchrius est? fortia sũt sed quid illo fortius? Et nihil magis vult dare quàm se. Si aliquid inuenieris melius, pete. Si alia petieris, iniuriam facies illi, & damnum tibi: præponendo illi quod fecit, quum velit seipsum tibi dare qui fecit. In hoc amore dixit illa anima quædam,

PSYCHAGOGIAE

dam, Nunquid ipse est pars mea Domine? Id est, tu es pars mea. Eligant sibi qui volunt, quod possideant: faciant sibi partes de rebus: pars mea tu es, te mihi elegi. Et iterum, Domine? pars hereditatis meae. Possideat te, ut possideas illum, eris predium ipsius, eris domus ipsius. Possidet ut proficit, possidetur ut proficit. Nunquid ut aliquid ei tu proficis? Nam dixi Domino, Deus meus es tu: quoniam bonorum meorum non eges. Anima autem mea exultabit in Domino, & delectabitur super salutare eius. Salutare Dei Christus est. Quoniam viderunt oculi mei salutare tuum.

Ex tractatu in psalmum septuagesimum secundum super his verbis, Quid mihi est in caelo, & a te quid volui super terram? Defecit cor meum & caro mea: Deus cordis mei & pars mea Deus in aeternum. CAP. VIII.

Comparavit voluntati suae terrene praemium caeleste quod accepturus est: vidit quid ibi sibi servaretur: & cogitans & aestuans in cogitatione cuiusdam rei ineffa

L
ffabilis, qu
uris audiu
it, non dixit
aelo, sed qu
est illud quod
est: quale est
eat quod ha
ui super ter
ut: possum,
conatum m
explicandi
inquit, m
mortales,
in terra qu
habent &
norosi, pe
tum, gem
& scelerati
tae foemine
Haec pro m
meo super
hi in caelo
mihi est in
ipsum qui
ro mea, de
mihi est in
dis mei, &
est frater
stras: eliga

ineffabilis, quam nec oculus vidit, nec
 auris audiuit, nec in cor hominis ascē
 dit, nō dixit, illud aut illud mihi est in
 cælo, sed quid mihi, est in cælo. Quid
 est illud quod habeo in cælo? quantū
 est? quale est? quid est? Et cū nō trā
 feat quod habeo in cælo, à te quid vo
 lui super terrā? Seruas mihi tu (dicā
 vt possum, sed date veniam: accipite
 conatum meū, deuotionē nitēdi, nā
 explicandi nulla facultas est,) seruas
 inquit, mihi tu in cælo diuitias im
 mortales, te ipsum: & ego volui à te
 in terra quod habent & impij, quod
 habent & mali, quod habent & faci
 norosi, pecuniam, aurum, & argen
 tum, gemmas, familias, quod habent
 & scelerati multi, quod habent mul
 tæ fœminę turpes, multi viri turpes?
 Hæc pro magno desideravi à Deo
 meo super terram, cū seruet se mi
 hi in cælo Deus meus? Quid enim
 mihi est in cælo? Ostendere habet
 ipsum quid. Defecit cor meum & ca
 ro mea, deus cordis mei. Hoc ergo
 mihi est in cælo seruatum. Deus cor
 dis mei, & pars mea deus meus. Quid
 est fratres? Inuenimus diuitias nos
 tras: eligat sibi partes genus huma
 num

PSYCHAGOGIAE

num. Videamus homines cupiditas
 tum diuersitate dilaniari. Eligant alij
 militiam, alij aduocationem, alij
 diuersas variasque doctrinas, alij ne-
 gotiationem, alij agriculturam: istas
 partes sibi faciant de rebus humanis
 clamet populus Dei, Pars mea Deus
 meus. Non ad tempus pars mea, sed
 pars mea Deus in secula. Aurum &
 si semper habeo, quid habeo? Deum
 si semper haberem, quam magnum
 bonum haberem. Huc accedit quia
 Deus seipsum mihi promittit, & id
 me in æternum habiturum promit-
 tit. Tantum habeo, & nunquam nõ
 habeo. Magna felicitas, pars mea de-
 us. Quamdiu? In secula. Quomodo?
 Ecce vide quomodo illum amauit?
 Fecit cor castum: Deus cordis mei
 & pars mea Deus in secula. Factum
 est cor castum, gratis iam amatur
 Deus: non ab illo petitur aliud præ-
 mium. Qui aliud præmium petit à
 Deo, & propterea vult seruire Deo,
 carius facit quòd vult accipere quàm
 ipsum à quo vult accipere. Quid er-
 go? Nullum præmium Dei? Nullū,
 præter ipsum. Præmium Dei, ipse
 deus est. Hoc amat, hoc diligit: si ali-
 ud

ud dilexerit, nō erit castus amor.

Ex tractatu quarto in Epistolam
beati Iohannis Apostoli, super his
verbis, Scimus quia cū apparuerit,
similes ei erimus: quoniam videbi-
mus ei sicuti est. CAP. IX.

Ntelligat charitas vestra
Magna res. Scimus, in-
quit, quia quū apparue-
rit, similes ei erim⁹, quo-
niam videbimus eum si-
cuti est. Iam attendite quid vocetur,
est. Nostis quid vocetur, est? Qui vo-
catur, & nō solūm vocatur sed verē
est, incommutabilis est: semper ma-
net, mutari nescit, nulla ex parte cor-
rumpitur: nec proficit, quia perfe-
ctus est: nec deficit, quia perfectus
est. Et quid est hoc? In principio erat
verbum. Christum in forma Dei,
verbum Dei, vnicūm patris, æqualē
patri, non possunt videre mali: secun-
dum id verō quōd verbum caro fa-
ctum est, potuerunt videre & mali,
& in die iudicij videbunt etiam ma-
li: quia sic veniet iudicaturus, quo-
modo venit iudicandus. Videbunt,
sed formam serui: formam Dei non
vi-

PSYCHAGOGIAE

videbunt, quia impij sunt. Ipse autē Dominus dicit, Beati mundo corde quoniam ipsi deum videbunt. Ergo visuri sumus quandam visionem fratres, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit: visionem quandam præcellentē omnes pulchritudines terrenas, auri argenti, nemorum, aut camporum: visionem præcellentem pulchritudinem maris & aëris, pulchritudinem solis, lunæ, stellarum, & angelorum: visionem dei omnia pulchra superantē, quia ex ipso sunt omnia pulchra. Quid ergo erimus quando videbimus quod nobis promissum est? Similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Quomodo potuit lingua sonuit: cætera corde cogitentur. Quid enim vel ipse Iohannes dixit ad comparationem rei quæ est, vel dici potest à nobis hominibus longè imparibus meritis ipsius? Redeamus ergo ad illam vñtionem quæ intus docet ea quæ loqui non possumus: & quia modò videre non potestis, officium vestrum in desiderio sit. Tota vita boni Christiani, sanctum desiderium est. Quod desideras nondum

vides: sed desiderando capax effice-
ris: vt quum venerit quod videas, im-
plearis. Sicuti enim si velles implere
aliquem sinum, & nosti quã mag-
num est quod dabitur, extendis si-
num vel sacci vel vtris, vel alicuius
rei, nosti quantum missurus es, & vi-
des quia angustus est sinus, extendẽ-
do facis capaciorem: sic Deus diffes-
rendo extendit desiderium, deside-
rando extenditur animus, extendẽ-
do fit capax. Desideremus ergo fra-
tres quia implendi sumus. Hęc est
vita nostra vt desiderando exerceamur,
Tantum autem nos exercet san-
ctum desiderium, quantum deside-
ria nostra amputauerimus ab amo-
re seculi. Exinani quod implendum
est: bono implendus es, funde malũ.
Putate quia melle te vult implere De-
us: si aceto plenus es, vbi mel ponet?
Fundendum est id quod portat uas,
mundandum est ipsum vas. Mun-
dandum est (& si cum labore, cum
eritura) vt fiat aptũ cuidam rei: mel
dicamus, aurum dicamus, vinum di-
camus, quicquid dixerimus, quic-
quid volumus dicere, quod dici non
potest, Deus vocatur. Et quid dicitis

PSYCHAGOGIAE

mus quando dicimus, Deus? quid di-
mus? In duabus istis syllabis intelli-
gitur totum quod expectam⁹. Quic-
quid ergo dicere valuim⁹, infra est:
extēdamus nos in eū, vt cūm vene-
rit impleat nos. Similes ei erimus,
quoniam videbimus eum sicuti est.

Ex tractatu in Psalmum vigesimū
sextum, super his verbis, Vnam petij
à Domino hanc requiram, vt in habi-
tem in domo Domini omnibus die-
bus vitæ meæ, vt videam voluptatē
Domini.

CAP. X.

Nā, inquit, petij à Dño.
Fœminino genere ap-
pellauit quoddā benefi-
ciū, tanq̃ diceret, vnā pe-
titionē. Videamus quid
petit qui nihil timet. Magna securi-
tas cordis. Vultis nihil timere? Hanc
vnā petite, quā vnā petit qui nihil ti-
met, aut quā petit vt nihil timeat. V-
nā, inquit, petija Domino, hāc requi-
rā. Hoc hic agitur ab eis qui bene am-
bulāt. Quid est hoc? quæ est illa vnā?
Vt inhabitem in domo domini per
omnes dies vitæ meæ. Hæc est vnā.
Domus enim ea dicitur vbi semper

mas

manebit
dicitur d
bernacu
peregrin
militant
gnantium
culum est
quia est
tur cont
tabernac
se militat
ibi dom
dum pe
tur dom
cundum
bernacu
mus, ho
acturi s
deter exp
Beati qu
cula secu
dicendu
amore it
dies vitæ
rare, in d
ræ suæ a
ternos, S
do anni,
ni cui no

manebimus. In ista peregrinatione si dicitur domus, sed tamen proprie tabernaculū appellatur. Tabernaculū peregrinantium, & quodammodo militantium, & aduersus hostes pugnantium est. Quando ergo tabernaculum est in hac vita, manifestū est, quia est & hostis. Nam inde dicuntur contubernales, quia simul habent tabernacula, & nostis hoc nomen esse militantium. Ergo hic tabernaculū: ibi domus. Sed tabernaculum interdum per abusione[m] vicinitatis dicitur domus, & domus aliquando secundum eundem modum dicitur tabernaculum: proprie tamen illa domus, hoc tabernaculum. Quid autē acturi simus in illa domo, habes enī dēter expressisse alterum psalmum, Beati qui habitant in domo tua in secula seculorū laudabūt te. Hac iste (si dicendum est) cupiditate ardens, & amore isto æstuans, desiderat omnes dies vitæ suæ in domo domini habitare, in domo domini omnes dies vitæ suæ agere, nō quasi finiēdos sed æternos. Sic enim dicuntur dies quomodo anni, de quibus dictum est. Et anni tui non deficient. Nam dies vitæ

PSYCHAGOGIAE

æternæ, vn^o dies est sine occasu. Hoc
 ergo dixit ad dominum, Concupiui
 hanc, vnam petij, hanc requiram. Et
 quasi diceremus ei, Et quid ibi fa-
 ctur^{us} es? quæ ibi delectatio tua? quod
 adiocamentum cordis? quæ illæ deli-
 ciæ? Vnde gaudia suppetent? Non es
 nim ibi perdurabis, nisi felix eris.
 Felicitas autem illa vnde succedit:
 Habemus enim hic felicitates diuer-
 sas generis humani, et miser quisque
 dicitur dum subtrahitur illi quod
 amat. Amant ergo homines diuersas
 res, & quando quisque quod a-
 mat habere videtur, felix vocatur.
 Vere autem felix est, non si id habet
 quod amat, sed si id amet quod a-
 mandum est. Multi enim miserisunt
 magis habendo quod amant, quam
 carendo. Amando enim res noxias,
 miseri: habendo sunt miseriores. Et
 propitius Deus cum malè amamus
 negat quod amamus: iratus autem
 dat amanti quod male amat. Quia
 ergo in istis terrenis habitationibus,
 diuersis delitijs & voluptatibus ho-
 mines oblectantur, & vnusquisque
 in ea vult domo habitare, vbi non
 habeat quod offendat animum, &
 has

habet
 subtra
 vult ho
 mus q
 quid no
 domo,
 rat (&
 habitan
 Quid i
 quod d
 temple
 ce quo
 re in d
 vitæ m
 staculu
 mini c
 sua hæ
 erit ma
 Vnde a
 ne asta
 Modò
 cecidi-
 bor. H
 enim h
 erigere
 dimus
 nos leu
 si qui d
 quide

habeat multa quæ delectent, si autē
 subtrahantur ea quæ delectabant,
 vult homo indè migrare: interroge
 mus quasi curiosiùs, & dicat iste
 quid nos, quid ipse acturus est in illa
 domo, vbi cupit & optat, & deside-
 rat (& hanc vnā petit à domino)
 habitare per omnes dies vitæ suæ.
 Quid ibi ages, quæ sote? Quid est
 quod desideras? Audi quid. Vt con-
 templer delectationem domini. Ecce
 quod amo, ecce quare volo habita-
 re in domo domini per omnes dies
 vitæ meæ. Habet tibi magnum spe-
 ctaculum, delectationem ipsius do-
 mini contemplari. Vult finita nocte
 sua hære in luce ipsius. Tunc enim
 erit mane nostrum nocte transacta.
 Vnde alio loco Psalmus dicit, Ma-
 ne astabo tibi & contemplabor te,
 Modò ideo non contemplor, quia
 cecidi: tunc astabo tibi, & cõtempla-
 bor. Hæc vox humana est. Cecidit
 enim homo: & non mitteretur qui
 erigeret, nisi cecidisset. Nos cecidi-
 dimus, ille descendit. Ille ascendit,
 nos leuamur: quia nemo ascendit ni-
 si qui descendit. Qui ruit leuatur:
 qui descendit, ascendit. Et non ideo

PSYCHAGOGIAE

desperemus, quia ille solus ascendit, leuat enim nos, ad quos cadentes descendit: & stabimus & contemplabimur, & magna delectatione perfruemur. Ecce dixi hoc, & exclamastis desiderio cuiusdam specie nondum visa. Excedat cor vestrum omnia visa, & excedat intentio vniuersas cogitationes vestras prodeuntes ex carne, eductas à sensibus carnis, & imaginatas nescio quo phantasmate. Totum ab animo reijcite, quicquid occurrerit negate. Cognoscite infirmitatem cordis vestri: & quicquid occurrerit quòd cogitare possitis, dicite, Non est illud, Non enim si illud esset mihi iam occurrisset. Ita desiderabitis quoddam bonum. Quale bonum? Omnis boni bonum, vnde omne bonum: bonum cui non addatur quid sit nisi ipsum bonum. Dicitur enim bonus homo, & bonus ager, et bona domus, & bonum animal, & bona arbor, & bonum corpus, & bona anima. Adiunxisti toties quoties dixisti bonum. Bonum simplex, ipsum bonum quo cuncta sunt bona, ipsum bonum ex quo cuncta sunt bona, ipsa est delectatio Domini: hanc

con

contem
si vos d
lantur
quæ no
nim m
lis erit
mutabi
doman
quæ di
delecta
pacto e
quisim
habita
mini p
xi vob
Station

Ex
mum vi
bis: Cir
eulo e
bo
audi D
mani a
me. Ti
tum tu
quiran

contemplabimur. Iam videte fratres si vos delectant bona ista quæ appellantur bona, si vos delectant bona, quæ non sunt per se bona (omnia enim mutabilia non per se bona) qualis erit contemplatio boni incommutabilis, æterni, semper eodem modo manentis? Quandoquidem ista quæ dicuntur bona, nullo pacto nos delectarent nisi essent bona: nec alio pacto essent bona, nisi ab illo essent qui simpliciter bonus est. Ecce quare habitare volo, inquit in domo Domini per omnes dies vitæ meæ. Dixi vobis quare: vt contempler delectationem Domini.

Ex eodem tractatu in ipsum Psalmum vigesimum sextum, sub his verbis: Circuiui et immolauit in tabernaculo eius hostiam iubilationis: cantabo & psalmum dicam Domino. Exaudi Domine vocem meam qua clamaui ad te, miserere mei & exaudi me. Tibi dixit cor meum, quæsi uultum tuum, uultum tuum Domine requiram.

CAPVT XI.

G 4

Imo

PSYCHAGOGIAE

Immolamus hostiam iubilationis, immolamus hostiam lætitiæ, hostiam gratulationis, hostiam gratiarum actionis, quæ verbis explicari non potest: Immolamus autem ubi? In ipso tabernaculo eius, in sancta ecclesia. Quid ergo immolamus? Abundantissimum & incarrabile gaudium, nullis verbis, voce ineffabili. Hæc est hostia iubilationis. Vnde quæsitæ, vnde inuenta est? Circumeundo. Circumiui, inquit, & immolavi in tabernaculo eius hostiam iubilationis. Circumiuerat animus tuus per vniuersam creaturam, vndique tibi clamabat creatura, Deus me fecit. Quicquid te delectauerit in arte, artificem comendat: magisq; (si circumeas vniuersa) consideratio concipit artificis laudẽ. Vides cælos: magna opera Dei sunt. Vides terram: Deus fecit semina innumera, diuersitates germinũ, multitudinem animalium. Circumiaduhuc cælos vsque ad terrã, nihil relinquit: vndique omnia tibi resonant conditorem. Et ipse species creaturarum voces sunt quædam creatorem laudã

laudantiū. Quis autem explicet lau-
 dibus vniuersam creaturam? Quis il-
 lam explicet laudibus? Quis dignè
 laudet cælum & terram, mare, & o-
 nia quę in eis sunt? Et ista quidem vi-
 sibilia. Quis dignè laudet angelos,
 sedes, dominationes, principatus, &
 potestates? Quis dignè laudet hoc in-
 visum quod in nobis viget, corporis
 mouens mēbra, sensu exercens tam
 multa, memoria tā multa cōplectēs,
 intellectu tam multa discernēs: quis
 dignè laudet? At si in istis creaturis
 Dei sic laborat humanus sermo, in
 creatore quid agit, nisi quod solare-
 stat (sermone deficiente) iubilatio?
 Circūiui & immolauit in tabernaculo
 eius hostiam iubilationis. Cātabo &
 psallā domino. Securi erimus & secu-
 ricantabim⁹ & securi psallemus, quū
 contēplabimur delectationē domi-
 ni, in illa incorruptione quando ab-
 sorbebitur mors in victoria. Modò
 quid: Quia iā dicta sunt gaudia illa
 quę habebimus cū acceperimus
 illam vnam petitionem? modo quid?
 Exaudi Domine vocē meam. Gema-
 m⁹ modò, oremus modò. Gemitus
 nō est nisi miserorū, oratio non est ni-

PSYCHAGOGIAE

si indigentiu. Transiet oratio, succedet laudatio: transiet fletus, succedet gaudiu. Interim modò quando in diebus malorũ nostrorum sumus, non esset oratio nostra ad Deum, à quo vnã illam petamus, & ab ipsa petitione nõ desistamus donec ad eã illo donante ac perducente perueniamus. Exaudi Domine vocem meã qua clamaui ad te: miserere mei & exaudi me. Vnam illã petit, tam diu rogans, flens, gemens: non petit nisi vnã. Finiuit omnes cupiditates, remansit illa vna, quam petit. Audi quia hãc petit. Tibi dixit cor meũ, quesiui vultũ tuum. Hoc est ergo quod paulò ante dixit, Vt contẽpler delectationem Domini. Si gaudiũ nostrũ in isto sole esset, non cor nostrũ diceret, Quesiui vultum tuũ Domine, sed oculi corporis nostri illũ quærerent. Cor nostrũ cui dicit, Quæsiui vultũ tuũ, nisi ei qui pertinet ad oculum cordis? Lucem istam quærunt oculi carnis: lucem illam quærũt oculi cordis. Sed vis illam lucem quæ videtur oculis cordis videre (quia ipsa lux Deus est, Deus enim lux est, ait Iohannes, & tenebræ in eo non sunt vllæ) vis er

pō videre illam lucem? Munda oculus
 lum vnde videtur. Beati enim mun
 do corde, quia ipsi Deum videbūt.
 Tibi dixit cor meum, quā siui vultū
 tuum, vultum tuum Domine re
 quiram. Vnam petij à Domino hāc
 requiram. O quomodo se fixit in ista
 vna petitione. Vis impetrare? Aliud
 noli petere, vni suffice, quia vna tibi
 sufficiet.

Ex eodem tractatu in ipsum Psal
 mum vigesimum sextū, super his ver
 bis: Credo videre bona Domini in
 terra viuentium. Expecta Dominū,
 viriliter age, & confortetur cor tu
 ū, & sustine Dominū. CAP. XII.

Edit ad illam vnam, post
 pericula, post labores,
 post difficultates, inter
 manus persequentium
 & tribulantium estuans
 anhelans, laborans, & firmus, & cer
 tus illo suscipiente, illo adiuuante, il
 lo ducente, illo regente: tamen
 post illum circuitum & iubilatio
 nem exultans gaudio & gemens in
 laboribus suspirauit ad extremum
 & ait, Credo videre bona Domini

PSYCHAGOGIAE

ni in terra uiuentium . O bona do-
mini dulcia, immortalia, incomparabilia, sempiterna, incommutabilia: & quando uos uidebo, bona domini: Credo uidere, sed non in terra morientium . Credo uidere bona domini in terra uiuentium . Eruet me dominus de terra morientium, qui propter me dignatus est suscipere terram morientium, & mori inter manus morientium. Eruet me Dominus de terra morientium. Credo uidere bona domini in terra uiuentium. Suspirans dixit, laborans dixit, periclitans dixit, inter magnam turbam tentationum, sed tamē sperans de misericordia. Audiamus & uocem domini de super exhortantis nos, & consolantis nos, illius uocem quem habemus pro patre & matre qui nos dereliquerūt, illius uocem audiamus. Audiuit enim gemitus nostros, uidit suspiria nostra intuitus est desiderium nostrum, & unam petitionē nostram, unam postulationem per aduocatum Christum libenter accepit: & donec peregrinamus istam peregrinationem (quia dilaturus est, non ablaturus quod
pro

promisit nobis) dixit nobis: Sustine Dominum. Non sustinebis mendacem, non eum qui poterit falli, non eum qui non est inuenturus quod det. Omnipotēs promisit, certus promisit, verax promisit. Sustine Dominum, viriliter age. Noli dissolui, ne sis inter eos quibus dicitur: Veh his qui perdidērunt sustententiam. Sustine Dominum. Omnibus nobis dicitur, & vni homini dicitur: Vnus sumus in Christo, corpus Christi sumus, qui vnā illā desideramus, qui vnā illam petimus, qui in istis diebus malorum nostrorū ingemiscimus, qui credimus nos visuros bona Domini in terra viuentium: nobis omnibus qui vnus in vno sumus, dicitur: Sustine Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum. Sustinēdo Dominum, habebis eum, habebis quem sustinebis. Aliud desidera si maius, si melius, si suauius inueneris.

Ex tractatu in Psalmum quadragessimum primum super his verbis: Quemadmodū desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima

PSYCHAGOGIAE

mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad
Deū viuū: quādo veniā et apparebo
ante faciē Dei? Fuerūt mihi lachry-
mae meae panes die ac nocte, dum di-
citur mihi quotidie, Vbi est Deus
tuus? haec recordatus sum, & effu-
di super me animam meam.

CAP. XIII.

Ia fratres auiditatē meā
capite, desiderium hoc
meum communicate: si-
mul amemus, simul in
hac siti exardescamus, si-
mul ad fontē intelligēdi curramus.
Desideremus ergo velūt ceruus fon-
tem: prāter illum fontē quem pro-
pter remissionem peccatorum desi-
derant baptizandi, nos iam baptiza-
ti desideremus illū fontem, de quo
scriptura alia dicit, Quoniam apud
te est fons vitæ. Ipse enim fons & lu-
men est. Quoniam in lumine tuo,
inquit, videbimus lumen. Si & fons
est, & lumē est, meritō & intellectus
est: quia & satiat animam auidā scien-
tia, & omnis qui intelligit luce qua-
dam non corporali, non carnali, non
exteriore, sed interiore illustratur.

Est

LIBER II. 80

Est ergo fratres quædam lux intus,
 quam non habent qui non intelli-
 gunt. Vnde iam eos qui desiderant
 hunc fontem vitæ, & inde aliquid
 carpunt, alloquitur Apostolus obse-
 crans, & dicit, Vt iam non ambule-
 tis sicut & gentes ambulantes in vani-
 tate mentis suæ, obscurati intelligen-
 tia, alienati à via Dei per ignorantiam
 quæ est in illis propter cæcitatem cor-
 dis ipsorum. Si illi obscurati sunt in-
 telligentia, id est, quia non intelligunt,
 obscurantur: ergo qui intelligunt,
 illuminantur. Curre ad fontes: deside-
 rera aquarum fontes. Apud Deum
 est fons vitæ, & insiccabilis fons: in
 illius luce lumen inobscurabile. Lu-
 men hoc desidera, quendam fontem,
 quoddam lumen, quale non norunt
 oculi tui: cui lumini videndo oculus
 interior præparatur, cui fonti hau-
 riendo sitis interior inardescit. Curs-
 re ad fontem, desidera fontem: sed
 noli utcunque, noli ut qualecunque
 animal currere, ut ceruus curre.
 Quid est ut ceruus? Non sit tarditas
 in currendo, impiger curre, impiger
 desidera fontem. Sitiuit anima mea
 ad Deum viuum. Quod dixi, Quæ
 admo

PSYCHAGOGIAE

admodum desiderat ceruus ad fontes aquarū, ita desiderat anima mea ad te Deus, hoc iterum dico, Sitiuit anima mea ad Deum viuum. Quid sitiuit anima mea ad Deum viuum. Quid sitiuit? Quando veniam & apparebo ante faciē Dei. Hoc est quod sitio, venire & apparere. Sitio in peregrinatione, sitio in cursu, satiabor in aduentu. Sed quando veniam? Et quod citius est Deo, tardum est desiderio. Quando veniam & apparebo ante faciē Dei? Ex illo desiderio est, & hoc quod clamabatur alicubi, Vnam petij à Domino hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini per oēs dies vitę meę. Quare hoc? Vt contēpler, inquit, delectationē Domini. Quādo veniā & apparebo ante faciē Domini? Interim dū meditator, dū curro, dū in via sum, antequā veniā, antequam appaream, fuerunt mihi lachrymę meę panes die ac nocte, dū dicitur mihi per singulos dies, Vbi est Deus tuus. Fuerūt mihi, inquit, lachrymę meę non amaritudo, sed panes suaues erāt ipsę lachrymę, sitiēti mihi illum fontem: quē quia bibere nondum poteram, audiens

LIBER II. 81

dius meas lachrymas manducabam.
 Non enim dixit, Factæ sunt mihi lachrymæ meæ potus, ne ipsas desiderasse videretur sicut fontes aquarû: sed seruata, inquit, illa siti quæ rãpior, seruata illa siti qua inardesco ad fontes aquarû, panes mihi factæ sunt lachrymæ meæ dum differor: & vti que manducando lachrymas meas, sine dubio plus sitio ad fontes. Die quippe ac nocte factæ sunt mihi lachrymæ meæ panes. Cibum istum qui panis dicitur die comedunt homines, nocte dormiunt: panis autem lachrymarum & die & nocte comeditur: siue totum tempus accipias diem & noctem: siue diem intelligas pro huius seculi prosperitate, noctem verò pro huius seculi aduersitate. Siue, inquit, in prosperis rebus seculi, siue in aduersis rebus seculi, ego desiderij lachrymas fundo, ego desiderij mei auiditatem nõ desero. Et quando in mundo bene est, mihi male est, quousque appaream ante faciem Dei. Quid ergo contradicis? Quasi gratulari me cogis, si aliqua huius seculi prosperitas arriserit? Nõne deceptoriam est? nõne fluxa, cadu-

PSYCHAGOGIÆ

ea, mortalis? nonne temporalis, volatilis, transitoria? nonne plus habet deceptionis quàm delectationis? Cur ergo non & in ipsa fiant lachrymæ meæ panes? Siquidem & quando felicitas seculi circumfulget, quàm diu sumus in corpore peregrinamur à Domino. Et dicitur mihi quotidie: Vbi est Deus tuus? Quid? Paganus si hoc mihi dicat, nonne illi & ego possunt dicere: Vbi est Deus tuus? Deum quippe suum digito ostendit. Intendit enim digitum ad aliquem lapidē, & dicit, Ecce Deus meus: vbi est Deus tuus? Cùm lapidem irrifero, & erubuerit qui demonstrauit, tollit oculos à lapide, suspicit cælum, & forte in solem digitum intendens, iterum dicit: Ecce Deus meus, vbi est Deus tuus? Inuenit ille quod ostendere oculis carnis; ego autem non quasi non habeo quem ostendam, sed non habet ille oculos quibus ostendam. Potuit enim ille oculis corporis mei ostendere Deum suum solem: quibus ego oculis eius ostendam solis creatorem? Verum tamen audiendo quotidie, Vbi est Deus tuus, & in lachrymis meis quotidianis pastus,
die

die ac nocte meditatus sum quod au-
 diui, Vbi est De⁹ tuus. Quæsiui etiã
 ego ipse Deum meũ: vt si possem, nõ
 tantũ crederem, sed aliquid & vi-
 derem. Video enim quæ fecerit De⁹
 meus, non autem video ipsum Deũ
 meum qui fecit hæc. Sed quoniam si-
 cut ceruus desidero fontes aquarũ,
 & est apud Deum fons vite, & in in-
 tellectu scriptus est hic Psalmus, &
 inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt
 intellecta conspiciuntur, quid agam
 vt inueniam Deum meum? Consi-
 derabo terrã, facta est terra, Est ma-
 gna pulchritudo terrarũ, sed habet
 artificẽ. Magna miracula sunt semis-
 num atque gignentium, sed habent
 ista omnia creatorem. Attendo ma-
 gnitudinem circũfusi maris, stupeo,
 miror, artificẽ quæro, cælũ suspicio
 & pulchritudinem syderũ, admiror
 splendorẽ solis exercitio diei sufficiẽ-
 tẽ, lunã nocturnas tenebras cõsolans
 tẽ: mira sunt hæc, laudãda sunt hæc,
 vel etiam stupenda sunt hæc: neque
 enim terrena, sed etiam cælestia sunt
 hæc: nondũ ibi stat sitis mea. Hæc mi-
 ror, hæc laudo: sed eum qui fecit hæc
 sitio. Redeo ad meipsum, & quis
 sum

PSYCHAGOGIAE

sim etiam ipse qui talia quæro, per
 scrutor: inuenio me habere corpus
 & animam, vnū quod regam, aliud
 quo regar, corpus seruire, animā im-
 perare. Discerno animam melius esse
 se aliquid quàm corpus, ipsum inquit
 sitorem taliū rerū nō corpus sed ani-
 mam video: & tamē hæc omnia quæ
 collustravi, per corpus eā me collu-
 strasse cognosco. Terram laudabam,
 oculis cognoueram: mare laudabā,
 oculis cognoueram, cælū, sydera, so-
 lem, lunamq; laudabā, oculis cogno-
 uerā. Oculi membra carnis sunt, fe-
 nestræ sunt mentis: interior est qui
 per has videt: quādo cogitatione ali-
 qua absens est, frustra patent. Deus
 meus qui fecit hæc quæ oculis video,
 non istis oculis est inquirendus. Ali-
 quid etiam per seipsum animus con-
 spicit, quod non per oculos sentiat,
 quasi colores & lucem: nō per aures,
 quasi cantum & sonū: non per nares,
 quasi odorū suauitatem: non per pa-
 latū & linguam, quasi saporem: non
 per totum corpus quasi duriciam &
 molliciē, rigorem atq; feruorem,
 asperitatem, lenitatemque. Videamus
 quòd neque color sit, neque son-
 nus,

nus, neque odor, neque sapor, neque
 calor aut frigus, aut duricia, aut mol-
 licies. Dicatur ergo mihi quem colo-
 rem habeat sapientia? Cum cogitas
 mus iustitiam (cuius pulchritudine
 intus in ipsa cogitatione fruimur)
 quid tanquam sonus ad aures, quid
 tanquam vaporeum surgit ad nares?
 quid odori infertur? quid manu tra-
 ctatur? Et delectat, & intus est, &
 pulchra est, & laudatur, & videtur:
 & si in tenebris sunt oculi isti, animus
 illius luce perfruitur. Quid est illud
 quod Tobias videbat, quando videtur
 tibi filio cæcus consilium vitæ dabit?
 Est ergo aliquid quod animus ipse
 corporis dominator, rector, habitator
 videt, quod non per oculos cor-
 poris sentit, non per aures, non per
 nares, non per palatum, non per cor-
 poris tactum, sed per seipsum: & uti-
 que melius est prorsus quod videt
 per seipsum, quam quod per seruum
 suum. Seipsum enim per seipsum vi-
 det: & animus ipse ut norit se, videt
 se: nec ut videat se corporalium ocu-
 lorum quærit auxilium: imò verò ab
 omnibus corporis sensibus, tanquam
 impediētibus & perstreptibus ab-
 stras

PSYCHAGOGIAE

strahit se à se, vt videat se in se, vt no-
 uerit se apud se. Sed nunquid aliquid
 tale Deus ipse est, qualis est animus?
 Non quidem videri Deus nisi ani-
 mo potest: nec tamen ita vt animus
 videri potest. Aliquid enim quærit
 animus iste quod Deus est, de quo
 illi non insultent qui dicunt, Vbi est
 Deus tuus. Aliquam quærit incom-
 mutabilem veritatem, & sine defe-
 ctu substantiam. Non est talis ipse ani-
 mus: deficit, proficit, nouit, ignorat,
 meminit, obliuiscitur, modò illud
 vult, modò non vult. Ista mutabili-
 tas nõ cadit in Deum. Si dixero, mu-
 tabilis est Deus, insultabunt mihi qui
 dicunt, Vbi est Deus tuus. Querens
 ergo Deum meum in rebus visibili-
 bus & corporalibus, & nõ inueniẽs:
 quærens eius substantiam in me ipso
 (quasi aliquid tale ipsa sit, qualis ego
 sum) neque ibi inueniens: aliquid su-
 per animam esse sentio Deum meum.
 Ergo vt eum tangerem, hæc medi-
 tatus sum & effudi super me animam
 meam. Quando anima mea contin-
 geret quod super animam meam quæ-
 ritur, nisi anima mea super seipsam
 effunderetur: Si enim in seipsa reman-

neret, nihil aliud quàm se videret. Et cum se videret, non utique Deum suum videret. Dicant iam insultatores mei: Vbi est Deus tuus, dicant: ego quàm diu non video, quàm diu differor, manducabo die ac nocte lachrymas meas. Dicant illi adhuc, Vbi est Deus tuus? Quæro ego Deum meum in omni corpore siue terrestri, siue cælesti, & non inuenio. Volens cognoscere substantiã eius, quæro etiam in anima mea, nec ibi inuenio. Meditatus sum tamẽ in inquisitione Dei mei, & per ea quæ facta sunt, inuisibilia Dei mei cupiens intellecta conspicerè, effudi super me animã meam: Etiam non restat quem tangã nisi Deum meũ. Ibi enim domus Dei mei. Super animã meam Deus meus habitat: inde me prospicit, inde me creauit, inde me gubernat, inde mihi cõsulit, inde me excitat, inde me vocat, inde me dirigit, inde me ducit, inde me perducit.

Ex eodẽ tractatu in ipsum Psalmũ quadragesimum primũ, super his verbis: Transibo in locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum Dei

PSYCHAGOGIAE

*in voce exultationis & cōfessionis
soni festiuitatē celebrantis. Quare
tristis es anima mea, & quare con-
turbas me? Spera in Domino quoniā
adhuc cōfitebor illi: salutare vultus
mei et Deus meus. CAP. XIII.*

TAbernaculum eius in ter-
ra, Ecclesia est adhuc pere-
grina. Extra locum tabernaculi
quærens Deū meum errabo. In locū ta-
bernaculi ingrediar, admirabilis tabernaculi,
vsque ad domū Dei. Iam
multa admiror in tabernaculo: tabernaculum
enim in terra, homines
sunt fideles. Admiror in eis mēbro-
rum ipsorum obsequium: quia non
in eis regnat peccatum ad obediens-
dum desiderij eius, nec exhibēt mē-
bra sua arma iniquitatis peccato, sed
exhibent se Deo viuo in bonis ope-
ribus: animæ seruienti Deo membra
corporalia militare admiror. Respi-
cio & ipsam animā obedientē Deo,
distribuentem opera actus sui, fre-
nantem cupiditates, pellentem igno-
rantiam, extendentem se ad omnia
aspera & dura toleranda, iustitiam
&

L
& charita-
ris. Miror
sed adhuc
lo. Trans-
rabile mil-
cūm peru-
Ecce iste
bernaculi
Dei. Pe-
sequēdo
occultam
domo D
organu
in taber-
teriore
quens c
ab omni
peruenit
viam sua
comme
Mirari
quomo
mus del
nis & c
celebra
celebra
nem ha
domos
vel qu

& charitatem impendentem cæteris. Miror & istas virtutes in anima: sed adhuc in loco tabernaculi ambulo. Transeo & hæc: & quamuis admirabile mihi sit tabernaculum, stupeo cum peruenio vsque ad domum Dei. Ecce iste dum miratur membra tabernaculi, perductus est ad domum Dei. Percepit quandam dulcedinem, sequendo interiorē nescio quam & occultam voluptatem, tanquam de domo Dei sonaret suauiter aliquod organum. Et quum ille ambularet in tabernaculo, audito quodam interiorē sono, ductus dulcedine, sequens quod sonabat, abstrahens se ab omni strepitu carnis & sanguinis, peruenit vsque ad domum Dei. Nam viam suam & ductum suum sic ipse commemorat, quasi diceremus ei, Miraris tabernaculum in hac terra, quomodo peruenisti ad secretum domus dei? In voce, inquit, exultationis & confessionis, soni festiuitatis celebrantis. Festa cum hic homines celebrant suæ luxuriæ, consuetudinem habent constituere organa ante domos suas, aut ponere symphoniam, vel quæcunq; musica ad luxuriam ferre

PSYCHAGOGIAE

uientia & illicitia: & ubi audita fuerint hæc, quid dicimus qui trāsimus? Quid hic agitur? Et respondetur nobis, aliqua esse festa. Natalitia, inquit, celebrantur: nuptiæ hic sunt: ut non videantur inepta illa cantica, sed excusetur festiuitate luxuria. In domo Dei festiuitas sempiterna est. Non enim aliquid ibi celebratur & transit. Festum sempiternum, chorus angelorum: vultus præsens Dei, lætitia sine defectu. Et dies hic festus ita est, ut nec aperiatur initio, nec fine claudatur. De illa æterna & perpetua festiuitate, sonat nescio quid canorum & dulce auribus cordis, sed si non perstrepat mundus. Ambulanti in hoc admirabili tabernaculo Dei, & miracula Dei in redemptione fidelium consideranti, mulcet aurem sonus festiuitatis illius, & rapit ceruum ad fontes aquarum. Sed quia fratres, quam diu sumus in corpore hoc, peregrinamur à Domino, & corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantē: etsi utcūq; nebulis diffugatis ambulando per desiderium, adhuc sonum
per

peruenerimus interdum, vt aliquid
de illa domo Dei nitendo capiamus:
onere tamē quodam infirmitatis nos-
træ ad consueta recidimus, & ad so-
lita ista dilabimur. Et quomodo ibi
inueneramus vnde gauderemus: sic
hic non deerit vnde gemamus. Etes-
nim ceruus iste māducans die ac no-
cte lachrymas suas, raptus desiderio
ad fontes aquarum, ad interiorē
scilicet dulcedinem dei, effundēs su-
per se animam suā, vt tangeret quod
est super animam suam, ambulans in
loco tabernaculi admirabilis vsque
ad domum Dei, & ita ductus inte-
rioris & intelligibilis soni iocunditas
te vt oīa exteriora contēneret, & in
interiora raperetur: adhuc tamē ho-
mo est, adhuc hic gemit, adhuc car-
nē fragilē portat, adhuc inter scādala
hūius mundi periclitatur. Respexit
ergo ad se tanquam inde veniens, &
ait sibi constituto inter has tristitias,
& comparans hæc illis ad quæ viden-
da ingressus est, & post quæ visa es-
gressus est. Quare, inquit, tristis es
aīa mea, & quare cōturbas me? Ecce
iā quadā interiorē dulcedine lētati su-
mus: ecce acie mētis aliquid incom-

PSYCHAGOGIAE

mutabile, superstrictim et raptim videre potuimus: quare adhuc conturbas me? quare adhuc tristis es? Non enim dubitas de Deo tuo? Nunquid enim non est quòd dicas tibi contra illos qui dicunt, Vbi est Deus tuus? Iam aliquid incommutabile persensisti, quare adhuc cōturbas me? Spera in Domino. Quasi responderit illi anima eius in silentio, Quare conturbo te, nisi quia nondū sum ibi vbi est dulce illud quo sic rapta sum quasi per transitum? Nunquid iam bibo de fonte illo nihil metuens? Iam nullum scandalum pertimesco? iam de cupiditatibus omnibus tanquam esdomitis victis que secunda sum? Nonne aduersus me diabolus vigilat hostis meus? Nonne laqueos mihi quotidie deceptionis intendit? Non vis ut conturbē te posita in seculo, & peregrina adhuc à domo Dei mei? Respondet ergo conturbanti se animæ suæ, & quasi rationem reddenti perturbationis suæ, propter mala quibus abundat hic mundus: respondet & dicit, Spera in Domino. Interim, inquit, habita in spe. Spes enim quæ videtur non est spes. Si autem quod

quod tu
cientia
mino,
ei conf
Deus
potest
salutare
mus in
& sine
est, B
in secu
Hoc
salus
bor L
li, sal
enim
quæ
ergo
venia
um,
stin
eōfo
min
rit v
F
sim
Te

quod non videmus speramus, per patientiam expectamus. Spera in Domino, Quoniam confitebor illi. Quid ei confiteberis? Salutare vultus mei Deus meus. A me mihi salus esse non potest? hoc dicam, hoc confitebor: salutare vultus mei Deus meus. Eriamus in domo Dei videntes sine fine, & sine fine laudantes eum cui dictum est, Beati qui habitant in domo tua in secula seculorum laudabunt te. Hoc nondum est, quia nondum est salus quæ promittitur, sed confitebor Domino meo in spe, & dicam illi, salus vultus mei Deus meus. Spes enim salui facti sumus. Spes autem quæ videtur non est spes. Perseuera ergo ut peruenias, perseuera donec veniat salus. Audi ipsum Deum tuum, de interiore tibi loquentem: Sustine Dominum, & viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum, quoniam qui perseuerauerit usque in finem, hic saluus erit.

*Ex tractatu in Psalmum sexagesimum quartum super his verbis:
Te decet hymnus Deus in Sion.*

CAP. XV.

H 3

Duas

PSYCHAGOGIAE

Vas ciuitates faciunt duo
 amores. Hierusalem fa-
 cit amor Dei, Babylo-
 niam facit amor seculi.
 Interroget ergo se quis
 que quid amet, & inueniet vnde sit
 ciuis: & si se inuenierit ciuem Baby-
 lonia, extirpet cupiditatem, plantet
 charitatem: si autem se inuenierit ci-
 uem Hierusalem, toleret captiuita-
 tem, speret libertatem. Iam audiamus
 fratres, audiamus & cātemus & de-
 sideremus Hierusalem vnde ciues
 sumus. Et quæ gaudia cantantur nos-
 bis? Quomodo in nobis reformatur
 amor ciuitatis nostræ, quam diutur-
 na peregrinatione obliti fueramus?
 Misit inde ad nos epistolas pater nos-
 ter, ministrauit nobis scripturas De-
 us, quibus epistolis fieret in nobis
 redeundi desiderium: quia peregris-
 nationem nostram diligendo, ad hos-
 tes faciem posueramus, & dorsum
 ad patriam. Quid ergo hic cantatur?
 Te decet hymnus Deus in Sion. Pa-
 tria illa est Sion, ipsa est Hierusalem
 quæ Sion, Et huius nominis interpre-
 tationem nosse debetis. Sicut Hieru-
 salem interpretatur visio pacis, ita
 Sion

Sion speculatio, id est visio & cons-
templatio. Nescio quod magnū spe-
ctaculum nobis promittitur, & hoc
ipse Deus est qui cōdidit ciuitatem.
Pulchra & decora ciuitas, pulchrior-
rem habet conditorē. Te decet hym-
nus Deus, inquit. Sed vbi? In Sion.
Etenim quisque cūm cōperit inno-
uari, iam corde in Hierusalem can-
tat, dicente Apostolo, Conuersatio
nostra in cælis est. In carne enim am-
bulantes, inquit, non secundum cara-
nem militamus. Iam desiderio ibi
sumus, iam spem in illam terrā qua-
siancoram præmissimus, ne in isto
mari turbati naufragaremus. Quē-
admodum ergo de naui quæ in ans-
coris est, rectē dicimus quod iam in
terra sit adhuc tamen fluctuat, sed in
terram quodammodo educta est cō-
tra ventos & contra tempestates: sic
contra tentationes huius peregrina-
tionis nostræ, spes nostra fundata in
illa ciuitate Hierusalem facit nos nō
abripi in saxa. Qui ergo secundū hāc
spem cātat, ibi cantat: ergo dicat, Te
deceat hymnus Deus in Sion. In Sion
non in Babylone. Sed modō ibies,
adhuc in Babylone es. Ibi, in-

PSYCHAGOGIAE

quit, sum. Ibi sum carne non cordes
Vnde canto non ibi: non enim carne
canto sed corde. Carnem quidem so
nantem audiūt & ciues Babylonie,
cordis autem sonum audit conditor
Hierusalem. Vnde dicit Apostolus,
exhortans ipsos ciues ad amatoria
quædam cantica & desideria redeun
di ad illam pulcherrimam ciuitatem
uisionem pacis, Cantantes, inquit,
& psallentes in cordibus uestris Do
mino. Quid est cantantes in cordi
bus uestris? Ne inde cantetis unde
estis in Babylonia: sed inde cantate
unde fursūm habitatis. Ergo te des
cethymnus Deus in Sion non in Ba
bylonia. Qui cantant in Bobylonia?
Ciues Babylonie: ipsi hymnum Dei
non decenter cantant.

Ex eodem tractatu in ipsum Psal
mum sexagesimum quartum, super
his uerbis, Replebimur in bonis do
mus tue, sanctum est templum tuum,
mirabile in æquitate. CAP. XVI.

VAE sunt bona domus
Dei? Fratres constitua
mus nobis aliquā domū
diuitē, proponamus quā
tis

tis bonis referta sit, quæ copiosa sit, vas-
 sa quàm multa ibi aurea & argentea,
 quantum familiæ, quantum iumen-
 torum & animalium, ipsa denique
 domus quàm delectet picturis mar-
 more, laquearibus, colūnis, spacijs,
 cubilibus: ecce desiderātur talia, sed
 adhuc ex cōfusione Babylonæ. Am-
 puta omnia ista desideria ô ciuis Hie-
 rusalem, amputa: si vis redire non te
 delectet captiuitas. Sed iam cœpisti
 exire, noli retro respicere, noli reman-
 nere in via. Non desunt adhuc hos-
 tes qui tibi persuadeant captiuita-
 tem & peregrinationem. Iam non
 præualeāt super te sermones iniquo-
 rum. Domum Dei desidera, & bos-
 na eius domus desidera: sed noli ta-
 lia qualia soles desiderare vel in do-
 mo tua, vel in domo vicini tui, vel
 in domo patroni tui. Aliud quidem
 est bonum domus illius. Quid opus
 est vt nos dicamus quæ sunt bona
 domus illius. Ipse indicet qui can-
 tat exiens de Babylonia. Replebi-
 mur, inquit, in bonis domus tuæ.
 Quæ sunt bona ista? Erexeramus
 fortasse cor ad aurum, ad argen-
 tum, & cætera præciosa: noli talia

PSYCHAGOGIAE

quærere, ista premunt non leuant.
Hic ergo iam bona illa Hierusalem,
bona illa domus domini, bona illa
templi Domini meditemur: quia
quæ domus Domini, ea: ipsa tem-
plum Domini est. Replebimur in
bonis domus tuæ: sanctum est tem-
plum tuum mirabile in iustitia. Ista
sunt bona domus illius. Non dixit,
templum sanctum tuum, mirabile in
columnis, mirabile in marmoribus,
mirabile in testis auratis, sed mira-
bile in iustitia. Habes foris oculos
vnde videas marmora & aurum: in-
tus est oculus vnde videatur pulchri-
tudo iustitiæ. Intus, inquam, est oculus
vnde videatur pulchritudo ius-
titiæ. Si nulla est pulchritudo iusti-
tiæ, vnde amatur iustus senex? Quid
affert in corpore quod oculos deleat
& det? Curua affert membra, frontem
rugatam, caput canis albatum, imbe-
cillitatem vndique querelis plenam.
Sed fortè quia tuos oculos non deleat
stat senex iste decrepitu, aures tuas
delectat. Quibus vocibus? Quo can-
tu? Et si forte adolescens bene canta-
uit, omnia cum ætate defecerunt. An
forte sonus verborum eius delectat
aures

aures tuas, qui verba vix plene enun-
ciat lapsis dentibus? Tamen si iustus
est, si alienū non cōcupiscit, si de suo
quod habet erogat indigētibus, si be-
ne monet, & rectum sapit, si integre
credit, si paratus est pro fide verita-
tis etiam ipsa contracta membra im-
pendere, (multi enim martyres es-
tiam senes) Vnde illum amamus,
quid in eo bonum videmus oculis
carnis? Nihil. Quædam ergo est pul-
chritudo iustitię quam videmus ocu-
lis cordis, & amamus, & exardesci-
mus. Quid tam multum dilexerunt
homines in ipsis martyribus cūm
eorum membra bestię laniarent?
Nonne cūm sanguis fœdaret om-
nia, cum morsibus beluinis viscera
funderentur, nihil habebant oculi
nisi quod horrerent? Quid ibi erat
quod amaretur: nisi quia erat in illa
fœditate dilaniatorum membrorū,
integra pulchritudo iustitię? Ista
sunt bona domus Dei, his te para sa-
tiari. Sed vt inde satieris cūm per-
ueneris, hoc te oportet esurire & si-
tire cūm peregrinaris: hoc siti, hoc
esuri, quia ipsa erunt bona Dei. Au-
di illum regem cui ista dicuntur qui

PSYCHAGOGIAE

venit ut te reducat, & se tibi fecerit viam. Quid dicit? Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Sanctum templum tuum mirabile in iustitia. Et ipsum templum fratres nolite praeter vos cogitare. Amate iustitiam, & vos estis templum Dei.

Ex tractatu in Psalmum septuagesimum sextum, super his verbis, Cogitavi dies antiquos & annos aeternos in mente habui. CAP. XVII.

Vi sunt anni aeterni? Magna cogitatio. Videte quid sibi velit ista cogitatio nisi magnum silentium ab omni forinsecus strepitu, ab omni rerum humanarum tumultu. Intus requiescat qui cogitare vult istos annos aeternos. Nunquid anni in quibus sumus, aeterni sunt, aut in quibus fuerunt maiores nostri, aut in quibus futuri sunt posterii nostri? Absit ut aeterni existimentur. Quid enim de his annis manet? Ecce loquendo dicimus, hoc anno. Et quid tenemus de hoc anno praeter unum diem in quo sumus? Nam super
rios

LIBER^{us} II. 91

riores dies anni huius iam transferuntur
 nec tenentur: futuri autem nondum
 venerunt. In vno die sumus, et dicimus
 hoc anno: imò dic, hodie, si aliquid
 presens vis dicere, Nā de toto anno
 quid presens tenes? Quicquid de illo
 preteritū est, iā nō est: quicquid de
 illo futurū est, nondum est. Quomodo
 hoc anno? Corrige locutionem,
 hodie dic, et verūm dicis. Hodie iam
 dicamus. Rursus & hoc attēde, quia
 cūm dicis hodie, horæ matutinæ trā
 sferunt, horæ futuræ nondum vene
 runt. Et hoc ergo corrige: hac hora
 dic. Et de ista hora quid tenes? Mos
 mēta eius quædam iā transferunt: quæ
 futura sunt nondum venerunt. Hoc
 momento dic. Quo momento? Dū
 syllabas loquor, si duas syllabas dis
 cam, altera non sonat nisi cūm alia
 transferit. Ipsa deniq; vna syllaba si
 duas literas habeat, non sonat poste
 rior litera, nisi prior abierit. Quid er
 go tenemus de his annis? Anni isti
 mutabiles sunt. Anni æterni cogitā
 di sunt, anni qui stant, qui non veniē
 tibus & abeuntibus diebus peragun
 tur: anni de quibus alio loco scriptu
 ra dicit Deo, Tu autē idem ipse es, &

PSYCHAGOGIAE

anni tui non deficient. Hos annos is-
te transfiliens, nō in garrulitate forin-
secus, sed in suo silentio cogitauit.

Alio loco ipse pater Augustinus
exponens hęc verba psalmistę, *Me-
lior est dies vna in atrijs tuis super
milia* sic ait.

Atria illa sunt in quę suspirabat,
in quę deficiebat dicens, *Desiderat
& deficit anima mea in atria tua. Me-
lior ibi est dies vna super millia dies
rū. Millia dierū desiderant homines,
& multū volunt viuere: contemnāt
milia dierum, desiderent vnum die-
em qui non habet ortum neque oc-
casū. Vnum diē, diem sēpiternū, cui
nō cędit hestern⁹, quē non vrget cra-
stinus. Ipse vnus dies desideretur ā
nobis. Quid nobis est cū millibus di-
erū? Imus ā millibus dierū ad vnum
diem: ad vnum diem festinemus.*

*Ex tractatu in Psalmum octogesi-
mū tertium, super his verbis, Beati
qui habitant in domo tua Domine: in
secula seculorum laudabunt te: bea-
tus vir cuius est susceptio eius abs-
te.*

CAPVT XVIII.

Positus

Positus inter tētationes,
 positus inter pressuras,
 positus in torcularibus,
 suspirans in superna pro
 missa, iam premeditatur
 gaudia futura. Beati, inquit, qui habi
 tant in domo tua. Vnde beati? Quid
 habituri? Quid acturi? Omnes quī
 beati dicuntur in terra, habent ali
 quid & agunt aliquid. Beatus est ho
 mo ille, qui tot prædijs, tanta fami
 lia, tanto auro & argento beatus dici
 tur. Beatus est: ad illos honores per
 uenit, ad proconsulatum, ad præfe
 cturā agendam. Beatus ergo dicitur
 aut habendo aut agendo. Vnde au
 tem ibi beati? quid habituri? quid a
 cturi? Quid habituri iam suprā dixi,
 Beati qui habitant in domo tua. Do
 mum tuam si habueris, pauper es:
 Domum Dei si habueris, diues es.
 In domo tua timebis latrones, do
 mui Dei murus ipse Deus est. Bea
 ti ergo qui habitāt in domo tua. Pos
 sident Hierusalē cælestē, sine angus
 tia, sine pressura, sine diuersitate &
 diuisione limitum: omnes habent
 eam & singuli habent totam. Mag
 næ illæ diuitiæ: nō angustat frater fra
 trem.

PSYCHAGOGIÆ

trem: nulla ibi indigentia est. Quid ergo ibi sunt acturi? Omnium enim actionum humanarum mater est necessitas. Ecce modò quòd loquor & disputo necessitas parit. Nunquid ibi talis disputatio erit, quæ quasi doceat ignaros, quæ quasi commoneat obliuiosos? Aut verò in illa patria Euangelium recitabitur, vbi ipsum Dei verbum contemplabimur? Ergo quia dixit iste desiderans & suspirans ex voce nostra, quid habituri simus in illa patria cui suspiramus, & ait, Beati qui habitant in domo tua: dicat & quid acturi simus, In secula seculorum laudabunt te. Hoc erit totum negotium nostrum, sine defectu alleluia. Non vobis fratres videatur quasi fastidium ibi futurum: quia si modò hoc diu dicatis non duratis, ab illo gaudio necessitas vos auertit. Ecce quantum nos delectat quod non videtur. Et si tanta alacritate in ipsa pressura & fragilitate carnis laudamus quòd credimus, quomodo laudabimus quòd videbimus? Cùm absorpta fuerit mors in victoria, cùm mortale hoc induerit immortalitatem, & corruptibile hoc induerit

rit

rit incorruptionē, nemo dicet, diu ste-
 ti: nemo dicet, diu ieiunavi, diu vigi-
 laui. Stabilitas enim magna ibi: & ip-
 sa immortalitas iam corporis nostri
 suspendetur in cōtemplatione Dei.
 Et si modò verbum hoc quod vobis
 erogamus, tam diu fragilitatem car-
 nis nostræ stantem tenet, quid nobis
 faciet illud gaudium? Quomodo
 nos mutabit? Similes enim eierimus
 quoniam videbimus eum sicuti est.
 Iam similes illi, quando deficiemus?
 quo auertemur. Securi ergo simus
 fratres, non nos fatiabit nisi laus
 Dei. Si deficias ab amore, deficies à
 laude: si autem amor sempiternus es-
 rit (quia illa insatiabilis pulchritudo
 erit) noli timere ne non possis sem-
 per laudare quem semper poteris a-
 mare. Ergo beati qui habitant in do-
 mo tua, in secula seculorum lauda-
 dabunt te. Huic vitę suspiremus. Sed
 quomodo illuc veniemus? Beatus
 vir cuius est susceptio eius abs te Do-
 mine. Intellexit vbi esset, quia per
 fragilitatem carnis suę ad illā beatitu-
 dinē volare nō posset. Circumspexit
 pondera sua, quia dicitur alio loco,
 Corpus enim quod corrumpitur ag-
 gras

PSYCHAGOGIAE

grauat animam, & deprimat terrenam.
inhabitatio sensum multa cogitantem.
Spiritus sursum vocat, pondus carnis
deorsum reuocat. Inter duos conatus
suspensionis & ponderis colluctatio
quædam est: & ipsa colluctatio ad
pressuram pertinet torcularis.
Audi ipsam luctam de torculari ab
apostolo expressam, qui & ipse ibi con-
terebar, ibi premebar, Condelector,
inquit, legi Dei secundum interio-
rem hominem: video autem aliam legem
in membris meis repugnantem legi
mentis meæ, & captiuum me ducen-
tem in legem peccati quæ est in membris
meis. Magna lucta, & euadendi magna
desperatio, nisi subueniat id quod
de consequenti ait, Infelix ego homo
quis me liberabit de corpore mortis
huius? Gratia dei per Iesum Christum
dominum nostrum. Ergo & iste in
hoc psalmo vidit illa gaudia, cogita-
uit animo, Beati qui habitant in domo
tua Domine, in secula seculorum
laudabunt te. Sed quis illuc ascendet?
Quid faciam de carnis pondere? Con-
delector legi Dei secundum interio-
rem hominem: sed quid faciam? quo
modo volabo? quomodo peruiam?
Vide

Video enim aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae. Dixit se infelicem & addidit, Quis me liberabit de corpore mortis huius, ut inhabitem in domo Domini, & in secula seculorum laudem eum? Quis me liberabit? Gratia Dei per Iesum Christum dominum nostrum. Sicut ergo in verbis Apostoli illi difficultati, & quasi inextricabili luctu subuenit quod subiecit, Gratia dei per Iesum Christum Dominum nostrum: sic & hic cum suspiraret flammanti desiderio in domum Dei, & in illas laudes Dei, considerata grauedine corporis sui, & mole carnis suae, & despiratione quadam suborta, rursus in spe euigilauit & ait, Beatus vir cuius est susceptio eius abs te Domine.

Ex tractatu in Psalmum octogessimum quartum, super his verbis, Ostende nobis Domine misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis,
CAPVT. XIX.

Felix

PSYCHAGOGIAE

Elix est cui ostēdit De⁹
 misericordiā suam. Ostē
 tendendo enim illi mise
 ricordiam suā, persuas
 det illi quia quicquid bo
 ni habet ipse homo, nō habet nisi ab
 illo: quia omne bonū nostrū ipse est.
 Et quum viderit homo quicquid bo
 ni habet non se habere à se, sed à deo
 suo, videt quia totum quod in se lau
 datur, de misericordia Dei est, nō de
 meritis suis. Et videndo ista non sus
 perbit: non superbiendo non extolli
 tur: non se extollendo, non cadit, nō
 cadendo, stat: stando inhæret: inhæ
 rendo manet: manēdo perfruitur &
 lætatur in Domino Deo suo. Erunt
 illi delitiæ, ipse qui fecit illū: & deli
 tias ipsas nemo corrumpit, nemo in
 terpellat, nemo aufert. Quis potens
 minabitur auferre? Quis vicinus ma
 lus, quis latro, quis insidiator tibi tol
 lit Deum? Et potest tibi tollere totū
 quod possides corpore, non tibi tol
 lit eum quem possides corde. Ipsa est
 misericordia quam vtinam Deus ostē
 tendat nobis. Ostende nobis domi
 ne misericordiam tuā, & salutare tuū
 da nobis. Christū tuū da nobis: in il
 lo

LIBER II.

95

lo enim est misericordia tua. Dicam^{us}
 illi & nos, danobis Christū tuum. Iā
 quidem dedit nobis Christum suū,
 adhuctamen illi dicamus, Danobis
 Christum tuū, quia dicimus illi, Pa-
 nem nostrum quotidianum da nos-
 bishodie, Et quis est panis noster, ni-
 si ipse qui dixit, Ego sum panis viu^s
 qui de cælo descendi? Dicamus illi,
 Danobis Christum tuum. Dedit
 enim nobis Christum, sed hominem
 quem nouimus: dedit hominem, eū
 ipsum nobis daturus est Deum. Ho-
 minibus enim hominem dedit, quia
 talem illum hominibus dedit, qualis
 posset capi ab hominibus. Deum es-
 nim Christum nullus hominum ca-
 pere poterat. Factus est hominibus
 homo, seruauit se Deum dijs. An
 fortè arroganter dixi? Reuera arro-
 ganter, nisi ipse dixisset, Ego dixi dij
 estis, & filij altissimi omnes. Ad hāc
 ipsam adoptionem reuocamur, vt ef-
 ficiamur filij Dei. Iam quidem su-
 mus, sed per fidem. Sumus quidem,
 sed in spe: nondum sumus in re.
 Spe enim salui facti sumus, sicut di-
 cit Apostolus. Spes autem que vi-
 detur non est spes: quod enim vi-
 det

PSYCHAGOGIAE

det quis, quid sperat? Si autem quod non videmus speramus, per patientiam expectamus. Quid enim expectamus per patientiam, nisi videre quod credimus? Modo enim credimus quod non videmus: permanendo in eo quod credentes non videmus, merebimur videre quod credimus. Propterea Iohānes in Epistola sua quid ait? Dilectissimi, filij Dei sumus, sed nondum apparuit quid erimus. Quis nō exultaret si subito nescio cui peregrināti & ignorāti gen^o suum, patiēti aliquam egestatē & ærumnam, & in labore cōstituto diceretur, Filius senatoris es, pater tuus amplo patrimonio gaudet reuera, reuoco te ad patrem tuum? Quali gaudio exultaret si hoc nō fallax promissor diceret? Venit ergo non fallax apostolus Christi, & ait, Quid est quod de vobis speratis? Quid est quod vos affligitis, & mærore cōteritis? Quid est quod concupiscentias vestras sequendo in egestate istarum voluptarum conteri vultis? Habetis patrem, habetis patriam, habetis patrimonium. Quis est iste pater? Dilectissimi filij Dei sumus. Quare ergo nō

go nondum videmus patrē nostrū?
 Quia nondū apparuit quid erimus.
 Iam sumus, sed in spe: nam quid eris
 mus nondum apparuit. Et quid eris
 mus? Scimus, inquit, quia cū appa
 ruerit, similes ei erim⁹, quoniā vide
 bimus eum sicuti est. Sed hoc de pa
 tre dixit, de filio autē Domino nos
 tro Iesu Christo forte non dixit: &
 nos videndo patrem non videndo fi
 lium erimus beati? Ipsum audi Chri
 stum. Qui me videt, videt & patrē.
 Cū enim vnus De⁹ videtur, trinitas
 videtur, pater & fili⁹ & spirit⁹ sanct⁹.
 Audi expressius, quia ipse filij vis
 io tribuet nobis beatitudinem, &
 nihil interest inter visionē ipsi⁹, & vi
 sionem patris: ipse ait in Euangelio,
 Qui diligit me, mandata mea custo
 dit, & ego diligam illum, & ostendā
 me ipsum illi. Loquebatur ille, & di
 cebat, Ostendam me ipsum illi. Qua
 re? Non erat ipse qui loquebatur? Sed
 carnem caro videbat, diuinitatem ca
 ro non videbat. Ad hoc autem caro
 carnem vidit, vt per fidem cor mun
 daretur vnde Deus videretur. Di
 ctum est enim de Domino, Fide mū
 dans corda eorum. Et dixit ipse
 Domi

PSYCHAGOGIAE

Dominus, Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Ergo si promisit ostendere se nobis: qualis est pulchritudo eius? Fratres cogitate omnia ista quae videtis pulchra, quae amatis, ipse fecit. Si haec pulchra sunt, quid est ipse? Si haec magna sunt, quantus est ipse? Ergo ex istis quae hic amamus, illum magis desideremus: & contemnentibus ista, illum diligamus: ut ipsa dilectione per fidem cor mundemus, & mundatum cor nostrum inueniat aspectus illius. Lux quae nobis ostendetur sanos debet inuenire: hoc agit modo fides. Hoc ergo modo diximus, Et salutare tuum da nobis. Da nobis Christum tuum, nouerimus Christum tuum, videamus Christum tuum: non quomodo illum viderunt Iudaei, & crucifixerunt, sed quomodo illum vident Angeli, & gaudent.

Ex tractatu in Psalmum octogesium quintum, super his verbis, Tu Domine adiuuisti me & consolatus es me

CAP. XX.

Adiuu

Diuisti, inquit, me in
certamine, & cōsolatus
es me in tristitia. Nemo
enim consolationē quæ-
rit, nisi qui est in miseria.

Regio ista scandalorum est & tētatis
onum, & omnium malorū: vt gema
mus hic, & mereamur gaudere ibi:
hic tribulari, & cōsolari ibi & dicere,
Quoniā ecce exemisti oculos meos a
lachrymis, pedes meos a ruina, quo-
niā placebo dño in regione uiuorū.
Ista regio mortuorū est. Trāsit regio
mortuorū, venit regio uiuorū. In re-
gione mortuorū labor, dolor, timor,
tribulatio, tentatio gemitus, suspi-
riū. Hic falso felices, verē infelices:
quia falsa felicitas, vera miseria est.
Qui verò se agnoscit in vera esse mi-
seria, erit etiā in vera felicitate. Et ta-
mē nūc quia miser es, Dominū audi
dicentem Beati lugentes. O beati lu-
gētes. Nihil tam coniunctū miseriæ
quā luctus: nihil tā remotum & cō-
trariū miseriæ, quā beatitudo. Tu
dicis lugentes, & tu dicis beatos? In-
telligite, in quā, quod dico: beatos di-
co lugētes. Quare beati? In spe. Qua-
re lugentes? In re. Etenim lugent in

PSYCHAGOGIAE

morte ista, in tribulationibus istis, in peregrinatione ista . Et quia agnoscunt se esse in ista miseria, & gemūt, beati sunt . Contristatus est beatus Cyprianus in passione: modo consolatus est in corona . Quum transferit gemitus noster omnes vna voce in vno populo, in vna patria consolabimur, milia milium coniuncta psallētibus angelis, & choris cælestium potestatum in vna ciuitate viuētium. Quis ibi gemit? Quis ibi suspirat? Quis ibi laborat? Quis ibi eget? Quis ibi moritur? Quis ibi misericordiam præbet? Quis ibi frangit panē esuriēti, vbi omnes pane iusticiæ saginātur? Nemo ibi tibi dicit, Hospitē suscipe: peregrinus ibi nemo est, omnes in patria sua viuūt. Nemo tibi dicit, Concordā amicos tuos litigātes: in pace sempiterna Dei vultu perfruuntur. Nemo tibi dicit, Visita ægrorū: sanitas immortalitasque permanet. Nemo tibi dicit, Sepeli mortuū: omnes in vita æterna erunt. Cessant opera misericordiæ, quia miseria ibi non inuenitur. Et quid ibi faciemus? Forte opera necessitatis erūt ista que hiesunt modò seminandi, arandi, coquens.

coquendi, molendi, texendi? Nihil horum, quia necessitas non erit. Vbi necessitas non erit nec miseria, opera necessitatis et misericordiae nō erūt. Quid ibi erit? Quod negotium nostrum? Quae actio nostra? Sedebimus & torpebimus, & nihil agemus? Si refrigescit amor noster, refrigescit & actio nostra. Amor ergo quietus in vultu Dei quem modo desideramus, cui suspiramus, cum ad eum venerimus quomodo nos accendet, in quem nondum visū sic suspiramus? Cū ad eum venerimus quomodo nos illuminabit? quomodo nos mutabit? Quid ergo agem⁹ fratres? P salmus nobis indicat, Beati qui habitāt in domo tua. Vnde? In secula seculorum laudabunt te. Hæc erit actio nostra, laus dei. Amas, & laudas. De finis laudare, si desinis amare. Nō autē desines amare, quia talis est quē vides qui nullo te offendat fastidio: & satiat te, & nō te satiat. Mirum est quod dico. Si dicā quia satiat te, timeo ne quasi satiatus velis abscedere, quō de prādio, quō de cœna. Timeo rursus si dixerō non te satiat, ne indigens videaris, & quasi inanior

PSYCHAGOGIAE

existas, & min^o in te sit aliquid quod
debeat impleri. Quid ergo dicam
quod dici non potest, cogitari vix po-
test? Et satiat te, & non te satiat: quia
vtrum que inuenio in scriptura. Nā
scriptum est, Beati esurientes & siti-
etes iustitiam, quia ipsi saturabuntur.
Et rursus de sapientia dictum est,
Qui te edunt adhuc esurient, & qui
te bibunt adhuc sitient. Quid est bi-
bendo sitire? Nunquam fastidire, Si
ergo ista ineffabilis, & seipiterna dul-
cedo erit, modò quid a nobis petit
Deus fratres, nisi fidem non fictā,
spem firmam, charitatem purā:
vt ambulet homo in via
quam Dominus dedit?

Ferat ergo tenta-
tiones, & su-
scipiat cō-
solatio-
nes.

PSY

PSY
LIB
Colle
milij
n
Ex
mum se
ment d
tam C
grin
& ad
quæ c
busin
ipsum
uitat
ergo
res d
desi

PSYCHAGOGIÆ
LIBER TERTIVS,
Collectus ex tractatibus siue ho-
milijs Diui Aurelij Augusti-
ni Hipponensis Epi-
scopi.

Extractatu in Psalmum octogesi-
mum sextum, super his verbis, Funda-
menta eius in montibus sanctis.

CAPVT I.

ATENDAT chari-
tas vestra. Ciuitas quæ-
dam in isto psalmo cans-
tata & commendata est,
cui⁹ ciues sum⁹ in quan-
tum Christiani sumus, & vndè pere-
grinamur quâ diu mortales sumus,
& ad quam tendimus per eius viam,
quæ omnino quasi dumetis & senti-
bus interclusa nō inueniebatur. Rex
ipsum ciuitatis se fecit viam, vt ad ci-
uitatē perueniremus. Ambulantes
ergo in Christo & adhuc peregrinan-
tes donec peruiniam⁹, & suspirantes
desiderio cuiusdā ineffabilis quietis
I 3 quæ

PSYCHAGOGIAE

quæ habitat in illa ciuitate (de qua
quiete dictum, & nobis est promi-
ssum hoc quod oculus non vidit, nec
auris audiuit, nec in cor hominis as-
cendit) ambulâtes ergo sic cantemus
vt desideremus. Nam qui desiderat,
et si lingua taceat, corde cantat. Qui
autem non desiderat, quolibet clas-
more aures hominum feriat, mutus
est Deo. Videte quomodo erât ama-
tores huius ciuitatis ardêtes, illi ipsi
per quos hæc dicta sût, per quos hæc
nobis commendata sunt, quâto per
eos affectu ista cantata sunt. Affectû
istum generabat in eis amor ciuita-
tis: amorem autê ciuitatis infuderat
spiritus Dei. Charitas, inquit, Dei, di-
ffusa est in cordibus nostris, per spiri-
tum sanctû qui datus est nobis. Hoc
ergo spiritu feruentes, audiamus quæ
dicta sunt de hac ciuitate, Fundamen-
ta eius in môtibus sanctis. Nihil de il-
la adhuc dixerat Psalmus: hinc tamê
incipit & ait, Fundamenta eius in
montibus sanctis. Repletus ergo spi-
ritu sancto ciuis iste, & multa de as-
more & desiderio ciuitatis huius vo-
luens secum, tanquam plura intus
apud se meditatus erumpit in hæc

verba: Fundamenta eius in montibus sanctis: quasi iam de illa dixerit aliquid. Quomodo de illa nihil dixerat, qui nunquam de illa corde tacuerat? Quomodo enim dicitur, eius, de qua nihil dictum est? Sed multa ut dixi, secum in silentio de illa ciuitate parturiens, clamans ad Dominum, erupit etiam in aures hominum, Fundamenta eius in montibus sanctis.

Idem pater Augustinus tractatu quadragesimo in Euangelium beati Iohannis Apostoli, ait:

Quid dicam charitati vestrae. O si cor esset qualitercunque suspirans in illam ineffabilem gloriam. O si peregrinationem nostram in gemitu sentirem, & seculum non amarem, & ad eum qui nos vocauit pia mente perpetuo pulsarem. Desiderium sinus cordis est: capiemus, si desiderium quantum possumus extendamus. Non solum seminetur & germinet hoc desiderium, verum etiam in modum tantae capacitatis augeatur, ut idoneum sit sumere quod oculum non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Amate mecum. Non amat multum nummum

PSYCHAGOGIAE

qui amat Deum. Hic palpavi infirmitatē: nō ausus sum dicere, nō amas nūmū, sed dixi, nō multū amat nūmum: quasi amandus sit nummus, sed non multum. O si Deum dignō amemus, nummos omnino non amabimus. Erit tibi nummus instrumentum peregrinationis, quo utaris ad necessitatem, nō irritamētum cupiditatis quo fruaris ad delectationem. Utere mundo, nō te teneat mūdus quo intraſti: iter agis, exiturus venisti, non mansurus. Si tales fueritis (erigite cor si potestis & audite me) si talis fueritis, ad eius promissa venietis: non enim impossibile vobis est, quia magna est manus eius qui vos vocavit. Vocavit: inuocetur. Dicatur illi, Vocasti nos, vocamus te: ecce audiuius vocantem, audi te inuocantes. Perduc quō promisisti, perfice quod inchoasti: noli deserere munera tua noli deserere agrum tuum: germina tua intrent in horreum tuum. Abundant tempestates in mūdō: sed maior est qui fecit mundum. Abundant tentationes: sed non deficit, qui in illo spem ponit, in quo defectus nullus est.

Rus

Rus
simū sex
tātū on
August

ibi, ioc
& gem
dunt
iocun
sidera
um. A
spiran
am vi
tum n
si laud
aliud
per e
bim
illi on
ribu
mo
hab
am
bea

Rursū tractatu in P salmū octoge
simū sextū super his verbis, Sicut læ
tatiū omniū habitatio est in te, ipse
Augustinus ait. CAP. II.

Anquam iocūdatorum
est habitatio omnium in
illa ciuitate: in peregrina
tione verò ista conteria
mur. Habitatio nostra
ibi, iocunditas sola erit. Peribit labor
& gemitus: transeūt orationes, succe
dunt laudationes. Ibi ergo habitatio
iocūdatorum, non erit gemitus de
siderantium, sed lætitia perfruentiū
um. Aderit enim ipse cui modò sus
piramus, similes ei erimus, quoni
am videbimus eum sicuti est. Ibi to
tum negotium nostrum non erit nisi
si laudare Deū & frui Deo. Et quid
aliud quæremus, vbi solus sufficitis
per quem facta sunt omnia? Habita
bimur, & habitabimus: subijcientur
illi omnia, vt sit Deus omnia in om
nibus. Beati ergo qui habitant in do
mo tua Vnde beati? Habēdo aurum,
habēdo argentū, numerosam famili
am, multiplicem prolem? Vnde
beati? Beati qui habitant in domo

PSYCHAGOGIAE

tua in secula seculorum laudabunt
te. Hoc vno beati ocioſo negotio.
Hoc ergo vnum deſideremus fra-
tres: cū venerimus ad hoc nos pare-
m⁹ gaudere ad Dominū, laudare De-
um. Opera bona quæ modò nos per-
ducunt, nō ibi erunt. Non ibi erūt o-
pera miſericordiæ, vbi nulla erit mi-
ſeria. Egentem non inuenies, nudū
non inuenies, nemo tibi occurret ſiti-
ens, nullus peregrinus erit, nullus æ-
grotus quē vicites, nullus mortuus
quem ſepelias, nullus litigatorum in-
ter quos pacem componas. Quid fa-
cturus es? An fortē propter neceſſi-
tates noſtri corporis nouellabimus
& arabimus, & negotiabimur & pe-
regrinabimur? Magna ibi requies.
Nam ibi omnia opera quæ neceſſitas
flagitat ſubtrahentur: mortua neceſ-
ſitate, peribunt opera neceſſitatis.
Quid ergo erit? Quomodo potuit,
dixit lingua humana, Tanquam iocun-
datorum omnium habitatio eſt
in te. Quid eſt tanquam? Quia talis
ibi erit iocunditas, qualem hic non
nouimus. Video hic multas iocun-
ditates: & multi gaudent in ſeculo, a-
lij hinc, alij inde, & non eſt quòd illi
gaus

gaudio comparetur, sed tãquã iocunditas erit. Nam si dicam iocunditas, incipit homini occurrere talis iocunditas, qualẽ solet habere in poculis, in prandijs, in avaritia, in honoribus seculi. Extolluntur enim homines, & lætitia quadam insanuunt: sed non est gaudere impijs dicit Dominus. Est enim iocunditas quædã, quã nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Tanquam iocundatorum omnium habitatio est in te. Ad aliud gaudiũ nos paremus, nec quasi paremus nos talibus ibi perfrui, qualibus hic gaudemus: alioqui continentia nostra avaritia erit. Sunt enim homines qui inuitantur ad cœnã opimã, vbi multa & præciosa ponenda sunt: non prandent. Iam si quæras ab eis quare non prandeant: respondent, Ieiunamus. Magnum opus, Christianum opus ieiunium noli cito laudare, quære causam: negotium ventris agitur, non religionis. Quare ieiunat? Ne ventrem præoccupent vilia, & non possint admittere præciosa. Ergo negotium gutturis geritur in ieiunio. Magna res vtiq; ieiuniũ: contra ventrẽ & guttur

PSYCHAGOGIAE

pugnat: aliquando illis militat. Ita
que fratres mei, si putatis aliquid ta-
le habituros nos in illa patria ad qua
nos exhortatur tuba caelestis, & prop-
terea vos a presentibus abstinete, ut
illic talia copiosius recipiatis, sic estis
quomodo illi qui ieiunant propter es-
pulas maiores, & continent se pro
maiori incontinentia. Nolite ergo
sic. Ad aliquid vos ineffabile praes-
parate: mundate cor ab omnibus af-
fectionibus vestris terrenis & secu-
laribus. Visuri sumus quiddam, quo
viso beati erimus, & hoc nobis solu
sufficiet. Et quid? Non manducabi-
mus? Imo manducabimur: & ipse De-
us erit cibus noster, qui & reficiet, &
non deficiet. Tanquam iocundatoru
omnium habitatio est in te. Iam dis-
ctum est unde iocundabimur, Beati
qui habitant in domo tua in secula se-
culoru laudabunt te. Laudemus &
modo Dominum, quantum possu-
mus mixtis gemitibus: quia laudan-
do eum, desideramus eum, sed non
du tenemus. Cum tenuerimus, sub-
trahetur omnis gemitus: & remane-
bit sola & pura & aeterna laudatio.

Idem

Idem pater Augustinus tractatu
in Psalmum trigesimum sextum, su-
per his verbis, Et hereditas eorum
in æternum erit, sic ait.

Seruatur nobis, nescio quod dulce
spectaculum omnino: etsi cogita-
ri ex aliqua parte in enigmate per spe-
culum potest, dici tamen nullo mo-
do potest pulchritudo illius dulce-
dinis, quam seruat Deus timentibus
se, perficit autem sperantibus in se.
Ad illam parantur corda nostra in
omnibus vitæ huius tribulationibus
& tentationibus. Noli mirari quod
in laboribus pararis: ad magnum alio-
quid pararis. Vnde est vox illa iusti
confirmati, Non sunt condignæ pas-
siones huius temporis ad futuram
gloriam quæ reuelabitur in nobis.
Quæ erit futura gloria nostra, nisi
æquari angelis & videre Deum?

Ex tractatu in Psalmum octoge-
simum nonum, super his verbis: Re-
pleti sumus manè misericordia tua,
& exultauimus & delectati sumus
omnibus diebus nostris.

CAP. III.

I 7

Illa

PSYCHAGOGIAE

LLA bona quæ futura sunt spe anticipans, & velut iam facta deputas, Repleti sumus, inquit, mane misericordia tua.

Tū creplebūtur iusti eo bono quod nūc esuriūt & sitiūt, dū per fidē ambulātes peregrinātur à Domino: vn de et illud alio loco dicitur, Replebis me lætitia cū vultu tuo. Et alibi, Satiabor dū manifestabitur gloria tua. Vnde etiā dicitur, Ostende nobis patre & sufficit nobis: atq; ipse Dominus ait, Ostēdā me ipsum illi. Quod donec fiat, nihil boni nobis sufficit, nec sufficere debet, ne desiderium nostrum in via remaneat, quod donec perueniat extēdendū est. Et exultauimus & iocundati sumus omnibus diebus nostris. Dies ille, dies est sine fine. Simul sunt illi omnes dies ideo fatiant. Non enim succedētibus cædūt. Vbi nō est aliquid quod nō veniēdo nondū sit, & veniēdo iam nō sit. Omnes simul sunt, quia vnus est qui stat & nō transit, ipsa est æternitas: hi sunt dies, de quibus dicitur, Quis est homo qui vult vitā & diligit dies videre bonos? Hi dies & in alio

alio loco anni appellantur vbi Deo
 dicitur, Tu autē idem ipse es, & anni
 tui nō deficiēt. Non enim anni sunt
 qui pro nihilo habentur, neque dies
 sunt qui sicut vmbra declinauerunt,
 sed dies sunt qui sunt: quorū nume-
 rū notū sibi fieri præcabatur, qui dis-
 cebat, Notū fac mihi Domine finem
 meum, quo perueniendo maneam,
 vt nihil vltius iam requiram: & nu-
 merum dierum meorū qui est: vtique
 qui est, non qui non est: quia dies isti,
 de quibus & illic cōsequenter dicit,
 Ecce veteres posuisti dies meos, non
 sunt: quia non stant, non manent, ce-
 lerrima mutabilitate transcurreunt,
 nec vna hora in eis inuenitur in qua
 ita simus, vt non alia pars eius trans-
 ferit, alia ventura sit, nulla stet vt sit.
 Illi autem anni & dies non deficiūt:
 in quibus nec nos deficiemus, sed si-
 ne defectu reficiemur. Exæstuet ani-
 ma nostra illorum dierū desiderio,
 fitiat ardentem atque vehementer: vt
 illic repleamur, ibi satiemur, ibi dica-
 mus quod hic prædicimus, Satiati su-
 mus mane misericordia tua, & exul-
 tauimus & iocundati sumus omni-
 bus diebus nostris.

PSYCHAGOGIAE

Extractatu in Psalmum nonagesimum, super his verbis: Longitudine dierum replebo eum, & ostendam illi salutare meum. CAP. IIII.

Væ est longitudo dierum? Vita æterna est. Fratres nolite putare longitudinem dierum dici, sicut sunt hyeme dies minores, estate dies maiores. Tales dies nobis habet dare? Longitudo illa est quæ non habet finem, æterna vita, quæ nobis promittitur in diebus longis. Et verè quia sufficit, non sine causa dixit, replebo eum. Non nobis sufficit quicquid longum est in tempore, si habet finem, & ideo nec longum dicendum est. Et si auari sumus, vitæ æternæ debemus esse auari, talem vitam desiderare quæ non habet finem. Ecce ubi extendatur auaritia vestra. Argentum vis sine fine? Vitam æternam desidera sine fine. Non vis ut habeat finem possessio tua? Vitam æternam desidera. Quæ est? Longitudine dierum replebo eum: & ostendam illi salutare meum. Nec hoc fratres breuiter prætereundum est,

est, Ostendam illi salutare meum.
Hoc dixit, Ostendā illi ipsum Chris-
stum. Quare? Non est visus in terra?
Quid nobis magnum habet ostend-
dere? Sed non est visus tali visu qua-
li videbimus. Tali visu visus est,
quali viderunt qui crucifixerūt. Ecce
qui viderunt, crucifixerunt, nos
non videmus & credimus. Illi oculos
habebant, & nos non habemus?
Imò & nos cordis oculos habemus:
sed per fidem adhuc videmus, non
per speciem. Quando erit species?
Quando videbimus eum facie ad fa-
ciem, quod dicit Apostolus, quod
nobis promittit Deus in magno præ-
mio omnium laborum nostrorum.
Quicquid laboras, ad hoc laboras ut
videas. Magnum est quod visuri sum-
mus quando tota merces nostra vis-
sio est, & ipsum hoc magnum visum
est Dominus noster Iesus Christus.
Ipse qui humilis visus est, ipse vide-
bitur magnus, & lætificabit nos: vi-
debitur quomodo videtur modò ab
Angelis. In principio erat verbum,
& verbum erat apud Deum, & Deus
erat verbū. Attendite ipsum Domi-
nū, qui hoc promisit in euāgelio dis-
cens

PSYCHAGOGIAE

centē. Qui diligit me, diligitur à patre meo, & ego diligam eū. Et quasi diceretur ei, & quid ei dabis qui diligit te? Ostendam, inquit, me ipsum illi. Desideremus, & amemus: flagremus si spōsa sumus. Sponsus absens est, sustineamus: veniet quē desideramus. Tantū pignus dedit, nō timeat spōsa ne deseratur à sponso, nō dimittit pignus suū. Quod pignus dedit? Sanguinē suū fudit. Quod pignus dedit? Spiritū sanctū misit. Talia pignora dimittet ille sponsus? Si non amaret, talia pignora non daret. Iam amat. O si sic amaremus. Maiorem dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat pro amicis suis. Amemus & imitemur, curramus post vnguenta eius, quomodo dicitur in canticis canticorum. Post odorem vnguentorum tuorum currimus. Venit enim & oleuit, & odor ipsius impleuit totū mundū. Vnde odor? De cælo. Sequere ergo ad cælum, si non falsum respondes quod dicitur, Sursum cor, sursum cogitationem, sursum amorem, sursum spem.

Ex præfatione in expositionem

Psalmi

*Psalmi nonagesimi tertij, super his
verbis, Extendens cælum sicut pellē.*

CAP. V.

Aelum, id est, firmamentum, intelligitur per figuram liber legis. Ideo quodā loco dicitur, *Extendens cælum sicut pellem.* Si extenditur sicut pellis, tantumquam liber est extentus ut legatur. Transacto autem tempore quo legitur lex (propterea enim legitur lex, quia nondū venimus ad illam sapientiam, quæ implet corda & mētes inventientium) non opus erit ut aliquid ibi nobis legatur: quia in eo quod nobis legitur, syllabę sonāt & transeūt, illa autem lux veritatis non præterit, sed fixa permanens inebriat corda videntium: quomodo dictū est, *Inebriabuntur ab vbertate domus tuę, & torrente deliciarum tuarum potabis eos,* quoniam apud te est *Domine fons vitę.* Et vide ipsum fontem. In lumine, inquit, tuo videbimus lumen. Modò ergo lectio necessaria, quę diu ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus, sicut dicit

PSYCHAGOGIAE

cit Apostolus: cū autem uenerit
quod perfectum est, auferetur quod
ex parte est. Non enim liber necessa-
rius erit, neq; legemus in illa ciuitate
Hierusalem, ubi Angeli uiuunt,
vnde nos modò peregrinamur, &
peregrinatio nostra gemit: gemit au-
tem si scimus quia peregrinamur.
Nam odit valde patriā qui putat si-
bi bene esse cū peregrinatur. Nun-
quid in illa ciuitate ubi sunt angeli e-
uangelium legitur, aut Apostolus?
Verbo Dei omnes pascūtur. Quod
verbū Dei ut sonaret nobis ad tem-
pus, caro factū est & habitauit in no-
bis. Sed tamen ipsa lex quæ scripta
est, firmamentum nobis est: ibi si sit
cor nostrum, non pellitur iniquitati-
bus hominum. Vide luminare in cæ-
lo. In lege Domini fuit uolūtas eius,
et in lege eius meditabitur die ac no-
cte. Vult aliquis patienter ferre om-
nia? Non descendat de cælo, & in le-
ge Domini meditetur die ac nocte.
Ergo in cælo sit cor eius. Si in cælo est
cor eius, omnes iniquitates quæ sūt
in terra ad tempus, omnes felicitates
malorum hominum, omnes labores
iustorum, meditati die ac nocte les-
gem

gem Dei nulla sunt, & patienter to-
lerat omnia, & erit beatus eruditus à
Deo. Et quomodo est in firmamen-
to cæli? Quia lex firmamentum est.
Beatus vir quem tu erudieris Do-
mine, & ex lege tua docueris eum,
vt mitiges eum à diebus malignis,
donec fodiatur peccatori fouea. At-
tendite ergo luminaria quomodo
procedunt & occidunt, & redeunt.
Agunt cursus suos, distinguunt diem
& noctem, voluunt annos & tempo-
ra & tanta mala fiunt in terra, illis
quietem in cælo habentibus.

*Ex tractatu in ipsum Psalmum no-
nagesimum tertium, super his verbis,
Qui formas dolorem in præcepto.*

CAP. VI.

Formas, inquit, dolorem
in præcepto, id est de do-
lore præceptum nobis fa-
cis, vt ipse dolor præcep-
tum sit nobis. Quomodo dolor est
præceptum? Quia te flagellat qui pro
te mortuus est, & non tibi promit-
tit beatitudinem in ista vita, & fal-
lere non potest, & hic non dat quod
queris. Quid verò dabit? vbi dabit?
quans

PSYCHAGOGIAE

quantum dabit hic non dat? qui hic
erudit, qui fingit dolorem in præces-
pto? Laboras hic tu, sed requies tibi
promittitur. Attendis te hic habere
laborem, sed attende qualem ille res-
quiem pollicetur. Nūquid cogitare
poteris? Si illam posses cogitare, vi-
deres te nihil laborare ad compensa-
tionem. Audi eum qui illam ex parte
cernebat, qui dixit, Nunc scio ex par-
te. Quid ergo ait Apostolus? Etenim
quod est ad præsens temporale & le-
ue tribulationis nostræ, iuxta incre-
dibilem modū & in incredibilē mo-
dū æternū gloriæ pondus operatur
in nobis? Quid est, æternum gloriæ
pondus operatur in nobis? Quibus
inquam, operatur? Non respicienti-
bus quæ videntur, sed quæ non vi-
dentur: quæ enim videntur tempo-
ralia sunt, quæ autem non videntur,
æterna. Noli esse piger in labore bre-
uiter, & gaudebis incessabiliter. Æ-
ternam vitam tibi daturus est Deus:
cogita quanto labore emenda sit. In-
tendite fratres. Venale est, venale est
quod habeo, dicit tibi Deus, eme il-
lud. Quid habet venale? Requiem,
inquit, venalē habeo, eme illam. Di-
cis

cisei. Quantum valet? Audi. Præciū
 ipsius labor est, quomodo si diceret.
 Precium illius aurum est. Non autē
 sufficeret hoc solum dicere, sed quæ-
 reres quantum aurum. Nondum di-
 citur tibi quantus futurus sit labor
 iste, vel quātum laboris de te exigā-
 tur. Tibi dicit Deus, Ego ostendo
 quanta sit illa requies: tu iudica quan-
 to labore emenda sit. Dicat ergo De-
 us, quāta futura sit ipsa requies. Bea-
 ti qui habitant in domo tua, in secula
 seculorum laudabunt te. Hæc est re-
 quies sempiterna: sine fine erit re-
 quies ista, sine fine erit gaudiū hoc,
 sine fine erit lætitia ista, sine fine erit
 incorruptio. Vitam æternam habe-
 bis, requiem quæ non habet finem.
 Quanto labore digna est requies
 quæ non habet finem? Si verum
 vis pronunciare, & verum iudicare,
 æterna requies æterno labore rectē
 emitur. Verum hoc est: sed noli ti-
 mere, misericors est Deus. Si enim
 haberes æternum laborem, nun-
 quam peruenires ad æternam quie-
 tem. Ergo vt aliquando peruenias
 ad id quod emis, non in æternum la-
 borandum est, non quia non valet

tan

PSYCHAGOGIAE

tanti, sed ut possideatur quod emi-
tur. Digna est quidem emi labore
perpetuo, sed necesse est ut labore
temporali ematur. Certe tantus la-
bor debuit esse, id est sempiternus,
pro requie sempiterna. Decies centena
milia annorum in labore quid va-
lent? Decies centena milia annorum
habent finem: quod tibi dabo, dicit
Dominus, non habebit finem. Quas
illis misericordia Dei? Nec dicit, De-
cies centena milia annorum laboras:
non dicit, vel mille annos laboras: non
dicit, quingentos annos laboras: sed
eum vivis, inquit, labora in paucis
annis. Inde iam requies erit, & finem
non habebit. Et adhuc audi, Domi-
ne secundum multitudinem dolorum
meorum in corde meo, exhortatio-
nes tuae iocundaverunt animam meam.
Paucos annos laboras, & in ipsis la-
boribus non deest consolatio, non desunt
gaudia quotidiana: sed noli gau-
dere in seculo, gaude in Christo, gau-
de in verbo eius, gaude in lege eius.
Ad ipsa gaudia pertinet quod loqui-
mur, & quod auditis. Quanta sunt
istae consolationes in tantis laboribus?
Verum est ergo quod dixit Apost.
Etc.

Etenim quòd ad præsens est tempo-
rale & leue tribulationis nostræ iue-
xta incredibilem modum, & inin-
credibilem modum, æternum glo-
riæ pondus operatur in nobis. Ecce
quântum precium damus & quodam-
modo vnam filiquam ad accipiēdos
thesauros sempiternos. Siliquam la-
boris damus ad requiem incredibilē
percipiendam.

Ex tractatu in Psalmum centesi-
mum tertium super his verbis, Inter
mediū montiū pertransibunt aquæ:
vbi nomine aquarum, intelligit do-
ctrinam salutarem. CAP. VII.

Mnis doctrina quæ to-
to isto tempore dispens-
satur, transit: Inde dicit
Apostolus, Et sciētia des-
truetur, & prophetia eu-
acuabitur. Quare ista euacuabun-
tur? Ex parte enim scimus, & ex pars-
te prophetamus: cū autem venerit
quod perfectum est, quod ex parte
est euacuabitur. Nisi fortē putat cha-
ritas vestra, quia in illa ciuitate (cui
dicitur, Collauda Hierusalē Domi-
nū, lauda Deū tuum Sion, quoniam

PSYCHAGOGIAE

confortauit vestes portarum tuarum
iam confirmatis vestibus & clausa ci-
uitate vnde nemo exit amicus, &
quo nemo intrat inimicus, codex ibi
nobis legendus est, aut tractandus
sermo, quemadmodum vobis mo-
dò tractatur? Ideo modò tractatur,
vt ibi teneatur. Ideo modò per sylla-
bas diuiditur, vt ibi totus atque inte-
ger per manifestam contemplationē
cernatur. Non tibi deerit verbū Dei,
sed tamē non per literas, non per so-
nos, non per codices, non per lecto-
rem, non per tractatorem. Quomo-
do ergo? Sicut in principio erat ver-
bum, & verbum erat apud Deum,
& Deus erat verbum. Non enim sic
ad nos venit, vt inde discederet: quia
in hoc mundo erat, & mundus per
eum factus est. Tale verbum cōtem-
platuri sumus: apparebit enim Deus
deorum in Sion. Sed hoc quando?
Post peregrinationem finita via, si ta-
men post finitam viam nō iudici tra-
demur, vt iudex mittat in carcerem.
Sed si finita via sicut speramus & op-
tamus & studemus, ad patriā veneri-
mus, ibi cōtēplabimur quod semper
laudabimus, nec illud deficiet quod
nobis

LIBER III. 787 110

nobis preſto erit, nec nos q̄ fruemur:
nec faſtidiet qui māducabit, nec defi-
ciet quod māducabitur. Magna illa
& mira cōtēplatio erit. Et quis de illa
dignē dicet iſto tēpore, cū inter mō-
tes fluunt aque? Interim ergo fluant
aque inter mōtes & pertrāſcāt: cū
pertranſeūt aque, bibitur in peregrī-
natione, ne ſiti in via deficiamus.

Ex tractatu in Pſalmum centeſi-
mum decimumnonum ſuper his ver-
bis, Heu me quia incolatus meus
prolongatus eſt. CAP. VIII.

Ultū, inquit, à te recessi
ſi, peregrinatio mea fa-
cta eſt longinqua. Non
dū veni ī patriā illā, vbi
cū nullo malo victur⁹ ſum, nōdū ve-
ni in illam ſocietatē angelorū, vbi ſcā-
dala nō timebo. Quare autē nondū
ſū ibi? quia incolat⁹ me⁹ lōginquus fa-
ct⁹ eſt. Incolat⁹ peregrinatio eſt. Inco-
la dicitur q̄ habitat in terra aliena, nō
in ciuitate ſua. Lōginquus, inquit, fa-
ct⁹ eſt, plōgatus eſt incolat⁹ me⁹. Et
vbi lōginqu⁹? Aliquādo fratres mei
cū peregrinatur homo, inter melio-
res viuit q̄ in patria ſua fortē viueret:

PSYCHAGOGIAE

sed non sic est quando ab illa Hierusalem caelesti peregrinamur. Mutat enim homo patriam, & aliquando in peregrinatione illi bene est: inuenit amicos fideles peregrinando, quos in patria inuenire non potuit. Inimicos habuit ut de patria pelleretur: & quum peregrinatur, inuenit quod non habebat in patria. Non sic est patria illa Hierusalem ubi omnes sunt boni. Quicumque inde peregrinatur inter malos est, nec recedere a malis potest, nisi cum redierit ad societatem angelorum: ut ibi sit vnde modo peregrinatur. Ibi sunt omnes iusti & sancti, qui fruuntur verbo Dei sine lectione, sine literis: quod enim nobis per paginas scriptum est, per faciem Dei illi cernunt. Qualis patria? Magna patria: & miseri sunt peregrinantes ab illa patria. Sed quid ait iste? Heu me quia longinqua facta est peregrinatio mea. Heu, vox est miseriae, vox est calamitatis & infelicitatis: sed tamen isti bene est in spe, quia iam vel gemere didicit. Multi enim & miseri sunt & non gemunt: & peregrinantur & redire nolunt. Ille iam volens redire cognoscit infelicitatem

LIBER III.

III

tem peregrinationis suæ, & quia ag-
nouit illam, redit: & ascendere inci-
pit, quia canticū graduum cœpit can-
tare. Vbi ergo gemit, & inter quos
habitat? Inhabitauit cum tabernacu-
lis Cedar. Cedar quantū memini-
mus ex interpretatione nominū He-
breorū, tenebras significat. Interpre-
tatū Cedar latinē, tenebrę dicūtur.

*Idē pater Augustinus tractatu in
Psalmū cētesimū vicesimū septimū,
super his verbis. Videas bona Hieru-
salē omnibus diebus vitæ tuæ, sic ait:*

Consoletur te Deus vt videas bo-
na Hierusalem: illa enim bona sunt.
Quare sunt? Quia æterna sunt. Qua-
re sunt? Quia ibi est Rex qui dixit,
Ego sum qui sum. Inferiora verò ista
bona, sunt & nō sunt: non enim stāt
sed labuntur & fluunt. Et quamdiu,
inquis, videbo bona Hierusalē? Om-
nibus diebus vitæ tuæ. Si vita tua æ-
terna fuerit, in æternum videbis bo-
na Hierusalem: ista autem bona non
omnibus diebus vitæ tuę vides. (Nō
enim quando exis de corpore, more-
ris: perseuerat vita tua: corpus mori-
tur, sed vita spiritus perseuerat. Ocu-
li

PSYCHAGOGIAE

Si non vident, quia discessit qui per oculos videbat: ubicunq; est qui per oculos videbat, videt aliquid.) Ergo tu talia desidera bona que videas omnibus diebus vitæ tuæ, id est, cū quibus viuas in æternum. Quæ sunt ergo bona illa? Fratres attendite. Dicitur possunt bona illa? aurum est? argentum est? fundus amœnus est? marmorati parietes sunt? tecta laqueata sūt? Absit. Quid ergo est fratres bonum illud quo accendimur, cui suspiramus, quo inflammamur, propter quod adipiscendum & videndū tan tos labores sustinemus? sicut audistis cū legeretur Apostolus, quia omnes qui volunt piè viuere in Christo Iesu, persecutionem patientur. Non enim modò quia diabolus per reges non sæuit, ideo Christiani non patiuntur persecutionem. Si mortuus est diabolus, mortuæ sunt persecutiones: si autem ille aduersarius noster viuit, vnde non tentationes suggerit? Vnde non sæuit? vnde non inuas aut scandala procurat? O si incipias piè viuere, videbis quia omnis qui vult piè viuere in Christo, persecutionem patientur. Propter quid ergo

ergo patimur tãtas persequutiones?
 Si enim in hac vita tantum in Chris-
 to sperantes sumus, (ait Apostolus)
 miserabiliores sumus omnibus ho-
 minibus. Propter quid dãnati sunt
 ad bestias martyres? Quod est illud
 bonum? dici potest? Vnde? quæ lin-
 gua dicat, & quæ aures audiant? Et
 quidem illud, nec oculus vidit, nec
 auris audiuit, nec in cor hominis as-
 cendit. Amemus tamen & proficia-
 mus. Videtis enim quia pugnae non
 desunt, & pugnamus cum concupi-
 scentijs nostris. Pugnamus foris cū
 infidelibus & inobedientibus homi-
 nibus: pugnamus intus cum sugge-
 stionibus & perturbationibus car-
 nalibus. Vbique pugnamus adhuc.
 Bonum nostrum cui suspiramus,
 pax erit. Ecce magnum bonum fra-
 tres, pax vocatur. Quærebatis quid
 vocaretur, an durum esset, an argen-
 tum, an fundus, an vestis? Pax est.
 Non pax talis qualem habent inter
 se homines, infidam, instabilem, mu-
 tabilẽ, incertam: nec pax talis qualẽ
 secū habet ipse vnus homo. Dixim⁹
 enim quia & secū pugnat homo: vs-
 que quo domet oēs cupiditates ad-

PSYCHAGOGIAE

huc pugnat. Qualis ergo pax? Quis
oculus non vidit, nec auris audiuit.
Qualis pax? De Hierusalem: quia
Hierusalē interpretatur visio pacis.

Ex tractatu in Psalmū centesimū
vigesimalū primum, super his verbis,
Letatus sum in his quæ dicta sunt
mihi in domum Domini ibimus. Stan-
tes erant pedes nostri in atrijs tuis
Hierusalem.

CAP. IX.

Rates veniat in mentē
charitati vestræ, si qua
fortē festiuitas martyrum
& locus aliquis sanctus
nominatur, quo certo
die turbæ confluunt, ad celebrandam
solennitatē, illæ turbæ quomodo se
exuscitant, quomodo se hortantur,
& dicunt, eamus, eamus. Et quæritur,
Quo eamus? Et dicitur, Ad illū lo-
cū, ad sanctū locū. Inuicē sibi loquuntur,
& tanquam incensi sigillatim faciunt
vnā flammam: & ipsa vna flamma fas-
ta ex colloctione sese accendentium,
rapit illos ad sanctum locū, & cogitatio
sancta sanctificat eos. Si ergo ad
locū temporalem sic rapit amor san-
ctus, qualis amor debet esse qui con-
cora

eordes rapit in cælum, dicentes sibi,
 In domum Domini ibimus? Ergo
 curramus: curramus, quia in domū
 Domini ibimus. Curramus, & nō fa-
 tigemur, quia illuc perueniemus vbi
 non lassabimur. Curramus in domū
 Domini: iocūdetur anima nostra in
 his quæ nobis dicuntur. Qui ea no-
 bis dicunt, priores viderūt ipsam pa-
 triam, de longinquo clamantes ad
 posteriores. In domum Domini ibi-
 mus: ambulate, currite. Viderunt il-
 lā Apostoli, & dixerunt nobis, Cur-
 rite, ambulate, sequimini, in domū
 Domini ibimus. Et quid dicit etiam
 vnusquisque nostrum? Iocundatus
 sum in his quæ dicta sunt mihi, in do-
 mum Domini ibimus, Stantes erant
 pedes nostri in atrijs tuis Hierusa-
 lem. Ecce habes domum Domini, si
 quærebas quid sit domus Domini.
 In illa domo Domini laudatur qui
 condidit domum, ipse est delitiæ om-
 nium habitantium in domo. Ipse, so-
 la spes hic, & res ibi. Ergo qui cur-
 rūt quid debent cogitare? Quasi ibi
 iam sint, & ibi stent. Magnum est es-
 nim ibi stare inter angelos, & nō de-
 ficere. Qui enim inde lapsus est, in

PSYCHAGOGIAE

veritate non stetit. Quicumque non sunt lapsi, in veritate stant: & ille stat qui Deo fruitur: qui autē se frui voluerit, cadit. Quis verò se frui vult? Qui superbus est. Ideo ille qui semper stare volebat in atrijs Hierusalē, In lumine tuo, inquit, videbimus lumen, nō in lumine nostro. Itē, Apud te inquit, fons vitæ, non apud me. Et quid adiecit? Non veniat mihi per superbiam, & manus peccatorum non moueat me. Ibi ceciderūt omnes qui operantur iniquitatem, expulsi sunt nec potuerunt stare. Si ergo illi ideo non potuerūt stare quia superbi fuerunt: humiliter tu ascende, vt dicas, Stantes erāt pedes nostri in atrijs tuis Hierusalem. Cogita qualis ibi futurus sis. Et quamuis adhuc in via sis, hoc tibi pone ante oculos quasi ibi stes, quasi iam inter angelos indeficiens gaudeas: & fiat in te quòd dictum est, Beati qui habitāt in domo tua in secula seculorum laudabunt te.

Ex eodem tractatu in ipsum Psalmum centesimum vigesimum primū, super his verbis, Hierusalem quæ
adi

edificatur vt ciuitas, cuius participatio eius in idipsum. CAP. X.

Am fratres quisquis erigit aciem mentis, quisquis deponit caliginem carnis, quisquis mūdatur oculum cordis, eleuet et videat quid est idipsum. Idipsum quomodo dicam, nisi idipsum? Fratres si potestis intelligite quid est idipsum. Nam & ego quicquid aliud dixero, nō dico idipsum. Contendimus tamē quibusdam vicinitatibus verborū et significationū perducere infirmitatem mētis ad cogitandū idipsum. Quid est idipsum? Quod semper eodem modo est, quod non modo aliud & modo aliud est. Quid est ergo idipsum, nisi quod est? Quid est quod est? Quod æternū est. Nam quod semper aliter atq; aliter est, nō est, quia nō manet. Non omnino nō est, sed non summē est. Et quid est quod est, nisi ille qui quando mittebat Moysen dixit illi, Ego sum qui sum? & adiecit & ait, Dices itaque filijs Israel, Qui est, misit me ad vos. Ecce idipsum, Ego sum qui sum, Qui est,

PSYCHAGOGIAE

est, misit me ad vos. Sed non potes capere: multum à te est intelligere, multum à te est apprehédere. Retine ergo quod pro te factus est ille què nò potes capere: Retine carnè Christi, in quam leuèris ægrotus, atque à vulneribus latronum semiuiuus reslièctus: & ad stabulum perducaris, & ibi saneris. Ergo curramus ad domum Domini, & perueniamus ad ciuitatè vbi stent pedes nostri, ciuitatem què edificatur vt ciuitas, cuius participatio ei⁹ in idipsum. Idipsum est hoc de quo dictum est. Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient. Ecce idipsum, cuius anni non deficient. Fratres, nonne anni nostri quotidie deficient, nec stant omnino? Nam & qui venerunt iam non sunt, & qui futuri sunt nondum sunt. Iam illi defecerunt, & illi defecturi venturi sunt. Præteritæ horæ transierunt, futuræ nondum venerunt; & cum venerint, & ipsæ transibunt & deficient. Qui sunt anni qui non deficient, nisi qui stant? Si ergo anni ibi stant, ipsi anni qui stant vnus annus est: & ipse vnus annus qui stat, vnus dies est: quia ipse vnus dies

acc

nec ortum habet nec occasum, nec inchoatur ab hesterno, nec excluditur à crastino, sed stat semper ille dies. Et quod vis vocas illum diem: si vis anni sunt, si vis dies est: quodcum cogitaueris, stat tamē. Ipsius stabilitatis particeps est illa ciuitas, cui participatio est in idipsum. Merito ergo quia illius stabilitatis fit particeps, dicit iste qui illuc currit, Stantes erant pedes nostri in atrijs tuis Hierusalem. Omnia enim ibi stant, vbi nihil transit. Vis & tu ibi stare, & non transire? Illuc curre. Id ipsum nemo habet ex se. Intendite fratres. Corpus habet, non est id ipsum, quia non in se stat. Mutatur per ætates, mutatur per mutationes locorum ac temporum, mutatur per morbos & defectus carnales? non ergo in se stat. Corpora cælestia non in se stant, habent quasdam mutationes suas, & si occultas: certe de locis in loca mutantur, ascendant ab oriente in occidentem, & rursus circumeunt ad orientē. Non ergo stant, non sunt id ipsum. Anima humana nec ipsa stat. Quantis enim mutationibus & cogitationibus variatur, quantis voluptatibus

PSYCHAGOGIAE

immutatur, quantis cupiditatibus
diuerberatur atq; discinditur? Mens
ipsa hominis que dicitur rationalis,
mutabilis est, nō est: id ipsum. Modo
vult, modo non vult: modo scit mo-
do non scit: modo meminit, modo
obliuiscitur. Ergo id ipsum nemo ha-
bet ex se. Qui voluit ex se habere id
ipsum, vt quasi ipse sibi esset id ipsū,
lapsus est. Cecidit angelus, & factus
est diabolus. Propinauit homini su-
perbiam, deiecit secum inuidentia
eum qui stabat. Isti sibi voluerunt id
ipsum esse, sibi principari, sibi domi-
nari voluerunt. Noluerunt habere
verum Dominum, qui verē est id ip-
sum: cui dictum est, Mutabis ea &
mutabūtur, tu autē idē ipse es. Iā ergo
post tātū lāguorē, post tātōs mor-
bos, difficultates, labores, redeat ani-
ma humiliata ad id ipsū, & sit in illa ci-
uitate cui⁹ participatio ei⁹ in id ipsū.

Ex tractatu in psalmum centesi-
mū trigesimum sextū, super his ver-
bis, Super flumina Babylonis illic se-
dimus & fleuimus dum recordare-
mur tui Sion

CAP. XI.

Quæ

Væ sunt flumina Baby-
 lonis, & quid est nostrū
 sedere & flere in recorda-
 tione Sion? Si enim ciues
 inde sumus, non tantum
 hoc cantam⁹, sed & agimus. Si ciues
 sumus de Hierusalem, id est, de Siō,
 si in ista vita in ista cōfusione huius se-
 culi, in ista Babylonia non ciues habi-
 tam⁹ sed captiui detinemur, oportet
 vt non tantū ista decātem⁹, sed
 & faciam⁹ affectu cordis pio, religio-
 so desiderio æternæ ciuitatis. Habet
 & hæc ciuitas quæ Babylonia dicitur
 amatores suos cōsulētes paci tempo-
 rali, & nihil vltra sperātes, totūq; gau-
 diū suum ibi figētes & ibi finiētes, &
 videm⁹ eos pro repub. terrena pluri-
 mū laborare. Sed tamen in ea quicūq;
 q; fideliter versantur, si nō ibi appe-
 tant superbiam & perituram elatio-
 nem ociosamq; iactantiam, sed ve-
 ram fidem exhibeant, quā possunt,
 quamdiu possunt, quibus possunt:
 nō eos finit Deus perire in Babylo-
 nia. Intelligit captiuitatem eorum
 Deus, & ostendit illis aliam ciuita-
 tem cui verè debeant suspirare, pro
 qua debeāt cuncta conari, ad quā ca-
 pessena

PSYCHAGOGIAE

pessendam debeāt ciues suos secū pe
 regrinos quantum valuerint adhor
 ri. O sancta Sion, vbi totū stat, &
 nihil fluit, Quis nos in ista instabilia
 deiecit? Quare dimisimus condito
 rem tuam & societatem tuam? Ecce
 inter fluentia & labentia constitui
 sumus: vix quisquam (raptus à flumi
 ne,) etiam si tenere lignum potuerit,
 euadit. Humiliati ergo in captiui
 tate nostra sedeamus super flumina
 Babilonis: non nos audeamus in illa
 flumina præcipitare, nec nos audea
 mus in nostræ captiuitatis malo at
 que tristitia superbè erigere: sed se
 deamus & sic fleamus. Sedeamus su
 per flumina Babylonis, non infra flu
 mina Babylonis: talis sit humilitas
 nostra, vt nos non mergat. Sede su
 per flumina, noli in flumine, noli sub
 flumine: sed tamen sede humilis. In
 de oportet vt fleas, recordando Si
 on. Multi enim flent fletu Babylonis
 co, quia & gaudent gaudio Babylo
 nis: gaudent lucris, & flent damnis:
 vtrumque de Babylonia est. Flere
 debes, sed recordando Sion. Si recor
 dando Sion fles, etiam quando tibi
 secundum Babyloniā bene est o
 portet

LIBER III. 117

portet ut fleas. Attēdat quisq; ipsam
 felicitatē suā qua exultat: attēdat si
 non fluat illa felicitas, si potest certus
 esse de illa quod maneat in æternum.
 Si autem non est certus, & videt flue
 re unde gaudet, fluuius Babylonis
 est: sedeat supra & fleat. Sedebit au
 tem & plorabit si recordatus fuerit
 Sion. O pax illa quam videbimus a
 pud Deum, ô pax illa & sancta æqua
 litas angelorum, ô illa visio & specta
 culum pulchrum. Ecce in Babylo
 nia pulchra sunt quæ ciues ipsius Ba
 byloniæ tenent: sed non te teniant,
 non decipiāt. Aliud est solatium cap
 tiuorum, aliud gaudium liberorum.
 Super flumina Babylonis illic sedi
 mus & fleuim⁹, cū recordaremur
 tui Sion.

Ex tractatu in Psalmum centesimū
 quadragesimum quartum, su
 per his verbis, Per singulos dies be
 nedicam tibi, & laudabo nomen tu
 um in seculum & in seculum seculi.
 Magnus Dominus & laudabilis ni
 mis, & magnitudinis eius non est fi
 nis.

CAP. XII.

Lauda

PSYCHAGOGIAE

LAuda & benedic Domi-
num Deum tuū per sin-
gulos dies, vt quum finē
tū fuerint singuli dies, &
venerit sine fine vnus di-
es, eas ex laudibus in laudem, sicut
ex virtutibus in virtutem. Per singu-
los, inquit, dies benedicam te: non
transibit dies quo te nō benedicam.
Nec mirum est si lato die tuo bene-
dicis Deum tuum. Quid si forte illu-
xerit aliquis tristis dies, sicut se has-
bent humanæ res, sicut est abundan-
tia scandalorum, sicut est multiplici-
tas tentationum? Quid ergo si acci-
dat aliquid triste tibi, desines lauda-
re Deum? desines benedicere crea-
torem tuum? Si desinis, mentitus es
dicendo, Per singulos dies benedi-
cam te Domine. Si autem non desi-
nis, & si tibi videtur in die tristi esse
male, erit tibi in Deo tuo bene. Est
enim (& quādo male est tibi) vbi be-
ne tibi sit. Si enim in aliquo malo ma-
le est tibi, procul dubio in aliquo bo-
no bene tibi erit. Et quid tam bonū
quā Deus tuus, de quo dictū est,
Nemo bon⁹ nisi vnus de⁹? Nā quā
sit secura ista laudatio, & quā sit se-
cura

curum hoc bene, intellige de ipso bono. Si enim gaudes de bono quod tibi accidit per diem, fortasse transibit alio die bonum hoc unde gaudes. Bene inquis, fuit mihi, bonum diem duxi: quia forte lucra venerunt, aut inuitatus es, & in epulis diu fuisti. Gaudes quia in epulis diu fuisti, aliter te dolet quia non erubuisti. Veruntamen de quocumque tali bono gaudeas, certe transitorium est. Si autem gaudeas in Domino Deo tuo, audies dicentem scripturam, Delectare in Domino. Tanto firmitus gaudebis, quanto est ille certior in quo gaudebis. Si enim gaudes de nummo, times furum: si autem gaudes de deo, quid times? An times ne tibi quisquam auferat deum? Deum nemo tibi auferet, si tu eum non dimiseris. Non enim sic est Deus, quomodo lux ista de caelo fulgens. Non quando volumus ad eam accedimus, quia non in omni loco lucet. Per infirmitatem nostram forte fit, ut hyeme nos delectet esse in ipsa luce: nunc autem per aestatem videtis quia magis eum locum quam siuimus, ut in ipsa luce non starem. In Deo autem tuo ut stes, & in lumine veritatis eius delecteris, non quaeris locum

quo

PSYCHAGOGIAE

quo ad eum accedas, sed conscientia
 accedis & conscientia recedis. Quod
 dictum est, Accedite ad eum & illu-
 minamini : animo accedite dictum
 est, non vehiculo, affectibus accedi-
 te dictum est, nō pedibus. Et cū in
 eo stabis, aestus non patieris. Spiritus
 enim spirabit tibi, & sub alis eius spe-
 rabis. Vides certē habere te quomo-
 do delecteris per singulos dies. Non
 enim te dimittet Deus tuus, etiam si
 aliquid triste accederit. Quā enim
 triste erat quod sancto viro Iob acci-
 derat? quā repente, quā multa
 mala irruerant? quemadmodum
 omnia de quibus gaudere putabatur
 non de quibus gaudebat, diabolo
 tentante subtracta sunt? quemadmo-
 dum & filij mortui sunt? Perijt quod
 seruabatur: perierunt quibus serua-
 batur: nec tamen perijt qui & illud
 & illos dedit. Quin & ipsi filij pres-
 senti seculo perierunt, agnoscendi
 & recipendi in futuro. Illi autem vi-
 ro habenti aliud vnde gauderet (in
 quo verum erat quod modò cōme-
 morauimus, Per singulos dies bene-
 dicam te) nunquid quia ille dies quo
 totum perierat, tristis illuxit, ideo
 lux

LIBER III. 119

lux interior in corde defecit? Stetit
 quippe in illa luce, & ait, Dominus
 dedit, Dominus abstulit. sicut Do-
 mino placuit ita factum est: sit nomē
 Domini benedictum. Ergo per sin-
 gulos dies laudauit, qui etiam in die
 tā tristi laudauit. Breue magisterium
 est, vt semper laudes Deum, veroq;
 corde non falso dicas. Benedicam
 Dominum in omni tempore, sem-
 pe laus eius in ore meo. Breue mys-
 terium est, scilicet vt noueris eū mi-
 sericorditer dare cū dat, misericor-
 diter auferre quum tollit: nec te crea-
 das à misericordia eius derelinqui,
 qui tibi aut blanditur dando ne des-
 ficias, aut te corripit exultantem ne
 pereas. Siue ergo in eius donis, siue
 in eius flagellis lauda eum. Laus fla-
 gellantis, medicina est vulneris. Per
 singulos, inquit, dies benedicam te.
 Prorsus per singulos dies fratres be-
 nedicite: omnino quicquid acciderit
 benedicite Deum. Etenim ne acci-
 dat aliquid quod ferre non potestis,
 ipse facit. Ideo cum timore debes es-
 se quando tibi bene est, neque te ad
 hoc parare quasi nunquā tenteris.
 Si enim nunquā tentaris, nūquā
 pro-

PSYCHAGOGIAE

probaris. Nonne melius est tentari
 & probari, quam non tentatū repro-
 bari? Et laudabo nomen tuum in se-
 culū, & in seculū seculi. Magn^o Do-
 minus & laudabilis valde. Quātum
 dicitur^o erat? quæ verba quæsiturus?
 quantam cōceptionem conclusit in
 hoc vno verbo, valde? Cogita quan-
 tum vis. Quando autem potest cogi-
 tari, quicapi non potest? Laudabilis
 est valde, & magnitudinis eius non
 est finis. Ideo dixit valde, quia mag-
 nitudinis eius nō est finis: ne forte in-
 cipias velle laudare, & putes te laudā-
 do posse finire, cui^o magnitudo finē
 non potest habere. Noli ergo te pu-
 tare eum (i cuius magnitudinis finis
 non est) sufficienter posse laudare.
 Nonne ergo melius est vt quomodo
 ipse non finitur, nec laus ipsius finia-
 tur? Illius magnitudo sine fine est, &
 tua laudatio sine fine sit. De magni-
 tudine eius quid dictum est? Magni-
 tudinis eius non est finis. De tua
 laude quid? Laudabo nomen tuum
 in seculum & in seculum seculi. Ergo
 sicut eius magnitudinis non est
 finis, sic tuæ laudis non erit finis. Nō
 enim quū mortuus fueris in hac car-
 ne,

LIBER III. 120

ne, defines laudare Dominum. Dicitur
 Etum est quidem, Nō mortui lauda-
 bunt te Domine: sed illi de quibus di-
 citur, A mortuo velut qui non sit pe-
 rit cōfessio, nō illi mortui de quibus
 dixit, Qui credit in me, licet moria-
 tur viuet: quia De⁹ Abraham, & De-
 us Isaac, & Deus Iacob, non est De-
 us mortuorum, sed viuorū. Si enim
 nunquā nisi ipse eris, nunquam
 à laude ipse tacebis. Timere non
 potes ne dum hic viuis ipse nō sis:
 & cū mortuus fueris timere pote-
 ris ne non ipse sis? Audi Apostolū
 promittentem tibi securitatem, Siue
 viuimus, inquit, Domino viuimus,
 siue morimur Domino morimur: si-
 ue ergo viuimus siue morimur, Do-
 mini sumus. Et vnde factum est, vt
 eius sis & mortuus? Quia precio sui
 sanguinis te redemit, pro te mortu⁹
 est. Quomodo te perdit seruū mor-
 tuum, cuius mors est preciū tuum?
 Ideo cum dixisset Apostolus, Siue vi-
 uim⁹ siue morimur, Domini sumus,
 vt ostēderet ipsum preciū, Ad hoc
 enim, inquit, Christ⁹ mortu⁹ est vt
 & viuorū & mortuorū dominetur.
 Verūtāme quia magnitudinis ei⁹ nō
 est si

PSYCHAGOGIAE

est finis, & eum quem non capimus laudare debemus (si enim capimus, magnitudinis eius est finis, si autem magnitudinis eius non est finis, capere quidem ex eo aliquid possumus, deum tamen totum capere non possumus) tanquam deficientes in eius magnitudine, vt reficiamur eius bonitate ad opera respiciamus, & de operibus laudem operantem, de conditis conditorem, de creatura creatorem.

Ex eodem tractatu in ipsum Psalmum centesimum quadragesimum quartum, super his verbis, Confiteatur tibi Domine omnia opera tua, & sancti tui benedicant tibi. Gloriam regni tui dicent, & potentiam tuam loquentur: vt notam faciant filijs hominum potentiam tuam, & gloriam magnitudinis decoris regni tui.

CAP. XIII.

Eus ordinavit omnia, & fecit omnia. Quibusdam dedit sensum & intellectum & immortalitatem, sicut angelis: quibusdam dedit sensum & intellectum cum mortalitate

talitate, vt hominibus: cuiusdam de-
dit sensum corporis, nec intellectu,
nec immortalitatem, sicut pecori-
bus: quibusdam verò nec sensu, nec
intellectum nec immortalitatem, si-
cut herbis, lignis, lapidibus, tamen
& ipsa in genere suo deesse non possunt,
& gradibus quibusdam ordina-
uit et ornauit creaturam, à terra vsq;
ad cælum, à visibilibus ad inuisibili-
lia, à mortalibus ad immortalia. Ista
contextio creaturæ, ista ordinatissi-
ma pulchritudo, ab imis ad summa
conscendens, à summis ad ima des-
cendens, nusquam interrupta, sed
dissimilibus temporata, tota laudat
Deum. Quare tota laudat Deum?
Quia cum eam consideras & pul-
chram vides, tu in illa laudas De-
um. Vox certe quædam est mutæ
terræ, species terræ. Attendis eius
speciem, vides eius fecunditatem,
vides eius vires quomodo concipiat
semen, quomodo plerunque afferat
quod non est seminatum: vides, &
consideratione tua tanquam interro-
gas eam, & ipsa inquisitio interroga-
tio est. Cum autem inquisieris admi-
rans, & perscrutat' fueris, & magnã
L vim,

PSYCHAGOGIAE

vim, magnam pulchritudinem, præ
claramque virtutem inueneris, quos
niam apud se & à se habere hanc virtu
tē nō posset, continuo tibi venit in
mētē quia non potuit à se esse, nō po
tuit esse nisi ab illo creatore. Et hoc
quod in illa inuenisti, vox confessio
nis ipsius est, vt laudes creatorē. Nō
nē considerata vniuersa pulchritudi
ne mundi huius, tanquā vna voce
tibi species ipsa respondet, Non me
ego feci, sed Deus? Ergo confiteatur
tibi Domine omnia opera tua, & san
cti tui benedicant te. Vtin confes
sione operum tuorum sancti tui te
benedicant, ipsi sancti tui inspiciant
creaturam confitentem, & illorum
vocē tu audi benedicentem. Etenim
cum sancti tui benedicunt te, quid
dicunt? Sequitur, Gloriam regni tui
dicēt, & potētiam tuam loquentur.
Quā potens, inquit, Deus qui
fecit terram: quā potens Deus qui
impleuit terram bonis quā potens
Deus qui dedit vitas suas proprias
animalibus: quā potens Deus qui
femina diuersa dedit visceribus ter
ræ, vt germinarent tantam varietatē
fruticū & fructuū cum tanta specie
arbo

arborum: quàm potēs Deus, quàm magnus Deus. Tu interrogas, creatura respondet: & de respontione, tanquam confessione creaturæ, tu sancte Dei benedicis Deum. Et potentiam tuam loquentur, vt notam faciant filijs hominum potentiam, & gloriam magnitudinis decoris regni tui. Sancti ergo tui commendant gloriam magnitudinis decoris regni tui. Est quædam magnitudo decoris regni tui, hoc est regnum tuum habet magnum decorē: quansdo quidem quicquid habet decorem à te habet decorem. Ipsum regnum tuum qualem decorem habet? Non nos terreat regnum, habet & decorem quo delectemur. Etenim quale illud decus est, quo perfruentur sancti quibus dicetur, Venite benedicti patris mei, percipite regnum Dei? Videte fratres, & si potestis & quantum potestis cogitare decorem regni illius quod venturum est, vnde est illud in oratione nostra, Adueniat regnum tuū. Ipsum enim regnū optamus vt veniat, hoc regnū venturum sancti predicant. Mundum istum attendite, decorē habet.

PSYCHAGOGIAE

Quem decorem habet terra, mare, ær, cælum, sydera? Omnia hæc nonne omnem consideratorem terrent? Nonne pulchritudo ipsa sic eminet, vt quasi pulchrius nihil inueniri possit? Et hic viuus in isto decore, in ista pulchritudine prope iam ineffabili. Hic viuunt tecum & vermiculi & mures, & omnia terræ repentia & serpentia: ista tecum viuunt in decore isto. Quale decus est illius regni, vbi tecum non viuunt nisi angeli? Ideo parum fuit vt diceret, gloriam decoris. Potuit enim dici & gloria decoris cuiuslibet speciei etiam in hoc mundo constitutæ, vel de terra virentis, vel de cælo fulgentis: sed hæc verba, magnitudinis decoris, regni tui, aliquid commédant quod nondum videmus, quod nondum visum credimus, quod creditum desideramus, propter cuius desiderium omnia sustinemus. Est ergo magnitudo decoris cuiusdam: ametur antequam videatur, vt cum visa fuerit teneatur.

Ex tractatu in Psalmum centesimum quadragesimum quintum super
his

his verbis, *Lauda anima mea Dominum, laudabo Dominum in vita mea: psallam Deo meo quàm diu sum.*

CAPVT XIII.

Elitiæ & diuitiæ Spiritus nostri, diuina sunt cantica, vbi & fletus sine gaudio non est. Fidei homini & peregrino in seculo nulla est iocundior recordatio, quàm ciuitatis vnde peregrinatur: sed recordatio ciuitatis in peregrinatione non est sine dolore atque suspirio. Spes tamen reditus nostri certè etiã inter peregrinandum tristes consolatur & exhortatur. Rapiant cor vestrum verba Dei, & possessor vester vendicet sibi possessionem suam, id est, mentes vestras, ne auertantur in aliud. Vnusquisque vestrum totus hic sit, vt hic non sit, id est totus sit in verbo Dei quod sonat in terra, vt ab eo exaltetur & non sit in terra. Ideo enim Deus nobiscum vt & nos cum illo simus: nam qui vt nobiscum esset, descendit ad nos, faciet vt cum illo possimus ascendere ad se. Interim ipse peregrinationẽ nostrã nõ fastidi-

PSYCHAGOGIAE

fastidiuit, non deseruit, qui nusquam est peregrinus, & qui condidit omnia. Ecce psalmus sonat: cuiusdam vox est (quæ si uultis uestra est) exhortantis animam suam ad laudandum Deum, & dicentes sibi, Lauda anima mea Dominum. Aliquando enim in tribulationibus atque in tentionibus præsentis uitæ, uelis nobis conturbatur anima: cuius perturbatione in alio psalmo quidam insinuat dicēs, Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Ut autem auferat ab ea eandem perturbationem, suggerit gaudium non dū de re, sed de spe, & ait illi perturbatæ & anxie, tristi & merenti. Spera in Domino, quoniam adhuc confitebor illi. Hac ergo spe accepta (quæ spes non potest esse sine gaudio, quamuis in rebus firmis difficilibus secundum istam uitam, & plenis procellarum & tempestatum) hac spe erecta anima, quia gaudet in spe (sicut dicit Apostolus, Spe gaudētes, in tribulatione patientes) accipit erectionem quādam in Deū ut laudet Deū, & dicitur ei, Lauda anima mea Dominum. Sed quis dicit? Caro ne dicit, lauda anima mea Dominum?

minum? Et potest caro bonum consilium animæ suggerere? Sed corpus inferius est anima, consilium superiori dare non potest. Infelix est ipsa anima si à corpore expectet consilium. Caro bene obediens, famula est animæ: illa regit, hæc regitur: illa imperat, ista famulatur. Quando potest caro dare hoc consilium animæ? Quis est ergo qui dicit, Lauda anima mea Dominum? Nihil inuenimus amplius in homine quam carnem & animam. Totus homo est, spiritus & caro an forte ipsa anima sibi dicit, & sibi quodammodo imperat, & se exhortatur atque excitat? Quibusdam enim perturbationibus ex quadam sui parte fluctuabat, ex quadam verò parte (illa scilicet quam vocant mentem rationalem qua cogitatur sapientia) inhærens Domino, & iam suspirans in illum anima, aduertit quasdam suas inferiores partes perturbari: motibus secularibus, & cupiditate quadam terrenorum desideriorum ire in exteriora, relinquere interiorem Deum: reuocat se ab exterioribus ad interiora, ab inferioribus ad superiora, & dicit, Lauda

PSYCHAGOGIAE

anima mea Dominum . Quid tibi placet in seculo? Quid est quod vis laudare? Quid est quod vis amare? Quacunq̄ corporeis sensibus conuerteris, occurrit tibi cælum, occurrit tibi terra. Quod amas in terra, terrenum est: quod amas & in cælo isto visibili, corporeum est: Vtrobique amas, & utrobique laudas. Quomodo laudandus est ille qui fecit ista quæ laudas? Iã ergo diu occupata vixisti, & desideriorũ diuersitate verberata portas plagas, sauciata, diuisa per amores multos, vbi que inquieta, nusquam secura. Collige ad te ipsam quicquid tibi foris placebat, quære quem habeat authorem. Nihil melius in terra, verbi gratia, quàm hoc & illud: aurum, argentum, animalia, arbores, amœnitates, totam terram cogita. Quid melius in cælo sole, luna, syderibus? totum cælum cogita. Omnia ista simul bona valde, quia fecit Deus omnia bona valde. Vndique pulchritudo operis tibi commendat artificem. Miraris fabricam, ama fabricatorẽ. Non ita occuperis in eo quod factũ est, vt recedas ab illo qui fecit. Hæc enim quæ

quibus occuparis sub te fecit, quia sub seipso te fecit. Si hærebis superiori, calcabis inferiora: si autem recedas à superiore, ista tibi in supplicium conuertetur. Consilium sibi dat ex luce Dei ipsa anima per rationalem mentem, vnde concepit consilium fixum in æternitate authoris sui. Legit ibi quiddam tremendum, laudandum, amandum, desiderandum, & appetendum. Nondum tenet, nondum capit, coruscatione quadam perstringitur, non est tam valida, vt maneat ibi. Itaque ad sanitatem colligit sequendam, & dicit, Lauda anima mea Dominum. Ecce quid est fratres? Nonne laudamus Dominum? Nonne quotidie hymnum nos cantamus? Nonne quotidie pro modulo nostro sonat os nostrum, parturit cor nostrum laudes Dei? Et quid est quod laudamus? Magnum est quod laudamus, sed quo laudamus adhuc infirmum est. Quando implet laudatur excellentiam laudatis? Ecce homo stat, cantat Deo alii quanto prolixius: & sæpe labia mouentur ad cantum, cogitatio autem nescio per quæ desideria volat. Stabat ergo mens nostra quodammo-

PSYCHAGOGIAE

do ad laudem Dei: sed anima nostræ per diuersas cupiditates vel curas negotiorum huc atque illuc fluitabat. Quasi de super attendit ipsa mens ad illam fluitantem hac atque illac, & ad molestiarum eius inquietudinē, & quasi cōuersa alloquitur eam, Lauda anima mea Dominū. Quid est quod de aliquibus rebus satagis? Quid est quod te occupat cura rerum terrenarū atque mortaliū? Sta mecū, lauda Dominū. Sed quasi ipsa anima prægrauata, & non valens ita consistere vt dignū est, respondet menti, Laudabo Dominum in vita mea. Quid est in vita mea? Quia modò in morte mea sum. Ergo quādo exhortaris te, & dicis, Lauda aīa mea Dñm, respōdet tibi aīa tua, Laudo quātū possū. tenuiter, exiliter, infirmiter. Quare? Quia quā diu sum in corpore peregrinamur à Domino. Quare sic laudas Dominū nō perfectè, nō stabiliter? Interroga scripturam, Quia corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & deprimat terrena inhabitatio sensum multa cogitantē. Tolle mihi corpus quod aggrauat animam, & laudo dominum. Tolle mihi

hiterrenam habitationem deprimē
 tem sensum multa cogitantem, vt a
 multis in vnum confluat, & laudo
 dominum. Quam diu autē ita sum,
 non possum, p̄grauor. Quid ergo?
 Silebis & nō laudabis p̄fectē Domi
 nū? Laudabo dominum in vita mea.
 Quid est in vita mea? Spes mea tu es
 hic, spes mea est tū hic dicim⁹: portio
 autē mea nō hic, sed in terra viuē
 tiū. Nā ista terra moriētīū est. Hinc
 transimus, sed interest quo: quoni
 am & malus homo peregrinatur hic,
 & bonus homo peregrinatur hic.
 Nō enim bonus transit & malus hic
 permanet: aut mal⁹ transit & bonus
 hic permanet. Ambo transeunt, sed
 non ambo ad vnū. Ergo fratres quo
 niam spes hic pascit, vita autem nō
 stra p̄fecta non est, nisi illa quę pro
 mittitur: nam hic gemitus, hic tenta
 tiones, hic angustīæ, hic m̄erores,
 hic pericula: laudabit anima nostra
 in vita nostra dominum quomodo
 laudandus est (secundū quod dicitur
 in alio P̄salmo, Beati qui habitāt
 in domo tua domine, in secula secu
 lorū laudabunt te) quando totum ne
 gotium nostrum ipsa laus erit. Sed

PSYCHAGOGIAE

quādo hoc? In vita, inquit, mea. **M**o-
dò enim quid est? Posset tibi dicere,
Mors mea est. vnde mors tua? Quia
peregrinor à Dño. Si enim harere il-
li vita est, exulare ab illo mors est.
Sed quid te consolatur? Spes. Iā viue
in spe: de spe lauda, de spe canta. Vnde
de mors tua est non cantes: vnde vi-
uis inde canta. Mors tua est de mœ-
rore huius seculi: viuis de spe futuri
seculi. Laudabo, inquit, Dominum
in vita mea. Et quomodo laudabis
Dominum deum tuum? Psallā Deo
meo quā diu sū. Qualis illa lauda-
tio, psallā Deo meo quā diu sum?
Videte fratres mei quale erit illud ef-
fe. Vbi sempiterna laudatio erit, sem-
piternū esse erit. Nūquid modò psal-
lis deo tuo quā diu es? Ecce psallebas:
auertisti te ad aliquod negotiū iam
nō psallis, & es. Ecce es, & nō psallis.
Fortassis enim cupiditate inclinatus
ad aliquid, nō solum nō psallis, sed &
offendis auditū eius, & es. Sed quid
ait, quā diu sum? Aliquando fortè non
erit? Imò in æternū erit ipsum diu,
& ideo vere diu erit. Nā quicquid fi-
nē habet in tempore, quamlibet lon-
gum sit, diu non est. Psallā Deo meo
quā

quàm diu sum. Non nos deserat spes
in ista peregrinatione & tentatione,
in istis improbitatibus & insidijs inis-
mici, circumstrepentibus vndique
tentationibus seculi: nō nos spes des-
serat vndique in laboribus & angos-
ribus constitutos.

*Ex tractatu in Psalmum centesi-
mum quadragesimum sextum, super
his verbis, Laudate Dominū, quoniā
bonus est Psalmus. CAP. XV.*

Audate Dominum, in-
quit, quoniam bonus est
Psalmus. Hæc est mer-
ces tota laudantiū. Lau-
denus Dominū. Qua-
re? Quoniā bonus est psalmus. Vels-
lem, inquit aliquis, laudare Domi-
num, si mihi aliquid pro ista laude
donaret. Quis enim laudat gratis vel
hominem? Expectant ergo aliquam
mercedem laudatores hominū. Nul-
lam ne mercedem expectare aut pes-
tere aut sperare debet laudator Dei?
Laudatur infirmus, & speratur de
eo aliquid: laudatur omnipotens, &
nulla merces est? An fortè hoc cupio
quod ille dare non potest? Quid ve-

PSYCHAGOGIAE

rò homo desiderat quod in manu Dei nò sit? Cùm laudaueris hominē, fortè hoc cupis quod ab illo præstari nò potest. Deū securus lauda, quem nemo potest dicere nò posse præstare quod tu poteris desiderare. Proposita ergo spe mercedis alicuius laudare debem⁹ Deū, nò tamē fortè daturum quicquid cupimus. Pater est enim: & quod malè cupiunt filij, non dat. Laudemus & speremus & desideremus nò illud aut illud, sed quod iudicat dandū esse ipse quem laudamus. Ille enim nouit quid nobis dari expediat: nos autē intendamus quid nobis profit accipere. Apostolus ait, Quid oremus sicut oportet nescimus. Et ipse idem Apostolus Paulus sperabat sibi prodesse, si auferretur ab eo stimulus carnis suæ, angelus satanæ à quo colaphizabatur, sicut ipse confitetur & ait: Propter quod Dominū ter rogauī vt auferret eum à me, & dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. Desiderauit aliquid: non concessum est ei ad voluntatem, vt ipse consolaretur ad sanitatem.

tem. Hic ergo quid nobis propositum est? Laudate, inquit, Dominum? Quare laudamus Dominum? Quoniam bonus est psalmus. Ipse psalmus laus Domini est. Hoc ergo ait, Laudate Dominum, quoniam bonum est laudare Dominum. Non sic prætereunter laudemus Dominum, puta, dictum est & transijt: factum est & siluimus: laudauimus & tacuimus; cantauimus & conquieuimus: imus in aliud fortè agendum quod restat, & aliæ actiones cum occurrerint nobis, laudatio diuina cessabit in nobis. Non sic prætereunter laudemus Dominum, non sic. Nam lingua tua ad horam laudat, vita tua semper laudet. Inde ergo bonus psalmus. Psalmus quippe cantus est non quilibet, sed ad psalterium. Psalterium autem quoddam organum est cantilenæ, sicut lyra, sicut citharra, & huiusmodi alia, quæ inuenta sunt ad cantandum. Qui ergo psallit, non sola voce psallit, sed assumpto etiam psalterio accedentibus manibus voci concordat. Vis ergo psallere? Non solum vox tua sonet laudes Dei, sed opera tua

PSYCHAGOGIAE

concordent cum voce tua. Cum voce cantaueris, silebis aliquando: vita sic canta, vt nunquam sileas. Negotium dum agis si fraudem cogitas, siluisti à laude Dei: & quod grauius est, non solum à laude siluisti, sed in blasphemiam perrexisti. Quum ergo De^o laudatur de bono opere tuo, opere tuo laudas Deum: & quū blasphematur Deus de malo opere tuo, opere tuo blasphemas Deū. Itaque sic canta voce, vt corde non sileas, vita non taceas. Non cogitas in negotio fraudem: psallis Deo. Cum manducas & bibis, psalle: modestè & frugaliter, & temperanter manducando atq; bibēdo. Quia hoc dicit Apostolus, Siue manducatis, siue bibitis, siue quid facitis, omnia in gloriam Dei facite. Si ergo bene viuīs, & pro his quæ manducas & bibis, & ad refectionem corporis sumis reparationemque membrorum, gratias agis ei qui tibi præbuit mortali & fragili ista supplementorum solatia: cibus tuus & potus tuus laudat Deum. Si verò modum naturæ debitum immoderatione voracitatis excedas, & vinolentia te ingurgites, quantassil

bet

bet laudes Dei lingua tua sonet, vita blasphemat. Post cibum & potum requiescis vt dormias: non in lecto aliquid turpiter agas, nec excedas vltra concessam licentiam in lege Dei. Hæc agens laudas Deum, nec omnino filebit laudatio tua. Si ergo laudas, nõ tantum lingua tua, sed etiam assumpto bonorum operum Psalterio canta, quoniam bonus est Psalmus. Sic laudas Deum cum agis negotium, laudas cum cibum & potum capis, laudas cum in lecto requiescis, laudas cum dormis. Perficietur in nobis laudatio Dei cum ad illam civitatem venerimus, quando effecti fuerimus æquales angelis Dei: quando iam nos nulla corporalis necessitas vlla ex parte sollicitat, non fames, non sitis interpellat, non æstus fatigat, non frigus constringit, non febris deijcit, non mors finit. Ad illam perfectissimam laudem exerceamus nos laudatione ista in bonis operibus.

Ex tractatu in Psalmum centesimum quadragesimum septimum, super his verbis, Qui posuit fines tuos pacem.

CAP. XVI.

Qui

PSYCHAGOGIAE

Vi posuit fines tuos pacē.
 Quomodo exultastis om-
 nes? Hanc amate fratres
 mei. Multū delectamur,
 quādo clamat de cordibus vestris pa-
 cis dilectio. Quomodo nos delecta-
 uit? Nihil dixeram, nihil exposuerā,
 versum pronunciaui, & exclamastis.
 Quid de vobis clamauit? Dilectio
 pacis. Quid ostendit oculis vestris?
 Vnde clamatis, si non amatis? Vnde
 amatis, si non videtis? Inuisibilis est
 pax. Quis est oculus quo visa est ve-
 amaretur? Neque enim acclamaretur,
 nisi amaretur. Hæc sunt specta-
 cula (quæ exhibet Deus) rerū inuisi-
 biliū. Quanta pulchritudine intelle-
 ctus pacis corda vestra pulsauit? Quid
 iam ergo loquar de pace, aut de laus
 de pacis? Præuenit omnia verba mea
 vester affectus. Non implebo, nō pos-
 sum, infirmus sum. Differamus om-
 nes laudes pacis ad illam patriam pa-
 cis. Ibi eam plenius laudabimus, vbi
 eam plenius habebimus. Inchoatam
 in vobis si sic amamus, perfectā quo-
 modo laudabimus? Ecce hoc dico ō
 filij dilecti, ō filij regni, ō ciues Hie-
 rusalem, quoniam in Hierusalem vi-
 siō

LIBER. III. 130

fio pacis est, & omnes qui habent &
 amant pacem benedicuntur in ea.
 Hanc quam nominatam sic amatis
 & diligitis, ipsam sectamini, ipsam
 desiderate: ipsam in domo, ipsam in
 negotio, ipsam in vxoribus, ipsam
 in filijs, ipsam in seruis, ipsam in a-
 micis, ipsam in inimicis diligite. Ip-
 sa est pax quam non habent hæreti-
 ci. Quid agit pax in huius adhuc res-
 gionis incertis, in ista peregrinatio-
 ne mortalitatis nostræ, cùm adhuc
 nemo est alteri cõspiciuus, nemo vis-
 det cor alterius, quid agit pax? De
 incertis non iudicat, incognita non
 confirmat. Procliuior est ad bene-
 credendum de homine, quàm ad
 male suspicandum. Non se mul-
 tum dolet errare, cùm bene cre-
 dit etiam de malo. Perniciosum est
 autem, cùm quis malè senserit for-
 tè de bono nesciens qualis sit. Quid
 perdo si credo, quia bonus est? Si
 incertum est vtrum sit malus, li-
 cet quidem vt caueas ne fortè ve-
 rum sit: non tamen damnes tan-
 quam verum sit. Hoc pax iubet.
 Quære pacem ait, & sequere eam.
 Hæresis quid monet? Damnat
 incos

PSYCHAGOGIAE

incognitos, damnat totum mundum. Modò desideramus illam pacem quam hic habemus in spe. Ad huc enim in nobis ipsis qualis pax? Caro concupiscit aduersus spiritum, spiritus autè aduersus carnem. Vbi plena pax in vno homine? Quando erit plena in vno homine? tunc erit plena in omnibus ciuibus Hierusalem. Quando erit plena pax? Quando corruptibile hoc induerit incorruptionem, & mortale hoc induerit immortalitatem, tunc erit plena pax, tunc firma pax. Nihil tunc litigat aduersus animam in homine, non ipsa aduersum se ex quadam parte saucia, non carnis fragilitas, non indigentia corporis, non fames, non sitis, non æstus, non frigus, non lassitudo, non vlla inopia, non prouocatio rixæ, non certè ipsa sollicita cautela & vitandi inimici & diligendi. Hæc omnia fratres mei litigant aduersum nos, nondum est plena & perfecta pax. Quod clamastis (qui iam dudum nominata pace ex desiderio clamastis) clamor vester de siti erat, non de saturitate.

ipse

Ipse pater Augustinus tractatu
in Psalmū trigesimum sextum, super
his verbis, Mansueti autem hæredi-
tabunt terram, & delectabuntur in
multitudine pacis, sic ait:

Terra est illa de qua sæpè loquuti
sumus, Hierusalē sancta. Mansueti
liberabuntur de peregrinatione ista,
& in æternum viuent cum Deo, &
de Deo. Ergo hæreditate possidebūt
terram. Quæ erunt diuitiæ ipsorum?
Delectabuntur in multitudine pa-
cis. Delectetur hic impius in multi-
tudine auri, in multitudine argenti,
in multitudine mancipiorū, in mul-
titudine postremo opum diuersarū,
vinolentiæ, lautissimorum & luxu-
riosorum conuiuiorum. Nonne etsi
semper hæc haberet plangendus es-
set? Quæ erūt autem diuitiæ, & deli-
tiæ tuæ? Multitudo pacis. Aurum
tuum pax, argētum tuum pax, pres-
dia tua pax, vita tua pax, Deus tuus
pax. Quicquid desideras, pax tibi
erit. Hic quod est aurum, non potest
tibi esse argentum: quod vinum est,
non potest tibi esse panis: quod tibi
lux est, non potest esse potus: Deus
tuus

PSYCHAGOGIAE

tuus totum tibi erit. Manducabis eū
ne esurias, bibes eū ne sitias, illumina-
beris ab eo, ne sis cæcus: fulcietis
ab eo ne deficias: possidebit te totū
integrum totus integer. Angustias
non ibi patieris propter alium, cum
quo totum possidebis: totum habes
bis, totum & ille habebit: quia tu &
ille vnū eritis, quod vnū totum ipse
Deus habebit qui vos possidebit. Hæc
sunt reliquæ homini pacifico.

Ex tractatu in Psalmū centesimū
quadragesimum octauum, super hac
dictione, Alleluia. CAP. XVII.

Meditatio præsentis vitæ
nostræ in laudē Dei esse
debet: quia exultatio
sempiterna futuræ no-
stræ vitæ, laus Dei erit.

Et nemo potest idoneus fieri futuræ
vitæ, qui se ad illam modo non exer-
cuerit. Modo ergo laudamus Deū:
sed & rogamus Deum. Laus nostra
lætitiā habet, oratio gemitū. Pro-
missum est enim nobis aliquid quod
nondum habemus, & quia verax est
qui promisit, in spe gaudemus: quia
tamē nondū habemus, in desiderio

gemim⁹. Bonū est nobis perseuerare
 in desiderio donec veniat quod pro
 missum est, & trāseat gemitus, & suc
 cedat sola laudatio. Propter hęc duo
 tempora, vnū quod nūc est in tenta
 tionibus & tribulationibus huius vi
 tæ: alterū quod tūc erit in securitate
 & exultatione perpetua: instituta est
 nobis etiam celebratio duorū tem
 porum, ante pascha & post pascha. Il
 lud quod est ante pascha, significat
 tribulationem in qua modò sumus:
 quod verò nūc agimus post pascha,
 significat beatitudinem in qua pos
 stea erimus. Ante pascha ergo quod
 celebramus, hoc & agimus: post pa
 scha autem per id quod celebramus,
 significamus quod nondū tenemus.
 Propterea illud tempus in ieiunijs et
 orationibus exercemus: hoc verò tē
 pus relaxatis ieiunijs in laudibus agi
 mus. Hoc est enim Alleluia quod
 cantamus, quod latinè interpreta
 tur (vt nostis) laudate Dominum. Il
 lud ideo tempus ante Domini resur
 rectionem est: hoc tempus post re
 surrectionem Domini est, quo scili
 cet tempore significatur vita futura
 quam nondum tenemus, quia quod

fige

PSYCHAGOGIAE

significamus post resurrectionē Domini, tenebimus post resurrectionē nostram. In capite enim nostro nobis utrūque figuratum est, utrūque demonstratum est. Passio Domini ostēdit nobis vitam praesentis necessitatis, qua oportet & laborare, & tribulari, & ad extremum mori: resurrectio verò & clarificatio Domini ostendit nobis vitam quam accepturi sumus, cū venerit retribuere digna dignis, mala malis, bona bonis. Et quodammodo mali omnes cantare nobiscum possunt Alleluia: si autem in malitia sua perseverauerint, canticum vitæ nostræ futuræ dicere possunt labijs, ipsam verò vitam quæ tūcerit in veritate (nam nunc significatur illa veritas) obtinere non possunt, quia noluerūt meditari antequam veniret, & tenere quod venturū erat. Nunc ergo fratres, exhortamur vos, ut laudatis Deum: & hoc est quod vobis dicimus, quando dicimus Alleluia, laudate Dominum. Dicis tu alteri, dicit ipse tibi: cū se omnes exhortantur, omnes faciunt quod exhortantur. Sed laudate totis votis de totis vobis: id est, nō solū lingua

LIBER III.

133

gua & vox vestra laudet Deum, sed
 & conscientia vestra, vita vestra, facta
 vestra. Etenim laudamus modo
 in ecclesijs quando congregamur:
 quisq; cum discedit ad propria, quas
 si cessat laudare Deum. Non cesset
 bene viuere, & semper laudat Deū.
 Tunc desinit laudare Deum, quan-
 do à iustitia, & ab eo quod illi placet
 declinas. Nam si à vita bona nun-
 quam declines, lingua tua tacet, vi-
 ta tua clamat: & aures Dei ad cor-
 tuum. Quomodo enim aures nos-
 træ ad voces, sic aures Dei ad cogi-
 tationes. Ergo fratres non tantum
 ad sonum attendite, cum laudatis
 Deum, toti laudate, cantet vox, can-
 tet & vita, cantent facta: & si est ad-
 huc gemitus, tribulatio, tentatio,
 sperate transitura omnia, & illū ven-
 turum diem, quo sine defectu lau-
 dabimus.

Ex eodem tractatu in ipsum Psal-
 mum centesimū quadragesimū octa-
 uum, super his verbis, Laudate Do-
 minum de cælis, laudate eum in ex-
 celsis.

CAP. XVIII.

M

Cæ

PSYCHAGOGIAE

Oepit iste de caelo, vbi
laudent omnia, & dicit,
Laudate. Quare quum
laudent, dicit, Laudate?
Quia delectatus est in
eo quòd laudent: & placuit ei quasi
adiungere hortationem suam. Quo-
modo si venias ad homines bonum
aliquod operantes cū gaudio, siue in
vineâ, siue in messe, siue in aliqua a-
gricultura, placet tibi quod faciunt,
& dicis, Facite, agite: non vt tunc in-
cipiant facere quando dicis, sed quia
placet tibi, quòd facientes inueneris,
adiungis gratulationem & exhorta-
tionem tuam. Dicendo enim, facite,
& exhortando facientes, voto quasi
facis cū illis. In hac ergo exhortatio-
ne plenus spiritu Dei propheta dicit
hac: & psalmus est Aggei & Zacha-
riae, sic enim habet titulus. Isti duo
prophetae eo tempore quo captiuus
tenebatur popul⁹ in Babylonia pro-
phetabant etiam futurum finem cap-
tiuuitatis, vt restauretur ciuitas Hie-
rusalem quæ bello ceciderat. Signifi-
cauerūt ergo nobis in mysterio vitā
futuram, vbi laudemus Deū post cap-
tiuitatē vitæ præsens, vbi erit inno-
uatio

uatio ciuitatis illius magnę Hierufas
 lę, vnde peregrini suspiramus, capti
 uati adhuc sub onere & sarcina cor
 poris mortalis: vnde adhuc gemim⁹
 in peregrinatione, exultabimus autę
 in patria. Qui verò non gemit pere
 grinus, nõ gaudebit ciuis: quia desi
 derium non est in illo. Prophetę er
 go isti sancti magnam cõsolationem
 præbuerunt tunc captiuo populo se
 cundũ carnem, id est, constituto in
 Babylonia sub regibus alienigenis.
 Ostendebant enim per prophetiam
 futurũ tempus liberationis à capti
 uitate, futurum tempus instauratio
 nis Hierusalem. Sed illa omnia in fi
 guragesta sunt, habent veritatem
 suam. Figurata sunt in antiquis, præ
 sentia ostenduntur in nobis. Modò
 ergo quid dicit Apostolus? Quãm
 diu sumus in corpore peregrinamur
 à Dño. Nondũ sum⁹ in patria. Quã
 do erimus in patria? Quãdo triũpha
 bimus deuicto inimico diabolo, quã
 do mors nouissima inimica destrue
 tur: tũc fiet sermo qui script⁹ est, Ab
 sorpta est mors in victoria. Vbi est
 mors cõtentio tua? vbi est mors acu
 cus tuus? Quando ergo nulla iã erit

PSYCHAGOGIAE

mortis contentio quæ modò est, &
 facit nos gemere ex defectu & mo-
 bilitate rerum, & ex fragilitate car-
 nis humanæ: tunc triumphabimus.
 Contendunt nobiscum quotidie tē-
 tationes, contendunt nobiscū quo-
 tidie delectationes; & si non consens-
 tiamus, tamē molestiam patimur &
 contendimus: & magnum periculū
 est, ne qui contendit vincatur. Si au-
 tem non consentiendo vincamus,
 molestias tamen patimur resistendo
 delectationibus. Non cessat, & non
 moritur hostis, nisi in resurrectione
 mortuorum. Sed præsumamus, si
 damus, erigunt nos Aggæus & Zae-
 charias: cantant futuram liberatio-
 nem nostram. Si illi populo cantave-
 runt, & impletum est, Christiano
 populo quod cantatur non implebitur?
 Securi estote, non quidem in ista
 peregrinatione vitæ huius: sed quo-
 modo hic agatis videte. Non vobis
 placeat amor Babylonæ, ne obliuis-
 scamini civitatem Hierusalem. Et si
 corpus nostrum adhuc in Babylo-
 nia tenetur, cor nostrum ad Hierusa-
 lem præmittatur. Laudet ergo tota
 creatura Dominum, quia hoc ibi fa-
 cturi

Auri sumus quod hic præmedita-
 mur. Laudate Dominum de cælis,
 laudate eum in excelsis. Primò de cæ-
 lis dixit, postea de terra. Laudatur es-
 nim Deus qui fecit cælum & terram.
 Cælestia tranquilla sunt, pacata sunt:
 ibi semper gaudium, nulla mors, nul-
 la ægritudo, nulla molestia, semper
 laudant Deum beati. Nos autem ad-
 huc in imo sumus: sed cùm cogita-
 mus quomodo illic laudetur Deus,
 cor ibi habeamus, & non sine causa
 audimus, sursum corda. Leuemus
 cor sursum ne putrescat in terra: quo-
 niam placet nobis quod ibi agunt an-
 geli. Modò nos spes delectat, postea
 res cùm illuc venerimus. Laudate
 ergo eum in excelsis.

Ex eodem tractatu in ipsum Psal-
 mum centesimū quadragesimū octa-
 uū, super his verbis, Statuit ea in se-
 culum seculi, præceptum posuit &
 non præteribit. CAP. XIX.

Statuit ea in seculum, &
 in seculum seculi, scilicet
 omnia cælestia, omnia su-
 periora, virtutes omnes
 atque angelos, ciuitatem quandam

PSYCHAGOGIAE

supernam, bonam, sanctam, beatam: unde quoniam peregrinamur, miseriam adhuc sumus: & quo redituri, in spe beati: & quo cum redierimus, in re beati. Statuit ea in seculum & in seculum seculi. Praeceptum posuit & non praeteribit. Quale praeceptum putatis habere caelestia & angelos sanctos? Quale praeceptum dedit illis Deus? Quale, nisi ut laudent illum? Beati quorum hoc est negotium, laudare Deum. Non arant, non seminant, non molunt, non coquunt: opera enim sunt ista necessitatis, ibi necessitas non est. Non furantur, non depredantur, non adulterantur: opera enim sunt ista iniquitatis, ibi iniquitas non est. Non frangunt panem esurienti, non vestiunt nudum, non suscipiunt peregrinum, non visitant egrotum, non concordant litigiosum, non sepeliunt mortuum: opera enim sunt ista misericordiae, ibi autem nulla miseria est, in qua fiat misericordia. O beati. Putamus erimus nos sic? Eia suspiremus, de suspirio gemamus. Et quid sumus ut ibi simus? Mortales, proiecti, abiecti, terra & cinis. Sed qui promissus est, omnipotens est. Si ad nos attendamus, quid sumus? si ad illum, Deus est,
omnis

omnipotēs est. Non est facturus an-
gelū ex homine, qui fecit hominem
ex nihilo? Aut verò pro minimo ha-
bet deus hominē, propter quē mori
voluit vnicum suum? Attendamus
ad indicium dilectionis & promissio-
nis Dei. Tales arras accepimus. Te-
nemus mortē Christi, tenemus san-
guinem Christi. Quis mortuus est?
Vnicus. Pro quibus mortuus est?
Vtinam pro bonis, vtinā pro iustis.
Sed quid est? Etenim Christus, ait
Apostolus, pro impijs mortuus est.
Qui donauit impijs mortem suam,
quid seruat iustis nisi vitam suam?
Erigat ergo se humana fragilitas, nō
desperet, non se collidat, nō se auersa-
tat, non dicat, Non ero. Qui promi-
sit, Deus est: et venit vt promitteret,
apparuit hominibus, venit suscipere
mortem nostram, promittere vitam
suam. Venit ad regionem perez-
grinationis nostræ, accipere quod
hic abundat, opprobria, flagella,
colaphos, sputa in faciem, contus-
melias, spineam coronam, suspens-
sionem in ligno, crucem, mors-
tem. Hæc abundant in regione nos-
tra, ad talia commercia venit. Quid

PSYCHAGOGIAE

hic dedit? Quid hic accepit? Dedit
exhortationem, dedit doctrinam,
dedit remissionem peccatorum: acce-
pit contumelias, crucem, mortem.
De illa regione attulit ad nos bona:
& in regione nostra ipse pertulit ma-
la. Promisit tamen nobis quod ibi fu-
turissimus vnde venit, & ait, Pater
volo ut vbi ego sum & ipsi sint me-
cū. Tanta præcessit dilectio. Quia vs-
binos eramus, fuit nobiscū, vbi ipse
est, erimus cum illo. Quid tibi pro-
misit Deus ô homo mortalis? Quia
victurus es in æternum. Non credis?
Crede, crede. Plus est iam quod fes-
cit, quàm quod promisit. Quid fes-
cit? Mortuus est pro te. Quid pro-
misit? Ut viuas cum illo. Incredibi-
lius est quod mortuus est æternus,
quàm ut in æternum viuat mortalis.
Iam quod incredibilius est tenemus.
Si propter hominē mortuus est De-
us, nō est victurus homo cum Deo?
Non est victurus mortalis in ætere-
num, propter quem mortuus est qui
viuit in æternū? Sed quomodo mor-
tuus est Deus? Et vnde mortuus est
Deus? Et potest mori Deus? Acce-
pit ex te, vnde moreretur pro te.

Non

Non posset mori nisi caro: non posset mori nisi mortale corpus. Induit se vbi moreretur pro te, induet te vbi cū illo viuas. Vbi se induit morte? In virginitate matris. Vbi te induet vita? In æqualitate patris. Elegit sibi hic thalamum castum, vbi coniungeretur sponsus sponsæ: verbum caro factum est, vt fieret caput ecclesiæ. Verbum enim ipsum non est pars ecclesiæ, sed vt esset caput ecclesiæ, carnem assumpsit. Quidam vestrum iam sursum est, quod hic accepit vbi mortuus est, vbi crucifixus est. Iam quædam primitiæ tuæ præcesserunt, dubitas quia sequuturus es?

Ex eodem tractatu in ipsum Psalmum centesimum quadragesimum octauum, super his verbis, Confessio eius in celo et in terra, et exaltabit cornu populi sui. CAP. XX.

Vid est confessio eius in celo & in terra? Quia ipse se confitetur? Non, sed quia illum omnia confitentur, omnia clamant: omnium pulchritudo, quodammodo vox eorum

PSYCHAGOGIAE

eorum est confitentium Deum. Clamat cælum Deo, Tu me fecisti non ego. Clamat terra, tu me condidisti non ego. Quomodo ergo clamant ista? Quando ea consideras, & hoc in eis inuenis, ex tua consideratione clamant, ex voce tua clamant, Confessio eius in cælo & in terra. Attende cælum, pulchrum est: attende terram, pulchra est: vtrunq; simul valde pulchrum est. Ipse fecit, ipse regit, ipsius nutu gubernantur: ipse traiecit tempora, momēta ipse instaurat, per se ipsum instaurat. Omnia ergo ista laudant illum, siue in statu, siue in motu, siue de terra deorsum, siue de cælo sursum, siue in vetustate, siue in renouatione. Cū vides hæc & gaudes, & attolleris in artificem, & inuisibilia eius per ea quæ facta sunt intellecta contueris, confessio eius est in cælo & in terra, id est, confiteris ei de rebus terrenis, confiteris ei de rebus cælestibus: & quia ipse fecit omnia, & melius illo, non est aliquid, quicquid fecit infra illum est, & quicquid in his placet minus est quàm ipse. Non ergo ita tibi placeat quod fecit, vt recedas ab eo qui fecit.

cit. Sed si amas quod fecit, multò magis ama eū qui fecit. Si pulchra sunt quæ fecit, quantò magis pulcher est qui fecit? Confessio eius in cælo & in terra. Et exaltabit cornu populi sui. Modò cornu populi sui humile est in trituris, in tribulationibus, in tentationibus, in tunctione peccatorū. Quando exaltabitur cornu populi sui? Quando venerit ipse Dominus, & ortus fuerit sol noster, non iste qui oculis videtur & oritur super bonos & malos, sed ille de quo dicitur, Vobis qui timetis Deum, orietur sol iustitiæ, & sanitas in pennis eius: & de quo dicturi sunt superbi & impij, Iustitiæ lumen non illuxit nobis, & sol non est ortus nobis. Ipse erit æstas nostra. Modò fructus per hybernum tempus in radice non apparent. Attendis quasi aridas arbores per hyemem. Qui non nouit videre, aridam putat vitem, & fortè iuxta est quæ verè aruit. Similes sunt ambæ per hyemem, illa viuit, illa mortua est: sed illius vita & illius mors in abscondito est. Aestas procedit vita illius clarificatur, mors illius manifestatur. Procedit honor fo-

PSYCHAGOGIAE

liorum, fœcunditas fructuum: vestitur vitis in facie ex eo quod habet in radice. Ergo modò fratres tales sumus, quales sunt & alij homines. Quomodo nascuntur, manducant, bibunt, viuunt, & vestiuntur, transigunt vitam istam: sic & sancti. Alii quando res ipsæ decipiunt homines, & ipsi dicunt, Ecce postquam hic cœpit esse Christianus, nunquid non ei dolet caput? Aut quia Christianus est quid habet plus quàm ego? O vitis arida, attendis iuxta te vitem nudam in hyberno, sed non aridam per æstatis vim. Veniet Dominus honor noster, qui latebat in radice: & tunc exaltabit cornu populi sui, post captiuitatem in qua mortaliter viuimus. Vnde dicit Apostolus, Nolite ante tempus iudicare, donec veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & tunc laus erit vnicuique à Deo. Sed dicis mihi, Vbi est radix mea? vbi est fructus meus? Si credis nosti vbi est radix tua. Ibi est enim vbi est fides tua, vbi est spes & charitas tua. Audi Apostolum, Mortui enim estis. Quasi per hyemem mortui apparebant. Audi quia viuunt. Et
vita

vita vestra abscondita est, inquit, cū Christo in Deo. Ecce vbi habes radicem. Quando ergo honore ornaberis? quando fructu daberis? Audi illum sequentem, Cū Christus apparuerit vita vestra, tūc & vos appparebitis cum ipso in gloria.

PSYCHAGOGIÆ
LIBER QVARTVS,
decerptus ex scriptis beati
Gregorij Papæ.

Ex libro primo moralis expositionis in Iob, super his verbis, Vir erat in terra Hus, nomine Iob. CAP. I.

I Iob dolens, & Hus cōsiliator dicitur, non im merito per vtraque nomina electus quisque figuratur: quia nimirum consiliatorem animū inhabitat, qui dolens de præsensibus ad æterna festinat. Nam sunt nonnulli qui vitam suam negligunt: & dum transitoria appetunt, dum æterna vel non intel

PSYCHAGOGIAE

ligunt, vel intellecta contemnunt,
nec dolorem sentiunt, ne habere
concilium sciunt. Cumque superna
quæ amiserunt non considerant, esse
se (heu miseri) in bonis infimis fe-
lices putant. Nequaquam enim ad
veritatis lucem (cui conditi fuerant)
mentis oculos erigunt: nequaquam
ad contemplationem patriæ eternæ,
desiderij aciem tendunt: sed semet-
ipsos in his ad quæ proiecti sunt, des-
ferentes, vice patriæ diligunt exili-
um quod patiuntur: & in cæcitate
quam tolerant, quasi in claritate lu-
minis exultant. At contra electorum
mentes dum transitoria cuncta nul-
la esse conspiciunt, ad quæ sint condi-
tæ exquirunt: cumq; eorum satiffa-
ctioni nihil extra Deum sufficit, ipsa
inquisitionis exercitatione fatigata
illorum cogitatio, in conditoris sui
spe & contemplatione requiescit:
supernis interferi ciuibus appetit: &
vnusquisque eorum adhuc in mun-
do corpore positus, mente tamen
extra mundum surgit: ærumnam
exilij quam tolerat, deplorat: & ad
sublimen patriam incessantibus se a-
moris stimulis excitat. Quum ergo
do

dolens videt quàm sit æternū quod perdidit, inuenit salubre consilium, temporale hoc despiciere quod percurrit. Et quo magis crescit consilij scientia vt peritura deserat, eo augeatur dolor quòd nec dum ad mansurā pertingat. Vnde bene per Salomonem dicitur, Qui addit scientiam, addit & dolorem. Qui enim scit iam summa quæ non habet adhuc, magis de infimis in quib⁹ retinetur, dollet. Recte ergo in terra Hus habitare Iob dicitur: quia in sciētia cōsilio electi vniuscuiusq; dolēs anim⁹ tenetur.

Idem pater Gregorius quarto Libro suæ moralis expositionis in Iob, super his verbis, Qui edificant sibi solitudines, sic ait.

Sancti viri quia nihil huius mundi appetūt, nullis procul dubio in corde tumultibus premūtur: ònes quippe inordinatos desideriorum motus à cubili cordis manū sanctæ considerationis eijciunt: & quia transitoria cuncta despiciunt, ex his nascentes cogitationum insolentias non patiūtur: solam namque æternam patriam appetunt: & quia nulla huius

mū

PSYCHAGOGIAE

mundi diligunt, magna mentis tranquillitate pirfruuntur. Vnde & recte dicitur, Qui ædificant sibi solitudines. Solitudines quippe edificare, est à secreto cordis terrenorum desideriorum tumultus expellere, & vniuersa intentione æternæ patriæ in amorē intimæ quietis anhelare. An non cūctos à se cogitationum tumultus expulerat qui dicebat, Vnā petij à Domino hanc requiram: vt in hanc in domo Domini, omnibus diebus vitæ meæ? A frequentia quippe terrenorum desideriorum fugerat, & ad magnam solitudinē semetipsum cōtulerat: vbi eo tutius nihil extraneū conspiceret quo incompetens nihil amaret. A tumultu rerum corporaliū magnum quendam secessum petierat quietam mētem: in qua tātopurius Deum cerneret, quanto hūc cum se solo solum inueniret.

Rursum libro vigesimo tertio super his verbis, increpat quoque per dolorem in lectulo, ita dicit.

Lectulus vel stratum, requies temporalis accipitur, sicut scriptum est, Vniuersum stratum eius versasti in infir-

infirmitate eius. Cùm enim quisque
 curis secularibus fatigatus, deserere
 per diuinam gratiam huius mundi
 itinera laboriosa cupit, & compungi
 tur: cogitare solet quomodo præsen-
 tis vitæ desideria fugiat, & ab eius la-
 boribus requiescat: sibiq; mox desi-
 deratæ quietis ordinē quærit, & ve-
 lut quoddam stratū à cūctis labori-
 bus cessationis locū inuenire cōcupis-
 cit. Sed quia in hac vita adhuc homo
 positi⁹, in cuiuslibet ordinis loco, in
 cuiuslibet secreti secessu viuere sine
 tētationibus nullaten⁹ potest: plerū-
 que in id quod ad requiē cōstruitur,
 maior dolor tētationis inuenitur.
 Recte ergo per prophetam dicitur,
 Vniuersum stratū eius versasti in in-
 firmitate eius. Ac si diceret, Omne
 quod hic sibi parauit ad requiē, hoc
 ei mutaſti occulto iudicio ad pertur-
 bationē, Quod pio quidē die cōsilio
 agitur vt hui⁹ peregrinationis tēpo-
 re electorū vita turbetur. Via quip-
 pe est vita præsens, qua ad patriā ten-
 dimus: & idcirco hic occulto iudicio
 frequēti perturbatiōe cōterimur, ne
 viā pro patria diligamus. Solēt enim
 nōnulli viatores cūm amœna fortas
 se

PSYCHAGOGIAE

se in itinere prata conspiciunt, pergē
di moras innectere, et à cæpti itineris
rectitudine declinare: eorūque gres-
sus tardat pulchritudo itineris, dum
delectat. Electis ergo suis ad se pergē
tibus Dominus huius mundi iter af-
perū facit, ne dum quisque vitæ præ-
sentis requie quasi amœnitate vi epas-
citur, magis eū diu pergere quàm ci-
tò peruenire delectet: ne dum obles-
ctatur in via, obliuiscatur quod desis-
derabat in patria. Quia ergo in hac vi-
ta omnis nostra (quā fortasse parauis-
m^o) requies turbatur, rectē dicitur,
Increpāt quoq; per dolorē in lectulo
id est, in præsentis vitæ requie, vel tē-
tationis nos stimulis, vel flagelli affli-
ctione cōturbat. Nā sæpè human^o a-
nim^o quālibet breui tempore sine tē-
tatione in bonis studijs fuerit, mox
de eisdē studijs in quib^o quiescēdo se
exerit, & de ipsis virtutib^o quib^o mul-
tiplicari nititur, dū proficere se sentit
eleuatur. Vnde pio rectoris nostri mo-
deramine impulsu tentationis affli-
citur: vt in eo ipsa profect^o sui elatio
comprimatur.

Ex Libro quarto moralis exposi-
tio^{is}

tionis i
nebre
delicet
nis qua
Expe
ortum

tionē
diuin
ne ex
in ela
se pa
tamē
quā f
in his
de et
læ ca
Etis
& hi
dent
quie
gna
huc
Qu
vt n

tionis in Iob, super his verbis, Obte-
nebrentur stelle caligine eius (vi-
delicet noctis, hoc est, prauaricatio-
nis qua in Adā omnes peccauerūt.)
Expectet lucem, & non videat, nec
ortum surgentis aurora. CAP. II.

Aepè mens quæ aduersa
multa & fortia superat, v-
num in se & fortasse mini-
mū quāuis magna inten-
tione inuigilet, nō expugnat. Quod
diuina nimirū dispensatione agitur:
ne ex omni parte virtutib⁹ splendēs,
in elationem subleuetur: vt dum in
se paruū quid reprehēibile videt, et
tamē hoc subigere nō valet, nequa-
quā sibi sed auctori victoriā tribuat
in his quę subigere fortiter valet. Vn-
de et benedicitur, Obtenebrēturstel-
læ caligine ei⁹. Stellæ quippe hui⁹ no-
ctis caligine obtenebrantur, quando
& hi qui magnis iā virtutibus splen-
dent, adhuc de obscuritate culpæ ali-
quid retinentes sustinent: vt etiā ma-
gna vitæ claritate luceāt, & tamē ad-
huc noctis reliquias nolentes trahāt.
Quod ad hoc (sicut dictū est) agitur,
vt mēs proficiens ad virtutē iustitiæ,
sua

PSYCHAGOGIAE

sua melius infirmitate roboretur;
 & inde veriùs in bonis luceat, vnde
 eam etiam nolentem parua reprehē
 sibilis humiliter obscurant . Vnde
 & bene quum Israëlitico populo
 percepta promissionis terra diuide
 retur, Ephraim tribui Chananæus
 gentilis populus non occisus, sed fa
 ctus tributarius dicitur, sicut scriptū
 est, Habitauit Chananæus in medio
 Ephraim tributarius . Quid enim
 Chananæus gentilis videlicet popu
 lus, nisi vitium significat ? Et sæpe
 magnis virtutibus terram promiss
 sionis ingredimur, quia spe intima
 de æternitate roboramur: sed dum
 inter acta sublimia vitia quædã par
 ua retinemus, quasi Chananæum vi
 uere in terra nostra cōcedimus. Qui
 tamen tributarius efficitur: quia hoc
 ipsum vitium quod subigere nō pos
 sumus, ad vsum nostræ vtilitatis hu
 militer retorquemus: vt eo de se mēs
 & in summis vilia sentiat, quo suis vi
 ribus etiam parua quæ appetit, non
 expugnat. Vnde & bene rursus scri
 ptum est . Hæ sunt gentes quas Do
 minus dereliquit, vt erudiret in eis Is
 raëlem. Ad hoc namque quædam mi
 nima

nima vitia nostra retinentur, vt sese
nostra intentio sollicitam in certami-
ne semper exerceat, & eo de victoria
non superbiat, quo viuere in se hos-
tes conspiciat, a quibus adhuc vinci
formidat. Israel ergo reseruatis genti-
bus eruditur, quando in quibusdam
minimis vitijs elatio virtutis nostræ
comprimitur, & in paruis sibi resis-
tentibus discit quod ex se maiora nõ
subigit. Hoc tamen quod dicitur,
Obtenebrentur stellæ caligine eius.
Intelligi & aliter potest. Nox quip-
pe illa, consensus videlicet ad culpã,
quæ ad nos primi parentis est excels-
su propagata, mentis nostræ oculum
tanta oblcuritate perculit, vt omnis
homo in huius vitæ exilio cæcitat-
is suæ tenebris pressus, quantalibet vi-
ad æternitatis lumẽ intenderit, pene-
trare non possit. Post culpam nam-
que damnati peccatores nascimur, at-
que ad hanc vitam cū mortis nostræ
meritò venimus: & quum ad super-
næ lucis radium aciem mentis erigi-
mus, ipsa infirmitatis nostrę obscuri-
tate caligamus. Et quidem multi in
hac infirmitate carnis tãta virtute ro-
borati sunt, vt resplendere mundo
quas

PSYCHAGOGIAE

quasi stellæ potuerint: multi in tenebris vitæ præsentis dū superiora de se exēpla exhibent, astrorū more nobis desuper lucent, sed quātalibet corruptione operis fulgeant, quantolibet se igne cōpunctionis accendāt, nimirū constat quia dum corruptibili ad huc carne grauati sunt, æternū lumē sicut est, videre nequaquā possunt. Dicat ergo, Obtenebrentur stellæ caligine eius: id est, etiam illi in cōtēplatione sua, antiquæ noctis adhuc tenebras sentiant, de quibus nimirū constat, quòd humano generi in hui⁹ vitæ caligine virtutum suarū iam radios expandant: quia & si mente iā ad summa exiliunt, adhuc tamen in infimis primæ culpæ pōdere grauātur. Vnde fit vt & foris exēpla lucis velut astra præbeāt & tamē intus vsq; ad fixæ visionis certitudinē, pressi noctis caligine nō ascēdāt. Sæpe autē ita mens accenditur, vt quamuis in carne sit posita, in Deū tamē omni subiugata carnali cogitatione rapiatur: nec tamen Deū sicut est, conspicit: quia hanc nimirū (sicut dictum est) in carne corruptibili pondus primæ damnationis præmit. Sæpe etiā ita vt
 est

L
 est absor
 tā (si po
 pore e m
 lus Pau
 cē quere
 rioris m
 Quādiu
 gemisc
 expole
 beatur
 cū gigit
 petunt
 corpo
 secret
 ardor
 tiqua
 hui⁹ c
 ad cō
 à con
 mit. V
 tetlu
 tes a
 tion
 videt
 hāc
 dit.
 nati
 cles
 tem

LIBER IIII. 144

est absorberi desiderat: vt eternā vi-
 tā (si possit fieri) sine interuētū cor-
 pore & mortis attingat. Vnde Apосто-
 lus Paulus cū ardenter internā lu-
 cē quēreret, sed tamen vtcūq; exte-
 rioris mortis damna formidaret, ait,
 Quādiu sum⁹ in hoc habitaculo, in-
 gemiscim⁹ grauati: eò quòd nolim⁹
 expoleari, sed superueſtiri, vt absor-
 beatur quod mortale est à vita. Sans-
 tūigitur viri videre verum mane ap-
 petunt: (etsi concedatur) etiam cum
 corpore illud attingere lucis intimæ
 secretum volunt. Sed quantolibet
 ardore intētionis exiliant, adhuc an-
 tiqua nox aggrauat: & corruptibiles
 hui⁹ carnis oculos quos hostis callid⁹
 ad cōcupiscētiā aperuit iustus iudex
 à contuitu interni sui fulgoris pre-
 mit. Vnde & bene subditur, Expec-
 tet lucē & nō videat, nec ortū surgen-
 tes auroræ. Quātalibet nāque inten-
 tione adhuc peregrina mens satagat,
 videre lucem sicut est nō valet: quia
 hāc ei cæcitas suæ dānationis abscon-
 dit. Ortus vero auroræ, est illa noua
 natiuitas resurrectionis, qua facta ec-
 clesia etiā carne suscitata oritur ad cō-
 templādū lumē æteritatis. Si enim
 ipsa

PSYCHAGOGIAE

ipsa carnis nostræ resurrectio quasi quædam natiuitas non esset, de ea veritas non dixisset, In regeneratione quum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ. Esse ergo hanc ortum vidit, quam regenerationem vocauit. Sed quantalibet virtute electi nunc fulgeant, quæ erit illa nouæ natiuitatis gloria, penetrare nequeunt, qua tunc cum carne ad contemplandum æternitatis lumen ascendunt. Vnde & Apostolus Paulus ait, quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit deus diligentibus se. Dicat ergo, Expectet lucem & non videat, nec ortum surgentis aurore: quia spontaneo vitio tenebrata nostra infirmitas, nisi prius per mortem pœnæ suæ debitum soluat, claritatem lucis internæ non penetrat.

Ex eodẽ Libro quarto moralis expositionis in Iob, super his verbis, Ibi (videlicet in intimo sinu diuinæ lucis) requieuerunt fessi robore, & quondam vincti pariter sine molestia: paruus & magnus ibi sunt.

CAPVT III.

Oms

Mnes qui in hoc mūdo fortes sunt, robore quasi fortes sunt, non robore defessi: qui verò in auctoris sui amore roborantur, quo magis in concupita Dei fortitudine conualescunt, eo à propria virtute deficiūt. Et quo robustius æterna appetunt, eo à tēporalibus salubri defectiōe lassantur. Hinc psal mista amoris sui fessus robore dicebat, Defecit in salutare tuum anima mea. In salutare enim Dei proficundo defecerat: quia æternitatis lucem desiderās, à carnis iam fiducia fract⁹ anhelabat. Hinc rursus dicit, Cōcupiuit & defecit anima mea in atria Domini. Qui nimirum cūm diceret cōcupiuit, recte subdidit, & defecit: quia valde minor est diuinitatis concupiscētia, quā nō mox etiā proprius sequitur defectus. Qui enim ad appetenda æternitatis atria accenditur, dignum profecto est vt ab hoc tēporalitate amore lassetur: vt tanto frigidescat à studio seculi, quanto surgit ardentior in amorem Dei. Quem scilicet si perfecte arripit, mūdum etiā plene derelinquit: & eo temporalibus

N

bus

PSYCHAGOGIAE

bus funditus moritur, quo ad super
nam vitam altius afflatu æternitatis
animatur. An non robore suo fessam
se inuenerat quæ dicebat, Anima
mea liquefacta est vt dilectus locu
tus est? Quia nimirum mens dum
occulte locutionis aspiratione tangi
tur, à statu suæ fortitudinis infirma
ta, ipso quo absorbetur desiderio li
quatur: & inde se apud semetipsam
fessam inuenit, vnde vltra se esse con
spicit fortitudinem quam conscen
dit. Hinc propheta quum visionem
Dei se conspexisse diceret, adiunxit,
Elangui, & ægrotavi per dies pluri
mos: quia cum ad virtutem mens as
tringitur, à fortitudine propria caro
lassatur, Hinc Iacob qui angelum te
nuit, vno mox pede claudicauit: quia
qui vero amore sublimia respicit iam
in hoc mundo duplicibus incedere
desiderijs nescit. Vno enim pede in
nititur, qui solo Dei amore roborat
tur: & necesse est vt alius marcescat:
quia mentis virtute crescente, oportet
procul dubio vt carnis fortitudo
torpescat. Beatus igitur Iob alta fide
lium corda respiciat, atque perpen
dat quem sinum intimæ quietis inue
niunt

niunt, dum à viribus proprijs in Deum proficiendo lassantur: & dicat, Ibi requieverunt fessi robore. Ac si aperte insinuet dicens, Illic requies lucis remunerat, quos hic interius recreans profectus fatigat. Nec mouere debet quod lucē nominans, nequaquā subdit, in hac, sed ibi. Quam enim continere electos cōspicit, quasi locum nostrum hanc esse deprehendit. Vnde Psalmista cū incommutabilitatem æternitatis aspiceret dicens, Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient: hanc electorum locum esse denunciat subdens, Filij seruorum tuorum habitabunt ibi. Deus enim qui sine situ omnia continet, nobis ad se venientibus locus non localis manet. Ad quem locum dum pertingimus, etiam in hac vita mentis nostrę tranquillitas quanta fuerit perturbatio videmus: quia et si iam iusti in prauorum comparatione quieti sunt, in æstimatione tamen quietis intimæ omnimodo quieti non sunt. Vnde & benè subditur, Et quōdā vincti pariter sine molestia. Iustos enim quamuis nullus desideriorū carnaliū tumultus possideat: duris tamē

PSYCHAGOGIAE

vinculis eos in hac vita positos suæ
molestia corruptionis ligat. Scriptū
quippe est, Corpus quod corrupti-
tu, aggrauat animam, & deprimi-
terrena inhabitatio sensum multa co-
gitantem. Eo itaque ipso quo adhuc
mortales sunt, corruptionis suæ pon-
dere grauantur, & astricti molestia
vincti sunt: quia in illam adhuc liber-
tatem vitæ incorruptibilis non ex-
urgunt. Aliud namque de mente, ali-
ud de corpore tolerant: & contra se-
metipfos, quotidie interno certami-
ne desudant. An non duro molestiæ
vinculo ligantur: quorum nimirum
mens sine labore ignorātia soluitur,
& non nisi cum studio laboris erudi-
tur? Quæ coacta erigitur, libens iac-
cet, ab infimis vix leuatur, & tamen
eleuata protinus labitur: semetipsam
laboriosè vincendo superna cōspicit:
sed reuerberata lumen quod se irradi-
auerat refugit. An non duro mole-
stiæ vinculo ligantur, quos cū aecē-
sus spiritus ad sinum pacis intimæ
pleno desiderio pertrahit, feruente
certamine caro perturbat? Quæ etsi
iam ante faciē velut ex aduerso acie
erecta non obuiat, adhuc tamen a-
men

mentis dorso quasi captiua submur-
murat: & quamuis timendo, tamen
turpi strepitu in corde speciem pul-
chræ quietis foëdat. Electi igitur etſi
valenter omnia ſuperant, cum ſecu-
ritatem pacis eternæ deſiderant, gra-
uis eis eſt moleſtia adhuc habere
quod vincant. Qui his exceptis etiã
ea vincula ſuſtinent quæ grauis exte-
rius neceſſitas aſtringit: eſurare quip-
pe, ſitire, laceſſere, vincula corruptio-
nis ſunt: quæ ſcilicet ſolui nequeunt,
niſi cum in illam immortalitatis glo-
riam noſtra mortalitas permutatur.
Replemus etenim refectionibus cor-
pus, ne extenuatũ deſiciat: extenua-
mus abſtinentia, ne nos repletum
premat. Vegetamus hoc motibus,
ne ſitu immobilitatis intereat: ſed ci-
tius hoc collocando ſiſtimus, ne ipſa
ſua vegetatione ſuccumbat. Adiu-
mentis hoc veſtium tegimus, ne fri-
gus interimat: & quæſita adiu-
ta proijcimus, ne calor exurat. Tot
igitur diuerſitatibus occurrentes,
quid aliud agimus, quã corrupti-
bilitati ſeruimus: vt saltẽ multiplici-
tas impenſi obſequij corpus ſuſtinea-
at, quod anxietas infirmæ mutabili-

PSYCHAGOGIAE

tatis grauat? Vnde bene per Paulum dicitur, Vanitati enim subiecta est creatura non volens, sed propter eum qui subiecit eam in spe: quia & ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis in libertatem gloriae filiorum Dei. Vanitati quippe creatura non volens subditur, quia homo qui ingenitæ constantiæ statutum volens deseruit, præssus iustæ mortalitatis pondere nolens mutabilitatis suæ corruptioni seruit. Sed creatura hæc tunc à seruitute corruptionis eripitur, cum ad filiorum Dei gloriam incorrupta resurgendo subleuatur. Hic itaque electi molestia vincti sunt: quia adhuc corruptionis suæ pœna deprimuntur. Sed quum corruptibili carne exuimur, quasi ab his quibus nunc attingimur, molestiæ vinculis relaxamur. Præsentari namque iam Deo cupimus: sed adhuc mortalis corporis obligatione præpedimur. Iure ergo vincti dicimur, quia adhuc incessum nostri desiderij ad Deum liberum non habemus. Vnde bene Paulus æterna desiderans, sed tamen adhuc corruptionis suæ sarcinas portans,

tans, vinctus clamat, Cupio dissolui, & esse cum Christo. Dissolui enim non quæreret, nisi se procul dubio vinctum videret. Sed quia quod valde mens amat, etiam in sermone sæpius replicat: beatus Iob qui æternæ pacis frequentiam diligens conspicit, descriptioni eius adhuc inservit, dicens, Parvus & magnus ibi sunt. Quia in hac vita nobis est discretio operum, erit in illa procul dubio discretio dignitatum: ut quò hic alius alium meritò superat, illic alius alium retributione transcendat. Vnde in Evangelio veritas dicit, In domo patris mei mansiones multæ sunt. Sed in eisdem multis mansionibus erit aliquo modo ipsa retributionum diuersitas concors: quia tanta vis amoris in illa pace nos sociat, ut quod in se quisque non accepit, hoc se accepisse in alio exulet. Vnde & non æquè laborantes in vinea, æquè cuncti denarium sortiuntur. Et quidem apud patrè mansiones multæ sunt, & tamen eundem denarium dispares laboratores accipiunt: quia vna cunctis erit beatitudo lætitiæ, quâuis nõ vna sit omnibus

PSYCHAGOGIAE

sublimitas vitæ. Paruum & magnū
in hac luce conspexerat, qui ex voce
capitis dicebat. Imperfectum meum
viderunt oculi tui, & in libro tuo om-
nes scribentur. Paruum & magnum
conspexerat cū dicebat, Benedixit
omnes timentes se Dominus pusilla
los cum maioribus.

*Ex Libro quinto moralis expositi-
onis in Iob, super his verbis, Quare
data est misero lux, & vita his qui
in amaritudine animæ sunt.*

CAPVT. IIII.

Ancti viri quū sibi sup̄
petere prospera huius
mundi conspiciunt, pau-
uida suspicione turbantur.
Timent enim ne hic
laborum suorum fructus recipiant:
timent ne quod diuina iustitia latens
in eis vulnus aspiciat, & exteriorib⁹
eos muneribus cumulans, ab intimis
repellat. Cū verò taciti cogitāt quōd
nec bona agunt, nisi vt soli Domino
placeant, nec in ipsa affluentia suæ
prosperitatis exultant: minus quidē
de prosperis occulta contra se iudicia
metuūt sed tamē eadē prospera, quia
scab

se ab intima intentione præpediunt, ægre ferunt, & moleste præsentis vitæ blandiméta tolerāt, quia per hæc se utcunque tardari in interno desiderio non ignorāt. Plus enim in hoc mūdo honor quàm despectio occupat: & magis prosperitatis sublimitas, quàm necessitatis aduersitas grauat. Per hanc namque nonnunquā cū homo exterius premitur, ad cōcupiscenda quæ intus sunt liberius relaxatur: per illam verò animus dū multis parere cogitur, à desiderij sui cursu retinetur. Vnde fit vt sancti viri magis in hoc mundo prospera quàm aduersa formident. Sciunt namque, quia mens dum blanda occupatione premitur, aliquando libens ad exteriora deriuatur. Sciunt quia sæpe sic hanc clandestina cogitatio decipit, vt quomodo permutetur ignoret. Pensant autem quæ sint interna bona quæ cupiunt, & cognoscunt quàm nihil sit ōne quod blādū tēporaliter arridet: cūctaq; huius mundi prospera mens eorū eò ægre tolerat, quo supernæ felicitatis est amore sauciata, tantoq; magis in præsentis dulcedinis aspernatione erigitur, quāto

PSYCHAGOGIAE

hanc conspicit quia furtiuè sibi in æ-
 ternæ gloriæ despectu blanditur. Vn-
 de & beatus Iob, cum supernam re-
 quem contēplatus diceret, Paruus
 & magnus ibi sunt, adiungit. Quare
 data est misero lux? In scriptura sacra
 nonnunquam lucis appellatione pro-
 speritas, noctis autem nomine, huius
 mundi aduersitas designatur. Vnde
 & benè per Psalmistam dicitur, Si-
 cut tenebræ eius, ita et lumen eius.
 Quia enim sancti viri ita prosperitas
 tem seculi despicientes calcant, sicut
 aduersitatem eius calcantes tolerant:
 per magnam mentis celsitudinem
 mundi sibi & aduersa & prospera sub-
 sternentes dicunt Sicut tenebræ ei-
 us, ita lumen eius. Ac si apertè dicant. Si-
 cut intentioni nostræ fortitudinem,
 eius tristitia non premunt: ita hanc
 nec blanda corrumpunt. Sed quia
 hæc (vt diximus) bonorum mentē
 etiam cum non subleuant, pertur-
 bant: sancti viri qui se in huius exilij
 ærumna miseros cognoscunt, clares-
 cere in eius prosperitate refugiunt.
 Vnde bene nunc dicitur, Quare da-
 ta est misero lux? Lux enim miseris
 datur, quando hi qui sublimia cōtē-
 plan-

plantes, esse se in hac peregrinatione
 miseros agnoscūt, claritatē transito-
 riæ prosperitatis accipiunt. Et quum
 valde defleant quia tardè ad patriam
 redeunt, tolerare in super honoris o-
 nera compelluntur. Amor eos æter-
 norum conterit, & gloria de tempo-
 ralibus arridet. Qui dum cogitant
 quæ sint quæ in infimis tenēs, & quæ
 sint quæ de sublimibus non vident,
 quæ sint quæ se in terra fulciunt, quæ
 autē de celestibus perdidierunt, pro-
 speritatis suæ mœrore mordentur:
 quia etsi vidēt nequaquam ab ea se
 funditus opprimi, pēsant tamē solici-
 tē cogitationē suam in amore Domi-
 ni & in eius dispēsatione partiri. Vn-
 de benè cūm dicit, Quare data est mi-
 sero lux? protinus adiūgit, Et vita his
 qui in amaritudine sunt? In amaritu-
 dine quippe animæ sunt omnes ele-
 cti, qui vel punire flendo non desis-
 nūt quæ deliquerūt: vel graui se mœ-
 rore afficiunt, quia longè huc à facie
 conditoris proiecti, adhuc in æternæ
 patriæ gaudijs non sunt. De quorū
 corde benè per Salomonem dicitur.
 Cor q̄ nouit amaritudinē aīæ suæ in
 gaudio illi? nō miscebitur extrane?.

PSYCHAGOGIAE

In amaritudine nāque sunt & corda reproborum, quia ipsi etiam prauis suis desiderijs affliguntur: sed eandem amaritudinem nesciunt, quia pensare quod tolerant, sponte sua excæcari non possunt. At contra cor bonorum amaritudinem suam nouit: quia erumnam exilij in qua proiec-tum laceratur intelligit: & quā sint tranquilla quæ perdidit, quā confusa in quibus cecidit, sentit. Sed hoc amaritatum cor ad gaudium suum quandoque reducit, atque in eius gaudio extraneus nō miscetur, quia is qui nunc ab hoc mœrore cordis forās se per desideria seculi eijcit, seclusus tunc ab illa intima eius solēnitare remanebit. Hi itaque qui in amaritudine animæ sunt, mori mundo funditus concupiscunt: vt sicut in seculo ipsi nihil appetunt, ita iam à seculo nulla obligatione teneantur.

Ex eodē Libro quinto moralis expositionis in Iob, super his verbis, Ad me dictum est verbum absconditum, & quasi furtiue suscepit auris mea venas susurrij eius.

CAPVT. V.

Pos

Otest per verbum absconditum allocutio intimæ aspirationis intelligi: de qua Iohannes dicit, *Vnctio eius docet vos de omnibus.* Quæ nimirum aspiratio humanam mentem tangendo subleuat: & temporales cogitationes deprimens, æternis hanc desiderijs inflammat: vt nihil ei iam nisi quæ superna sunt libeat: & cuncta quæ inferius de humana perstrepunt corruptione, contemnat. Absconditum ergo verbum audire, est locutionem sancti spiritus corde concipere. Quæ profecto sciri non potest, nisi à quo haberi potest. Et quoniam valde in humano genere pauci sunt, qui à desideriorum carnalium sorde purgati, ad perceptionem sancti spiritus ipsa hac purgatione dilatantur, verbum hoc absconditum dicitur: quia illud à quibusdam procul dubio in corde concipitur, quod à maxima hominum parte nescitur. Vel certè hæc ipsa afflatio sancti spiritus, verbum absconditum est: quia sentiri potest, sed strepitu locutionis exprimi non potest. *Quum igitur diuina*

PSYCHAGOGIAE

aspiratio sine strepitu mentem subleuat, verbum absconditum auditur: quia sermo spiritus in aure cordis silenter sonat. Vnde & subditur, Et quasi furtiuè suscepit auris mea susurrij eius. Venas superni susurrij auris cordis furtiuè suscipit: quia subtilitatem locutionis intimæ afflata mens & raptim, & occultè cognoscit. Nisi enim se ab exterioribus abscondat, interna non penetrat. Occultatur autem vt audiat, & audit vt occultetur: quia & subtracta visibilibus, inuisibilia conspicit, & repleta inuisibilis visibilia perfectè contemnit. Venas itaque diuini susurrij furtiuè audire est occultos diuinæ aspirationis modos tenuiter & latenter cognoscere. Quamuis adhuc vel susurrium, vel venas susurrij intelligere realiter valeamus. Qui enim susurrat, occultè loquitur, & vocem non exprimit, sed imitatur. Nos ergo quousque carnis corruptione premimur, nullo modo claritatem diuinæ potentiae sicut in se incommutabilis manet videmus: quia acies infirmitatis nostræ non sustinet hoc quod de eius æternitatis radio super
nos

LIBER IIII. 152

nos intolerabiliter fulget. Quum ergo se nobis omnipotēs Deus per rimas contemplationis indicat, nequaquam nobis loquitur, sed susurrat: quia etsi se plenē non intimat, quidam tamen de se humanæ menti manifestat. Tunc autem nequaquam iam susurrat, sed loquitur: cū eius nobis species certa reuelatur. Hinc est enim quod in euāgelio veritas dicit, Palam de patre meo annunciabo vobis. Hinc Ioannes ait, Videbimus eū sicuti est. Hinc Paulus dicit, Tūc cognoscā sicut & cognitus sum. Nūc autem diuinum susurriū tot ad nos venas habet, quot creatis operibus ipsa diuinitas præsidet. Dum enim cuncta quæ sunt creata cernimus, in creatoris admirationē subleuamur. Nam sicut aqua leniter fluens, rimata per venas quæritur vt augeatur, tantoque se latius fundit, quanto venas apertiores inuenerit: ita nos dum studiosē diuinitatis noticiam ex creaturæ eius consideratione colligimus, quasi susurrij illius ad nos venas aperimus: quia per hoc quod factū cernimus, virtutem creatoris admiramur: & per ea quæ sunt in publico,

PSYCHAGOGIAE

blico, illud ad nos emanat quod latet
in occulto. Quasi enim per quendam
ad nos sonitum erumpit, dum con-
sideranda nobis sua opera ostendit:
in quo semetipsum utcumque indi-
cat, dum quam sit incomprehensi-
bilis manifestat. Quia igitur confi-
derare eum dignè non possumus, nõ
eius vocem sed vix susurrium audi-
mus: plenè enim perpendere neque
ipsa quæ sunt creata sufficimus. Res-
ctè autem dicitur, Quasi furtivè sus-
cepit auris mea venas susurrij eius.
Proiecti quippe à paradisi gaudijs,
& cæcitatæ pœna mulctati, vix susur-
rij venas apprehendimus: quia ipsa
quoque mira eius opera raptim te-
nuerque pensamus.

*Ex Libro sexto moralis exposi-
tionis in Iob, super his verbis, Ingre-
dieris in abundantia sepulchrũ, sicut
infertur aceruus in tempore suo.*

CAP. VI.

Otest per sepulchrum
non solum in hac vita
nostra contèplatio, sed
etiã quies eternę & in-
timæ retributionis in-
telligi:

LIBER IIII. 153

telligi: in qua tãtò verius quiescitur,
 quantò in nobis corruptionis vita
 perfectius necatur. In abundantia
 ergo sepulchrũ ingreditur: qui post
 congesta vitæ præsentis opera, mu-
 tabilitati suæ plenè mortuus, in se-
 creto veri luminis occultatur. Vnde
 & per Psalmistam dicitur, Abscon-
 des eos in abscondito vultus tui, à cõ-
 turbatione hominum. Quod bene
 etiam comparatio adiuncta commẽ-
 dat, cùm dicitur, Sicut infertur acer-
 uus in tempore suo. Frumentum
 quippe in segete sole tangitur, quia
 in hac vita humana anima respectu
 superni luminis illustratur: pluuias
 percipit, quia veritatis eloquio pins-
 guescit: ventis concutitur, quia ten-
 tationibus exercetur: & secum cres-
 scentes paleas portat, quia nequior-
 em contra se quotidie vitam pec-
 cantium tolerat: atque ad aream de-
 ductum triturationis pondere pre-
 mitur, vt à palcarũ cõnexionem solua-
 tur: quia mens nostra cælesti discipli-
 næ supposita, dum correctionis fla-
 gella percipit, à societate carnalium
 mundior recedit: & relictis paleis
 ad horreum ducitur, quia foris res-
 mas

PSYCHAGOGIAE

manentibus reprobis, electa anima ad supernae mansionis gaudia aeterna subleuatur. Bene ergo dicitur, Ingredieris in abundantia sepulchrum, sicut infertur aceruus in tempore suo: quia dum post afflictionem iusti praemia patriae caelestis inueniunt, quasi post pressuras ad horreum grana deferuntur: & in alieno quidem tempore percussiones sentiunt, sed in suo a percussione requiescunt. Electis quippe alienum tempus est vita praesens. Vnde & quibusdam adhuc infidelibus veritas dicit, Tempus meum nondum aduenit, tempus autem vestrum semper est paratum. Et rursum, Haec est hora vestra & potestas tenebrarum. Sepulchrum ergo in tempore suo sicut frumenti aceruus ingreditur: quia ille aeternam requiem percipit, qui prius hic ut ab exurendis paleis liber sit, disciplinae pressuras sentit.

Idem pater Gregorius octauo Libro suae moralis expositionis in Iob, super his verbis, Donec impleatur os tuum risu, & labia tua iubilo, scripsit

Scribit in hunc modum:

Os iustorum tunc risu replebitur, quum eorum corda finitis peregrinationum fletibus, æternæ lætitiæ exultatione satiabuntur. De hoc risu discipulis veritas dicit, Mundus gaudebit, vos autem contristabimini: sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Et rursus, Videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis. De hoc risu sanctæ ecclesiæ Salomon ait, Ridebit in die nouissimo. De hoc iterum dicit, Timentum Deum bene erit in extremis. Non autem tunc risus erit corporis, sed risus cordis. Risus enim nunc corporis de lasciuia venit dissolutionis: nam risus cordis tunc de lætitia nascetur securitatis. Cùm ergo electi omnes implentur gaudio manifestæ contemplationis: quasi ad hilaritatem risus exiliunt ex ore mentis. Iubilum verò dicimus, cùm tantam lætitiã corde concipimus, quantam sermonis efficacia non explemus: & tamen mentis exultatio hoc quod sermone non explicat, ore
so

PSYCHAGOGIAE

sonat. Bene autem os risu impleri dicitur, & labia iubilo: quia in illa æterna patria cum iustorum mēs in exultatione rapitur, lingua in cantū laudis eleuatur. Qui quoniam tantum vident quantum dicere non valent, in risu iubilant: quia non explendo resonant quod amant.

Item Libro nono, super his verbis, Qui facit interiora austri, sic ait:

Quid hoc in loco austri nomine, nisi feruor sancti spiritus designatur? Quo dum repletus quisq; fuerit, ad amorem patriæ spiritualis ignescit. Interiora ergo austri sunt occulti illi angelorū ordines & secretissimi patriæ cælestis sinus quos implet calor spiritus sancti. Illuc quippe sanctorum animę & nunc corporibus exultæ, & postea corporibus restitutæ perueniunt: & quasi in austri abditis occultantur. Ibi per diem quasi in meridiano tempore ardentius solis ignis accenditur: quia conditoris claritas mortalitatis nostræ iam pressa caligine, manifestius videtur: & velut spheræ radius ad spatia altiora se eleuat, quia de semetipsa nos

ves

veritas subtilius illustrat. Ibi lumen intimæ contemplationis sine interueniente cernitur vmbra mutabilitatis, ibi calor summi luminis sine vlla obscuritate corporis: ibi inuisibiles angelorû chori quasi astra in abditis emicant, qui eo nunc ab hominibus videri nequeunt, quo flamma veri luminis altius perfunduntur.

Rursum Libro decimo octauo, super his verbis beati Petri Apostoli, In quem desiderant Angeli prospicere: & super his verbis Saluatoris, Angeli eorum semper vident faciem patris mei qui in cælis est, ita dicit.

Deum angeli & vident & videre desiderant: & sitiunt intueri & intuentur. Si enim sic videre desiderant, vt effectum sui desiderij minimè perfruantur, desiderium sine fructu anxietatem habet, & anxietas pœnam. Beati verò angeli ab omni pœna anxietatis longe sunt: quia nunquam simul pœna & beatitudo conueniunt. Rursum cùm eos dicimus Dei visione satiari, quia & Psalmista ait, Satiabor dum manifestabitur
glos

PSYCHAGOGIAE

gloria tua: considerandum nobis est, quoniam satietatem solet fastidium subsequi. Vt ergo vtraque rectè sibi conueniant, dicat veritas, quia semper vident: dicat prædicator egregius, quia semper videre desiderant. Ne enim sit in desiderio anxietas, desiderantes fatiantur: ne autem sit in satietate fastidium, satiati desiderant. Et desiderant igitur sine labore, quia desiderium satietas comitatur: & satiatur sine fastidio, quia ipsa satietas ex desiderio semper accenditur. Sic quoque & nos erimus quâdo ad ipsum fontem vitæ venerimus. Erit nobis delectabiliter impressa sitis simul atque satietas. Sed longè abest à siti necessitas, longè à satietate fastidium: quia & sitientes satiabimur, & satiati sitiemus. Videbimus igitur Deum: ipsumque erit premium laboris nostri, ut post mortalitatis huius tenetibus, accessu eius luce gaudeamus.

Ex Libro octauo moralis expositionis in Iob, super his verbis, Sicut seruus desiderat umbram, & sicut mercenarius præstolatur finem operis sui.

CAP. VII.

Vm

Mbram seruo desideras
 re, est post tentationis
 æstû sudoremq; operis,
 æterni refrigerij requiẽ
 quærere. Hanc namque
 vmbra seruus ille desiderauerat qui
 dicebat, Sitiuit anima mea ad Deum
 fontem viuum quãdo veniam & ap
 parebo ante faciem Dei. Et rursus,
 Heu me quia incolatus meus pro
 longatus est. Qui quasi à labore agri
 æstû fugiens, atque ad obtinendam
 requiem, refrigerij tegmẽ quærens,
 iterum dicit, Ingrediar in locum tas
 bernaculi admirabilis vsque ad do
 mum Dei. Hanc vmbra compress
 hendere Paulus anhelabat: desi
 derium habens dissolui, & cum
 Christo esse. Ad hanc vmbra ex
 desiderij iam perfectione peruene
 rant qui dicebant. Nos qui portauis
 mus pondus diei & æstus. Bene au
 tem qui desiderare vmbra dicitur,
 seruus vocatur: quia electus quisque
 quousque infirmitatis conditione
 cõstringitur, sub dominantis corrus
 ptionis iugo quasi sub æstus anxietas
 te retinetur. Qui nimirû quã à cor
 ruptione exutus fuerit, tũc sibi met
 ipsi

PSYCHAGOGIAE

ipsi liber & tranquillus innotescit .
Vnde & rectè etiam per Paulum dicitur : Ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis , in libertatem gloriæ filiorum Dei . Electos enim nunc pœna corruptionis aggrauat , sed tunc incorruptionis gloria exaltat : & quantum ad præsentis necessitatis pondera , nunc in Dei filijs de libertate nihil ostenditur , tantum ad subsequens libertatis gloriam , tunc in Dei famulis de seruitute nihil apparebit . Creatura ergo seruitute corruptionis exuta , & dignitate libertatis accepta , in filiorum Dei gloriam vertitur : quia vnita Deo per spiritû , quasi hoc ipsum quod creatura est , transisse ac subegisse declaratur . Sed quia adhuc vmbra desiderat , seruus est : quia quousque æstum tentationum tolerat , iugum miseræ conditionis portat . Vbi aptè subditur , Et sicut mercenarius præstolatur finem operis sui . Mercenarius etenim lassentem animum ad considerandum laboris premium reuocans , vigorem mox animi ad exercitium laboris reformat : & quod graue perperdit ex opere , leue existimat ex remunera

muneratione. Sic electi quique dum mundi huius aduersa patiuntur, cum inhonestates, contumelias, rerum damna, cruciatus corporis tolerant, esse graua quibus exercentur pensant: sed cum mentis oculum ad æternæ patriæ considerationem tendunt, ex comparatione præmij, quàm sit leue quod patiuntur, inueniunt. Quod enim valde esse importabile ex dolore ostenditur, consideratione prouida ex remuneratione leuigatur. Hinc est quòd Paulus semper seipso robustior contra aduersa erigitur quia nimirum finem sui operis sicut mercenarius præstolatur. Graue namq; quod sustinet æstimat: sed leuè hoc per præmij considerationem pensat. Ipse quippe quàm sit graue quod patitur indicat: qui in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter se fuisse testatur: qui à ludæis quinque quadragenas vna minus accepit: qui ter virgis cæsus, semel lapidatus est: ter naufragium passus, nocte & die in profundo maris fuit: qui pericula fluminum, latronum, ex genere, ex gētibus, in ciuitate, in solitudine, in mari,

PSYCHAGOGIAE

in falsis fratribus pertulit: qui in erūna & ieiunijs multis, in fame & siti, in frigore & nuditate laborauit: qui foris pugnas, intus timores sustinuit: qui ultra vires grauatum se asserit dicens, Supra modum grauati sumus supra virtutem, ita vt tæderet nos etiam viuere. Sed quomodo remunerationis linteo sudores tanti laboris tergat, ipse denunciat dicens, Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Finem itaque operis quasi mercenarius præstolatur: quia dum profectum remunerationis cōsiderat, vile æstimat quod pœnè deficiens laborat.

Ex eodē Libro octauo moralis expositionis in Iob, super his verbis, Nunquid mare sum ego, aut cetus, quia circumdedisti me carcere?

CAP. VIII.

Ancti viri quo mundiori corde cælestiū arcana cōsiderāt auctis ad hæc quotidie arboribus anhelant. Ibi iam plene satiari desiderant, vnde adhuc parum aliquid ore contem
plas

plationis degustant. Perfectè cupiūt
 carnis stimulum subdere, nihil in cogitatione illicitum de eius iam corruptione tolerare: sed quia scriptum est, Corpus quod corrūpitur aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitātem, intentione iam quidem vltra semet ipsos eminent: sed tamen adhuc infirmitatis suæ incertis motibus subditi, corruptionis suæ se carcere clausos dolent. Ait ergo, Nunquid mare sum ego, aut cetus, quia circundediti me carcere? Ac si apertè diceret. Mare vel cetus (iniqui videlicet, eorumque author malignus spiritus) quia effrenari ad solam perpetrandæ Iniquitatis licentiam appetunt, rectè pœnæ suæ carcere constringuntur: ego autem quia iam æternitatis tuæ libertatem desidero, cur adhuc meæ carcere corruptionis premor? Quod tamē nec à iustis superbè requiritur, quia amore veritatis accēsi, infirmitatis suę angustias transgredi perfectè cōcupiscūt: nec ab authore iustorum iniustè disponitur, quia electorū suorū vota differēs cruciat, crucians purgat, vt ad p̄cipiēdū quod desiderāt,

PSYCHAGOGIAE

quandoque melius ex dilatione conualescant. Electi autem quousque ab intima quiete differuntur, ad cor suū redeunt: ibique à carnis suæ tumultibus absconsi quasi amœnissimū secretum petunt. Sed in eo sæpe tentationis aculeos sentiunt, carnis intensiua patiuntur: & ibi grauissimos labores inueniunt, vbi magnam requiem à labore quæsierant.

Idem pater Gregorius eodem octauo libro suæ moralis expositionis in Iob, super his verbis, Vsq̄e quo nō parcis mihi nec dimittis me, vt glutiam saliuam meam? scribit in hunc modum:

Saliua in os ex capite labitur, ab ore verò ad ventrem ducitur, cum glutitur. Quid itaque est caput nostrum, nisi diuinitas per quā existendi principiū sumimus, vt creatura sumus? Quid autem venter noster est nisi mens, quæ dum cibum suum, supernum videlicet intellectū suscipit, resecta procul dubio omnia mēbra actionum regit? Quid ergo saliuæ nomine, nisi sapor intimæ contemplationis accipitur? quæ ad os à capi-

te defluit: quia de claritate condito-
 ris adhuc in hac vita nos positos, vix
 gutta reuelationis tangit. Hæc salua
 ad os quidem labitur, vt verò ad vē-
 trem vsque perueniat nondū glutis-
 tur: quia diuinitatis contēplatio sens-
 sum tangit, sed plenē mentē nō refi-
 cit: quoniā perfectē animus cōspice-
 re non valet, quod adhuc (quia cali-
 go corruptionis præpedit) raptim vi-
 det. Ecce enim electorū mens iā ter-
 rena desideria subijcit, iā cuncta quæ
 considerat præterire transcēdit: iam
 ab exteriorū delectatione suspendis-
 tur, et quæ sint bona inuisibilia rima-
 tur: atq; hæc agens plerūq; in dulce-
 dinē superne contēplationis rapitur:
 iamq; de intimis aliquid quasi per ca-
 liginem cōspicit, & ardētī desiderio
 interesse spiritualibus angelorū mi-
 nisterijs conatur: gustu incircūscri-
 ptiluminis pascitur, & vltra se eue-
 cta, ad semetipsam relabi dedigna-
 tur. Sed quia adhuc corp⁹ quod cor-
 rūpitur aggrauat animam, inhærere
 diu luci nō valet quā raptim videt. Ip-
 sa quippe carnis infirmitas transcen-
 dentē se animam retrahit: atq; ad co-
 gitanda ima ac necessaria suspirantē

PSYCHAGOGIAE

reducit. Saliua ergo ex capite desfluens ostangit, sed ad ventrem minime peruenit: quia liquore supernae contemplationis iam quidem intellectus noster infunditur, sed nequaquam mens plenè satiatur. In ore etenim gustus est, in ventre satietas. Saliuam itaque, glutire non possumus, quia supernae claritatis bono satiari non permittimur, quod adhuc ex tenuitate gustamus. Sed quia hoc ipsum quod utcunque iam super nos cognoscimus, ex pietate parcentis est: quod verò hoc percipere perfectè non possumus, adhuc ex pœna vetustæ damnationis, restè dicitur. Usquequo nõ parcis mihi, nec dimittis me vt glutiam saliuam meam? Ac si apertè diceretur. Tũ cho mini plenè parcis cùm hũc ad perfectione tuę contẽplationis admiseris: vt claritatem tuam raptus interius videat, & eũ carnis suę corruptio exterius non repellat. Tunc permittis vt saliuam glutiam cũ me sapore tuę claritatis vsq; ad abundantiam satiæ infuderis, vt nequaquam iam per indigentiam gustu oris esuriam: sed in te solida tus, irrigato mentis ventre subsistat.

Ex

Ex Libro decimo quinto moralis expositionis in Iob, super his verbis, *Quis est omnipotens vt seruiamus ei?*

CAP. IX.

Mens hominis malè exteriorius fusa, sic in rebus corporeis sparsa est, vt neque ad semetipsam intus redeat, neque eū qui est inuisibilis cogitare sufficiat. Vnde carnales viri, iussa spiritalia contemnentes, Deum quia corporaliter non vident, quandoque ad hoc perueniūt, vt etiam non esse suspicentur. Vnde nunc dicitur, *Quis est omnipotens vt seruiamus ei?* Esse enim (sicut dictum est) non credunt, quem corporaliter non intuentur. Qui si authorem omnium Deum humiliter quærerent: id quod non videtur, ea re quæ videtur, esse melius in semetipsis inuenirēt. Ipsi qui pē ex anima inuisibili & corpore visibili subsistunt: & si hoc ab eis quod nō videtur abstrahitur, ilico corruiat quod videtur. Et patent quidem carnis oculi, sed videre quicquam vel sentire non possunt. Sensus enim vi-

PSYCHAGOGIAE

tionis perijt, quia abscessit ille inuisibilis spiritus, qui per eius respicere fenestras solebat. Quia ergo rebus visibilibus inuisibilia præstâtiora sunt, carnales qui que ex semetipsis pensare debuerunt: atque per hanc (vt ita dixerim) scalam cõsiderationis tendere in Deum: quia eo est quo inuisibilis permanet: & eo summus permanet, quo comprehendi nequaquam potest.

Idem pater Gregorius, Libro decimo sexto suæ moralis expositionis in Iob, super his verbis. Quis mihi tribuat vt cognoscam & inueniam illum, & veniam vsque ad solium eius? sic ait:

Electus quisque nisi Deũ cognouisset, vtique non amaret. Sed aliud est cognoscere per fidẽ, atque aliud per speciem: aliud inuenire per crudelitatem, aliud per contemplationem. Ex qua re agitur, vt electi omnes eum quem fide cognouerũt, videre quoque per speciem anhelent. Cuius amore flagrantes æstuãt: quia eius dulcedinis suauitatem iam in ipsa suæ fidei certitudine degustant.

Quod

Quod bene ille in Gerasenorum regione sanatus à dæmonib⁹ designat, qui vult abire cū Iesu, sed ei à magistro salutis dicitur, Redi in domum tuam, et narra quanta tibi fecerit Deus. Amanti enim adhuc dilatio imponitur: vt ex dilati amoris desiderio, meritū retributionis augeatur. Fit ergo nobis omnipotēs Deus, dulcis in miraculis, & tamen in sua celsitudine manet occultus: vt & quædam monstrando de se, occulta nos inspiratione in suo amore succendat, & tamen abscondēdo maiestatis suæ gloriā, amoris sui vim per æstam desiderij augeat. Nisi enim sanctus vir videre hūc in sua maiestate quæreret, non vtique subinferret, Et veniam vsque ad solium eius. Quid namque est solium Dei, nisi illi angelici spiritus, qui (scriptura teste) throni vocati sunt? Qui ergo vsque ad solium Dei venire vult, quid aliud quàm esse cum angelicis spiritibus concupiscit, vt nulla iam defectiua temporū momenta sustineat, sed ad permanentem gloriā in contemplatione æternitatis exurgat? Quæ tamē verba etiam in hac vita positis iustis conueniunt.

PSYCHAGOGIAE

niunt. Nam cum cōtra votū suū atq; desiderium quodlibet agi cōspiciunt, ad occulta Dei iudicia recurrūt, vt in eis videant quia inordinatē intus nō disponitur, quod inordinatum foris currere videtur. Quū enim p̄fidēs tem angelicis spiritibus creatorē omnium, fidei oculis contēplātur, ad eius nimirū solium veniūt. Et quia considerant quoniam is qui mirē angelos regit, iniustē homines non disponit, profectō inueniunt causales rationes quā iustæ sint, licet ipsæ causæ extrinsecus videātur iniustæ: dūque id humiliter faciūt, semetipsos sæpē in sua voluntate reprehendunt: sua in se non nunquam vita dijudicant, dū meliora esse ea quæ disponit conditor pensant.

Rursum eodem Libro super his verbis, Ipse enim solus est, scribit in hunc modum.

Nunquid nam non sunt angeli & homines, cælum & terra, aër & maria, cuncta volatilia, quadrupedia, atque reptantia? Et certē scriptū est, Creauit vt essent omnia. Quum ergo in rerū natura tam multa sint, cur
beati

beati viri voce nunc dicitur, Ipse es
 nim solus est? Sed aliud est esse, aliud
 principaliter esse: aliud mutabiliter
 atque aliud immutabiliter esse. Sunt
 enim hæc omnia, sed principaliter
 non sunt: quia in semetipsis minimè
 subsistunt, et nisi gubernantis manu
 teneantur, esse nequaquam possunt.
 Cuncta namque in illo subsistunt à
 quo creata sunt: nec ea quæ viuunt,
 sibi metipsis vitam tribuunt: neque
 ea quæ mouentur & nō viuunt suis
 nutibus ad motum ducuntur: sed il-
 le cuncta mouet, qui quædam uiui-
 ficat, quædam verò non uiuificata
 in extremam essentiam, mirè ordi-
 nans seruat. Cuncta quippè ex nihilo
 facta sunt: eorumque essentia rur-
 sum ad nihilum tēderet, nisi eam au-
 thor omnium regiminis manu reti-
 neret. Omnia itaq; quæ creata sunt,
 per se nec subsistere præualent, nec
 moueri: sed in tantum subsistunt, in
 quantum vt esse debeant acceperūt:
 in tantum mouentur, in quantum
 occulto instinctu disponuntur. In
 omni igitur causa sol^o ipse intuendus
 est, qui principaliter est. Qui etiam
 ad Moysen dicit, Ego sum, qui sum.

PSYCHAGOGIAE

Sic dices filijs Israel, Qui est misit me ad vos. Cum itaque flagellamur per ea que videmus, illum debemus sollicitè metuere quem non videmus. Vir itaque sanctus despiciat quicquid exterius terret, quicquid per essentiam suam (nisi regeretur) ad nihilum tenderet: & mentis oculo suppressis omnibus intueatur unum, in cuius essentia comparatione esse nostrum non esse est: & dicat, ipse enim solus est.

Ex Libro vigesimo secundo moralis expositionis in Iob, super his verbis. Si putavi aurum robur meum, et obriso dixi, fiducia mea: si letatus sum super multis diuitijs meis, et quia plurima reperit manus mea. CAP. X.

Sanctus vir nec aurum robur, nec sibi esse obrisum fiduciam credidit: quia spem atque delectationem suam in solius gratia conditoris fixit. Quasi in aquis defluentibus fundamentum ponere est, in rebus labentibus spei fiduciam velle solidare. Stante enim in perpetuum Deo, transeunt omnia. Quid ergo nisi

ab

ab stante fugere est, transeuntibus rebus inhærere? Quis namq; vnquam decurrentiũ fluminũ tumidis vorticibus raptus, manere ipse fixus potuit, deorsum vnda defluente? Quis quis ergo defluere deuitat, superest vt quod defluit fugiat: ne per hoc quod amat, in hoc cogatur peruenire quòd vitat. Qui enim rebus labentibus inhæret, illo videlicet trahitur quo tendit quod tenet. Prius itaque curandum est ne quis temporalia diligat: ac deinde ne in eisdem temporalibus quæ non ad delectationem sibi, sed ad vsum retinet, fiduciam ponat: quoniam coniunctus decurrentibus mox statum suum animus perdit. Nam vitæ præsentis fluctus trahit quem leuat: & valde demens est qui in vnda voluitur, & plantam figere conatur. Sed sunt plerique qui & si in rebus transeuntibus fiduciam nequaquam ponũt, cum tamẽ sibi met ad vsus necessarios abũdẽ adsũt, mentetacita lætantur. Qua in re dubiũ nõ est, quia tanto minus quisque dolet quòd desint æterna, quãto magis gaudent quòd adsint tẽporalia: et qui minus dolet quòd desunt temporalia,

PSYCHAGOGIAE

ralia, certius expectat ut adsint aeterna. Hoc itaque de terrenis rebus gaudium beatus Iob non se habuisse testificans subiungit dicens, Si letatus sum super multis divitijs meis: & quia plurima reperit manus mea. Sancti quippe viri in huius peregrinationis aërumna, quoniam eam quam appetunt adhuc creatoris sui speciem contemplari minime sinuntur, omnem praesentis vitae copiam inopiam desputant: quia videlicet nil extra Deum sufficit mentique veraciter Deum quaerit. Electi ergo de multa abundantia minimè letantur: quia videlicet pro amore caelestis patrimonij aut largièdo dispergunt, aut despicièdo deserunt

Idem beatus pater Gregorius Libro decimo octavo suae moralis expositionis in Iob, declarans quia qui solam caelestem patriam diligunt, terrena patriae curis aliquando subiacere videntur, sic ait.

Aliquando contingit ut qui solam caelestem patriam diligunt, terrenae patriae curis subiacere videantur. Quorum tamen ministerium à pravorum operibus plerumque in actu, non nunquam
verò

verò ante supernum iudicē in sola cogitatione discernitur. Pleni quippe superna sapientia discernunt qualiter debeant & ad aliquid vacare intrinsecus, & ad aliquid extrinsecus occupari: vt si forte occulta Dei ordinatione aliquid eis nō appetētib⁹ de huius seculi curis imponitur, credāt Deo quem diligunt: & præ amore eius intrinsecus solam illius desiderant visionem: præ timore verò eius impositam sibi extrinsecus humiliter expleant actionem: vt & vacare Deo appetant ex gratia dilectionis, & rursus curas superimpositas ex conditione expleāt seruitutis. Cū occupationes extrinsec⁹ perstrepūt, intrinsecus in amore pacatissima qui est tenetur: atque occupationem tumultus exterioris perstrepentis dispēsat interi⁹ præsidēs iudex ratio, & tràquillo moderamine ea quæ circa semin⁹ sūt tràquilla disponit. Sicut enim vigor, mētis frenād⁹ præ est motib⁹ carnis, sic sæpe superimpositos tumult⁹ occupationis bene regit amor quietis: quia exteriores curæ si peruerso amore non appetūtur, nō confuso sed ordinato animo ministrari

que

PSYCHAGOGIAE

queūt. Sancti etenim viri nequaquā eas appetūt, sed occulto ordine sibi superimpositas genūt: & quamuis il las per meliorē intētione fugiant, tamē per subditam mētē portāt. Quas quidē summopere (si liceat) vitare festinant: sed timētes occultas dispensationes Dei, tenēt quod fugiūt, et ex ercent quod vitant. Intran enim ad cor suum & ibi consulunt quid velit occulta voluntas Dei: seseq; subditos debere esse summis ordinationibus cognoscentes, humiliant ceruicem cordis iugo diuinæ dispensationis. Quisquis verò talis est: quilibet tumultus versentur extrinsecus, nūquam ad eius interiora perueniunt. Itaque agitur vt aliud intrinsecus voto aliud extrinsecus teneatur afficio.

Idem Libro vigesimo secundo, super his verbis. Si expaui ad multitudinem nimiam, dicit:

Magna est securitas cordis, nihil concupiscentiæ habere secularis. Nam si ad terrena adiscipenda cor inhiat, securum tranquillūque esse nullatenus potest: quia aut non habita concupiscit vt habeat, aut adepta metuit

ne

ne amittat: & dum in aduersis sperat
prospera, in prosperis formidat ad-
uersa, huc illucque quasi quibusdam
fluctibus voluitur: ac per modos va-
rios rerum alternantium mutabilita-
te versatur. Sin verò semel in appeti-
tione supernæ patriæ forti stabilita-
te animus figitur, minus rerum tem-
poralium perturbatione vexatur. A-
cunctis quippe externis motibus e-
andem intentionem suam quasi quæ-
dam secretissimum secessum petit:
ibique incommutabiliter inhærens,
& mutabilia cuncta transcendens, ip-
sa iam tranquillitate quietis suæ in
mundo extra mundum est. Excedit
profectò ima omnia intèntione sum-
morum: & cunctis rebus quas non
appetit libertate quadam se superes-
se sentit: nec tempestatem rerû tem-
poraliû intus sustinet, quâ intuetur
foris: quia terrena omnia quæ con-
cupita opprimere mentem poterant
despecta subteriacêt. Vnde bene per
prophetam dicitur. Statue tibi specu-
lam: vt dum quisque speculatur sum-
ma, superemineat infimis. Hinc etiã
Abacuc dicit, super custodiam me-
am stabo. Stat quippe super custos-
diam

PSYCHAGOGIAE

diam suam, qui per solertiã discipuli-
 nã terrenis desiderijs non succũbit,
 sed supereminet vt dum semper stã-
 tem appetit æternitatem, infra se sit
 ei omne quod transit. Tamen quia
 sanctus vir quantalibet virtute pro-
 fecerit, eum in hac vita positũ adhuc
 extrinsecus carnis infirmitas premie
 (vnde scriptum est, Quanquam in
 imagine dei ambulet homo, tamen
 vane conturbatur) plærũque agitur
 vt & turbetur exterius, & impertur-
 babilis duret interius: vt quod vanẽ
 conturbari potest, de infirmitate car-
 nis sit, quamuis in imagine Dei am-
 bulet de virtute mentis: quatenus &
 roboretur intus diuino adiutorio, &
 tamen adhuc foris sarcina præmatur
 humana. Vnde bene Abacuc iterum
 vnam sententiam protulit ad vtram
 que seruientem. Ait enim, Et introi-
 uit tremor in ossa mea, & subtus me
 turbata est virtus mea. Ac si diceret,
 Nõ mea virt⁹ est in qua superius rap-
 tus imperturbabilis maneo: sed meã
 infirmitatis est, in qua inferius tur-
 bor. Ipse ergo super se imperturbabi-
 lis est, ipse sub se perturbabilis: quia
 super se ascenderit in quãtum rapie-
 batur

batur ad summa, & sub semetipso erat, in quantum adhuc trahebatur ad infima. Ipse super se imperturbabilis est: quia in Dei iam complationem transierat: ipse sub se perturbabilis quia sub semetipso adhuc infirmus homo remanebat. Sic itaque sic perfecti omnes, quamuis adhuc aliquid turbulentum de infirmitate carnis tolerant, iam tamen intrinsecus tranquillissimo secreto perfruuntur per contemplationem mentis: ut quicquid acciderit exterius, in nullo eos turbet interius.

Ex Libro vigesimo tertio moralis expositionis in Iob, super his verbis, Erudiens eos instruit disciplina.

CAPVT XI.

Vasi quædam plagæ percussionis sunt lamæ concupcionis. Iusti viri anima in concupcione vehementer afficitur, & quum mala vitæ præsentis solerter attendens, mœrens considerat ubi est, & quum bona supernæ patriæ contempletur, quæ quia nec dum adipiscitur, lugens cõspicit ubi nõ est. Mala præ

PSYCHAGOGIAE

præsentis vitæ. Paulus pensabat cū
diceret, Dum sumus in hoc corpore
peregrinamur à Domino. Et, Video
aliam legem in membris meis repu-
gnantem legi mentis meæ, & capti-
uū me ducentem in lege peccati quæ
est in mēbris meis. Infelix ego homo
quis me liberabit de corpore mor-
tis huius? Et rursus bona æternæ
patriæ considerabat dicens, Vide-
mus tunc per speculum in ænigmate
tunc autem facie ad faciem. Nunc co-
gnosco ex parte, tunc autem cognos-
cam sicut & cognitus sum. Atque is-
terum, Scimus quoniam si terrestris
domus nostra huius habitationis dis-
soluatur ædificationem ex eo habes-
mus domum non manufactam, æter-
nam in cælis. Cuius domus bona in-
tuens, Ephesijs dicit. Vt sciatis quæ
sit spes vocationis eius, & quæ diui-
tiæ gloriæ hereditatis eius in sanctis,
& quæ sit supereminens magnitudo
virtutis eius in nos qui credim⁹. Ma-
la vitæ præsentis beatus Iob confide-
rans ait, Tentatio est vita humana su-
per terram. Vnde David quoque ait
Vniuersa vanitas omnis homo vi-
uens: Et quanquam in imagine Dei
am

ambulet homo, tamen vanè contur-
 batur. Qui rursum æternā patriam
 contemplatus, & hæc mala pensans
 in quibus erat, atque illa bona confi-
 derans in quibus adhuc nō erat, ait,
 Heu me quia incolatus meus prolon-
 gatus est. Et, Ego dixi in excessu meo
 proiectus sum à vultu oculorū tuo-
 rum. Subleuatus in extasi à vultu o-
 culorum Dei vidit se esse proiectū.
 Post interni quippe luminis visionē
 quæ in eius anima per contemplatio-
 nis gratiam radio claritatis emicuit,
 ad semetipsum redijt: & cognitione
 percepta, vel quibus illic bonis deess-
 set, vel quibus malis hic adesset, inue-
 nit. Neque enim quis vitæ præsentis
 mala sicut sunt conspiciere præualet,
 si bona æternæ patriæ per cōtempla-
 tionis gustū contingere necdū valet.
 Vnde à vultu oculorum Dei proie-
 ctū se esse cognouit. Subleuatus quip-
 pe vidit quod se hic videre non posse
 ad se relapsus ingemuit. Perfectam
 scilicet animam ista compunctio affi-
 cere familiaritūs solet, qua omnes ima-
 ginationes corporeas insolenter sibi
 obuiantes discutit, & cordis oculum
 figere in ipso radio incircumscriptæ
 lucis

PSYCHAGOGIAE

lucis intendit. Vnde aliquando ad
quandā inusitatam dulcedinē in-
terni saporis admittitur, ac rapti ali-
quo modo ardēti spiritu afflata reno-
uatur: tātōq; magis inhiat, quāto ma-
gis quod amet degustat: atq; hoc in-
tra se appetit, quod sibi dulce sapere
intrinsec⁹ sentit: quia videlicet ei⁹ a-
more dulcedinis sibi corā se viluit, &
postquā hāc vtcūq; percipere potuit,
quid sine illa dudum fuisset, inuenit.
Cui inherere conatur, sed ab ei⁹ forti-
tudine, sua adhuc infirmitate repelli-
tur: & quia ei⁹ mūdiciā cōtemperari
nō valet, flere dulce habet, sibiq; ad
se cadenti infirmitatis suę lachrymas
sternere. Neq; enim mētis oculū po-
test in id quod intra se raptim cōspe-
xerat figere: quia ipso vetustatis suę
vsu deorsum ire cōpellitur. Inter hęc
anhelat, æstuat, super se ire conatur,
sed ad familiares tenebras suas victa
fagitatione relabitur.

*Ex Libro vigesimo quarto moralis
expositionis in Iob, super his verbis,
Videbit (scilicet homo tentatus &
afflictus) faciem eius in iubilo.*

CAPVT XII.

Iubi

Iubilum dicitur, quādo ineffabile gaudium mēte concipitur, quod nec abscondi possit nec sermonibus aperiri: & tamen quibusdam motibus proditur, quamuis nullis proprietatibus exprimatur. Vnde Dauid propheta intueus electorum animas tantum gaudium mente concipere, quantum sermone non valent aperire, ait, Beatus populus qui scit iubilationem. Non enim ait, qui loquitur, sed qui scit: quia sciri quidem iubilatio intellectu potest, sed dicto exprimi non potest. Sentitur quippe per illam quod ultra sensum est. Et cum vix ad hoc contemplandum sufficiat conscientia sentientis: quomodo ad hoc exprimendum sufficiet lingua dicentis? Quia ergo cordibus nostris lux se veritatis insinuans modò districtam iustitiam prætedendo cōtristat, modò interna gaudia aperiēdo lætificat: post tētationū amaritudines, post tribulationū lucet aptè subiūgitur. Videbit faciē ei⁹ in iubilo. Mēti enim nostræ de cōsideratione cęcitatis suæ prius igni tribulationis immittitur vt ōnis vitiorū

PSYCHAGOGIAE

æruugo concremetur, & tunc munda-
 tis oculis cordis illa lætitia patriæ cæ-
 lestis aperitur? vt prius purgemus lu-
 gendo quod fecimus, & post modū
 manifestiūs contemplemur per gau-
 diū quod quæram⁹. Prius a mentis
 acie exurente tristitia interposita ma-
 lorū caligo detergitur, & tunc resplē-
 dente raptim coruscatione incircun-
 scripti luminis illustratur. Quo cons-
 pecto vtunque in gaudio cuiusdā
 securitatis absorbetur: & quasi post
 defectum vitæ præsentis, vltra se rap-
 ta, in quadam nouitate aliquo modo
 recreatur. Ibi mens ex immenso fon-
 te infusione superni roris aspergitur
 ibi non se sufficere ad id ad quod rap-
 ta est, contemplatur: & veritatem
 sentiendo, videt quia quanta est ve-
 ritas, non videt. Cui veritati tanto
 magis se longe abesse existimat, quā
 tō magis appropinquat: quia nisi il-
 lam vtunque conspiceret, nequa-
 quam eam conspiceret se non posse
 sentiret. Adnisus ergo animi dum in
 illam intenditur immensitatis eius
 coruscante circūstantia reuerbera-
 tur. Ipsa quippe cuncta implens cun-
 cta circūstat, & idcirco mens nostra

nes

L

equaquar
 incircun-
 arat, qui
 ptionis an
 sam citius
 si quibusda
 sua ima reu
 per conter
 lida nec p
 dixerim)
 tatio, Dei
 per facien
 non imm
 ciem eius
 quam cu
 di Domi
 diceret,
 cognosce
 cognition
 testatur i
 cam sicu
 post lab
 nū fluct
 penditur
 præsent
 præsent
 care nō
 de hoc
 bit facie

nequaquam se ad comprehendendā incircumscriptam circumstantiam dilatat, quia eam inopia suæ circumscriptiois angustat. Vnde ad semetipsam citiùs labitur, & prospectis quasi quibusdam veritatis vestigijs, ad suam rem reuocatur. Hæc ipsa tamen per contemplationem facta, non solida nec permanens visio, sed (vt ita dixerim) quasi quædam visionis imitatio, Dei facies dicitur. Quia enim per faciem quemlibet agnoscimus, non immerito cognitionem Dei, faciem eius vocamus. Vnde Iacob postquam cum Angelo luctatus, ait, *Vidi Dominum facie ad faciem.* Ac si diceret, *Cognoui dominū quia me cognoscere ipse dignatus est.* Quam cognitionem plenissimè fieri Paulus testatur in fine dicens, *Tunc cognosciam sicut & cognit⁹ sum.* Quia ergo post laborū certamina, post tētationū fluctus, sæpe in excessu anima suspenditur, vt per cognitionem diuinā præsentia contēpletur (quam tamen præsentiam & sentire possit, & explicare nō possit) rectè post tot labores, de hoc tentato homine dicitur, *Videbit faciem eius in iubilo.*

PSYCHAGOGIAE

Ex Libro vigesimo septimo moralis expositionis in Iob, super his verbis, Annunciat de ea (videlicet lucæ patriæ celestis) amico suo, quod possessio eius sit, & ad eam possit ascendere. Super hoc expauit cor meū, et motū est de loco suo. CAP. XIII.

Vnum de caelesti patria loquimur, cui inesse miranda claritate prædita, Angelorum agmina audimus, cui rerum omnium conditor præsidet, quam visione sua reficiens replet, cui vera hereditas lux est, & defectus eiusdem luminis nullus est: ad nosmetipsos mentem reducimus, & quod terrena gestemus membra cogitamus: pensamus quod nati in tenebris, atque à radijs intimæ lucis alieni, tantò nequius viximus, quanto rebus corporalibus dediti, à spiritalibus longiùs degebamus. Quæ consideratione permotum cor ac male sibi conscium trepidat: & tantæ illius quam audit patriæ ciuem se fieri posse desperat. Vnde hic aptè (quod mēs pauida ad fiduciam reducatur) de

de hac luce dicitur, Annunciat de ea amico suo, quòd possessio eius sit, & ad eam possit ascendere. Amicus veritatis est rectæ amator actionis. De hac igitur luce æternæ patriæ amico suo Deus annunciat quòd possessio eius sit, vt nequaquam propter infirmitatis suæ fragilitatem desperet: nequaquã hoc quod creatus, sed quòd recreatus est penset: & tanto certius sciat, quia illius lucis claritatem possideat, quanto nunc vitiorum pulsantium tenebras veriùs calcat. Bene autem in promissione subiungitur, Et quòd ad eam possit ascendere. Quid enim difficilius quàm homini inter rædito, terrena & fragilia membra gestanti, cælorum alta conscendere, supernorum spirituum arcana penetrare? Sed eorundem spirituû ad nos conditor venit, seq; hominem etiam sub ipsis exhibuit: sicut de illo patri per Prophetam dicitur, Minuisti eû paulò minus ab angelis. Et quia inter nos & eosdem spiritus discordantis vitæ scandalum reperit: mira potentia mirabiliori etiam pietate summa creans ima suscipiens, ima cum summis iunxit. Hinc est quòd de eodem

PSYCHAGOGIAE

rege nato, angelorū chori in eius an-
 nunciatione prodeūt, hymnū dicūt:
 & deuicta prauæ vitæ discordia, hos
 quos dudum despexerant ciues ag-
 noscunt, consono ore prædicantes,
 Gloria in excelsis Deo, & in terra
 pax hominib⁹ bonæ voluntatis. Ac si
 apertè dicant: Quos à nobis malitia
 disiunxerat, iam nūc in terra nata bo-
 nitas iungit. Is ergo qui propter nos
 minor āgelis extitit, æquales nos an-
 gelis virtute suæ minorationis fecit.
 Vnde & moriendo docuit mortem
 non metui, resurgendo de vita confi-
 di, ascendendo de cælestis patrię hæ-
 reditate gloriari, vt quo caput præis-
 se conspiciunt, illuc se subsequi & mē-
 bra gratulentur. Ergo si desperat hu-
 mana fragilitas, vnigeniti sanguinē
 consideret: & in precio suo conspi-
 ciat quàm magna est quę tanti valet.
 Perpendat sollicitè quo caput præces-
 sit: confidat cælos, speret supernam
 patriam, angelorū se sociam sciat, at-
 q; in suo capite prælatam se etiā ange-
 lis gaudeat. Dicatur igitur rectè de
 hac luce interne patrię, Annūciat de
 ea amico suo quòd possessio eius sit,
 & ad eā possit ascēdere. Sed valde mi-
 ra

ra sunt ista, quòd homo in terra edit⁹
 atque à celesti patria exigentibus me
 ritis longè damnatus, non solùm ad
 statum conditionis reducitur, sed et
 tiam gloriosius exaltatur: vt qui pa
 radisum perdidit cælum recipiat, &
 non solùm hunc debiti sui reatus nõ
 teneat, sed huic post culpam dona cu
 mulatiùs excrescant: vt ille contem
 ptor Dei, ille imitator diaboli, si ad
 fructum pœnitentiæ redeat, vsque ad
 celsitudinem contemplandæ intime
 lucis ascendat. Cuius itaque cor non
 in huius pietatis admiratione exiliat?
 Cuius torpor nõ in subleuatione tan
 tæ considerationis expauescat? Vnde
 & aptè subiungitur, Super hoc expa
 uit cor meum. Ac si dicat, In admira
 tionis excessu se transtulit: & quia no
 uę spei spiritu mens afflata est, semet
 ipsam qualis in vetusta cogitatione
 fuerat, reliquit. Bene autem dicitur,
 Et motum est de loco suo. Loc⁹ quip
 pe humani cordis est delectatio vitæ
 præsentis. Sed cùm diuina aspiratio
 necor tangitur, locus nostricordis
 fit amor æternitatis. Consideratione
 igitur eternę patrię de loco suo ani
 mus mouetur: quia derelictis infi

PSYCHAGOGIAE

infirmis in supernis cogitationib⁹ ponitur. Pri⁹ enim quæ esset æterna nesciebat, in præsentiu⁹ delectatione torpuerat, simulq[;] ipse transiens, amore trãseũtia tenebat. Sed postq[;] quæ essent æterna cognouit, postquam supernæ lucis radios raptim cõtẽplãdo cõtigit admiratione sũmorũ, sese ab infirmis suscitã⁹ eleuauit: vt nulla iã ei nisi quæ æterna sunt placeãt & despectis transeũtib⁹, sola quæ permanet requirat. Benè ergo dicitur, Super hoc expauit cor meũ, et motũ est de loco suo: quia pigrũ cor et terrenis dudũ cogitationib⁹ deditũ, cũ repẽtẽ per excessũ se ad summa suspẽdit cogitationis infimẽ locũ mutauit.

Ex Libro vigesimo nono moralis expositionis iⁿ Iob, super his verbis, Præcepisti diluculo, & ostendisti auroræ locũ suum. CAP. XIII.

Vrora vel diluculũ noctẽ quidẽ præterisse nũciant nõ tamẽ diei claritatẽ integrã ostẽtant: sed dũ illam pellũt, hãc suscipiũt, et lucẽ tenebris permixtam tenet. Quid itaq[;] in hac vita õnes qui veritatẽ sequimur, nisi

aurora vel diluculum sumus? quia & quædã iã quæ lucis sunt agim⁹, et tas mē in quibusdã adhuc tenebrarū reli quijs nō caremus. Per prophetã qui p pe Deo dicitur, Nō iustificabitur in cōspectu tuo omnis viuēs. Rursum, que scriptū est, In multis offendimus omnes. Paulus quoque ait, Video a- liam legē in mēbris meis repugnan- tē legi mentis meæ, et captiuū me du centē in lege peccati quæ est in mem- bris meis. Vbi ergo lex peccati cum lege mētis cōtendit, profectō adhuc aurora est: quia lux quæ iam emicuit necdū prætereuntes funditus tene- bras pressit. Adhuc aurora est: quia dum lex carnis legem mentis, & lex mentis legē carnis percutit, inter se vi- cissim lux & vmbra confligit. Vnde rursus Paulus quū diceret, Nox præ- cessit, nequaquã subdidit, dies venit: sed, dies autē appropinquauit. Qui e- nim post discessum noctis iam nō ve- nisse, sed appropinquasse diē insinu- at, esse se procūl dubiō ante solē post tenebras adhuc in aurora demonstrat. Tunc autē plenē sancta electorū ec- clesia dies erit, cū ei admixta peccati vmbra iã nō erit. Tūc plenē dies erit

PSYCHAGOGIAE

quando interni luminis perfectio
feruore claruerit. Tunc plenè dies e-
rit, quando nullam malorum suorū
tentantem memoriam tolerans, om-
nes à se tenebrarum etiam reliquias
abscondet. Vnde & bene hæc aurora
quasi in transitu adhuc demonstra-
tur cū dicitur, Ostendisti auroræ
locum suum. Cui enim locus suus of-
tenditur, profectò ex alio ad aliud vo-
catur. Quis est enim locus auroræ, nī
si perfecta claritas visionis æternæ?
Ad quem cū ducta venerit, iam de
transactæ noctis tenebris nihil habe-
bit. Nunc autem adhuc tentationū
molestias sustinet, quia dum per in-
sultationem cordis ad aliud festinat ec-
clesia, ad locum suum tendit aurora.
Quem locum si mente nō cerneret,
in huius vitæ nocte remaneret. Sed
quum quotidie contendit perfici, &
in lucem quotidie augeri, locum su-
um iam conspicit, & plene sibi clares-
cere solem quærit. Locum suum au-
rora considerat: quando sancta ani-
ma ad contemplandam conditoris
sui speciē flagrat. Ad locū suum per-
tingere aurora satagebat, cū Dauid
diceret, Sitiuit anima mea ad Deum
for

fontem viuum: quando veniã & ap-
parebo ante faciem dei? Locum suũ
veritas aurore monstrabat, cùm per
Salomonẽ diceret: Quid habet ama-
plius sapiens à stulto, & quid pauper
nisi vt pergat illuc vbi est vita? Ad
hunc locum quem cognouerat per-
uenire aurora festinabat, cùm Paul⁹
desideriũ habere se diceret dissolui,
& cum Christo esse. Et rursus, Mi-
hi, inquit, viuere Christus est, & mo-
rilucrum. Et rursus, Scimus quo-
niam si terrestris domus nostra hui⁹
habitationis dissoluatur, ædificatio-
nem ex Deo habemus domum non
manu factam, æternam in cælis.

*Idem pater Gregorius, Libro tria-
gesimo suæ moralis expositionis in
Iob, super his verbis, Separantur fi-
lij earum (videlicet ceruarũ, hoc est
prædicatorũ) & pergunt ad pastũ,
egrediuntur & non reuertuntur ad
eas, ait.*

Pastũ scriptura sacra illud viridita-
tis æternæ pabulũ vocat, vbi iam no-
stra refectio nullius defect⁹ ariditate
marcescet. De quo pastu per Psalmi
stã dicitur, Domin⁹ regit me & nihil

PSYCHAGOGIAE

mihī deerit, in loco pascuæ ibi me collocauit. Et rursū, Nos autem populus eius, & oues pascuæ eius. De quibus nimirum pascuis veritas per semetipsam dicit, Per me si quis introrierit, saluabitur: & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet. Pergunt ergo ad pastum: quia de corporibus exeuntes illa pabula æternæ viriditatis inueniunt. Egrediantur & non reuertuntur ad eas: quia in illa suscepti contemplatione gaudiorum, iam nullatenus indigent verba audire docentium. Egressi itaque ad eas iam non redeunt: quia angustias vitæ præsentis euadentes, vltra à doctoribus prædicationem vitæ accipere non requirunt. Tūc quippe impletur quod scriptum est, Non docebit vltra vir proximum suum, & vir fratrem suum dicens, Cognosce Dominum: omnes enim cognoscent me à minimo eorum vsque ad maximum, dicit Dominus.

Ex Libro trigesimo moralis expositionis in Iob, super his verbis Domini: Quis dimisit onagrū liberū, et vincula eius quis soluit? cui dedi in

*solitudine domum, & tabernacula
eius in terra salsuginis.*

CAPVT XV.

Vis dimisit onagram liberum? subaudis nisi es go. Onager qui in solitudine cōmoratur, nō incōgruè vitā eorū significat qui remo à turbis secularibus conuerfantur. Qui apte etiam liber dicitur: quia magna est seruitus seculariū negotiorum, quibus mens atteritur vehementer, quamuis in eis sponte desudet. Cuius seruitutis cōditione carere, est in mundo iam nihil concupiscere. Quasi enim quadam iugoseruitutis premūt prospera dū appetuntur, premunt aduersa dū formidantur. At si quis semel à dominatione desideriorum temporalium colla mētis excusserit, quadam iam in hac vita libertate perfruitur, dum nullo desiderio felicitatis afficitur, nullo aduersitatis terrore coarctatur. Hoc graue seruitutis iugum Dominus vidit seculariū cervicib⁹ impressum cū diceret, Venite ad me oēs qui laboratis & onerati estis, & ego reficiā

PSYCHAGOGIAE

vos. Tollite iugum meum super vos
& discite à me, quia mitis sum & hu-
milis corde, & inuenietis requiem
animabus vestris. Iugum enim meū
suaue est, & onus meū leue. Asperū
quippe iugū & dure (sicut dixim⁹)
seruitutis pondus est, subesse tempo-
ralibus, ambire terrena, retinerelabē-
tia, velle stare in non stantibus, appe-
tere quidem transeuntia, sed cū tran-
seuntibus nolle transire. Liber ergo
dimittitur, qui calcatis terrenis desi-
derijs, ab appetitione rerum tempo-
ralium securitate mētis exoneratur.
Et vincula eius quis soluit? subaudis,
nisi ego? Soluuntur verò vnius cuius
que vincula, dum diuino adiutorio
interna desideriorum carnalium re-
tinacula disrumpuntur. Soluit ita-
que Deus onagri vincula, quādo ab
electi vnius cuiusque animo, infirma-
rū cogitationum modos rumpit, &
propitius dissipat omne quod illectā
mentem ligabat. Sequitur, Cui dedi
in solitudine domū, & tabernacula
eius in terra falsuginis. Hoc loco de-
bemus intelligere solitudinem cor-
dis. Itaque bene conuersantibus pri-
mum solitudo mentis tribuitur: vt

exurgentem intrinsecus strepitum terrenorum desideriorum premant, vt ebulliētes ab infimis curas cordis per superni gratiam restringāt amoris, omnesque motus importunè se offerētiū leuium cogitationū, quasi quasdam circumuolantes muscas ab oculis mentis abigant manu grauitatis, & quoddam sibi cū Domino intra se secretum quærant, vbi cum illo exteriori cessante strepitu per interna desideria silenter loquantur. De hoc secreto cordis aliās dictū est, Factum est silentiū in cælo quasi dimidia hora. Cælum quippe ecclesia vocatur electorum: quæ ad æterna et sublimia dū per subleuationem contemplationis intendit, surgentes ab infimis cogitationum tumultus premit, atque intra se Deo quoddam silentium facit. Quod quidem silentium contemplationis, quia in hac vita non potest esse perfectum, factum dimidia hora dicitur. Nolenti quippe animo dum cogitationum tumultuosi se strepitus ingerunt, etiam sublimibus intendentem, rursum ad respicienda terrena, cordis oculum violenter trahunt. Vnde

PSYCHAGOGIAE

scriptū est, Corpus quod corrūpitur
 aggrauat animā, & deprimat ter-
 ra inhabitatio sensum multa cogi-
 tantem. Bene ergo factum hoc silen-
 tium non integra, sed dimidia ho-
 ra describitur: quia hic contempla-
 tio nequaquam perficitur, quam-
 uis ardentem inchoetur. Quia ergo
 viri à desiderijs carnalibus alieni,
 hoc silentium mentis inhabitant,
 huic onagro Dominus in solitudine
 domum dedit, vt turba desiderio-
 rum temporalium nō prematur. Se-
 quitur, Et tabernacula eius in terra
 falsuginis. Salsugo accendere sitim
 solet. Et quia sancti viri, quā diu in
 huius vitæ tabernaculis degunt, ad
 supernam patriam desiderij sui quo-
 tidianis aestibus accenduntur, in ter-
 ra falsuginis tabernacula habere per-
 hibentur. Incessanter quippe accen-
 duntur, vt sitiant, sitiunt vt fatien-
 tur, sicut scriptum est, Beati qui esu-
 riunt & sitiunt iustitiam, quoniam
 ipsi saturabuntur.

Idem pater Gregorius eodem
 Libro trigesimo suae moralis ex-
 positionis in Iob, super his Domini
 ver=

verbis. Quis enarrabit celorum rationem, & concentum cæli quis dormire faciet? (vbi subintelligere oportet, nisi ego) sic dicit:

In hac vita infirmitati nostrę Dominus non aperta specie maiestatis suę, sed prædicatorum suorum voce loquitur: vt corda adhuc carnalia carnalis lingua pulset: & tantò facilius insueta percipiant, quantò ea per sonitum consuetę vocis audiunt. At postquam per mortem in puluerem caro resoluitur, & per resurrectionē puluis animatur: tunc de Deo audire verba non quærimus: quia vnum ipsum quod implet omnia iam per speciem Dei verbū videmus. Quod nobis tantò altius sonat, quantò & mentes nostras vi intimę illustrationis penetrat. Sublatis namque orientibus & occidentibus verbis, quasi quidam sonus æternę prædicationis fit ipsa imago interne visionis. Vnde & rectè nūc ad beatū Iob Dominus dicit, Quis enarrabit cælorum rationem: & concentum cæli quis dormire faciet? Quid enim per cælorum rationem accipitur, nisi vis superna secre-

PSYCHAGOGIAE

torum? Quid per cæliconcentum,
 nisi concors prædicantium sermo si-
 gnatur? Conditor igitur noster cum
 cælorum rationem narrare cœperit,
 dormire cæliconcentum facit: quia
 cum iam nobis per speciem ostendi-
 tur, nimirum prædicantium ver-
 ba subtrahuntur. Hinc enim per les-
 remiam Dominus dicit. Non doce-
 bit ultra vir proximum suum, & vir
 fratrem suum dicens, Cognosce Do-
 minum: omnes enim cognoscēt me,
 à minimo eorum vsque ad maximū,
 dicit Dominus. Hinc Paulus ait, Si-
 ue prophetiæ, euacuabuntur: siue
 linguæ, cessabunt: siue scientia, des-
 truetur. Sed postquam verba hæc
 dominica quomodo de futuro intel-
 ligēda sint diximus: nūc etiam quid
 de præsentī insinuent, indicemus.
 Quis enarrabit cælorum rationē: &
 concentū cæli quis dormire faciet?
 Cælorum rationē Dominus narrat,
 dū nunc insinuando superna secretā
 electōrum suorum mentes illumina-
 nat. Concentū verò cæli dormire fa-
 cit: dū cōcordes angelorū hymnos,
 atque illa cælestiū virtutū gaudia, re-
 proborū cordibus iusto iudicio abs-
 cons

scendit. Qui concentus cæli quam-
 uis in se intrinsecus vigilet, in ipsa ta-
 men reproborum ignorantia extrin-
 secus dormit. Enarratur ergo secreti
 cælestis ratio, & tamen cōcentus cæ-
 li dormire permittitur? quia & alijs
 per inspirationem supernæ retribu-
 tionis scientia panditur: & alijs quæ
 sit internæ laudis suauitas occulta-
 tur. Narratur cælorum ratio: quia
 electorum mentibus quæ sit super-
 norum retributio indefinenter ape-
 ritur: vt nimirum sine cessatione
 proficiant, & transcurrentes visibi-
 lia, sese ad inuisibilia extendant. Om-
 ne enim visibile quod in hac vita re-
 probos figit, hoc electos ad alia im-
 pellit: quia dum bona quæ facta
 sunt respiciunt, in eum à quo facta
 sunt inardescūt: tantoque eum præ-
 stantius amant, quanto illum hoc
 quod ipse bonum condidit, præire
 considerant. Loquitur quippe hoc
 eis intrinsecus, quod silenter sonat
 inuisibilis lingua cōpunctionis: quā
 tanto plenius intus audiunt, quanto
 ab exteriorum desideriorum strepi-
 tu perfectius auertuntur. His itaque
 concentus cæli non dormit, quia eo-
 rum

PSYCHAGOGIAE

rum mēs quæ sit laudis supernæ suauitas, apposita amoris aure cognoscit. Intus enim quod appetunt, audiunt: & de cælestium bonorum præmijs ipso desiderio diuinitatis instruuntur. Vnde & præsentem vitam nõ solùm aduersantē, sed etiam fauentem grauitèr tolerant: quia eis onerosum est omne quod cernitur, dum ab eo quod intus audiunt differunt. Omne quod sibi præsto est, graue æstimant: quia illud non adest ad quod anhelant. Indefinenter autè eorum mens ipsis tēporalitatibus laboribus fessa, in illud cæleste gaudium resumenda suspenditur, dum in aure cordis intrò erumpente concentu cæli, societatem quotidie supernorū ciuiū præstolatur. Iste concentus supernæ laudis in aurem illius erupit qui dicebat, Ingrediar in locū tabernaculi admirabilis, vsque ad domum Dei: In voce exultationis & confessionis sonus ciuitatis epulantis. Qui igitur intus vocem exultationis & confessionis, ac sonum ciuitatis epulantis audierat, quid illū aliud nisi cæli concentus excitabat? Qui tamen concentus reprobis dormit:

mit: quia eorū cordibus nequaquā
 per vocem cōpunctionis innotescit.
 Non enim considerare illam deside-
 rabilem supernorū ciuiū frequentia
 student: nullo ardoris radio illa solē-
 nitatis internæ festa conspiciunt, nul-
 la in intimis contemplationis penna
 subleuantur. Solis namque visibilis
 bus seruiunt: & idcirco nil supernæ
 suauitatis intrinsecus audiunt: quia
 eos (sicut superius diximus) in aure
 cordis curarū seculariū surdi tumul-
 tus premunt. Quia igitur occulta dis-
 pensatione iudicij quod alijs aperis-
 tur alijs clauditur, quod alijs detegi-
 tur alijs occultatur, dicatur rectē,
 Quis enarrabit cælorum rationem,
 & concentum cæli quis dormire fa-
 ciet?

Ex Libro trigesimo primo moralis
 expositionis in Iob, super his ver-
 bis, Nunquid ad præceptum tuū ele-
 uabitur aquila, & in arduis ponet
 nidū sibi? In petris manet, & in præ-
 ruptis silicibus cōmoratur atque in-
 accessis rupibus: inde contēplatur es-
 cam, & de longe oculi eius prospe-
 ciunt.

CAP. XVI.

Hoc

PSYCHAGOGIAE

Oc loco aquilę nomine,
 subtilis sanctorum intel
 ligentia, & sublimis eos
 rum contemplatio figu
 ratur. Cunctarum quip
 pe auium visum acies aquilę superat:
 ita vt solis radius fixos in se eius oculos
 nulla lucis suę coruscatione re
 uerberans claudat. Ad præceptum
 ergo Dei eleuatur aquila, dum ius
 sionibus diuinis obtemperans, in su
 pernis suspenditur fidelium vita.
 Quę & in arduis nidum ponere di
 citur: quia desideria terrena despi
 ciens, spe iam de cęlestibus nutris
 tur. In arduis nidum ponit: quia ha
 bitationem mentis suę in abiecta &
 infima conuersatione non construit.
 Videamus aquilam nidum spei si
 bi in arduis construentem, quę ait,
 Nostra conuersatio in cęlis est. Et
 rursum, Qui conresuscitauit & con
 sedere nos fecit in cęlestibus. In ar
 duis habet nidum: quia profectò in
 supernis figit consilium. Non vult
 mentem in ima deijcere, non vult
 per abiectionem conuersationis hu
 manę in infimis habitare. Tunc Pau
 lus fortasse in carcere tenebatur, cū
 se

se confedere Christo in cælestibus testaretur: sed ibi erat ubi ardentem iam mentem fixerat, non illic ubi eum necessario pigra adhuc caro retinebat. Hoc namque esse speciale specimen electorum solet, quòd sic sciunt præsentis vitæ iter carpere, ut per spei certitudinem nouerint iam se ad alta peruenisse: quatenus cuncta quæ præterfluunt, sub se esse videant, atque omne quod in hoc mundo eminet, amore æternitatis calcent. Hinc est enim quod sequenti se animæ per prophetam Dominus dicit, Sustollam te super altitudines terræ. Quasi quædam namque inferiora terræ sunt, damna, cōtumeliæ, egestas, abiectio: quæ ipsi quoque amatores seculi, dum per lætæ viæ planiciem ambulant, vitando calcare non cessant. Altitudines autem terræ sunt, lucra rerum, blandimenta subditorum, diuitiarum abundantia, honor & sublimitas dignitatum: quæ quisquis per ima adhuc desideria incedit, eo ipso alta æstimat, quo magna putat. At si semel cor in cælestibus figitur, mox quàm abiecta sint cernitur quæ alta videat

PSYCHAGOGIAE

videbantur. Nam sicut qui in montem conscendit, eò paulatim cætera subteriacentia despicit, quò ad altiora gressum amplius tendit, ita qui in summis intentionem figere nititur, dũ annisu ipso nullam præsentis vitæ gloriam esse deprehendit, super terræ altitudines eleuatur: & quòd prius in imis desiderijs positus super se credidit, post ascendèdo proficiēs sibi subesse cognoscit. Sequitur, In petris manet. In sacro eloquio cum singulari numero petra nominatur, quis alius quàm Christus accipitur? Paulo attestante, qui ait, Petra autem erat Christus. Quum verò petra pluraliter appellantur, membra eius, videlicet sancti viri, qui illius robore solidati sunt, exprimuntur. Quos nimirum Petrus Apostolus lapides vocat, dicens, Vos tãquam lapides viui coædificamini. Ista itaque aquila quæ ad veri solis radios cordis oculos exerit, in petris manere dicitur: quia in dictis antiquorum & fortium patrum mentis statione collocatur. Eorum quippe vitam quos in via Dei præisse conspicit, ad memoriam reducit: atque in celsitudine illos.

lorum fortitudinis studēdo, nidum
sibi construit sanctæ meditationis;
cumque corum acta dictaque tacite
cogitat, quum præsentis vitæ glo-
riam, in comparatione æternæ ex-
cellentiæ quàm sit abiecta confide-
rat, quasi sub se esse ima terrarum in
petris residens obseruat. Possunt e-
tiam petreæ sublimes virtutum cæles-
tium potestates intelligi, quas non
iam quasi more arborum huc atque
illuc ventus nostræ mutabilitatis in-
clinat: quia velut petreæ in arduis si-
tæ, ab omni metu mutabilitatis alie-
næ sunt: & ad soliditatem fixæ celsi-
tudinis, ipsa cui inhærent æternitate
duruerunt. Vir itaque sanctus cum
terrena despicit, more se aquilæ ad
altiora suspendit: & per contempla-
tionis spiritum subleuatus, perennē
angelorū gloriam præstolatur: atque
huic mundo hospes, illa appetendo
quæ aspicit, iam in sublimibus figi-
tur. Recte ergo dicitur, In petris ma-
net, id est, intētionē cordis inter illas
cælestes virtutes residet, quæ per æ-
ternitatis suæ fortitudinē tanta iā so-
liditate fixæ sunt, vt in nullo culpæ la-
tere mutabilitatis varietate fluctatur.

Vno

PSYCHAGOGIAE

Vnde & aptè sequitur. Et in præruptis silicibus commoratur, atque inaccessis rupibus. Qui enim sunt alij prærupti silices, nisi illi fortissimi angelorum chori, qui quamuis non integri, tamen in proprio statu fixi, cadente cum suis angelis diabolo remanserūt? Prærupti enim sunt: quia pars eorum cecidit, pars remansit. Qui integri quidem stant per quantitatem meriti, sed per numeri quantitatem sunt prærupti. Hanc præruptionem restituere mediator venit: ut redempto humano genere illa angelica damna sarciret, & mensuram cælestis patrię locupletius fortasse cumularet. Quod verò ait, Inaccessis rupibus, nimirum qui prærupti silices, ipsi sunt inaccessibleē rupes. Cordi enim peccatorum hominum valde inaccessibleis est claritas angelorum: quia quò ad pulchra corporalia cecidit, eò à spirituali specie oculos clausit. Sed quisquis ita cõtemplatione rapitur, ut per diuinam gratiam subleuatus, intentionem suam iam angelorum choris interserat, & fixus in sublimibus ab omni se infima actione suspendat, non ei sufficit gloria angelic

Et in præro
ur, atque in
nim sunt ab
ortissimi an
uis non in
tu fixi, ca
diabolo re
h sunt: quia
s remansit
nt per qua
meri quan
anc præro
iator venit
ere illa an
mensuram
s fortasse cu
Inaccessi
erupti filii
s. Cordi
um valde
orum: qui
a cecidit, eo
usit. Sec
e rapitur,
bleuatus
angelorum
us in subli
actione su
loria ange
li

licæ claritatis aspicere, nisi eū etiam
qui est super angelos valeat videre.
Sola namque eius visio, vera mentis
nostræ refectio est. Vnde cū dixisset
hanc aquilam in petris manere: &
in præruptis silicibus atque in inac
cessis rupibus commorari: ilicò sub
didit, Inde contemplatur escam, id
est, ex illis choris angelicis tendit ocu
lum mentis ad contemplandam glo
riam supernæ maiestatis: qua non vi
sa adhuc esurit, qua tandem visa sa
tiatur. Scriptum quippe est, Pro eo
quod laborauit anima eius, videbit
& satiabitur. Et rursus, Beati qui
esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam
ipsi saturabuntur. Quis verò mentis
nostræ cibus sit, indicatur apertè cū
dicitur, Beati mundo corde, quoniā
ipsi Deum videbunt. Et quia inter
positione corruptibilis carnis grauas
ti, Deum sicut est videre non possu
mus, rectè subiungitur, Oculi eius
de longe prospiciunt. Quantumlibet
enim in hac vita positus quisque
profecerit, necdum Deum per spe
ciem, sed per ænigmatis speculū vi
det. E vicino autem cū respicimus,
verius cernimus: cū verò longius

Q aciem

PSYCHAGOGIAE

aciem tendimus, sub incerto visu ca-
ligamus. Quia igitur sancti viri in al-
tate contemplatione erigunt, & ta-
men Deum sicut est videre non possunt,
bene de hac aquila dicitur, Ocu-
li eius de longe prospiciunt. Ac si dis-
ceret, Intentionis aciem fortiter ten-
dunt, sed necdum propinquum aspici-
ciunt, cuius claritatis magnitudinem
penetrare nequaquam possunt. A lu-
ce enim incorruptibili caligo nos nos-
trae corruptionis obscurat: cumque
& videri aliquatenus potest, & tamē
videri lux ipsa sicut est non potest,
quā longē sit indicat. Quam si mēs
ut cunque non cerneret, nec quia lon-
ge esset videret: si autē perfectē iam
cerneret, profecto hanc quasi per ca-
liginem non videret. Igitur quia nec
omnino cernitur, nec rursus omni-
no non cernitur, rectē dictum est,
quia à longe Deus videtur. Libet ad
medium Isaiaē verba deducere, atq;
hæc & illa, quia vno spiritu proferan-
tur indicare. Qui cum actiuae vitæ
virtutes exprimeret, dicens, Qui
ambulant in iustitijs & loquitur ve-
ritatem, qui projicit avaritiam ex ca-
lumnia, & excutit manus suas ab om-
ni

ni manere, qui obturat aures suas ne
 audiat sanguinem, & claudit oculos
 suos ne videat malum: illicò ab eius-
 dem actiuae vitæ gradibus, ad quæ
 contemplationis culmina ascenda-
 tur, adiunxit dicens; Iste in excelsis
 habitabit, munimenta saxorum sub-
 limitas eius, panis ei datus est, aquæ
 eius fideles sunt: regem in decore suo
 videbunt oculi eius, cernent terram
 de longe. In excelsis namque habita-
 re, est cor in cęlestibus ponere. Et mu-
 nimenta saxorum sublimitas nostra
 est, cùm fortium patrum præcepta
 & exempla respicimus, atque ab in-
 fina cogitatione separamur. Muni-
 mēta saxorum sublimitas nostra est,
 cum mente choris castrisque cęlesti-
 bus iungimur, & insidiantes mali-
 gnos spiritus ipsi stantes in arce cor-
 dis quasi subterpositos expugna-
 mus. Tunc nobis etiam panis datur,
 quia in supernis erecta intentio no-
 stra, æternitatis contemplatione re-
 ficimur. Aquæ item nostræ fideles
 sunt: quia doctrina Dei quod hic per
 spē promittit, hoc illic in munere ex-
 hibet. Sapientia namque huius mun-
 di infidelis est, quia mansura post

Q 2

mors

PSYCHAGOGIAE

mortem non est. Aquæ nostræ fideles sunt : quia verba vitæ quod ante mortem insinuant , hoc etiam post mortem demōstrant. Regem in decore suo oculi nostri conspiciūt: quia redemptor noster in iudicio & à reprobis homo videbitur, sed ad diuinitatis eius intuendam celsitudinem, soli qui electi sunt subleuantur. Quasi enim quandam fœditatem regis videre est solam seruilem formā, in qua ab iniquis despectus est cernere. Sed ab electis in decore suo rex cernitur: quia vltra semetipsos rapti in ipso diuinitatis fulgore oculos cordis figunt. Qui quamdiu in hac vita sunt, quia illam viuentium patriam sicut est videre nō possunt, rectè adiungitur, Cernent terram de longe. Quod ergo hic ait, Eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidum sibi: hoc illic dicitur , In excelsis habitabit. Quod hic dicitur, In petris manet & in præruptis silicibus commoratur, atq; inaccessis rupibus, hoc illic subiicitur, Munimenta saxorum sublimitas eius. Quod rursus hic subinfertur, Inde cōtēplatur escā: hoc illic quoq; subditur, Panis ei datus est, aquæ

quæ eius fideles sunt, regē in decore suo videbunt oculi eius. Et quod hic subiūgitur, Oculi eius de longe prospiciūt: hoc illic aptè subijcitur, Cernent terram de longe.

Idem beatus pontifex Gregorius libro trigesimo primo suæ moralis expositionis in Iob, super his Domini verbis, Vbi audierit buccinam (scilicet equus, id est, fortis quisq; prædicator) dicit vah, scribit in hunc modum:

His profectò verbis ostēditur quod hoc loco à Domino de equo irrationali nihil dicatur: neque enim vah dicere brutum animal potest: sed dum asseritur dicere quod omnino dicere non valet, innuitur, quem designet. Vah quippe sermo exultationis est. Equus ergo cū audit buccinā, vah dicit: quia fortis quisque prædicatur cū certamen passionis sibi propinquare considerat, de exercitio virtutis exultat: nec terretur pugne periculo, qui victoriæ lætatur triūpho. Equo itaque est vah dicere, prædicatorem sanctum de ventura passione gaudere. Sed si prædicator fortis gloriam

PSYCHAGOGIAE

riam passionis appetit, si discrimen
 mortis subire pro Domino quaerit:
 quid est quod ipsi fortissimo praedica-
 tori (qui ex robusto corde virtutē
 traxit nominis) Petro veritas dixit,
 Cū senueris extendes manus tuas,
 & alius te cinget & ducet quo tu nō
 vis? Quomodo de passione gaudet
 qui cinctus ab alio, ire quo ducitur
 nō volens? Sed si pensamus qualiter a-
 nimus appropinquante passione &
 mortis metu quatitur, & tamen de
 venturo regni praemio laetatur: intel-
 ligimus quomodo gloriosi certami-
 nis subire periculū volens nolit: quia
 & in morte cōsiderat quod tolerans
 paueat, & in fructu mortis aspicit
 quod appetens quaerat. Videamus
 Paulū quomodo amet quod refugit,
 quomodo refugiat quod amat. Ait
 enim Desiderium habens dissolui, &
 cū Christo esse: & Mihi viuere Chris-
 tuse est, & mori lucrum: & tamen di-
 cit, Qui sumus in hoc habitaculo, in-
 gemiscimus grauari, eo quod nolus-
 mus expoliari, sed superuestiri, vt
 absorbeatur quod mortale est à vita.
 Ecce & mori desiderat, et tamē carne
 expoliari formidat. Cur hoc? Quia et
 si

si victoria in perpetuum lætificat, ipsa
 nihilominus ad præsens pœna per-
 turbat: & quamuis vincat amor sub-
 sequentis muneris, tangit tamen mor-
 rore animum pulsus doloris. Sicut
 enim vir fortis, quum vicino iam bel-
 li certamine armis accingitur, & pal-
 pitat & festinat tremit & sæuit: quasi
 pauere per pallorē cernitur, sed per
 iram vehementer vrgetur: ita vir
 sanctus cūm passioni se propinquare
 conspicit, & naturæ suæ infirmitate
 concutitur, & spei suæ soliditate ro-
 boratur: & de vicina morte trepidat,
 & tamen quòd moriendo verius vi-
 uat exultat. Ad regnum quippe non
 potest nisi interposita morte transi-
 re: idcirco & confidendo quasi am-
 bigit, & quasi ambigendo confidit:
 & gaudens metuit, & metuens gau-
 det: quia scit quod ad brauium quies-
 tis non perueniat, nisi hoc quod in-
 teriacet, cū labore trāscendat. Sic nos
 cūm morbos à corpore repellere cu-
 pimus, tristes quidem amarum pur-
 gationis poculum sumimus: certi au-
 tem de subsequenti salute gaude-
 mus. Quia enim peruenire corpus as-
 liter ad salutē non valet, in potu libet

PSYCHAGOGIAE

etiam quod tædet: cumque amaritudo
dini inesse vitam animus conspicit,
mœrore turbatus hilarescit. Dicatur
ergo, Vbi audierit buccinam, dicit,
vah: quia prædicator fortis cognito
certaminis nuncio, & si vt homo ad
vim percussionis trepidat, per spei ta-
men certitudinem ad præmium res-
muneracionis exultat.

Ex Libro trigesimo quinto mo-
ralis expositionis in Iob, de tribus fe-
liabus Iob, de quibus scriptum est, Vo-
cauit, (scilicet ipse Iob typum Do-
mini Dei gerens) nomen vnius Diæ;
& nomen secundæ Casiam, & nomē
tertiæ Cornustibij. Non sunt autem
inuētæ mulieres speciosæ sicut filiæ
Iob in vniuersa terra: deditque eis pa-
ter suus hereditatem inter fratres
earum.

CAP. XVII.

Via genus humanum & con-
ditum luce innocentie cla-
ruit, & redemptum exercitio
bonorum operum odo-
re suauitatis aspergit, prima filia Iob
recte Dies: secunda non incongrue
Casia (quæ est herba seu frutex sua-
uissis

uissimi odoris) nominatur: quia verò idem genus humanum etiam carnis resurrectione est renouatum, in illo cōcentu æternę laudis assumitur terra filia, quę Cornustibij vocatur. Quid enim per Cornustibij, (hanc vocem beatus iste pontifex Gregorius ex cornu & tibia compositam esse intelligit: alij à cornu & stibio quo oculi ad elegantiam, nitorem, & claritatem pingi solent, deriuant) nisi lætantium cātus exprimitur? Ibi enim veraciter adimpletur, quod per prophetam dicitur, Cantate Domino canticum nouum. Ibi, inquam, hoc veraciter adimpletur, vbi canticum laudis Dei non iam ex fide sed ex specie contemplata cantatur. Ibi à nobis conditor noster laudum suarum veraces cantus recipit, qui humanum genus & condendo diem & redimendo casiam, & assumendo Cornustibij fecit. Qui enim lux fuimus conditi, & nunc sumus casia redempti: erimus quandoq; cornustibij, in exultatione æternę laudis assumpti. Sed priusquam ad nuptiarum thalamum sponsa perueniat, omnem à se vitę fœditatem respuit: & sponsa

PSYCHAGOGIAE

mori præparans sese per species vir-
 tutum comit. Studet quippe interni
 arbitri iudicio placere, & intimis des-
 siderijs subleuata fædos mores con-
 uersationis humanæ transcendere.
 Vnde bene & de eisdem filiabus bea-
 ti Iob subditur. Non sunt autem in-
 uentæ mulieres speciosæ sicut filia
 Iob in vniuersa terra. Electorum
 quippe animæ, omne humanum ges-
 nus quod in terra secundum homi-
 nem conuersatur, suæ pulchritudi-
 nis decore transcendunt: quantoque
 se exterius affligendo despiciunt, tan-
 to se verius intus cõponunt. Hinc est
 enim quod sanctæ ecclesiæ quæ ele-
 ctorû pulchritudine decoratur, per
 psalmistam dicitur, Concupiuit rex
 speciem tuã. De qua paulò post sub-
 ditur, Omnis gloria eius filia regis
 ab intus. Nam si foris gloriam quæ-
 reret: intus speciem quam rex concu-
 pisceret non haberet. In qua quidem
 sancta ecclesia, quamuis multi virtu-
 tum decore fulgeant: atque ipsa vi-
 uendi perfectione ceterorum merita
 excedat: nõnulli tamen quia ad altio-
 ra assequenda nõ sufficiunt, infirmis
 tatis suæ conscij, pietatis eius gremio
con

continentur. Qui in quantum prævalent, mala vitant: quamvis in quantum appetunt, altiora bona non impleant. Quos tamen benigne Dominus suscipit, eosque apud se pro modo dignæ retributionis admittit. Unde & sequitur, Deditque eis pater suus hæreditatem inter fratres earum. Ipsæ ergo ex perfectorum merito speciosæ memorantur: ipsæ etiam quasi ex imperfectorum typo velut infirmæ hæreditatem inter fratres accipiunt. Vfus namque vitæ veteris non habebat ut hæreditatem fœminæ inter masculos sortirentur: quia legis severitas fortia eligens, infirma contemnens, districta potius studuit, quam benigna sancire. Sed pio nostro redemptore veniente, nullus infirmitatis suæ conscius de sortienda cælestis patrimonij hæreditate desperet. Pater enim noster inter masculos etiam fœminis iura successionis tribuit: quia inter fortes atque perfectos, infirmos & humiles ad sortem supernæ hæreditatis admittit. Unde ipsa veritas in Evangelio dicit, In domo patris mei mansiones multe sunt. Apud patrem quippe mansiones

PSYCHAGOGIAE

multæ sunt: quia in illa beatitudinis
vita non dispari, vnusquisque iuxta
meritum dispar, locū disparem per-
cipit: sed eiusdem disparilitatis dani-
na non sentit: quia tantum sibi quan-
tum perceperit sufficit. Sorores ergo
cum fratribus ad hæreditatem ve-
niunt: quia infirmi illuc cum fortis-
bus admittuntur: quatenus si quis
per imperfectionē non erit summus,
ad hæreditatis tamen sortem per hu-
militatem non sit extraneus. Quas
bene Paulus mansiones iuxta meritis
ta distributas insinuat cū ait, Alia
claritas solis, & alia claritas lunæ, &
alia claritas stellarum. Stella enim a
stella differt in claritate.

*Ex Homilia decima in Ezechielē
Prophetam, super his verbis, Abij
amarus in indignatione spiritus mei:
manus enim Domini erat mecum con-
fortans me.* CAP. XVIII.

Mentem quam spiritus
sanctus replet, in ama-
ritudinem temporalium,
delectatione æternorum
cōmouet. Dulce enim
est esse in rebus humanis, sed ei qui
ad

adhu-
gustau-
intelligi-
porali-
cordis
cedo ca-
hymni
incom-
nitatis
quod
vertit
xatur
colit,
placere
uit. R.
inseq-
de fa-
nia pe-
diu ill-
specie
selec-
quia
creat-
nihil
cet. D.
pora-
nis. V.
nē d-
tia m-

adhuc de cælestibus gaudia nulla
 gustauit: quia quanto minus æterna
 intelligit, tanto delectabilius in tem-
 poralibus requiescit. Atsi quis iam
 cordis ore gustauerit, quæ sit illa dul-
 cedo cælestium præmiorum, qui illi
 hymni dici angelorum chori, quæ
 incomprehensibilis visio sanctæ tri-
 nitatis: huic quanto illud dulce fit
 quod intus vide, tãto in amaritudinẽ
 vertitur õne quod foris sustinet, Ri-
 xatur secũ de his quę male egisse se re-
 colit, & sibimetipsi displicet, cũ ei ille
 placere iam cœperit qui omnia crea-
 uit. Reprehẽdit se de cogitationib⁹,
 insequitur de verbis, & punit flendo
 de factis. Supernis inhiat, terrena iã õ-
 nia per mẽ tis despectũ calcat. Et quã
 diu illud quòd desiderat adhuc per
 speciem nõ habet, flere dulce habet,
 seseq; continuis lamẽtis affligere. Et
 quia necdum se esse in patria ad quã
 creatus est videt, in huius vitæ exilio
 nihil ei plus quã sua amaritudo plas-
 cet. Dedignatur itaque subiace re tẽ-
 poralibus, & ardentur suspirat ætere-
 nis. Vnde rectẽ quoque per Salomo-
 nẽ dicitur, Eo quòd in multa sapien-
 tia multa sit indignatio, & qui appo-

PSYCHAGOGIAE

nit scientiam apponit dolorem. Cæ-
lestia etenim cognoscentes, terrenis
animū subdere dedignamur. Et dū
plus sâpere incipimus, de his quæ ma-
lè egimus nobis ipsis irascimur, & fit
in multa sapientia multa indignatio
quia quantò plus proficimus in cog-
nitione, tantò nobis indignamur am-
plius de peruerso opere. Atque cū
scientia dolor crescit; quia quātò ma-
gis æterna cognoscimus, tantò ma-
gis esse nos in huius exilij miseria
dolemus. In multa ergo sapien-
tia, multa est indignatio: quia si æter-
na iam sapimus, concupiscere tempo-
ralia dedignamur. Si æterna iâ sapim⁹
nos metipfos despiciamus, & dolemus
egisse hoc quod non potuit ab amore
æternitatis separare. Reprehendit se
metipsam conscientia, accusat quod
egit, damnat per pœnitentiâ quod ac-
cusat: fit rixâ in animo, parturiens pa-
cem cū Deo. Sed sciendū quia null⁹
hæc pro amore omnipotentis domi-
ni extoto corde agere præualet, nisi
is cuius animum spiritus sanctus as-
sumpserit. Nā quâdo homo sufficiat
ex sua virtute terrenâ despiciere, celestia
amare, pacē cū deo quærere, secū
rixam

rixam subire, in cogitatione semetipsum reprehendere, & gemitibus punire? Nullus hæc agere, nisi quæ diuina gratia roborauerit, valet, Vnde & subditur. Manus enim domini erat mecū confortans me. Ad bona quippe assurgere perfectè non possumus, nisi nos spiritus & præueniendo eleuet, & subsequendo confortet.

Idem pater Gregorius in expositione quam ædidi in cantica canticorum, super his verbis, Quæ est ista quæ ascendit per desertum dicit :

In deserto, (vtiq; in hoc mūdo) facta quæq; anima viuit, dū à regno exul inter bestias, videlicet demones degit. Hic enim & si nō ònino à sponso deseritur, tamē quamdiu in carne est nō dū ad certā ei⁹ visionē admittitur, dū ab eo per exilia & tētationes peregrinatur: quia autē adhuc cū eo nō regnat, deserit ab eo sibi videtur. Ob hoc semper laborat vt ascendat, vt quæ valde diligit magis ac magis sentiat: quatenus quoniā perfectè eū in deserto non tenet, vel ipso eius desiderio se reficiat: vt sic in via roboras

PSYCHAGOGIAE

ta quandoque ad hoc quod diu concupiuit perueniat, Sunt quippe non nulli qui dum omnia visibilia fastidunt, mētē in caelestia erigunt: & quia in infimis nihil quod eis dulcescat cōspiciunt, totū cor ad superna amāda conuertūt. Hi ab ōnib⁹ malis morib⁹ se exuunt, censum mundi cum cupiditatibus contēnunt, spe ad inuisibilia tendunt: & quò ampliori desiderio illis inhærent, eò magis ac magis moleste corruptionem ferunt quam habent. Hi nimirum per desertū ascēdūt: quia dū in hoc mūdo inter tētationes viuūt, quò āplius dū hic morantur deserui meruunt, eò quidem fortius ista deserunt, & feruentius ad illa gradiuntur: in quibus cū fuerint, nihil amplius quod eos amoueat iam timebunt.

Rursum in explanatione septem psalmorum paenitentialium super his verbis, Auditui meo dabis gaudium & letitiam, & exultabunt ossa humiliata, ait.

Tunc quidem verum & inestimabile gaudiū habituri sunt sancti, quū audituri sunt, Venite benedicti patris

tris

tris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi. In eo autem quod ait gaudiū & letitiā, duplicem sanctorum venerationem intellige: qui visione claritatis Dei in illa die quantum cogitare nō possumus illustrati, sicut animarū perfruetur beatitudine, ita etiam corporis vestientur in corruptione. De ipsis enim scriptum est, In terra sua duplicia possidebunt. Sancti & enim viri mundi gloriam mentis despectu calcantes, omnes in se carnales voluptates mortificant, vt in deo post modū perenniter viuant. Qui quoniā mundi miseras pro Deo pati minime refugiūt, beatitudinis æternæ retributionē acquirūt. Quæ nimirū beatitudo & animab' eorū ante resurrectionē tribuitur, & corporib' nihilominus post iudiciū conferetur: sicut in Apocalypsi Ioannes Apostol' scribit dicens, Vidi sub altari Dei animas, et datæ sunt eis singulæ stolæ albæ, & dictū est illis vt requiescerēt tēpus ad huc modicū donec impleatur numer' conseruorū & fratrum ipsorum. Quid namq; est singulas illis stolas alba tribuere, nisi animab' eorum
bea

PSYCHAGOGIAE

beatitudinis æternæ immortalitatē
cōferre? Quid verò est, donec electo
numerus impleatur requiescere: nisi
futuræ resurrectionis gloriam expe-
ctare? In qua nimirū iterū singulas sto-
las albas accipient: quia immortalia
& incorruptibilia corporū suorū ves-
timenta resument. Quia ergo sancti
viri ad æternæ felicitatis præmia nō
solum anima sed etiā corpore post iu-
diciū trāsēūt: recte de eis dicitur quia
in terra sua duplicia possidebūt. Huius
ius incrementa felicitatis propheta in-
tuens ait, Auditui meo dabis gaudiū
& lætitiā: & exultabunt ossa humili-
ata. Animarum nostrarum ossa vir-
tutes sunt: quæ nimirum in hac vita
humiliantur: quia assiduis tentatio-
num impugnationibus indefinens
ter turbantur. Tentatio enim est vi-
ta hominis super terram. In æterna
autem vita nō solum inuictæ potesta-
tis accipient fortitudinem, sed etiam
nullam vitiorum aduersantium sen-
tient impugnationem.

*Ex Homilia decima quinta in Eze-
chielem prophetam, super his verbis*

*Mer**

Mensus est thalamum vno calamo in
longum, & vno calamo in latum,
& inter thalamos quinque cubi-
tos.

CAPVT XIX.

Vi sunt in sancta Ecclesia
thalami, nisi eorum cor-
da in quibus animæ per
amorem sponso inuisibi-
li iunguntur, vt eius de-
siderio mens ardeat, nulla iam quæ in
mundo sunt concupiscat, præsentis
vitæ longitudinem pœnam de-
putet, exire festinet, & amoris amplexu in
celestis sponsi visione requiescere?
Mens itaque quæ iam talis est, nul-
lam præsentis seculi consolationem
recipit: sed ad illam quam diligit me-
dullitus suspirat, feruet, anhelat, an-
xiatur. Vilis ei fit ipsa salus sui corpo-
ris: quia transfixa est vulnere amoris.
Vnde & in canticis dicit, Vulnerata
charitate ego sum. Mala autem
est salus cordis, quæ dolorem huius
vulneris nescit. Cùm verò anhelare
iam in celesti desiderio, & sentire
vulnus amoris cœperit: fit anima
sa

PSYCHAGOGIAE

salubrior ex vulnere, quæ prius egrotabat ex salute. Menti autem sponsum suum fortiter amanti, de amore vitæ præsentis vna solet esse consolatio, si per hoc quod ipsa ab eius visio ne differtur, aliorum animæ eius verbo proficiant, & ad cælestem sponsum amoris facibus inardescant. Mæret: quia differre se conspicit. Triste est ei omne quod aspicit: quia illum adhuc non videt quem videre concupiscit. Sed est, vt dixi, non parua consolatio, si feruens anima differtur, & per eam multæ colliguntur: vt tarde eum cum multis videat, quem sola videre citius volebat. Vnde rursus in cantico sponsa dicit, fulcite me floribus, stipate membris, quia amore languo. Quid namque sunt flores, nisi animæ bonû iam opus inchoantes & desiderium cælestere dolentes? Quid mala de floribus, nisi si perfecte iam bonorum mētes, quæ ad fructum perueniunt boni operis de initio sancti propositi? Quæ ergo amore languet fulciri quærit floribus, stipari malis: quia si illum quem desiderat videre adhuc nō permittitur, magna est ei consolatio si aliorû

pro-

profectib⁹ lætetur. Anima ergo sancta amore languida, floribus malisque fulciatur, vt requiescat in bono opere proximi, quæ adhuc contemplari non valet vultum Dei. Pensemus ergo qualis thalamus Pauli menses fuerat, qui dicebat, Mihi viuere Christus est & mori lucrum. Omnipotenti Deo quantum se amore coniunxerat, qui sibi vitam Christum tantummodo, & mori lucrum esse deputabat: Hinc est quod iterum dicit, Desiderium habens dissolui, & cum Christo esse multò magis melius. Sed ecce qui dissolui desiderat, quo amore læqueat videamus. Quia interim differri te cõspicimus, fulciri quæso floribus non requiris? Quærit plane, nam sequitur, Permanere autem in carne necessarium propter vos. Et proficientibus discipulis dicit, Quæ est enim nostra spes aut gaudium aut corona gloriæ? Nonne vos ante Dominum nostrum Iesum Christum? Hinc est quod idem thalamus vno calamo in longum, & vno calamo in latum dicitur mensus. Longitudo quippe ad longanimitatē expectationis pertinet, & latitudo ad amplius

PSYCHAGOGIAE

plitudinem charitatis. Tantū ergo vnusquisque thalamus habet in longitudine, quantum & in latitudine habere potuerit: quia mēs cęlesti desiderio succensa, quantū amorem habuerit ad colligendum proximum, tantā & longanimitatem exhibet ad expectandū Deum: & patienter portat moras longitudinis, quia se in profectu proximi dilatat amplitudo charitatis. Potest etiam ipsa longitudo longanimitatem patientiæ, quæ exhibetur proximo, designare. Et quia latitudo charitatem signat, quæ solum mentis aperit, & amicos simul atque inimicos in amorē recipit, tāta est longitudo thalami, quanta latitudo: quia quantum lata mens fuerit per amorē, tantū erit & patiēs per longanimitatē, Nam tantū quisque portat proximum quantū amat. Si enim amas, portas: si desistis amare, desistis tolerare. Quem enim minus diligimus, minus etiam toleramus, quia irruente fastidio citiūs facta proximi adducuntur in grauedinē ponderis, quæ nobis non leuat pena charitatis. Sequitur, Et inter thalamos quinque cubitos. Vnum supra

pra

LIBER III. 192

pra thalamum dixerat, & post modū
 quinq; cubitose esse inter thalamos nar
 rat: ea videlicet ratione, quia multi
 thalami vnum faciunt, sicut & multi
 tæ ecclesiæ vna Ecclesia vocatur. Vn
 de & in Iohannis Apocalypsi septē
 ecclesijs scribitur: per quas vna Cas
 tholica designatur. Hi itaque qui in
 sancta ecclesia (sicut diximus) feruen
 ti amore Deum videre sitiunt, ei que
 iam per desiderium coniunguntur,
 thalami vocantur. Sed tamen sunt
 in ea quidam qui penetrare subtilia
 non valentes, & quinque adhuc cor
 poris sensibus depressi, tanto minus
 amanteum qui fecit omnia, quanto
 amplius in his que facta sunt illigan
 tur. Et iam quidem exercere se in
 timore Domini & amore proximi
 se extendere student, bona opera
 corporaliter agere, eleemosynis pec
 cata redimere: sed quia vi amoris in
 timi ardere ad cæleste desiderium nesciunt,
 quasi adhuc deuincti corporeis
 sensibus tenentur. Isti itaque thala
 mi nō sunt, sed tamē inter thalamos
 continentur: quia per eorum ducatum
 qui visionem Dei perfecte diligunt,
 & ipsi ad profectū mentis diriguntur.

In

PSYCHAGOGIAE

Inter thalamos ergo quinque sunt cubiti, quia hi qui ab exterioribus quinque sensibus adhuc ad intellectum mysticū nō assurgunt, dū inter eos sunt qui spiritu amoris feruent, velut manentes inter thalamos in fidei constructione proficiunt, & a mensura caelestis aedificij disiuncti nō sunt. Nam & paulatim se ab appetitu corporalium sensuū subtrahūt: & dilatato mentis spatio imitantes charitatē quam cōspiciūt, hinc inde ad thalamos extenduntur. Quod ergo nō per sex cubitos, sed per quinque descripti sunt, ipsa adhuc eorū imperfectio designatur. Sed tamē per bonum desiderium in mensura spiritalis aedificij esse memorantur, quia ex voce ecclesiae per psalmistā dicitur, Imperfectum meum viderunt oculi tui & in libro tuo omnes sribentur. Qui psalmista iterū dicit, Benedixit omnes timētes se Dominus pusillos cū maioribus. Hi itaque & imperfecti sunt & pusilli: in quantum tamen cognoscere praevaleant, & Deū & proximū diligunt: atque ideo bona quae possunt nō negligūt operari. Qui etsi needū ad spiritalia dona proficiunt,

faciunt, ut vel ad perfectam operatio-
 nem, vel ad succensam cōtēplationem
 animam exerant, tamē ab amore dei
 & proximi (in quantū præualēt) nō
 recedunt. Vnde fit ut ipsi quoque &
 si minori loco, in sancta tamē edifica-
 tione sint positi: quia etsi ad doctri-
 nā, si ad prophetiam, si ad miraculo-
 rū gratiam, si ad cōtēptū mundi ple-
 niūs exequēdū fortasse minores sunt
 tamen in timoris et amoris fundamē-
 to sunt, in quo solidantur: quia etsi
 igne cęlestis desiderij non ardent in
 ipsis exterioribus quæ exercere suffi-
 ciunt, vapore charitatis animantur:
 & inter proximorum præcellētiam
 ædificia continētur. Vnde & rectē
 sponsa in Cāticis canticorū loquitur
 dicens, Ferculū fecit sibi rex Salomō
 de lignis Libani: colūnas eius fecit ar-
 genteas, reclinatorium aureū, ascen-
 sum purpureū: media charitate con-
 strauit propter filias Hierusalē. Salo-
 mō videlicet pacificus noster, sibi de
 lignis Libani ferculum fecit: Libani
 quippeligna cędrina, valde sunt im-
 putribilia. Ferculū itaq; regis nostri,
 sancta Ecclesia est, quæ de fortib⁹ pa-
 tribus, id est, de impurribilibus mēti-

R

bus

PSYCHAGOGIAE

buse est constructa. Quæ rectè fercu-
 lū dicitur, quia ipsa fert quotidie ani-
 mas ad æternū conuiuīū conditoris
 sui. Cui ferculo columnæ argenteæ
 factæ sunt: quia prædicatores eccle-
 siæ sanctæ, eloquij luce resplendent.
 Est autē cū colūnis argenteis reclina-
 toriū aureū, quia per hoc quod a san-
 ctis prædicatorib⁹ lucidè dicitur, mē-
 tes audientiū fulgorē charitatis inti-
 mæ in qua reclinentur inueniūt. Per
 hoc enim quòd luculentè & apertè
 audiūt, in illud quod clarescit in cor-
 de requiescūt. Columnæ ergo argen-
 teæ & reclinatoriū aureū factum est:
 quia per lucem sermonis inuenitur a
 pūd animum claritas quietis. Rex no-
 ster ascensum purpureū fecit in fercu-
 lo: quia ad clarū quod int⁹ aspicitur
 per tribulationem sanguinis perueni-
 tur. Quid ergo nos miseri, atq; ab òni
 fortitudine destituti: quid acturi su-
 mus? Ecce in hoc ferculo colūna esse
 nō possumus: quia in nobis nec forti-
 tudo operis, nec lumē emicat prædi-
 cationis. Reclinatoriū aureū nō habe-
 mus: quia necdum sicut oportet per
 intellectum spiritalem requiem inter-
 næ claritatis aspiciamus. Ascensus pur-
 pus

pureus
 re no-
 lemus.
 est? Q
 peruen
 prædite
 tra cor
 possun
 ximur
 ferculo
 scriptu
 uit. Ha
 sine du
 argent
 reus te
 stram
 stratu
 Propt
 etenim
 cit, qu
 quam
 Quo
 gente
 & inte
 media
 Hieru
 per
 quia
 tur, si

pureus nō sumus: quia pro redēptōre nostro fundere sanguinē non ualemus. Quid ergo de nobis agēdum est? Quæ spes erit si nullus ad regnū peruenit, nisi qui summis virtutibus præditus fuerit? Sed adest quoq; nostra consolatio. Amemus in quātum possumus Deum, diligamus & proximum: & simul quoque nos ad dei ferculum pertinemus: quia, sicut illic scriptum est, Media charitate constrauit. Habe quippe charitatem, & ibi sine dubio pertines, ubi & columna argentea erigitur, & ascensus purpureus tenetur. Nā quia hoc propterno stram infirmitatē dicitur, apertē monstratur, cū illis protinus subdidit, Propter filias Hierusalem. Sermo etenim Dei qui non filios sed filias dicit, quid aliud per sexum fœmineum quā mentium infirma signauit? Quōd ergo illic inter columnas argenteas, inter reclinatorium aureum & inter ascensum purpureum inesse media charitas dicitur propter filias Hierusalem, hoc hic inter thalamos per quinque cubitos designatur: quia & qui in virtutibus infirmantur, si ipsi bona quę possunt facere cū

PSYCHAGOGIAE

charitate non negligunt, à Dei ædificio alieni non sunt.

Idem pater Gregorius Libro vigesimo quinto suæ moralis expositionis in Iob, ait

Sapè misericors Deus quo suos tenere diligit, eo sollicite ab externis actionibus abscondit. Nam & plerùmque paterfamilias ad eum laborem seruos dirigit, à quo subtiliùs filios suspendit: & inde filij sine vexatione decori sunt, vnde serui in puluere fœdantur. Quod quàm rectè in ecclesia diuinitus agatur, ipsa tabernaculi cõstructione signatur. Ad Moysen quippe diuina voce præcipitur, vt ad regêda interi⁹ sancta sanctorum ex bysso, cocco, atq; hyacintho vela texantur: iussumq; est, vt ad protegendum tabernaculum, vela cilicina & pelles extenderet, quæ nimirum vel pluias, vel ventos, vel puluerem tolerarēt. Quid ergo per pelles & cilicia quib⁹ tabernaculum tegitur, nisi grossas hominum mêtes accipim⁹: quæ aliquando in ecclesia occulto dei iudicio quâuis duræ sint præficiuntur? Quæ quia seruire curis temporalibus non
tis

timent, oportet vt tentationū ven-
 tos & pluuias de huius mundi con-
 trarietatibus portēt. Quid verò per
 hyacinthum, coccum, byssumque si-
 gnatur, nisi sanctorum vita tenera,
 sed clara? quæ dum cautē in taberna-
 culo sub cilicijs & pellibus abscondi-
 tur, in sua integra pulchritudine ser-
 uatur. Vt enim in interiora taberna-
 culi byssus fulgeat, coccus coruscet,
 hyacinthus cæruleo colore resplen-
 deat, desuper pelles & cilicia, imbres
 ventos & puluerem portant. Qui igitur
 magnis virtutibus in sanctæ ec-
 clesiæ sinu proficiunt, prepositorum
 suorū vitā despiciere nō debent, cum
 vacare eos reb⁹ exterioribus vident:
 quia hoc quod ipsi securi intima pe-
 netrant, ex illorū adiumento est, qui
 contra procellas huius seculi exteriori⁹
 laborant. Quam enim candoris sui
 gratiam retineret, si byssum pluuia
 tangeret? aut quid fulgoris atque cla-
 ritatis coccus vel hyacinthus ostēdes-
 ret, si hæc susceptus puluis fœdaret?
 Sit ergo desuper textura cilicij fortis
 ad puluerem, sit interius color hya-
 cinthin⁹ aptus ad decorē. Ornent ec-
 clesiam qui solis rebus spiritualibus

PSYCHAGOGIAE

vacant: tegant ecclesiam, quos & labor rerum corporalium non grauat. Nequaquam ergo contra rectorem suum exteriora agentem murmuret is qui intra ecclesiam sanctam iam spiritaliter fulget. Si enim tu securè interius vt coccus rutilus, cilicium quo protegeris, cur accusas?

Ex Homilia decima sexta in Ezechielem Prophetam, super his verbis quæ in Canticis canticorum habentur, Surge propera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni. Iam enim hyems transijt, &c.

CAPVT XX.

SAnctæ ecclesiæ viri luminis diem quasi tempus vernale prætolanti, per sponsi vocè dicitur, Surge, propera amica mea, colūba mea, formosa mea, & veni. Iam enim hyēs transijt, imber abijt & recessit, flores apparuerūt in terra. Siue enim sancta ecclesia seu vnaquæq; electa anima, cælesti sponso est amica per amorē, columba per spiritū, formosa per morum pulchritudinem. Quæ cū iam de corruptione

carnis ducitur, ei procùl dubio hyēs transit: quia præsentis vitæ torpor abscedit. Imber quoque abit & recedit: quia cùm ad contemplandum in sua substantia omnipotentem deum educitur, iam verborum guttæ necessariæ nõ erūt, vt pluuiadebeat prædicationis infundi. Nã quòd minus audire potuit, amplius videbit. Tūc apparent flores in terra: quia cùm de æternæ beatitudinis vita quædam suauitatis primordia prægustare animæ cœperit, quasi iam in floribus bonū illud incommutabile odorata exiit: quod (postquam egressa fuerit) in fructu vberius habebit. Vnde & illic subditur, Tempus putationis aduenit. In putatione quippe sarmēta sterilia reciduntur: vt ea quæ præualēt vberius fructū ferant. Nostræ itaq; putationis tēp⁹ tūc aduenit, quando infructuosam ac noxiam corruptionē carnis deserim⁹, vt ad fructū animæ peruenire valeam⁹. Qui fructus nobis erit vberimus, visio Dei.

Idem pater Gregor. Hom. 27. in Euangelia super his verbis, Et fructus vester maneat, ait

R 4

Oms

PSYCHAGOGIAE

Omne quod secundū præsens seculū laboramus, vix vsque ad mortē sufficit. Mors namque interueniens fructū nostri laboris abscindit. Quod verò pro æterna vita agitur, etiam post mortem seruatur: & tunc apparere incipit, quum laborum carnaliū fructus cœperit non videri. Ibi ergo illa retributio inchoat, vbi ista terminatur. Quisquis igitur iam æterna cognouit, apud eius animum temporales fructus vilescant. Tales fructus operemur qui mancant: tales fructus operemur, qui (quum mors cunctis interimat) ipsi ex ordium à morte sumant. Nam quod à morte incipiat fructus Dei, testatur propheta qui dicit, Quum dederit dilectis suis somnū, hæc est hæreditas Domini. Omnis qui dormit in morte, perdit hæreditatem terrenam, sed quum dederit dilectis suis somnum, hæc est hæreditas Domini, quia electi Dei postquā peruenerint ad mortem, tunc inueniunt hæreditatem.

Et trigesima septima Homilia in euangelia dicit:

Si consideremus fratres charissimè

mi, quæ & quâta sint quæ nobis promittuntur in cælis, vilescunt animo omnia quæ habentur in terris. Terrena namque substantia, supernæ felicitati composita, pondus est non subfidium. Temporalis vitæ æternæ vitæ composita, mors est potius dicenda quàm vita. Ipse enim quotidianus defectus corruptionis, quid est aliud quàm quædâ prolixitas mortis? Quæ autem lingua dicere, vel quis intellectus capere sufficit, illa supernæ felicitatis quanta sint gaudia: angelorum choris interesse, cum beatissimis spiritibus gloriæ conditoris assistere, præsentem Dei vultum cernere, in circumscriptum lumen videre, nullo mortis metu affici, incorruptionis perpetuæ munere lætari?

Rursum Homilia decima quarta in Euangelia, super his verbis, Per me si quis introierit, saluabitur, & ingreditur, & egreditur, & pascua inueniet, scribit in hunc modum:

Ingredietur ad fidem, egredietur vero à fide ad speciem, à credulitate ad contemplationem: pascua autem inue-

R 5 niet

PSYCHAGOGIAE

niet in æterna refectione. Oues ergo eius pascua inuenient : quia quisquis illum corde simplici sequitur, æterno viriditatis papulo nutritur. Quæ autem sunt istarum ouium pascua, nisi interna gaudia semper virentis paradisi? Pascua namque electorum sunt, præsens vultus Dei : qui dum sine defectu conspicitur, sine fine mens vitæ cibo satiatur. In istis pascuis de æternitatis satietate lætantur quia iam laqueos voluptuosæ temporalitatis euaserunt. Ibi hymni dici angelorum chori : ibi fortietas supernorum ciuium : ibi dulcis solennitas à peregrinationis huius tristi labore redeuntium : ibi prouidus Prophetarum cœtus : ibi iudex Apostolorum numerus : ibi innumerabilium martyrum victor exercitus, tanto illic lætior, quanto hic durius afflicto : ibi confessorum constantia, præmij sui perceptione consolata : ibi fideles viri, quos à virilitatis suæ robore voluptas seculi emollire non potuit : ibi sanctæ mulieres, quæ cum seculo & sexum vicerunt : ibi pueri qui hic annos suos moribus transcenderrunt : ibi senes quos hic & ætas debiles

les

les reddidit, & virtus operis non reliquit. Quæramus ergo fratres charissimihæc pasqua, in quibuscùm tantorum ciuium solennitate gaudeamus. Ipsa nos lætantium festiuitas inuitet. Ecce in cælestibus electorum ciuium lætitia agitur, vicissim de se omnes in suo conuentu gratulantur: & tamen nos ab amore æternitatis tepidi nullo desiderio ardemus interesse tantæ solennitati non quærimus: priuamur gaudijs, & læti sumus. Accendamus ergo animum fratres, recalescat fides in id quod credit inardescat ad superna nostra desideria. Ab internæ solennitatis gaudio, nulla nos aduersitas reuocet: quia etsi quis ad locum propositum ire desiderat, eius desiderium quælibet viæ asperitas non immutat: nulla nos prosperitas blandiens seducat: quia stultus viator est, qui in itinere amœna prata conspiciens, obliuiscitur ire quo tendebat. Toto ergo desiderio ad supernam patriam animus anhelet, nihil in hoc mundo appetat quod constat, quia citius relinquat: vt si cælestis pastoris veraciter oues sumus, quia in viæ dele-

PSYCHAGOGIAE

Statione nō figimur, æternis pascuis
in peruentione satiemur: præstante
Domino nostro Iesu Christo: qui vi-
uit & regnat in vnitate spiri-
tus sancti Deus, per om-
nia secula seculorū.

AMEN.

PSYCHAGOGIÆ APPENDIX.

Selecta ex Ruperto.

Rupertus Abbas Tuitiensis su-
per his verbis Apocalypseos, Agnus
Dei qui in medio throni est, reget
eos (videlicet sanctos in celum as-
sumptos) & deducet eos ad vitæ
fontes aquarum, & absterget Deus
omnem lachrymam ab oculis eorum,
ita scribit.

Sti fontes aquarum ad
quos deducet eos agnus
qui regit eos, illi sunt fō-
tes siue ille fons atque
torrens, quem prospicie-
bat Psalmista quum diceret, Inebria
buntur ab ybertate domustuar, &
tor

torrente voluptatis tuæ potabis eos, quoniam apud te est fons vitæ. Quis hæc explanare sufficiet? Quis dignè hæc tractabit aut exponet? Imo quis ista sensu percipiet? Qualem autem & quantum diuinæ charitatis affectum nobis intimare scriptura laborat dicendo, Et absterget Deus omnem lachrimam ab oculis eorum? Deficimus in hac admiratione. Magnificentius exprimi non potuit multitudo consolationis, quæ in isto seculo flentibus reposita illic est sanctis & electis Dei. Huiusmodi namque dictio à similitudine tracta est matris, quæ paruuli sui fletum non sustinens, oculos eius & faciem manu tergit, mulcet osculis. Pro intimando nobis tanto affecto suo, idem Deus in propheta inter cetera dicit, Pueri eorum in humeris portabuntur, & super genua consolabuntur. Statimque ad ipsos paruulos apostrophem facit, ac dicit eis, Quemadmodum mater consolatur filios suos, ita & ego consolabor vos, & in Hierusalem consolabimini.

Item super his verbis Apocaly-
R 7 pscos

PSYCHAGOGIAE

*pseos, Ostendit mihi flumen aquae vi-
uae splendidum quasi crystallum, ipse
idem Rupertus loquens de gaudijs
caelestis Hierusalem, scribit in hunc
modum:*

Istud flumen est abundantia læ-
titiae & iucunditatis, de qua Psalmis-
ta, Fluminis, inquit, impetus, lætifi-
cat ciuitatem Dei. Et Isaias in conso-
latione filiorum huius Hierusalem
ait, Quia hæc dicit Dominus, Ecce
ego declino in eos vt flumen pacis,
& vt torrens inundans gloriæ gen-
tium. Ergo flumen istud Dominus
est. & vere: quia spiritus sanctus est.
Spiritus sanctus est hoc flumē pacis,
hic torrens gloriæ, hoc flumen læti-
tiae, hic torrens voluptatis, & vber-
tas domus Dei. Ipse namque est as-
mor sponsi & sponsæ in illa gloriosa
ciuitate. Quid enim est tota illius vi-
tæ vel ciuitatis beatitudo, nisi iste as-
mor? De isto amore omnes sancti an-
geli, & omnes omnium sanctorum
viuunt animæ. Idcirco quum dixis-
set, & ostendit mihi flumen, bene ad-
didit, aquæ viuæ. Et quia talis aqua
viuificando illuminat atque confir-
mat,

mat
cry
ritas
pul
cora
pora
mort
S
lyp/
ne ei
lem)
suam
ctus
A
dicto
men
ricor
paru
quod
bula
uita
qui
mura
missi
Dec
tali c
amb
Mir

APPENDIX.

200

mat, bene ait, splendidum tanquam
 cry stallum. In cry stallum namque cla-
 ritas est simul & firmitas : quæ sunt
 pulchra vitæ illius insignia , vbi &
 corda nostra transucebunt, & cor-
 pora nostra beata immortalitate, im-
 mortaliq̃ue beatitudine firma erunt.

*Super his quoque verbis Apoca-
 lypseos, Ambulabūt gentes in lumi-
 ne eius, (scilicet supernæ Hierusa-
 lem) & reges terræ afferent gloriā
 suam & honorem in illam, ait prædi-
 ctus Rupertus:*

Ambulabunt gentes, inquit, Hoc
 dicto magna coningit atque cō-
 memorat beneficia vel opera mise-
 ricordiarum Domini. Non enim
 parum ponderis aut momenti habet,
 quòd gentes appellat eos hic, qui am-
 bulant in tali lumine tam gloriosæ ci-
 uitatis. Idem enim est ac si dicat: Illi
 qui prius erant gentes, ad simulachra
 muta prout ducebantur euntes, pro-
 missionis spem non habentes, & sine
 Deo in hoc mundo: illi, inquam, in
 tali ciuitate, in talis ciuitatis lumine
 ambulabunt, facti Domestici Dei.
 Mirabuntur quippe, & ora ipsorum
 semper

PSYCHAGOGIAE

semper plena laudibus gratiæ Deies
runt, quòd de tã longinquo in illam
sint ciuitatē cõgregati: vtpote quos
(vt dicit psalmus) de regionibus Des
us congregauit, à solis ortu & occas
su, ab aquilone & mari: de quibus es
tiam subiungitur, Errauerunt in so
litudine, in inaquoso, viam ciuitatis
habitaculi non inuenerunt. Horum
tunc eos meminisse inuabit ambulan
tes per amplitudinem eiusdem mag
næ ciuitatis, & ob hoc quòd talem ci
uitatem inuenerunt, cantare in æter
num misericordias Domini. Nam
hoc est quòd hic protinus subiungit:
Et reges terræ afferēt gloriā suā
& honorem in illam. Reges terræ
ijdem qui & gentes sunt. Omnes
enim illic regnabunt, omnes regnū
& sacerdotes Christi erunt. Regnas
bunt in secula seculorum, & eiusdem
regni sui gloriā & honorem affe
rēt in illā: sempiternas agēdo gratias
illi qui fecit eis hæc, qui glorificauit
eos immortalī beatitudine animarū,
& honorificauit eos beata immortalī
tate corporum.

SELE

Selecto ex Philone.

Philo Græcus Carpathius episcopus in commentariolo quem scripsit in Canticum canticorum, dicit ea que sequuntur.

Vm diuina scriptura vnguentum effusum vocat nomen Iesu Christi, imensam ipsius misericordiam atque pietatem erga nos ostendit. Tunc enim verè fuit effusum, quum ipse sese nostram mortalitate cõtexit, vt nos sua immortalitate donaret: tunc sese totum nobis per viscera suæ pietatis effudit, quum pro nobis mori vel crudelissime non recusauit. Hoc, hoc est nomē illud effusum, hæc summa charitas, hic ardentissimus amor creatoris ad creaturam. Quale fuit quæso, & quantum hoc est nomē suauissimum, mellifluum, planeque cęleste ac salutare? Lætare mater ecclesia, tãti nominis tamque salutaris suauitate referta. Exulta spõsa, diuinissimo hoc vnguento perfusa. Erumpe in gratiarum actionis: age iam diues & clama. Vnguētum effusum nomen

PSYCHAGOGIAE

nomen tuū, delecte mi, vnguentum
effusum nomen tuum clementissime
mi. Quid retribuam Domino pro
omnibus quę retribuit mihi?

¶ Filius patri coæternus, eiusdēq;
substantiæ atq; naturæ cū spiritu san-
cto, humanam carnē & integrū ho-
minē suscepit. Tā ineffabili charitate
vulneratus est Deus erga genus hu-
manum creator omnium erga crea-
turam, summus erga infimū, æternus
& immortalis erga temporariū & pe-
riturū, infinitus & immēsus erga pu-
sillū & angustū planeq; breuissimū.
O incōparabilē amorem, ô inauditā
charitatē, ô maximē infinitā Dei mi-
sericordiā summāq; pietatē. Quis te
nō vehemēter ac colat summe Deus,
amabilissime Iesu, clemētissime redē-
ptor? Saxeus ac ferreus, adamantinus
ille prorsus ac miser & miserabilis,
qui non te vnū vehementer cupit, te
adorat, tibi seruit, tibi semper adhæ-
ret, ad teque vnum tandem perueni-
re contendit.

¶ Parum profuerat benignissime
creasse, nisi nos clemētissime redemif-
set Deus. Quām nobilis facta est crea-
tura rationalis, postquā summū Deū

authorē omniū suæ mortalitatis me-
ruit habere participē? vt iure dicere iā
possit, Deus homo, & homo Deus.
Quis audiēs nō totus inflammetur?
Quis intelligens non inardescat in il-
lū redamandū, colendumq; sanctissi-
mē? Ingratissimus ille prorsus, plane
que lapideus, & omnis humanitatis
expers, qui talem ac tantum creato-
rem & redemptorem suum non stu-
diosissimē veneratur & colit.

¶ Rex cælestis immensæ charitatis
ardore victus, & ineffabili magnitu-
dine suę bonitatis, ad mortalia & do-
lorifica volūtariē accessit: vtque nos
sua immortalitate donaret, nostra est
mortalitate vestitus, nusquam nos
deserens, nullibi destituens, sed vbi-
que fouens ac tuens: ait enim, Ecce
vobiscum sum omnibus diebus vs-
que ad consummationem seculi. O
incomparabilē vim amoris, ô summā
bonitatē, ô infinitā sapiētīā. Quid te
Dñe mouit ad hominē creādū? quid
rursus ad eundē redimendū? Solus a-
mor. Hæc quæso parumper animad-
uertite ingrati, hæc cogitate superbi,
hæc meditamini auari. Videte carna-
les an maior vlla vis amoris esse possit,

PSYCHAGOGIAE

fit, quàm quæ Dñi nostri Iesu Christi erga nos fuit, extatque quotidie, & durat æterna. Deus immortalis, æternus, immutabilis, omnipotens, creator omnium ac rector, summa sapientia, cui cælum sedes, & terra scabellum pedum eius, qui cuncta pugillo virtutis suæ continet, nullius egens, amore victus hominis è cælo descendit, vterum virginis ingressus, humanitatem nostram assumpsit, factus perfectus homo idemque mortalis, qui semper increatus est & immortalis, factus passibilis qui semper est immutabilis: vt nõs à sempiterna morte redimeret. Nos tamen immemores, nos ingrati atque superbi, tot ac tanta tamque immensa summi Dei beneficia & sempiterna, facile obliuiscimur atque negligimus? O miserari, planeque calamitosi quicumque Christianorum non hæc assidue recordantur, eorumque authorem Deum ipsum non sanctissimè colunt ac prædicant.

¶ Christus Iesus viniuersam suã pro amore nostri despexit dignitatem, æternum illud imperium (vt ita loquamur) exutus & potestatem, egentissimus

mu
factu
bis &
ptus
sputu
tores
eorum
catus
gis &
talem
mum
ac tar
arden
que n
benti
quid
qui p
trecta
¶ H
luten
re te
mur
neri
gere
esse
ius s
Ad d
illuc
rigen

mus rerum humanarum pro nobis factus, formam serui accipiens, à scribis & phariseis Herodeque contemptus atque despectus, illusus & consputus, flagellistortus, & inter peccatores crudelissimè tandem occisus, eorumque simillimus falsissimè iudicatus. O immensam immortalis regis & conditoris omnium erga mortalem seruum charitatē. O ingrattissimum genus humanum, quòd talem actantum redemptorem tuum non ardentissimè redamas ac colis, pro eo que non vnā mortem, sed mille libentissimè non desideras: quando quidem hi felicissimè semper obeūt, qui pro Deo voluntariè pati non detrectant.

¶ Hic est primus veluti gradus ad salutem & veram sapientiam, despiceret terrena omnia vt cęlestia consequamur, spontè relinquere quę diu retineri nō possunt, mortalia cuncta fugere vt æternis non indigni omnino esse iudicemur. Væ væ amatorib⁹ huius seculi, væ cupiētib⁹ hic delectari. Ad cęlestē patriā festinare iubemur: illuc studio & voluntate gradi, eo dirigere cogitatus nostros omnes, illic
men

PSYCHAGOGIAE

mente versari ac pasci: nec aliud quicquam dies ac noctes meditari ac velare, quàm summo illi bono semper herere. Tunc enim vere felices atque beati futuri sumus in sempiternum, quum illo solo sine fine fruemur: testante Dauid qui ait, Tunc satiabor Domine, quum mihi apparuerit gloria tua.

¶ Christianos hortari necesse est, ut posthabitis atque relictis omnibus, nihil aliud in vita hac peritura appetant, quàm caelestem illum sponsum reuelata facie tandem aliquando intueri posse, à quo fideles amici sui omnes, & castissimæ quæque sponsæ vbertate diuinitatis suæ inebriantur, & torrente voluptatis suæ perfruuntur. Apud hunc enim solū fons vitæ manat, & in lumine gratiæ suæ videri potest.

¶ Pedes suos sponsa lauit, quum præterita suæ vitæ errata correxit, quotidieque commemorando quæ deliquerit, assiduis lachrymis se purgat, suspirat, ac gemit, doletque vehementer se contra legem Domini dissolutè ambulasse, turpia concupisse, inhonesta atque iniusta peregrisse

nis

nihil boni, nihil sancti à se factum esse. Studet mundari pœnitentia, vt im maculata aliquâdo sponso appareat, ei que vita moribusq; placeat in animi honesti quieti atque ocio.

¶ Sunt qui nullis vinculis huius prophani sæculi annexi, nō modò diuina mādata omnia implere studio se curāt ac sanctè, verum etiam postea habitis atque relictis despectisq; omnino cūctis rebus humanis, soli Deo placere, seruire que nituntur. Hi sacras literas meditantur, frequēter orant, desiderio regni cælestis ardent, præterita sua delicta desunt, lachrymis se mundant: nihilque aliud student ac volunt, q̄ sponsum promereri semel & adipisci, cum eoq; regnare in sempiternum. Hi non solum de cælestibus bus potant, sed ad ebrietatem vsque felicissimè cōplentur. Videlicet hoc opus spiritus sancti est, qui mentem quam replet illuminans irrorat, & irrorās illuminat: vt & de luce eius videat quid appetat, & de rore refrigeretur ne turpiter incalescat.

¶ Sunt certè nonnulli adhuc in carne positi, qui dum omnia visibilia fastidiunt, mentem in cælestia attollūt:

ni

PSYCHAGOGIAE

nihilque aliud optat ac studet, quam se sponso suo per intimos cordis affectus adiungere, in eoque solo delectari ac pasci speretis omnibus rebus mundi, seque metipsis neglectis atque maectatis in corde, in carne, in actu & habitu, in omni denique opere ac verbo. Solo diuino amore accensi, veluti virgula fumi ex aromatibus myrrhae & thuris a deserto in caelum ascendunt, odorem sanctitatis & bonae fame, subtilitatemque mentis & recti iudicij olentes.

¶ Fidelis anima dum carnem suam a putredine vitiorum purgat ac seruat, dum omnes mundi voluptates continentia superat ac vincit, quasi myrrham mortuo corpori illinit, ut post iudicium a corruptione illa aeterna integrum incorruptumque permaneat. Quum vero se ad caelestia maiori desiderio accendit, depulsis a cordis cubiculo importunis cogitationibus quibusque, reiectisque curis omnibus & studijs rerum caducarum, cor suum ignitum veluti thuribulum coram Deo odoratissimum facit. In quo quidem corde dum per amorem virtutes colligit, quasi carbones in thuribulum

lum congerit, quibus seipsam mens in conspectu Dei igne charitatis accendat. Dum feruentes & mundas orationes ad Deum emittit, quasi fumum aromatum ex thuribulo exhalat: ut coram sponso suauè redoleat, & proximos quosque ad eius amorem per bona exempla cōcitare non desinat.

¶ Dum sponsa se fidei vnitatem colligit ac tegit charitateque munit, nullus aditus ad irruendum hosti patere potest, nullus ad expugnandum datur ingressus: sicque collecta in semetipsa & conglobata, incolumis est omnino, pacifica, atque tranquilla, nihilque aliud die noctuque meditatur ac studet, quam mentis oculos vitæ sanctimonia tergere atque purgare, eosque ad supernam illam beatitudinis pacem visionemque conuertere. Sed quoniam hic nulli mortalium eam sic uti est videre datur (quis enim adhuc exul & peregrinus, corruptibilis, tamque longè à patria, lumen cælestis aulae intueri possit & perlustrare?) idcirco dicitur sponsæ tantæ lucis auidissimæ, paulisper expectan

PSYCHAGOGIAE

Standum, donec tempus illud aduen-
nerit, quo praesens lumen ipsum fis-
cuti est, inspectare poterit. Tunc enim
sponsa, non ut modo per speculum
in aenigmate & veluti caliginoso aë-
re lucem ipsam aeternam contem-
plabitur atque cognoscat: sed uti est
& cognoscat & cognoscetur.

¶ Pessulum ostij caelesti sponso
referamus, quum depulsis illecebris
vitiis atque luxuriae, in amorem
Iesu Christi nos totos expandimus:
nihilque sponso venienti, obsistis-
mus, sed illi soli pulsanti aperimus,
ipsamque nobiscum perpetuo inha-
bitare rogamus clamantes, Mane
nobiscum Domine quoniam adue-
sperascit. Et quoniam dum in hac
mortali carne sumus, non id perfe-
ctè statim facere possumus (nemo es-
nim, ut dicitur, repente fit summus)
adnitendum est indies, ut hoc quam
maximè consequamur: nullique al-
lij quam Deo nostro placere studea-
mus. Et quanquam interdum dum
magis ac magis sponso ipsi appropin-
quare contendimus, is longius abire
nobis videatur, haud tamen omittis-

ten

rendum est vnquam, quin illum ipsu-
 sum studiosissimè perquiramus, in-
 clamemus, deprecemur. Tunc enim
 maximè nobis præstò aderit, quum
 longissimè abscessisse timebitur: fini-
 git enim se longius ire, vt rogetur im-
 pensius, studiosius inquiratur, dili-
 gentius conseruetur.

¶ Vim amoris Iesu Christi (qui
 se per spiritum sanctum desiderans
 ti animæ infundit) diu sustinere non
 valet sponfa corpore adhuc inclusa.
 Corpus enim quod corrumpitur ag-
 grauat animam, & sensum multa dis-
 uina cogitantem deprimit. Rapi-
 tur sæpe anima cælesti amore incens-
 sa ad æterna illa gaudia contemplan-
 da: sed diu illic esse nequit sarcina
 corporis onusta, relabitur igitur es-
 gressa. Tanta interdum lachrymarum
 & spiritus suauitate perfunditur,
 vt capere vix possit quod in-
 tus certo sentit: & dum auidius at-
 que vberius apprehendere conatur,
 iam sentire desinit quod sibi mo-
 dò iucundissime tenere videbantur.
 Quare sollicitior fit ad quærendum
 quod tam præsens habebat: multoq;

PSYCHAGOGIAE

labore ac studio disquirit, modo legendo, modo meditando, nunc hoc nunc illud charitatis opus agendo: nec tamen semper illi datur inuenire quod quærit, idque mira fit diuinæ gratiæ dispensatione. Sæpe enim nobis vtiliter negatur à Deo quod avidissime (sed ignari quid melius nobis sit) postulamus.

¶ Vocat dilectum suum nec exauditur sponsa & fidelis anima, quum orando, meditando, & bene agendo, dulcedine illius diuinæ præsentia fatiari appetit, nec tamen adhuc illi datur quod exoptat. Vellet enim assidue alimonia cælesti pasci, interna illa suavitate frui, his delitijs æternis impleri, quibus solis se beari posse intelligit: sed corruptibilis mole corporis impedita, sæpe conata decedit: in seque reuersa per sacras literas & sanctorum scripta ac gesta, sibi quærendum sponsum adhuc esse videt, donec tempus aduenerit, quo à corpore euocetur.

¶ Maxima prorsus laus & commendatio est cuiusque fidelis animæ, cordis arcana sanctissime custodire, eaque illibata atque syncera retinere,

re, depulsis omnibus illecebris voluptatum, & desiderio rerum humanarum longissimè abdicato, solaque cælestia contemplari animo, mente capere, & cogitatione complecti: nec aliud meditari ac velle (quamdiu huic carceri teterrimo inclusi sumus) quam soli Deo interno animi desiderio semper inhærere, eique aliquando in sempiternum coniungi velle.

¶ Sancta quæque anima indissolubili sanctitatis vinculo, sponso Christo Iesu copulata permanere studet, illique soli semper adhærere deprecatur & supplicat: nec vlllo temporis puncto de eo sanctè loqui, cogitari prudenter meditarique desistit: nunc ipsius ineffabilem charitatem qua mortalis homo pro se redimenda fieri non dubitauit, nunc summam prouidentiam & potestatem qua cuncta per se creauit, sapientissimeque moderatur & regit. Dum hæc igitur & alia quamplurima huiusmodi secum ipsa recenset & alta mente volutat, ardet absentis desiderio, inflammatur charitate: & quo modo potest, sese illi ipsi tan-

PSYCHAGOGIAE

dem aliquando praesentem praesenti adiungere laborat: modo per suas ipsius preces & lachrymas, modo per aduocatos ac nuncios & deprecatores illos, quos vel proximos spolio fidei & vitae meritis, vel iam praesentes astare fruique cognoscit hocque tam diu facit, donec sibi optata donentur.

¶ Recte regius ille vates ita canit, Gustate & videte quam suavis est Dominus. Spiritualem & salutare escam corporis ac sanguinis Iesu Christi gustans fidelis anima, guttur habet vt vinum bonum. Hoc enim vinum sancte potum, dolores omnes animi sedat atque componit, ebrietatem omnem rerum caducarum tollit, cor exhilarat, atque confirmat, omnesque morbos inter nos facillime sanat ac curat, estque aeternae vitae salutaris vnda, fons, & origo. Rectis corde haec laetissima esca, caelestis panis supersubstantialisque, & salutaris potus, diuinam refectionem adfert. Ineffabile & caeleste conuiuium est, angelorum choris optabile. Si sapiamus adnitemur per hunc verum panem Christo Iesu honestate vitae

et & morū integritate semp̄ herere.
 ¶ Qui desiderat sponsum Christū
 Iesum quærendo inuenire, inuētum
 possidere, possidendo frui, debet se
 (quamdiu uiuit in hac ualle miseria-
 rum) abstrahere ab omni cupiditate
 rerum humanarum, nihil nisi neces-
 sarium humanæ uitæ (idque bono
 modo & iusto) appetere ac uelle, ho-
 nores fugere, diuitias aspernari, cu-
 riositates hominum & rerum cadu-
 carū euitare, & (quoad fieri potest)
 in meditatione futuræ uitæ & des-
 pectione præsentis commorari. Et
 quamuis in hoc mundo nemo per-
 fectè possit ab omni rerum perturba-
 tione conuiescere, adniti tamen des-
 bemus ut precibus assiduis & studio
 bonæ uoluntatis diuinum auxilium
 semper implorâtes, in cubilibus nos-
 tris, hoc est, in cordibus & anima-
 bus, nihil nisi Deū ipsum habeamus,
 in eoque solo delectemur & quiesca-
 mus. Sicque surgentes ab humanis
 ad diuina, quæramus sponsum nos-
 trum: & facile eum inueniemus uel
 in hac uita, sed in futura uerè possi-
 debimus.

¶ O ueram diem illā, in qua nulla

S 4 nox,

PSYCHAGOGIAE

nox, nulla mutabilitatis umbra, nullis
le rerum vices insunt: sed omnia lucis
cidissima, stabilissima, aeterna. Ad
hanc vnam viri boni quotidie per
venire nituntur. Nam huius seculi
li dies umbrarum caligine obducta
non finit nos lucem illam inaccessibi
lem intueri: sed caligamus in luce
mundanae varietatis: ob idque san
ctae animae hinc euolare cupientes, ad
illam aeternam semper anhelant per
contemptum rerum humanarum,
per iustitiam & innocentiam, sum
mamque cordis humilitatem.

Selecta

Luce
quem a
Etione
quens d
Iesu pe
dicit.

qua pra
se: ex
torpor
berudin
Quae a
siderio
non re
gitet d
human
fidue n
est & i
beatitu
Diuini
perpetu
lis pote

Selecta ex Laurentio.

Laurentius Iustinianus in Libro quem ædidi de disciplina & perfectione monasticæ conuersationis loquens de felicitate animarum in cælesti patria cum Christo regnantium, dicit.

Si scirent mortales qualia & quanta sint gaudia electis reposita in cælorum conuiuio. O si Christo famulantes gustarēt, quæ præparauit Deus, diligentibus se: excuterent prorsus à se omnem torporem, omnemque mentis hebetudinem abijcerent sine mora. Quæ autem mens non ferueat desiderio, non elanguet charitate, non repleatur exultatione, si recogitet diligenter delicias paradisi, si humani spiritus futuram gloriam assidue meditetur? Magna quippe est & immensa, atque Angelorum beatitudini per omnia cœquanda. Diuinis namque splendoribus & perpetua claritate fulgebit rationalis potentia. Incomprehensibili

PSYCHAGOGIAE

mine, veritate perspicua, serenitas
 te lucidissima, & iucunda visione
 illustrabitur. Nam fecunda Dei verbo,
 & clara ei inherens visione,
 inscrutabilia secretorum Dei iudicia,
 & ineffabilia sapientiae ipsius ar-
 cana, vero percipiet cognitionis in-
 tuitu. Videbit Deum in seipso, vi-
 debit se in Deo, & Deum in se: vi-
 debit Deum in creaturis, & creatu-
 ras in Deo: sicque ineffabili luce de-
 corabitur. Lumine nempe gloriae cir-
 cumfusa, aeternum ab aeterno aeter-
 naliter genitum contuebitur: atque
 meridiano splendore illustrata sine
 differente vel obnubilante medio Dei
 essentiam contemplantur. Videbit
 Deum sicuti est, tanto perspicacius
 quanto ardentius eum in praesenti vita di-
 lexit. Haec namque beata visio & vi-
 sionis admiratio, vita aeterna est: qua
 Dei sapientia passibili vnita natura,
 per crucis patibulum aspersionemque
 sanguinis sui praedestinati acquisiuit
 fidelibus: non ex ipsorum praecedens
 meritis, sed propria, mera, libe-
 ra & sua ipsius gratuita dignatione.
 Concupiscibilis quoque potentia, & ip-
 sa plenissima atque perfecta abundabit

cha

charitate. Tota etenim in Deum ten-
dens, tota Deo plena, Deum ex toto
corde, ex tota anima, & ex omnibus
viribus diligit: supra quã dici potest
exuberabit gaudio præ multitudine
amoris. Per charitatis quippe exces-
sum, & sobriã ebrietatem extra se ra-
pietur: ac supra se euecta, et in Deum
posita, atq; Deo vnita non aliunde quã
de Dei gloria, de ipsius bonitate, im-
mẽsitate, æternitate, virtute, & sapiẽ-
tia beata erit. Mutui siquidem amo-
ris suauē vinculum, & participatio
diuinæ charitatis, quicquid propriũ
est commune faciet. Nam perfectus
amor, et amoris vera vnitas nil habet
priuatum, nil possidet singulare. Ex-
ponit sua, tribuit se liberalissima cha-
ritate. Non inuidet, non abscondit,
non negat quod habet, sed totũ com-
municat diligenti dilecto. Ex hoc nẽ-
pe sanctarũ animarum cũ Christo &
in Christo regnantium felicitatis &
amoris casti latitudo vtcunq; cognos-
citur, quæ quum Deo perfectissimo
charitatis cõtubernio coniuncte sint,
bonorũ omnium, & totius beatitudi-
nis ipsi participes esse merentur: quã-
uis aliter ipse de seipso, quã illæ de ip-
so

PSYCHAGOGIAE

fo gaudeant. Satis illis erit quod ple-
 na erunt exultatione, cognitione
 perspicue, refertæ letitia, iubilatio-
 ne festiuę, charitate superferuidę, a-
 more exuberantes, & vltra quam
 humanus sensus, de Deo in Deum
 ineffabili iucunditate & iucunda di-
 lectione perfusę. Nihil aliud appe-
 tent, nil quęrent, Dei lætissimę
 visionis capaces. De puro namque
 fonte aternę vitę haurientes a-
 quam sapientię, & diuinę chari-
 tatis suauissimum liquorem, ineb-
 briabuntur ab vbertate domus Dei,
 & torrente voluptatis glorię ipsius
 sufficienter potatę, atque deificę
 effectę, de cętero sitire non pote-
 runt. Saturabuntur charitate, lau-
 dabunt infatigabiliter, delectabun-
 turque mirifice in multitudine pas-
 cis, & gratulabuntur de numero-
 sitate societatis. Ex ipsa siquidem
 locupletiores effectę pro participa-
 tione fraternę beatitudinis, inex-
 plebili replebuntur exultatione: &
 præ nimio charitatis ardore, com-
 munem omnium proprium singu-
 larem existimabunt honorem. Ocu-
 pupabuntur in Dei laudibus, ip-
 sum

sumque toto laudabunt affectu. Laetabuntur insuper de Angelorum consortio, de speciositate, de plenitudine, & de felicitate ipsorum tanquam de conciuibus suis. Nam ibi Angelorum hominumque concors erit voluntas, grata societas, æqualis gloria, eadem beatitudo, consona, dulcis, æterna, indefessa, melliflua, perfecta que Dei laudatio. In dei quippe clara visione absorpti, præ admiratione, præ satietate, præ gaudio, præ delectatione, præ amoris ardore, diuina preconia laudesque ipsius Dei omnino tacere nequibunt, iuxta illud citharedæ Dauid, Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te. Inhærendo etenim Deo, & cum ipso vnum effecti, nil aliud quam Deum laudare valent. Ab immensitate de coris, à perennitate gloriæ, à suauitate spiritus, à liberalitate infusionis, à continuatione gaudij, ab inhesionem dilecti totaliter comprehensi, omnes circumfusi quodam irreuerberabili intuitu, & donati imperturbabili pace, Dei beatissima fruuntur essentia. Sicque totus rationalis spiritus Dei insigni-

PSYCHAGOGIAE

tus imagine, in suum se. transformabit authorē, nulla deinceps pollued⁹ labe, nulloque timore turbādus. Tūc laborum suorum percipiet fructum: & quanta qualisque eius erit gloria, manifestē patebit. Tūc electi omnes pari voce exultationis, lætoque animo decantabunt, Sicut audiimus, sic vidimus in ciuitate Domini virtutum, in ciuitate Dei nostri: Deus fundauit eam in æternum. Sequē erigentes in Deum, nec se præ multitudinem suauitatis & amoris continere valentes, cum ingenti iubilatione pronuntiabunt quod sequitur, Secundum nomen tuum o Deus, sic & laus tua in secula seculorum Amen.

Idem in Fasciculo amoris super his domini Iesu verbis: In domo patris mei, mansiones multe sunt, sic scribit.

Domus hæc patris de qua loquitur sapientia, cælorū habitatio est, quæ est præclara domus & sublimis, æterno coruscans lumine, luminosa in se, ciuium innumerositate referta, diuitijs plena, digni

gnitatibus insignis, fulgens honoribus, pace secunda, latitudine incoprensibilis, gaudio abundans, omniumque locuples honorum. Ordinibus quidem distincta est, decorata gradibus & mansionibus segregata. Habent enim in eadem domo Angeli, archangeli, virtutes, potestates, principatus, dominationes, throni, cherubim, ac seraphim proprias mansiones diuisas, in quibus honorabiliter exaltati, perpetuas deo exhibent laudes. Non solum autem hi angelici spiritus, qui ab initio domus huius habitatores fuerunt, proprijs in celesti aula nobilitantur mansionibus: verum etiam quot quot homines predestinati sunt ad salutem. Ambigendum etenim non est Patriarchas sanctos, sublimes vates, Apostolorum honorabile collegium, Martyrum laureatum chorum, concordem confessorum numerum, virginum candidatum exercitum, sacerdotum ordinem, speciales in ipsa domo possidere mansiones. In vno siquidem vniuersam mansionem sunt loco: vnata me quaeque earum pro meritis inhabitantium fulget, delitijsque exuberat spiritalibus. Quis vero domus huius gloriam,

PSYCHAGOGIAE

riam, incolarum felicitatem, concordiam animorū, mansionumque speciositatem enarrare sufficiat? Generositatem ipsius atque excellentiam à lōge & ex parte cognoscens propheta amator effectus illius, eiusque participes esse desiderās, in exultatione spiritali aiebat: Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum? cōcupiscit & deficit anima mea in atria Domini. Alibi quoque inquit sic, domine, dilexi decorem domus tuæ, & locū habitationis gloriæ tuæ. Meritò concupiscentiæ illius deficiebat amor: nam superexcedit bonū omne quod vidit oculus, auris audiuit, & in cor hominis ascendit. Domus illius decorem nullus agnoscit & negligit, nullus possidet & amittit: Sempiterna utique est, diuino irradiata splendore, innumerabilium habitatorum capax cunctorumque delectabilium contentrix. In ipsa facie ad faciem videtur Deus, intelligitur verbū, amorū spiritus adoratur. Non annua sed continua ibi celebratur solēnitas: & sponsa sponso, castissimo atque puro dilectionis connubio copulatur, foecūdaturque spiritu & amore. Nil est

est tibi quod displiceat, nil quod amantium perturbare valeat animos reperitur. Ibi sponsa tota pacifica est, tota læta, semper fidelis, nusquam coinquinata, nunquam dilectione languescens. Ex fructu gustu, charitatis indeficiente desiderio ibi innouatur, ex charitate autem dilectionis modificatur ebrietas. Sæper in illa domo sobrietas cum ebrietate viget, satietas cum desiderio perseuerat. Mutui amoris tanta est in ea suauitas, tantaque pro communicata felicitate fraternitas, ut fiat cooperante charitate conuiuium vnum, popul' vn', & cor vn' in sacro sanctæ osculo charitatis. O domus dei, o præfulgida mansiones, o ciuitas regis summi, quanta in te sunt gaudia, & quæ gloriosa sunt de te dicta? Dilexi quidem speciem tuam & concupiui iucunditatem exultationis quæ est in te. Ad te (fateor) suspirat cor meum, quoniam in te sunt lætitiæ meæ laborumque meorum concupitus finis. In te temporalem (quamuis minisimam & caducam) quam contempsit felicitatem: restaurandam esse non ambigo. Sapientiæ contubernium cui afficior, me in te adipisci confido: diuis

PSYCHAGOGIAE

diuinam etiam quam desidero perficere laudem, in te persolvere non dif-
fido. Merito proinde diligo te, quæ-
ro te, clamo ad te, quiesco in te, vulne-
ror propter te, sitio te, & cupio affe-
ctui anxio videre te, plateasque tuas
auro stratas, muros tuos saphiro &
smaragdo omnique precioso constru-
ctos lapide, ciues tuos immortalitatis
candore fulgentes, regē tuum diuino
diademate renitentē quidē in se, vni-
uersis verò beneuolū, atq; in astantiū
omniū oculis honorabilem. Vtinam
tuarum saltem vnā minimam habes-
re merear mansionum, quas æterna
sapientia præparauit electis suis rega-
naturis in te.

Idem in Libello de Obedientia dicit:

Nsuperna patria ciuitas
tis nouæ Hierusalem ple-
na gaudijs, & inextin-
guibili luce perfusa se vi-
dendum sicuti est exhi-
bet ac manifestat Deus: quæ profes-
sō manifestatio satietatem perfectā
sine fastidio confert, quietē pacatissi-
mam tribuit, iubilationem perpetuā
ingērit, beatitudinem æternam par-
rit.

rit, & diuinæ laudis desideria rediuis
ua ac iucunda immittit. Sanè ciuitas
illa (sicut scriptū est) non eget sole,
neque lunæ aut stellarum claritate
quæ irradietur vt fulgeat: quoniam
agnus ipse qui occisus est, suo illam
splendore illuminat. Nec immeritis
to. Candor namque est lucis æternæ,
speculum sine macula, iustitiæ sol, &
splendor diuinæ maiestatis. O ciui-
tas sancta Hierusalem, quàm glorio-
sa dicta sunt de te, quanta gaudia per-
cipiuntur in te? Qui enim semel in-
troducuntur in te, de te nunquam e-
gressuri, vident regem in decore suo,
sine initio æternum, sine contradic-
tione omnipotentē: filiū quoque illi
cōsubstantialē, & per omnia in maie-
state, in bonitate, in æternitate, in po-
testate, in gloria similem, sine princi-
pio, sine tempore, sine detrimento,
& sine fine genitū: atque spiritū san-
ctum ab utroque procedentē, qui v-
trosque cōplectitur, tanquā charitas-
tis indissolubile vinculū, & pacis sua-
uissimū osculū, mutuiq; amoris am-
plexus beatissimus. Vident (inquā)
Trinitatem sanctissimam, Patrem,
Verbum, & Spiritum factū, Deum
vnum,

PSYCHAGOGIAE

vn̄um, in personis diuifum, coæter-
num in substantia, in potentia æqua-
lem, indiscretū in operatione, & in
voluntate concordē. Ex qua videlis-
cet visione, eorū ratio repletur veri-
tatis lumine, eorū voluntas, flagran-
tissima exuberat charitate, eorūque
memoria, actu vnico illi inseparabili-
ter inherendo qui est, beata fruitione
satiatur. Huic quoq; sacratissimæ tri-
nitatis visione deificæ additur illis cō-
templatio alia consimilis Dei & ho-
minis Iesu Christi domini nostri hu-
manæ speciei, quæ utique totā ciuita-
tē cælestis ipsius Hierusalē, cohabitā-
tiūque in eadē innumerabilē multi-
tudinē lætificat, pascit & inebriat.
De illius siquidē plenitudine gratia-
rū, de diuinitatis ipsius æterno fonte
torrens profluit voluptatis, quo ines-
briantur omnes vsque ad satietatem
repleti exultatione quadam sobria si-
tis perpetuæ. Introducuntur quippe
ad verbi contēplationem per ipsum,
in quo sunt omnes thesauri sapien-
tiæ & scientiæ Dei, & in eodem cū
admirabili exultatione intelligunt re-
rum causas, existentium proprietates,
assistentium, gloriam, officia mi-
nistrans

nistrantium, & quàm veriùs quam
 que perfectiùs vniuersa quæ sunt, in
 ipso viuunt quàm in se. Se denique
 in illo aspiciunt sicut & singula: in il-
 lo se mutuò diligunt dilectione san-
 cta, communicatione beata, indisso-
 lubili charitatè, pace perenni: quoniã
 omnia in omnibus est qui est, & in
 ipso omnes vnum sunt. Egrediuntur
 ergo ad contemplandã humanæ spe-
 ciei ipsius mediatoris præclarissimã
 formam, supracunctos hominum fi-
 lios decoram: de qua profecto ema-
 nant clemētiae, bonitatis, dilectionis
 grauitatis, venerationis, & pacis in-
 deficientes riuuli: nec non quidam di-
 uinitatis ineffabiles radij, atque æter-
 ni luminis veritates innumerabiles,
 quib⁹ omnibus reficiuntur vniuerso-
 rum affectus ipsam intuentium: qui
 utiq; eundẽ mediatorem amoris ig-
 niti cõplectuntur desiderijs, efferunt lau-
 dibus, spiritali modulatione glorifi-
 cãt, & gratiarũ exhibitione honorãt
 cõfitētes se ab illo esse, & q̄ sũt ipsius
 iustificati gratia, redẽpti sãguiẽ, chari-
 tate saluati, atque glorificati meritis.

Idem in Libello de humilitate ait:

Ad

PSYCHAGOGIAE

D supernam patriã quis
 quis introducitur, ingre
 ditur in pascua virentia
 que nõ marcescunt, in deli
 tias suaves que nõquã de
 ficiunt, in sapiẽtiẽ thesauros qui nõ de
 pereunt, in veritatis splẽdores qui ne
 quaquã obnubilantur, in regionẽ vi
 uorũ Deum incessabiliter laudãtiũ,
 in ciuitatem Hierusalem æterni solis
 illustratione præfulgidã, & in sanctã
 Sion mille milliũ angelorum agmini
 bus decoratam, nec nõ sanctorũ om
 niũ choris decenter ornatã. Qui vni
 uersi vna voce, pari modulatione in
 rentione consimili Deũ ignito affec
 tu quantũ valẽt, laudãt, dicentes, be
 nedictio, & claritas, et sapiẽtia, & gra
 tiarũ actio, honor, virtus, & fortitudo
 Deo nostro in secula seculorũ. A
 men. Coronas suas singuli submittunt
 ante ipsius maiestatis perpetuũ thro
 nũ. Id etenim quod honoris, quod
 venerationis, quod laudis offerunt cõ
 ditori, plenũ est charitate, humilitate
 subnixũ, admiratione permistũ, satie
 tate perfusum, & fruitionis auiditate
 feruidũ. Bibunt quippe & sitiunt, sas
 turantur & esuriunt, superabundant
 &

& re
 siqui
 tur: d
 haur
 cedin
 ne be
 lume
 mor
 bun
 tuã,
 bis e
 & in
 beat
 præ
 tẽ el
 vt fi
 qui
 quo
 cõiũ
 mir
 rã a
 idẽ
 dũ
 font
 bo
 qua
 quã
 De
 loar

& repleti concupiscunt. De vbertate siquidem voluptatis æternæ inebriatur: delectabiliter, sapiēter, & sobriè haurientes. De vino fonte diuinæ dulcedinis suauissimū potū, & de lumine beatificæ visionis inextinguibile lumen: quæ admodū propheta cōmemorans confiteretur domino, Inebriabuntur (inquit) ab vbertate domus tuæ, & torrēte voluptatis tuæ potabis eos: quoniā apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbim⁹ lumē. O beata ebrietas sobrietate referta, quæ præ sui exuberatione & sapore sumētē eleuat in Deū & coniungit Deo, vt fiant vnū in idipsum. O fons vitæ qui apud Deū esse denunciatur, de quo vtiq; vniuersi qui in cælesti sunt cōiuiuo, absque vlla ipsius fontis diminutione percipiūt ad satietatē beatā atque perfectā. Hunc enim fontē idē Propheta ardentissimè cupiebat dū diceret, Sitiuit anima mea ad Deū fontē viuū: quando veniā, & apparebo ante faciē Dei? Expressiūs autem qualis iste sit fons, Sapiens indicauit quādo ait, Fons sapientiæ, Verbum Dei in excelsis. De hoc autem verbo Ioannes Euangelista testatur dicēs,

In

PSYCHAGOGIAE

In principio erat verbum, & verbū
erat apud Deum, & Deus erat ver-
bum. Hoc erat in principio apud De-
um. Omnia per ipsum facta sunt, &
sine ipso factum est nihil.

*Idem in Libro de disciplinae per-
fectione monasticæ conuersationis,
scribens de corporis humani beatitu-
dine post resurrectionem, ait:*

Aro humana, licet con-
temptibilis appareat, &
ex peccati pœna calami-
tatibus plena sit: licet ex
debito originalis culpæ
temporali morti subiaceat, & exani-
mis effecta in puluerem sit redigēda:
tamē quod propriā quādoq; resump-
ptura formā & in cælestē prouehēda
sit gloriam, dubiū non est. Decorem
quippe immortalitatis induet, omni
deposita corruptibilitate. Nullam
sui patietur detrimentū, nullāue mē-
brorū diminutionē. Non iam aliquē
dolorē, nec desuscepta gloria post res-
urrectionem sentiet amissionis timo-
rem. Semper hilaris, semper iucunda
erit: quia erit de æternitate segura. Ni-
mia quoque claritate fulgebit: ita vt

solis septies transcendat splendorem. Non autem lumine suo intuentium se reuerberabit aspectum, sed eum ineffabili quodam modo confortabit clarificabitque. Erit tota eius substantia corporeis oculis visibilis: adeo ut viscerum cæterorumque membrorum harmonia, conditoris declaret magisterium admirandum. Tanta insuper agilitate erit prædita, ut in momento in omnibus obtemperet imperio spiritus præsentis: absque retardatione & sine vlla grauedine eò se diuertet, quo impetus spiritus diriget ipsam. Denique quum in hac vita degit & peregrinatur à domino animalis naturæ est: post verò resurrectionis gloriam tota spiritualis efficietur, ita ut omne solidum ei sit peruium. Non claustris teneri poterit inclusa, non vinculis religata, non restricta custodibus: sed liberam ingrediendi & egrediendi vbique recipiet facultatem. Nunc quoque quum sit passibilis, & varijs ægritudinibus diuersisque casibus subiecta videatur, in tantum ut non prætereat temporis momentum in quo propria non flagelletur necessitate vel fragilitate

T

tunc

PSYCHAGOGIAE

tunc certè omni fatigatione semota,
 incorruptibilitate vestietur. Tunc quo
 dam ineffabili repleta gaudio cantab
 bit, vbi est mors victoria tua? Vbi est
 mors stimulus tuus? Gloria quippe
 & honore, & immortalitate, & æter
 nitate circumamicta, suo inherebit
 authori. Sine deformitate, sine læsio
 ne, & absquè macula resurget in mē
 suram ætatis plenitudinis. Christi, re
 formataque per omnes suos sensus,
 multimodis exuberabit delitijs. Des
 lectabitur oculus in amabili redemp
 toris aspectu: quando videbit regē
 in decore suo gloria ornatum, ac dia
 demate redimitum, quo coronauit
 eum mater sua in die desponsationis
 cordis illius, quando cælum mirabi
 liter solis, lunæ, stellarumque splen
 dore rutilans intuebitur. Harmonia
 cælorum, mœlodica cantica ciuium
 supernorum non medioeriter mulce
 bunt auditū: Super muros namque
 Hierusalem custodes constituti sunt
 qui die noctuque nomen domini lau
 dare non cessant. Sed & per vicos &
 plateas illius à cunctis infatigabiliter
 Alleluia cantatur. Fragrans quoque
 suauitas cælestium odoramentorum

mira
 ratum.
 rament
 mine e
 tias ære
 do omni
 quadam
 ginabit
 exultat
 erunt,
 æternū
 tactus
 tijs. Fa
 lotam
 laude: c
 corpor
 prio eff
 sicut ab
 ita & in
 nis fin
 nibus.

mira liquefactione resperget odoratum. Hos prælibauerat (tenuiter tamen) qui dicebat, Odor tuus ô domine excitauit in me concupiscencias æternas. Indicibilis etiam dulcedo omnium delectabilium, melliflua quadam & iucunda satietate oris sanguinabit palatum. Nec mirum. Nam exultationes Dei in gutture eorum erunt, & misericordias Domini in æternũ sancti cantabunt. Ipse demũ tactus sibi congruis abundabit delictijs. Fas etenim non est, vt in illa caelorum gloria quicquam vacet à Dei laude: quin potius iustum, vt cuncta corporis membra suum modo proprio efferant conditorem, quatenus sicut ab ipso sumpsere principium, ita & in illo deducant suæ beatitudinis finem, vt sit Deus omnia in omnibus.

CONCLUSIO OPV.

SCVLI.

A quæ hætenus dicta sunt ex patrum scriptis collecta sufficiant ne vltra modum excrescat nostra Psychagogia: quæ

T

2

(vti

PSYCHAGOGIAE

(vtili speramus) non parum vtilitatis
 pariet his qui humilitatem Deo pla-
 centem sectantur, & in vnitae Ecclē-
 siæ catholicæ sese continentes per le-
 ctionem sacram, precesque sanctas,
 & consimilia exercitia, ad dei patriæ,
 que cęlestis amorem se accendere stu-
 dent. Ab istorum felicissima fortē lō-
 gissime absunt superbi hæretici qui
 ab vnitae Ecclēsiæ catholicæ absque
 vllō timore resiliunt, & eiusdem Ec-
 clēsiæ decretis parere recusant. His
 nec lectio sacra, nec oratio, nec lachri-
 marum effusio, nec eleemosynarum
 largitio, nec aliud quicquam quod ex
 se bonum est, vtilitatem aliquam ad-
 fert. Ipsi enim quum scindant vnita-
 tem, non possunt habere charitatem
 iam quia charitatem non habent, ni-
 hil prorsus faciunt quod eis proffit ad
 salutē. Sed de his aliās. Nam prope
 diem conficere atque in publicum e-
 mittere statuimus Collyrium aliud
 curandis istiusmodi hominum oculo-
 rum aptum. Beati prorsus illi qui sim-
 plicitatem integritatēq; fidei seruantes,
 & matri Ecclēsiæ se per omnia hu-
 militer subdentes dicta sanctorū ve-
 nerantur & calibenter legunt, seseq;
 inter

internis studijs assuefaciunt : vt gustata spiritus sancti suauitate, æquiori tranquilliorique animo calamitates huius seculi perferant. Nam sacrae lectioni, meditationi, cõtemplationi, pijs precibus, diuinisque laudibus insistere, beatam Mariam virginem deiparam cæterosque cæli ciues colere, tale est homini verò spirituali inter tentationes & tædia vitæ præsentis, quale est fesso viatori remissis grauibus sarcinis residere sub umbra odoriferæ arboris, in medio horti grata amœnitate graminum, florumque & aquarum præterfluentium arridentis. Huiusmodi studiorum et exercitiorum chara solatia vir spiritualis habet interim dum peregrinatur à Domino. Cæterum finita peregrinatione, perueniet ad caelestem illam beatamque patriam: vbi (sublatis omnibus miserijs atque impedimentis) æterna requie perfruetur, adeptus bonum illud quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit: vbi reuelata facie clarissime, iucundissime, perpetuòque contemplabitur fulgentissimam Trinitatem, patrem & filium

PSYCHAGOGIAE

& spiritum sanctum, vnum summe
suauem, summéque amabilem Deū:
Ipsi honor, gloria, & imperium, in
secula seculorum. Amen.

Psalmus breuis.

Laudate Dominum omnes gentes;
laudate eum omnes populi.

Quoniā confirmata est super nos
misericordia eius, & veritas Domi-
ni manet in æternum. Amen.

Hymnus de Iesū.

Iesus, dulcedo cordium, fons veri,
lumen mentium, excedit omne gau-
dium, & omne desiderium.

Iesus, sole lucidior, & balsamo
suauior, omni dulcore dulcior, &
cunctis amabilior.

Bonum mihi diligere Iesum, nil vl-
trā querere, mihi prorsus deficere,
vt illi queam viuere.

O beatum incēdium, o ardens de-
siderium, o dulce refrigerium, amare
Dei filium.

Hic

Al
Hic
Scit mirat
& dele
Quam
quin mel
Christi Ie
per secul

Hy

Ave v
clarit
no mellis

Tu es

pulchrior

sa, lilio ca

Tu es

Ecclesie

regina c

Dele

dulgenti

aurora la

Veni

miseria, c

Tua

vulnera,

APPENDIX.

210

Hic amor ardet dulciter, dulce-
scit mirabiliter, sapit delectabiliter,
& delectat feliciter.

Quàm grata, quàm vernantia,
quàm mellita, quàm fulgida sunt
Christi Iesu vulnera: hūc decet laus
per secula, Amen.

Hymnus ad Mariam.

Ave virgo gratiosa, virgo sole
clarior: mater Dei gloriosa, fa-
no mellis dulcior,

Tu es illa speciosa qua nulla est
pulchrior: rubicunda plus quàm ro-
sa, lilio candidior:

Tu es grata lux piorū, grata lux
Ecclesie, fulgēs portus afflictorum,
regina clementie.

Dele sordes peccatorū mater in-
dulgentie: luctum solare mæstorum
aurora letitie.

Veni, veni, propera, vnge corda,
misera, charum fundens oleum.

Tua semper vbera nostra sanent
vulnera, cæli iubar aureum. Amen.

T 4

Ad

Hic

PSYCHAGOGIAE

Ad Iesum & Mariam.

Ave dulcis Iesu, fili Dei vivi, fili
virginis purissimæ. Ave Maria
gratia plena, Dominus tecum. Laus
tibi Christe redemptor, laus tibi Ma-
ria mater Dei in æternum.

A M E N.

PSYCHAGOGIAE

FINIS.

